Άνθη του Κακού

Αντιεξουσιαστική Εναλλακτική Επιθεώρηση • Τεύχος 5, Άνοιξη 1990 • Δρχ. 400

• ΤΟ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ-ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΑΔΙΕΞΟΔΟ ΤΟΥ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ • ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΟΚ • ΟΙ ΙΣΠΑΝΟΙ ΠΡΑΣΙΝΟΙ • ΑΡΝΗΣΗ ΣΤΡΑΤΕΥΣΗΣ • ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ 1990 • ΤΟ ΣΦΥΡΟΔΡΕΠΑΝΟ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ • ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ •

• ΤΟ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ-ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΑΔΙΕΞΟΔΟ ΤΟΥ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ • ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΟΚ • ΟΙ ΙΣΠΑΝΟΙ ΠΡΑΣΙΝΟΙ • ΑΡΝΗΣΗ ΣΤΡΑΤΕΥΣΗΣ • ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ 1990 • ΤΟ ΣΦΥΡΟΔΡΕΠΑΝΟ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ • ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ • ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΙΣΤΕΩΣ • ΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ ΣΠΙΤΙΩΝ • Η ΡΕΜΑΤΙΑ ΣΤΟ ΧΑΛΑΝΔΡΙ • ΑΡΑΒΗΣΣΟΣ •

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ: 9,41 ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ F.M. (Το κομματικό ραδιόφωνο) • Η λογοκρισία στο ΡΑΔΙΟ 5 • Εναλλακτικό Ραδιόφωνο Κιλκίς • Θεσσαλονίκη: Ράδιο Ουτοπία και Ράδιο Κιβωτός • Χαλάνδρι: Η Κοκκινοσκουφίτσα στα F.M.

ΑΝΘΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ

ΑΝΤΙΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΤΕΥΧΟΣ 5, ΑΝΟΙΞΗ 1990

- **Εκδίδεται:**
  Από την αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία «΄Ανθη του Κακού».
- **Διευθύνεται από συντακτική ομάδα.**
- **Μέλος της:**
  Ομοσπονδίας Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων.
- **Υπεύθυνη έκδοσης:**
  Κατερίνα Ασπρογέρακα, Χαρ. Τρικούπη 195, 145 64 Αθήνα, ☎ 807.79.85
- **Στοιχειοθεσία, Φιλμ:**
  ΑΝΑΓΡΑΜΜΑ ΕΠΕ, Καλλιδρομίου 68.
- **Σελιδοποίηση, μοντάζ:**
  Μαρία Πετρουλάκη.
- **Εξώφυλλο:**
  Αυτοπεριφρουρημένη, πολυπληθής και ειρηνική η πορεία στις 2.2.90: Ο ανθός της ελληνικής νεολαίας φαίνεται να βρίσκει το δρόμο για το ξεπέρασμα του φετιχισμού της βίας.
- **Για τις συνεργασίες σας:**
  Η ΤΑΧ. ΘΥΡΙΔΑ ΕΧΕΙ ΑΛΛΑΞΕΙ
  Η νέα διεύθυνση είναι:
  Περιοδικό ΄Ανθη του Κακού
  Τ.Θ. 250 65
  100 26 ΑΘΗΝΑ
- **Για παραγγελίες, καταχωρήσεις και συνδρομές:**
  Στο ☎ 512.83.04
- **Προηγούμενα τεύχη στα βιβλιοπωλεία:**
  ΑΘΗΝΑ: ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ Ζωοδόχου Πηγής 17, ΚΟΜΜΟΥΝΑ, Θεμιστοκλέους 37 και SOLARIS, Μπόταση 6.
  ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: ΠΡΑΞΗ, Αρμενοπούλου 24 και ΡΑΓΙΑΣ, Τσιμισκή 41.

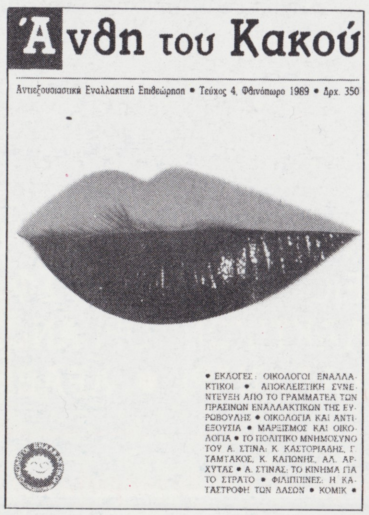
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η νέα διεύθυνση είναι:
Περιοδικό ΄Ανθη του Κακού
Τ.Θ. 250 65
100 26 ΑΘΗΝΑ

- **Για παραγγελίες, καταχωρήσεις και συνδρομές:**
Στο ☎ 512.83.04

- **Προηγούμενα τεύχη στα βιβλιοπωλεία:**
ΑΘΗΝΑ: ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ Ζωοδόχου Πηγής 17, ΚΟΜΜΟΥΝΑ, Θεμιστοκλέους 37 και SOLARIS, Μπόταση 6.
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: ΠΡΑΞΗ, Αρμενοπούλου 24 και ΡΑΓΙΑΣ, Τσιμισκή 41.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΑΤΟΛΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ: «Η ληξιαρχική πράξη θανάτου του "υπαρκτού σοσιαλισμού" δεν θα καθυστερήσει να συνταχθεί...» Μ' αυτή τη φράση κλείναμε το εκδοτικό σημείωμα του προηγούμενου τεύχους. Ενάμισι μήνα αργότερα το ζεύγος Τσαουσέσκου έχανε την εξουσία και τη ζωή του...

ΝΕΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΒΙΑΣ, αυξημένα, επιχειρεί να επιβάλλει το κράτος. Η αρχή έγινε με την αθώωση του αστυφύλακα Μελίστα για την εν ψυχρώ δολοφονία του 15χρονου Μιχάλη Καλτεζά. Ακολούθησε η εκτέλεση του επίσης 15χρονου Δημήτρη Κίκερη ενώ λίγες μέρες μετά άλλος αστυφύλακας εκτελεί τη γυναίκα του μπροστά στα μάτια του παιδιού τους. Τι έπεται;

ΘΑ ΠΕΡΙΜΕΝΕ ΚΑΝΕΙΣ ότι στους χαλεπούς καιρούς που ζούμε η «κοινωνία των πολιτών» θα παραιτείτο από το φυσικό δικαίωμά της στην αυτοάμυνα και υπάκουα θα αποδεχόταν να συμβιώσει με τα νέα ενισχυμένα ποσοστά απροκάλυπτης κρατικής βίας.

Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΤΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ απ' τη λεγόμενη «άγρια νεολαία» («ευαισθητοποιημένη νεολαία» θα λέγαμε εμείς), παρά τις εγγενείς αδυναμίες, έδειξε ότι ακόμα και στη «νέα εποχή» της γενικευμένης απάθειας η κοινωνία δεν έχει χάσει την ικανότητά της ν' αντιστέκεται, να αυτο-οργανώνεται και να δημιουργεί «ζώνες ελευθερίας».

ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ότι οι διαμαρτυρόμενοι για την αθώωση του Μελίστα καταληψίες του Πολυτεχνείου δεν μπόρεσαν μέσα από ένα «σημειολογικό ανταρτοπόλεμο» να υπερασπιστούν την ουσία της χειρονομίας τους απέναντι στην οργανωμένη διαστρέβλωση των mass media, ανέδειξε ξανά τα προβλήματα του ηλεκτρονικού και έντυπου τύπου. Έδειξε —ακόμη μια φορά— ότι αυτή η υπερσυγκεντρωποιημένη βιομηχανία πανομοιότυπων συνειδήσεων είναι ο δοκιμασμένος φρουρός του μακάριου ύπνου της εμπορευματικής κοινωνίας.

ΟΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ ΡΑΔΙΟΣΤΑΘΜΟΙ που εκπέμπουν στην Ελλάδα είναι δυστυχώς μόνο τέσσερις: Το **Ράδιο Κιβωτός** και το **Ράδιο Ουτοπία** στη Θεσσαλονίκη, η **Κοκκινοσκουφίτσα των F.M.** στην Αθήνα και το **Εναλλακτικό Ραδιόφωνο Κιλκίς**. Όταν οι διψασμένοι για εξουσία και χρήμα επιχειρηματικοί κύκλοι, με τις ευλογίες της κυβέρνησης, μεθοδεύουν τον εκ νέου ασφυκτικό έλεγχο των ραδιοτηλεοπτικών διαύλων, αυτοί οι τέσσερις ραδιοσταθμοί, βασισμένοι ως επί το πλείστον στην εθελοντική προσφορά, επιμένουν στο άνοιγμα του μέσου στους πολίτες και στα κοινωνικά κινήματα.

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΜΑΣΤΕ ΜΕ ΠΑΘΟΣ τους αντιρρησίες συνείδησης και τις αντιμιλιταριστικές τους αξίες. Οι αρνητές στράτευσης απέναντι στην αθλιότητα και υποκρισία της στρατιωτικής θητείας αντιτάσσουν τη θέληση για ουσιαστική κοινωνική προσφορά. Η εναλλακτική θητεία είναι μια συνειδητή προσφορά στην ειρήνη και την αλληλεγγύη κι ως εκ τούτου είναι ασυμβίβαστη με τη λογική του στρατού που είναι ένας μηχανισμός απροσχημάτιστης βίας και τυφλής άρνησης.

ΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ ΣΠΙΤΙΩΝ: **Οι εναλλακτικές μορφές συμβίωσης στην πράξη**. Οι ζωντανές κοινωνικές δυνάμεις, αυτοί που αρνούνται να καταντήσει η ίδια η ζωή τους εμπόρευμα, ξεπερνούν τη λογική που θέλει την κατοικία εμπόρευμα. Αναπτύσσουν εστίες αυτόνομης δημιουργικότητας και μετατρέπουν ερείπια και σκουπιδότοπους σε χώρους ζωής. Για την πολιτιστική και περιβαλλοντική αναβάθμιση μπορεί οι γείτονες να ευγνωμονούν τους καταληψίες, όμως το κράτος εξακολουθεί να τους σέρνει στα δικαστήρια με

είναι ο δοκιμασμένος φρουρός του μακάριου ύπνου της εμπορευματικής κοινωνίας.

ΟΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ ΡΑΔΙΟΣΤΑΘΜΟΙ που εκπέμπουν στην Ελλάδα είναι δυστυχώς μόνο τέσσερις: Το **Ράδιο Κιβωτός** και το **Ράδιο Ουτοπία** στη Θεσσαλονίκη, η **Κοκκινοσκουφίτσα των F.M.** στην Αθήνα και το **Εναλλακτικό Ραδιόφωνο Κιλκίς**. Όταν οι διψασμένοι για εξουσία και χρήμα επιχειρηματικοί κύκλοι, με τις ευλογίες της κυβέρνησης, μεθοδεύουν τον εκ νέου ασφυκτικό έλεγχο των ραδιοτηλεοπτικών διαύλων, αυτοί οι τέσσερις ραδιοσταθμοί, βασισμένοι ως επί το πλείστον στην εθελοντική προσφορά, επιμένουν στο άνοιγμα του μέσου στους πολίτες και στα κοινωνικά κινήματα.

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΜΑΣΤΕ ΜΕ ΠΑΘΟΣ τους αντιρρησίες συνείδησης και τις αντιμιλιταριστικές τους αξίες. Οι αρνητές στράτευσης απέναντι στην αθλιότητα και υποκρισία της στρατιωτικής θητείας αντιτάσσουν τη θέληση για ουσιαστική κοινωνική προσφορά. Η εναλλακτική θητεία είναι μια συνειδητή προσφορά στην ειρήνη και την αλληλεγγύη κι ως εκ τούτου είναι ασυμβίβαστη με τη λογική του στρατού που είναι ένας μηχανισμός απροσχημάτιστης βίας και τυφλής άρνησης.

ΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ ΣΠΙΤΙΩΝ: **Οι εναλλακτικές μορφές συμβίωσης στην πράξη.** Οι ζωντανές κοινωνικές δυνάμεις, αυτοί που αρνούνται να καταντήσει η ίδια η ζωή τους εμπόρευμα, ξεπερνούν τη λογική που θέλει την κατοικία εμπόρευμα. Αναπτύσσουν εστίες αυτόνομης δημιουργικότητας και μετατρέπουν ερείπια και σκουπιδότοπους σε χώρους ζωής. Για την πολιτιστική και περιβαλλοντική αναβάθμιση μπορεί οι γείτονες να ευγνωμονούν τους καταληψίες, όμως το κράτος εξακολουθεί να τους σέρνει στα δικαστήρια με παράλογες κατηγορίες, όπως πρόσφατα έγινε στην περίπτωση της κατάληψης Αχαρνών και Χέυδεν.

ΑΚΟΜΗ ΠΛΑΝΙΕΤΑΙ το φάντασμα της καταστολής πάνω απ' την ομάδα του ελευθεριακού ραδιοσταθμού **Τυφλοπόντικα των F.M.** Στις 7 Μαΐου «ο ιστορικός πυρήνας» του Τυφλοπόντικα κάθησε στο εδώλιο του Εφετείου Αθηνών μετά την πρωτόδικη καταδίκη του σε 5 μήνες φυλάκιση. Η δίκη αναβλήθηκε επ' αόριστον.

ΚΑΙ ΜΕΤΑ την **Μαρίνα Δίζη** βουλευτής των ΟΙΚΟΛΟΓΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ εκλέχθηκε η **Τασία Ανδρεαδάκη**. Για να ενισχυθούν κι από το Κοινοβούλιο τα κοινωνικά κινήματα τούτη την κρίσιμη περίοδο που αρχίζει για την Ομοσπονδία **το πέρασμα από το πολιτικό στο κοινωνικό.**

ΟΛΟ ΤΟ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ διάστημα οι συμπιεσμένοι χρόνοι, οι συνεχείς εκλογικές αναμετρήσεις κι οι αδιαμόρφωτες τάσεις εμπόδισαν κάθε κοινωνική πρακτική στην κατεύθυνση οικολογικού εναλλακτικού **κινήματος**. Τώρα από την εύκολη δημοσιότητα και τα χάπενινγκ (που η κατάχρησή τους οδήγησε αρκετές φορές στη γελοιότητα) θα πρέπει να περάσουμε στην ουσιαστική δράση...

Υ ΥΠΕΡΒΟΛΗ δε θα ήταν ο ισχυρισμός πως η **μικρή** άνοδος σε ψήφους οφειλόταν εν μέρει στην υποψηφιότητα της Πάολα. Όμως ήταν τεράστια η ηθική νίκη της Ομοσπονδίας που απέδειξε ότι τα περί κοινωνικών κινημάτων και μειονοτήτων δεν είναι λόγια προ της κάλπης, λόγια κάλπικα... Πως ενδιαφέρεται περισσότερο για το ξεπέρασμα του ρατσισμού-πουριτανισμού παρά για την ψηφοθηρία.

Το Οικολογικό-Πνευματικό Αδιέξοδο του Τεχνικού πολιτισμού

ΙΣΩΣ ΤΑ ΚΑΠΩΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ πού θά ἀκολουθήσουν ἠχήσουν ἀφηρημένα καί ἀναπόδεικτα· πιθανόν, προσέτι, νά νομισθῆ ὅτι συνιστοῦν «ἐνασχόλησι πολυτελείας». Τί σημαίνει ὅμως ἡ διατύπωσι «θεωρητική ἐμβάθυνσι;» Το θεωρητικόν προέρχεται ἐκ τοῦ **θεωρεῖν**, τουτέστιν βλέπω ἄμεσα, μέ διαύγεια αὐτό πού ἔχω κατάντικρύ μου· ἔτσι δέν σημαίνει κάτι γενικό ἤ γενικόλογο, οὔτε ἀντιπαρατίθεται στήν πρᾶξι ἤ δρᾶσι. Γιά νά **ἰδοῦμε** ὅμως χρειάζεται νά ἀναχθοῦμε, νά πηγαίνουμε στίς ρίζες τῶν πραγμάτων καί τῶν καταστάσεων.

Ἡ κυρίαρχη πολιτισμική κοσμοαντίληψι, νοοτροπία καί **στάσις** πρός τήν φύσιν, ἀπέναντι στήν φύσι, παίζει πρωτεύοντα καθοριστικό ρόλο στίς σχέσεις μας μέ τό περιβάλλον. Περιβάλλον καί **φύσις** (ἐκ τοῦ φύομαι, φανερώνομαι, ἀναδύομαι, ἰδίας ρίζης μέ τό **φῶς**) δέν εἶναι ἕνα ἐξωτερικό ἀντικείμενο πρός κατάκτησιν, ἐκμετάλλευσιν καί χειραγώγησιν, οὔτε μία μάζα, μία δέσμη, ἕνα συνοθύλευμα ἐχθρικῶν, τυφλῶν δυνάμεων, ἀλλά ἕνα θαυμαστό, ζωντανό πλέγμα σχέσεων καί λεπτῶν ἰσορροπιῶν. Κατά τήν προαναφερθεῖσα ἀντίληψι, **φύσις** δέν εἶναι ἡ ὕπαιθρος ἤ χῶρος δραστηριοτήτων καί ἀντλήσεως βιοπορισμοῦ, οὔτε μία μετρήσιμη δεξαμενή πλουτοπαραγωγικῶν πόρων, ἀλλά ὁ πρωταρχικός ἀρκτικός ὑπαρκτικός ἀνοικτός ὁρίζων τόπος — ὅπου συναντῶνται ἐναρμονιζόμενα καί ἐρίζοντα ἐλευθέρως τά ὄντα καί ὁ ἄνθρωπος. Αὐτή ἡ συνάντησι παιγνιώδους ἀλληλο-συναφείας, αὐτή ἡ ἀρχαιο-ἑλληνική σύλληψι εἶχεν διεπακόλουθον νά εὐνοῆ μία σχέσι ἐρωτική, σχέσι ἀμεσότητος ἀνθρώπου καί περιγύρου. Παράδειγμα, τό πῶς δένει ἁρμονικά ὁ ἀρχαῖος ναός, μή ὑποτάσσοντας τον περιβάλλοντα χῶρο ἀλλά ἀναδεικνύοντας... μᾶς δέχεται καί τήν δεχόμαστε ὁλόψυχα, ὁ δέ ἄνθρωπος δέν κυριαρχεῖ ἀλλά φιλοξενεῖται στόν πλανήτη-οἶκο. Καταλαμβανόταν ἀπό δέος ὄχι πρωτόγονο ἀλλά ἀρχέγονο μέ τήν ἔννοια τῆς φιλικῆς ἐξοικειώσεως, τοῦ νηφαλίου, ἱλαροῦ σεβασμοῦ καί τῆς δεκτικότητος-δοτικότητος. Παρουσιάζει μεγάλο ἐνδιαφέρον νά ἐξετάσουμε τίς στάσεις ἄλλων, μή-δυτικῶν πολιτισμῶν ἀπέναντι στήν φύσι· ἰδιαιτέρως τῶν Ἰνδιάνων καί τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς. Ἐπίσης τίς παλαιότερες ἑλληνικές κοινοτικές καί πολιτειακές διαμορφώσεις.

Ἡ ἐπωνομασθεῖσα Ἀναγέννησις παίρνει τό κλειστό καί ἐπίπεδο σύμπαν τῆς ρωμαϊκῆς nátura, ἐμπνεομένη ταυτοχρόνως ἀπό τήν ὀλέθρια ἑβραϊκή προτροπή «αὐξάνεσθε καί πληθύνεσθε καί κατακυριεύσατε τήν γῆν». Παρεπιπτόντως ὁ Marx τό ἀκολουθεῖ αὐτό ἀσυζητητί: κυρία θέσις του ὑπῆρξε ὅτι ἡ κεφαλαιοκρατία ἀποτελεῖ τροχοπέδη γιά τήν ἐξέλιξι τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων (κάτι γιά τό ὁποῖο ἔσφαλλε, ὅπως φάνηκε καθαρά πλέον στόν αἰῶνα μας). Ὁ ἄνθρωπος, δέσμιος ἑνός ἀναπήρου καί ἐ-

...Θα ήθελα να υπαινιχθώ ως αντίδοτο-αντίβαρο την επιστροφή, κατά ωραίο και ήπιο τρόπο, στις κλασικές σπουδές και ιδίως στην αρχαία ελληνική γραμματεία. Και τότε θα ηχήσει στ' αυτιά μας ως απελπιστικά επίκαιρη η πλατωνική ρήσις «πᾶσα τε ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καί τῆς ἄλλης ἀρετῆς πανουργία, οὐ σοφία φαίνεται».

τό εὐχάριστο ἔργο μέ νόημα καί σημασία, μέ τό μεράκι τῆς προσωπικῆς συμβολῆς. Ἡ ἐργασία ἀντιστρατεύεται τούς φυσικούς βιορρυθμούς τῆς ζωῆς. Τό βαθύ κοίταγμα καί ἡ οὐσιαστική πνευματική ἀναζήτησι/ἐνασχόλησι χρειάζονται δημιουργικό χρόνο καί ὑποστηρικτικό-εὐνοϊκό ζωτικό χῶρο, κάτι πού ἡ σύγχρονη δομή τοῦ συστήματος τό ἀρνεῖται, τό καταστέλλει, παρ' ὅλα τά ἐντυπωσιακά τεχνικά ἐπιτεύγματα. Ὁ χρόνος εἶναι ἄκρως ἐλεγχόμενος, κατατεμαχισμένος, σχεδόν ἀκρωτηριασμένος, ἡ δέ διασκέδασι (καμμία σχέσι μέ τήν **ψυχαγωγία**, τήν **περιαγωγήν** τῆς ψυχῆς) πολλές φορές ἀθλιώτερα τῆς ἐργασίας.

Ἡ φύσις δονεῖ καί δονεῖται, πάλλει καί πάλλεται, ζῆ καί ἀναπνέει.

Κατά τόν μεγάλο γερμανό στοχαστή καί διδάσκαλο Martin Heidegger, οὐσία τῆς τεχνικῆς καί τῆς ἐπιστήμης εἶναι τό **ἐμπλαισιώνειν**, ἡ κατάταξι, διάταξι, κατάτμησι, ταξινόμησι, ἡ ὑπολογιστική προσέγγισι, ἡ ἀπόσπασι πληροφορίας κατά περιορισμένο καί περιοριστικό τρόπο*. Ἡ ἀντιμετώπισι κάθε πράγματος, κάθε ὄντος ὡς διαθεσίμου ἀποθεματικοῦ σέ μία ἔρημη χώρα ἐκτυφλωτικῶς λουσμένη στά neon φῶτα τῆς περιβοήτου ἀξιοποιήσεως-ἀναπτύξεως. Μήπως ὄχι μόνον ἡ τεχνική ἀλλά καί ἡ ἐπιστήμη ἔχουν πάρει στραβό δρόμο; Μήπως ἐγκλωβίζει καί (αὐτο)ἐγκλωβίζεται; Τουτέστιν μήπως οἱ διαταράξεις τῆς οἰκολογικῆς ἰσορροπίας καί οἱ ἐφιαλτικές ἀλλοιώσεις δέν εἶναι ἁπλῶς θέμα ὡρισμένων ὑπερβολῶν, παρενεργειῶν, καταχρήσεως ἤ κακῆς/λανθασμένης χρήσεως, ἀλλά συνυφασμένες μέ τόν δεδομένο τρόπο τεχνογνωσίας καί τήν συνακόλουθο ἐφαρμογή του:

καταστάσεων.

Ἡ κυρίαρχη πολιτισμική κοσμοαντίληψι, νοοτροπία καί **στάσις** πρός τήν φύσιν, ἀπέναντι στήν φύσι, παίζει πρωτεύοντα καθοριστικό ρόλο στίς σχέσεις μας μέ τό περιβάλλον. Περιβάλλον καί **φύσις** (ἐκ τοῦ φύομαι, φανερώνομαι, ἀναδύομαι, ἰδίας ρίζης μέ τό **φῶς**) δέν εἶναι ἕνα ἐξωτερικό ἀντικείμενο πρός κατάκτησιν, ἐκμετάλλευσιν καί χειραγώγησιν, οὔτε μία μάζα, μία δέσμη, ἕνα συνοθύλευμα ἐχθρικῶν, τυφλῶν δυνάμεων, ἀλλά ἕνα θαυμαστό, ζωντανό πλέγμα σχέσεων καί λεπτῶν ἰσορροπιῶν. Κατά τήν προαναφερθεῖσα ἀντίληψι, **φύσις** δέν εἶναι ἡ ὕπαιθρος ἤ χῶρος δραστηριοτήτων καί ἀντλήσεως βιοπορισμοῦ, οὔτε μία μετρήσιμη δεξαμενή πλουτοπαραγωγικῶν πόρων, ἀλλά ὁ πρωταρχικός ἀρκτικός ὑπαρκτικός ἀνοικτός ὁρίζων τόπος — ὅπου συναντῶνται ἐναρμονιζόμενα καί ἐρίζοντα ἐλευθέρως τά ὄντα καί ὁ ἄνθρωπος. Αὐτή ἡ συνάντησι παιγνιώδους ἀλληλο-συναφείας, αὐτή ἡ ἀρχαιο-ἑλληνική σύλληψι εἶχεν δι ἐπακόλουθον νά εὐνοῆ μία σχέσι ἐρωτική, σχέσι ἀμεσότητος ἀνθρώπου καί περιγύρου. Παράδειγμα, τό πῶς δένει ἁρμονικά ὁ ἀρχαῖος ναός, μή ὑποτάσσοντας τον περιβάλλοντα χῶρο ἀλλά ἀναδεικνύοντάς τον στό κάλλος, στήν ὀμορφιά καί στήν ἰδιομορφία/ἰδιοπροσωπία του. Ἡ λεπτή χαρίεσσα στάσις, ἡ μέθεξις.

Ὁμοίως καί στά βυζαντινά χρόνια, κατά τήν δεύτερη μεγάλη περίοδο τοῦ ἑλληνισμοῦ. Διαβάζουμε στό βιβλίο τοῦ Χρήστου Γιανναρᾶ **Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἤθους**: Κάθε βυζαντινό ἀρχιτεκτόνημα εἶναι μία προσωπική σπουδή καί μελέτη τῶν δυνατοτήτων τοῦ ὑλικοῦ. Στήν βυζαντινή ἀρχιτεκτονική δέν ἔχουμε μόνον μία προσωπική χρῆσι τοῦ ὑλικοῦ τῆς κατασκευῆς, ἀλλά καί ἕνα προσωπικό διάλογο μέ το ὑλικό, τήν προσωπική συνάντησι καί σχέσι τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Λόγον, ὅπως ἀποκαλύπτεται στήν ὑλική κτίσι. Ὁ διάλογος αὐτός, ὁ σαρκωμένος στό βυζαντινό ἀρχιτεκτόνημα, δίνει τό μέτρον τῆς ἀληθείας τοῦ συνόλου τοῦ φυσικοῦ κόσμου ὡς κοινωνίας. Ἡ ὑλική κτίσι «μορφοποιεῖται», παίρνει μορφή, πρόσωπο, το πρόσωπο τοῦ Λόγου. (Ἐν ἀντιδιαστολῇ, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ ἡ γοτθική ἀρχιτεκτονική ἐπιχειρεῖ νά δαμάσῃ, νά τιθασσεύσῃ τήν ὕλη).

Ἐπίσης σέ παλαιότερες παραδοσιακές κοινωνίες ὑπῆρχε ἡ ἔννοια-αἴσθησι τῆς **Μητέρας-Γῆς** πού

μορφώσεις.

Ἡ ἐπωνομασθεῖσα Ἀναγέννησις παίρνει τό κλειστό καί ἐπίπεδο σύμπαν τῆς ρωμαϊκῆς nátura, ἐμπνεομένη ταυτοχρόνως ἀπό τήν ὀλέθρια ἑβραϊκή προτροπή «αὐξάνεσθε καί πληθύνεσθε καί κατακυριεύσατε τήν γῆν». Παρεπιπτόντως ὁ Marx τό ἀκολουθεῖ αὐτό ἀσυζητητί: κυρία θέσις του ὑπῆρξε ὅτι ἡ κεφαλαιοκρατία ἀποτελεῖ τροχοπέδη γιά τήν ἐξέλιξι τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων (κάτι γιά τό ὁποῖο ἔσφαλλε, ὅπως φάνηκε καθαρά πλέον στόν αἰῶνα

...Θα ήθελα να υπαινιχθώ ως αντίδοτο-αντίβαρο την επιστροφή, κατά ωραίο και ήπιο τρόπο, στις κλασικές σπουδές και ιδίως στην αρχαία ελληνική γραμματεία. Και τότε θα ηχήσει στ᾽ αυτιά μας ως απελπιστικά επίκαιρη η πλατωνική ρήσις «πᾶσα τε ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καί τῆς ἄλλης ἀρετῆς πανουργία, οὐ σοφία φαίνεται».

μας). Ὁ ἄνθρωπος, δέσμιος ἑνός ἀναπήρου καί ἐπηρμένου ἀνθρωποκεντρισμοῦ, ἐξέλαβε ἑαυτόν ὡς τό κυρίαρχον ὄν, τό ἀνώτερον ὄν τοῦ πλανήτου μέ ἀπεριόριστες ἁρμοδιότητες/δικαιοδοσίες «διαχειριστοῦ» τῶν ἐπιγείων (παρανόησις-διαστρέβλωσις τῆς ἐννοίας τῆς «κορωνίδος τῆς Δημιουργίας»).

Ἄλλο ἕνα παράδειγμα διαστρεβλωτικῆς μετεξελίξεως ἡ μοιραία (παρ)ερμηνεία τοῦ ἑλληνικοῦ **λόγου** (τό δεύτερο συνθετικό τῆς **οἰκο-λογίας**) ὡς ratio. Ὁ **λόγος** σχετίζεται μέ τό συλλέγειν, τό περι-συλλέγεσθαι καί τό συν-δια-λέγεσθαι, βίωμα ἀπείρως πλουσιώτερο καί εὐφάνταστο· ἀντιθέτως ἡ ρωμαϊκή ratio εἶναι ὁ **ὀρθός** λόγος, ἡ ἀσφυκτικῶς στενή, ἄτεγκτη λογική διάρθρωσι καί ἡ ὑπερτονισμένη, ὑδροκέφαλη θά ἔλεγα, ἀνάλυσι.

Διαφωτιστικό εἶναι νά δοῦμε ἐπίσης τήν ἄβυσσο πού χωρίζει την ἀρχαία **περιήγησιν**, κύριο συστατικό τῆς ὁποίας εἶναι τό γεωπνευματικό ταξίδι καί ἡ συνάντησις μέ τό ἄλλο καί τόν Ἄλλον, ἀπό τόν σημερινό πλαδαρό **τουρισμό**.

Γιά τούς περισσότερους ἀπό μᾶς ἡ δουλειά εἶναι μᾶλλον δουλεία, μία δυσάρεστη ὑποδούλωσι. Ἀπουσιάζει σέ μεγάλο βαθμό, κατά τρόπον τραγικόν,

διασκέδασι (καμμία σχέσι μέ τήν **ψυχαγωγία**, τήν **περιαγωγήν** τῆς ψυχῆς) πολλές φορές ἀθλιώτερα τῆς ἐργασίας.

Ἡ φύσις δονεῖ καί δονεῖται, πάλλει καί πάλλεται, ζῇ καί ἀναπνέει.

Κατά τόν μεγάλο γερμανό στοχαστή καί διδάσκαλο Martin Heidegger, οὐσία τῆς τεχνικῆς καί τῆς ἐπιστήμης εἶναι τό **ἐμπλαισιώνειν**, ἡ κατάταξι, διάταξι, κατάτμησι, ταξινόμησι, ἡ ὑπολογιστική προσέγγισι, ἡ ἀπόσπασι πληροφορίας κατά περιορισμένο καί περιοριστικό τρόπο*. Ἡ ἀντιμετώπισι κάθε πράγματος, κάθε ὄντος ὡς διαθεσίμου ἀποθεματικοῦ σέ μία ἔρημη χώρα ἐκτυφλωτικῶς λουσμένη στά neon φῶτα τῆς περιβοήτου ἀξιοποιήσεως-ἀναπτύξεως. Μήπως ὄχι μόνον ἡ τεχνική ἀλλά καί ἡ ἐπιστήμη ἔχουν πάρει στραβό δρόμο; Μήπως ἐγκλωβίζει καί (αὐτο)ἐγκλωβίζεται; Τουτέστιν μήπως οἱ διαταράξεις τῆς οἰκολογικῆς ἰσορροπίας καί οἱ ἐφιαλτικές ἀλλοιώσεις δέν εἶναι ἁπλῶς θέμα ὡρισμένων ὑπερβολῶν, παρενεργειῶν, καταχρήσεως ἤ κακῆς/λανθασμένης χρήσεως, ἀλλά συνυφασμένες μέ τόν δεδομένο τρόπο τεχνογνωσίας καί τήν συνακόλουθο ἐφαρμογή του;

Οὔτε εἶναι δυνατόν νά ἀντιμετωπισθῆ ἡ κατάστασι μέ ἀφελῆ δόγματα τύπου trade-off (ζύγισμα κατά στενόν τρόπον πλεονεκτημάτων-ἀρνητικῶν συνεπειῶν), ἐσωτερίκευσι τοῦ περιβαλλοντικοῦ κόστους καί ἀναλύσεων κόστους-ὠφελείας. Χαρακτηριστική τοῦ ἐπικρατοῦντος ἐπαίσχυντου κυνισμοῦ εἶναι ἡ πρόσφατη δήλωσι τοῦ Γάλλου προέδρου τῆς ἐπιτροπῆς ἀτομικῆς ἐνέργειας ὅτι τά ἔξοδα ἀσφαλείας τῶν πυρηνικῶν ἀντιδραστήρων δέν πρέπει νά ξεπερνοῦν τό κόστος ἑνός ἐνδεχομένου πυρηνικοῦ «ἀτυχήματος» (διάβαζε καταστροφικῆς τραγωδίας τύπου Ἀποκαλύψεως). Στίς μέρες μας εἶναι πασιφανής ἡ χρεωκοπία τοῦ οἰκονομισμοῦ καί τοῦ ὠφελιμισμοῦ.

Ἡ ἀποθέωσις τῆς ἀποδοτικότητος, ἡ προβολή τοῦ ἐπιτυχημένου σταδιοδρομιστοῦ (δῆθεν ἄνετου, ἀλλά στήν πραγματικότητα κενοῦ καί πένοντος ἔνδον) καί ἡ μονοκρατορική στάσι τοῦ μονοδιαστάτου

* Σημειωτέον ὅτι ἡ **γνῶσις** εὑρίσκεται εἰς τόν ἀντίποδα τῆς πληροφορίας. Τό **γιγνώσκω** σημαίνει **νιώθω**, γνωρίζω εἰς βάθος μετ᾽ ἔρωτος, συνδέεται δέ μέ τό **γίγνεσθαι**.

homo oeconomicus δημιουργοῦν ἀφόρητες ἀλλά καί τραγελαφικῶς kitsh καταστάσεις. Ἡ μονομέρεια πού διακρίνει τήν ἀκολουθουμένη πορεία ἀνεξελέγκτου «ἀναπτύξεως» ἴσως ἔχει νά κάνη μέ τό ὅτι ἀρχικῶς σχεδιάστηκε/ἐκπονήθηκε μόνον ἀπό οἰκονομολόγους (καί νομικούς) καί δή ἀγγλοσάξωνες. Ἡ σφαιρική, δι-ἐπιστημονική ἀντιμετώπιση ἴσως ἄμβλυνε τήν καθεστηκυῖα τάξι πραγμάτων. Πρόσληψις τῆς τεχνικῆς κατά δημιουργικόν τρόπον μέ εὐφάνταστες προσαρμογές. Οἰκείωσις μέ καί διάσωσις τῆς ἀρχαίας καί παραδοσιακῆς τεχνολογίας.

Παρεπιπτόντως θά ἤθελα νά ὑπαινιχθῶ ὡς ἀντίδοτο-ἀντίβαρο τήν ἐπιστροφή, κατά ὡραῖο καί ἤπιο τρόπο, στίς κλασσικές σπουδές καί ἰδίως στήν ἀρχαιοελληνική γραμματεία. Καί τότε θά ἠχήση στ' αὐτιά μας ὡς ἀπελπιστικά ἐπίκαιρη ἡ πλατωνική ρῆσις **πᾶσα τε ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καί τῆς ἄλλης ἀρετῆς πανουργία, οὐ σοφία φαίνεται**. Ἐξέχουσα σημασία ἔχει ἡ μύησις εἰς τό σκέπτεσθαι, καρδιά τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ ἔκπληξις, τό ξάφνιασμα, ἡ κλῆσις, τό σιγεῖν, τό ἀκούειν, τό ἀνταποκρίνεσθαι, τό συν-ανα-ζητεῖν, τό ἀπορεῖν καί τό θέτειν οὐσιώδη ἐρωτήματα. Καί ὄχι νά σπεύδουμε καταφεύγοντας σέ εὔκολες, μονομερεῖς, ἑτοιμοπαράδοτες ἀπαντήσεις, προκατασκευασμένες διά τοῦ κατηγορικοῦ λογισμοῦ καί τῶν σαθρῶν θεμελίων πλείστων μή τιθεμένων ὑπό ἀμφισβήτησιν ὑποθέσεων. Ἡ προσωπική συνάντησι καί ὁ διάλογος τῆς ἐπιστήμης μέ τήν **φιλοσοφίαν** —καί ὄχι μόνον στά στενά ὅρια τῆς ἐπιστημολογίας ἤ μεθοδολογίας— ἀλλά καί τήν **τέχνην** θά προσέφερε πολλά. (Ἄκρως ἐνδιαφέρον εἶναι ἕνα στατιστικό πείραμα πού διεξήχθη στό Τεχνολογικό Ἰνστιτοῦτο Μασσαχουσέτης. Ἐξητάσθησαν διαχρονικῶς δύο «δείγματα» σπουδαστῶν, ἀμφότερα θετικῶν ἐπιστημῶν: τό ἕνα ἐδιδάσκετο ἐπίσης καί τήν κλασσική παιδεία. Ἀπεδείχθη ὅτι οἱ ἐπιδόσεις τοῦ δείγματος τούτου **στά θετικά μαθήματα** ἦταν κατά πολύ ὑψηλότερες τοῦ ἄλλου).

Χρειάζεται ἐξ ἄλλου νά ἀναψηλαφήσουμε τό **ὅλον** καί τήν ἔννοια-αἴσθησι τοῦ **ἱεροῦ**. Νά ἐπανανακαλύψουμε τό ὅλον, τήν σύνθεσι, τήν ὁλοκληρώνουσα ἀλληλοσύνδεσι καί ἀλληλοσυσχέτισι. Ἄς μή μᾶς ξενίζουν ἐκφράσεις ὅπως ἱερατική-ἱερουργική-τελετουργική-προσωπική-λειτουργική-ἐκκλησιαστική-εὐχαριστιακή σχέσι μέ τά πράγματα πού μᾶς περιβάλλουν, μέ τόν **κόσμον**-κόσμημα. (Ἡ ἐπανερχομένη στίς μέρες μας ἔννοια-ὅρος τῆς **βεβηλώσεως** —τοῦ οἴκου, τοῦ περιβάλλοντος— αὐτό ὑποδηλοῖ).

Δέν ἔχουμε ἐδῶ νά κάνουμε μέ ἁπλῶς περιβαλλοντικά ἀδιέξοδα, ἀλλά μέ τό κατ' ἐξοχήν ἀδιέξοδο, αὐτοῦ τούτου τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ ἐποχή μας ζητεῖ ἀγωνιωδῶς ἐπανακαθορισμό τῶν ἀξιῶν, μεταξίωσι τῶν ἀξιῶν καθώς καί τῶν κεντρικῆς σημασίας ἐννοιῶν. Ἐπισημαίνεται ἡ ἀνάγκη ριζικῆς νοητικῆς πνευματικῆς (μετα)στροφῆς, μετανοίας. Ἴσως χρειάζεται κάποιο εἶδος (ἤ κάποια εἴδη) ἀσκητικῆς ἀρετῆς. Ἐννοεῖται ὅτι δέν ὁραματιζόμαστε κοινωνίες τύπου Ἀλβανίας. Ζητούμενο εἶναι ἡ χαλιναγώγησι τοῦ καταναλωτισμοῦ στήν προοπτική τοῦ λελογισμένου, τοῦ μέτρου, τῆς ὀμορφιᾶς καί τῆς μεσότητος καί ὄχι ἕνας ὑπανάπτυκτος, κακῆς ποιότητος, συμπλεγματικός καταναλωτισμός.

Πρός ἀναζήτησιν τρόπου τοῦ βίου μέ νόημα/σημασία/ὡραιότητα, πρός ἀναζήτησιν **ἤθους** — πού καμμία σχέσι ἀπολύτως ἔχει μέ τόν ἠθικισμό: ἦθος δέν εἶναι ἁπλῶς χαρακτήρ, φυσικές κλίσεις ἤ πεπρωμένο, ἀλλά αὐτό πού οἰκίζει φανερώνοντας τόν ἑαυτό του, τόν ἀληθινό, ἐσώτερο ἑαυτό του.

Ἡ **πολιτική**, συνδεομένη μέ τήν ἄμεση-ἀμεσολάβητη δημοκρατία τῆς ἐλευθέρας ὀργανικῆς ὀντότητος τῆς **πόλεως**, καθώς καί μέ τήν πλήρους ἀτομικῆς αὐτο-παραιτήσεως διακονία τῶν κοινῶν, ἔχει δυστυχῶς μεταβληθῆ σέ ἐξουσιαστικές/παρασκηνιακές ἀκροβασίες καί ψευδο-συγκρούσεις/ἀψιμαχίες μεταξύ ἄκαμπτων γραφειοκρατικῶν μηχανισμῶν —ἑταίρων πάντως στό στημένο παίγνιο— μέσα στήν ἐπίπεδη ζοφερή νύκτα τοῦ μή-διαλόγου. Λησμονήθησαν ἡ αὐτενέργεια, ἡ συν-ανα-ζήτησι, ὁ ἀπόλυτος σεβασμός τῆς μειοψηφίας.

Κοινό ὑπαρξιακό-πολιτικό-κοινωνικό-ἐθνικό ἐγχείρημα ἔμπροσθέν μας θά ἔδει νά εἶναι ἡ δημιουργία συνθηκῶν, κατά πολύμορφον-πολυφωνικόν τρόπον, ὥστε νά φθάσουμε ἀπό μία «κοινωνία» ὑπό τύπον ἄμορφης μάζης καταναλωτῶν (πρός τήν ὁποία τείνουμε) σέ μία πραγματική, κοινοτική κοινωνία πολιτῶν καί **προσώπων**. (Τό πρόσωπον εἶναι μοναδικό, ἀνόμοιο καί ἀνεπανάληπτο, ἔρχεται δέ σέ ἄμεση βιωματική **σχέσι** μέ τόν Ἄλλον, τόν ἔχει συνεχῶς πρό ὀφθαλμῶν σέ μία ζωντανή (ἐπι)κοινωνία ἔρωτος).

Ἡ ἐπανεύρεσι τοῦ πνευματικοῦ προσανατολισμοῦ ἴσως καταστήση ἐφικτή τήν ὑπερπήδησι τῶν θανασίμων οἰκολογικῶν ἀδιεξόδων τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ.

Αθανάσιος Κ. Παπατζίμας

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

MURRAY BOOKCHIN: *Πρός μιάν ἀπελευθερωτική τεχνολογία*, Ἐκδόσεις Διεθνής Βιβλιοθήκη, Ἀθῆναι 1979. Ἐμπεριέχει, ἐν εἴδει παραρτήματος, τό δοκίμιο τοῦ MARTIN HEIDEGGER: *Τό ἐρώτημα ὅσον ἀφορᾶ τήν τεχνικήν*.

MURRAY BOOKCHIN: *The ecology of Freedom*, Cheshire Books, Palo Alto 1982.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΡΑΜΦΟΣ: *Ὁ μῦθος τῆς μηχανῆς*, Ἐκδόσεις Ὕψιλον, Ἀθῆναι 1985.

PHILIP SHERRARD — ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΟΥΝΕΛΑΣ: *Δύο κείμενα περί ἐπιστήμης*, Σύναξη, Ἀθῆναι 1986.

σέ εὔκολες, μονομερεῖς, ἑτοιμοπαράδοτες ἀπαντήσεις, προκατασκευασμένες διά τοῦ κατηγορικοῦ λογισμοῦ καί τῶν σαθρῶν θεμελίων πλείστων μή τιθεμένων ὑπό ἀμφισβήτησιν ὑποθέσεων. Ἡ προσωπική συνάντησι καί ὁ διάλογος τῆς ἐπιστήμης μέ τήν **φιλοσοφίαν** —καί ὄχι μόνον στά στενά ὅρια τῆς ἐπιστημολογίας ἤ μεθοδολογίας— ἀλλά καί τήν **τέχνην** θά προσέφερε πολλά. (Ἄκρως ἐνδιαφέρον εἶναι ἕνα στατιστικό πείραμα πού διεξήχθη στό Τεχνολογικό Ἰνστιτοῦτο Μασσαχουσέτης. Ἐξητάσθησαν διαχρονικῶς δύο «δείγματα» σπουδαστῶν, ἀμφότερα θετικῶν ἐπιστημῶν: τό ἕνα ἐδιδάσκετο ἐπίσης καί τήν κλασσική παιδεία. Ἀπεδείχθη ὅτι οἱ ἐπιδόσεις τοῦ τοῦ μέτρου, τῆς ὀμορφιᾶς καί τῆς μεσότητος καί ὄχι ἕνας ὑπανάπτυκτος, κακῆς ποιότητος, συμπλεγματικός καταναλωτισμός.

Πρός ἀναζήτησιν τρόπου τοῦ βίου μέ νόημα/σημασία/ὡραιότητα, πρός ἀναζήτησιν **ἦθους** — πού καμμία σχέσι ἀπολύτως ἔχει μέ τόν ἠθικισμό: ἦθος δέν εἶναι ἁπλῶς χαρακτήρ, φυσικές κλίσεις ἤ πεπρωμένο, ἀλλά αὐτό πού οἰκίζει φανερώνοντας τόν ἑαυτό του, τόν ἀληθινό, ἐσώτερο ἑαυτό του.

Ἡ **πολιτική**, συνδεομένη μέ τήν ἄμεση-ἀμεσολάβητη δημοκρατία τῆς ἐλευθέρας ὀργανικῆς ὀντότητος τῆς **πόλεως**, καθώς καί μέ τήν πλήρους ἀτομικῆς αὐτο-παραιτήσεως διακονία τῶν κοινῶν, ἔχει

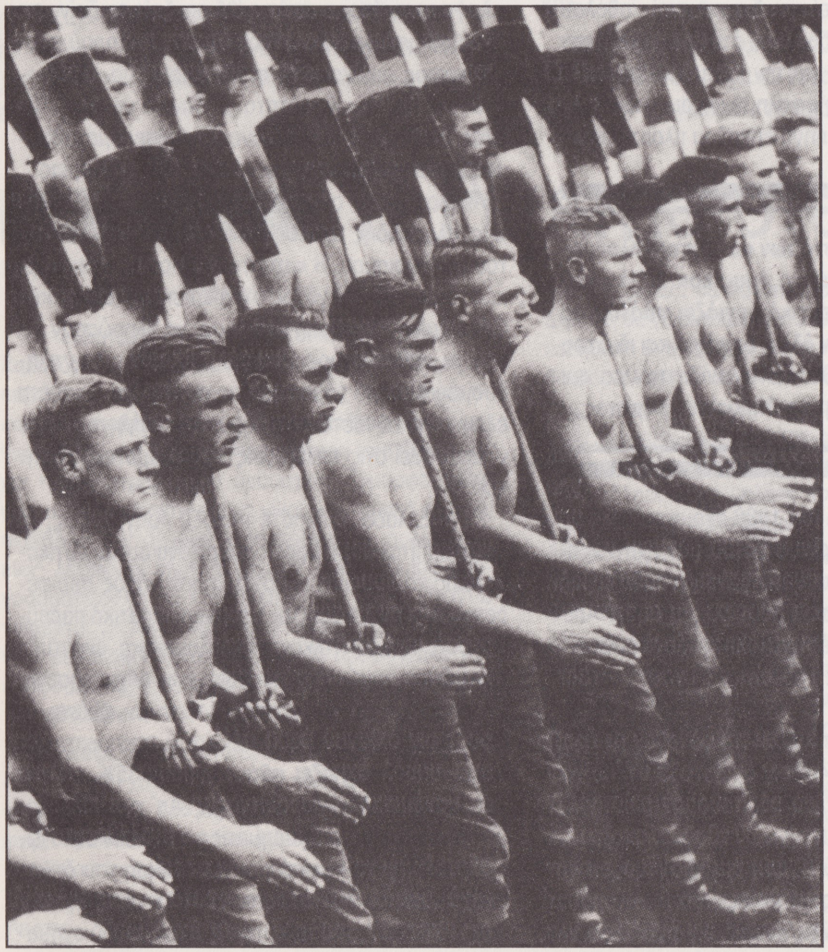
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

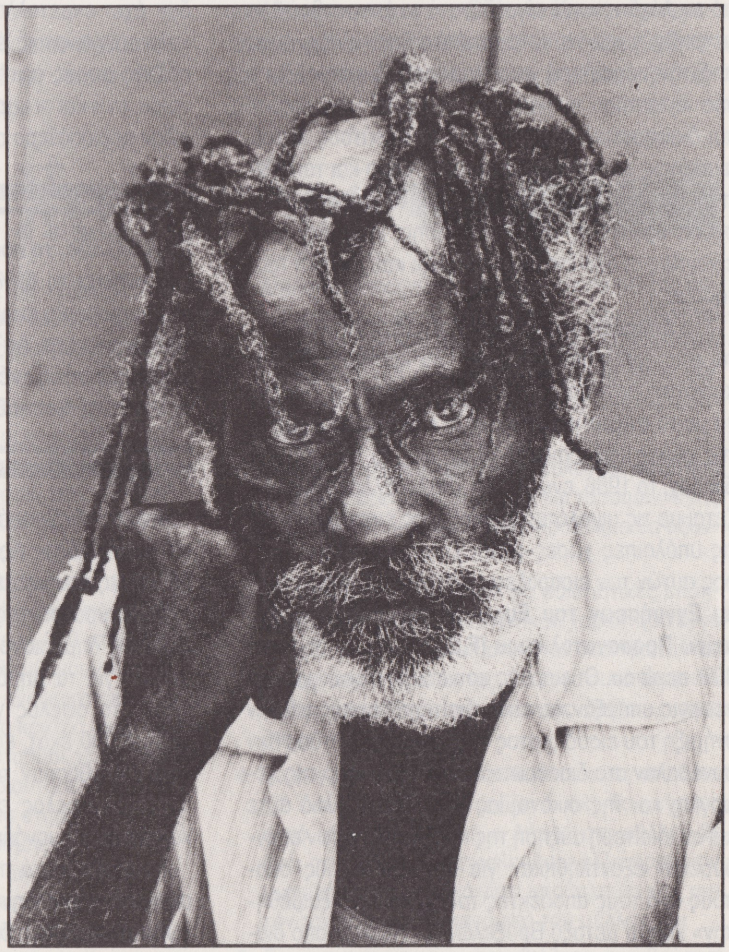
MURRAY BOOKCHIN: *Πρός μιάν ἀπελευθερωτική τεχνολογία*, Ἐκδόσεις Διεθνής Βιβλιοθήκη, Ἀθῆναι 1979. Ἐμπεριέχει, ἐν εἴδει παραρτήματος, τό δοκίμιο τοῦ MARTIN HEIDEGGER: *Τό ἐρώτημα ὅσον ἀφορᾶ τήν τεχνικήν*.

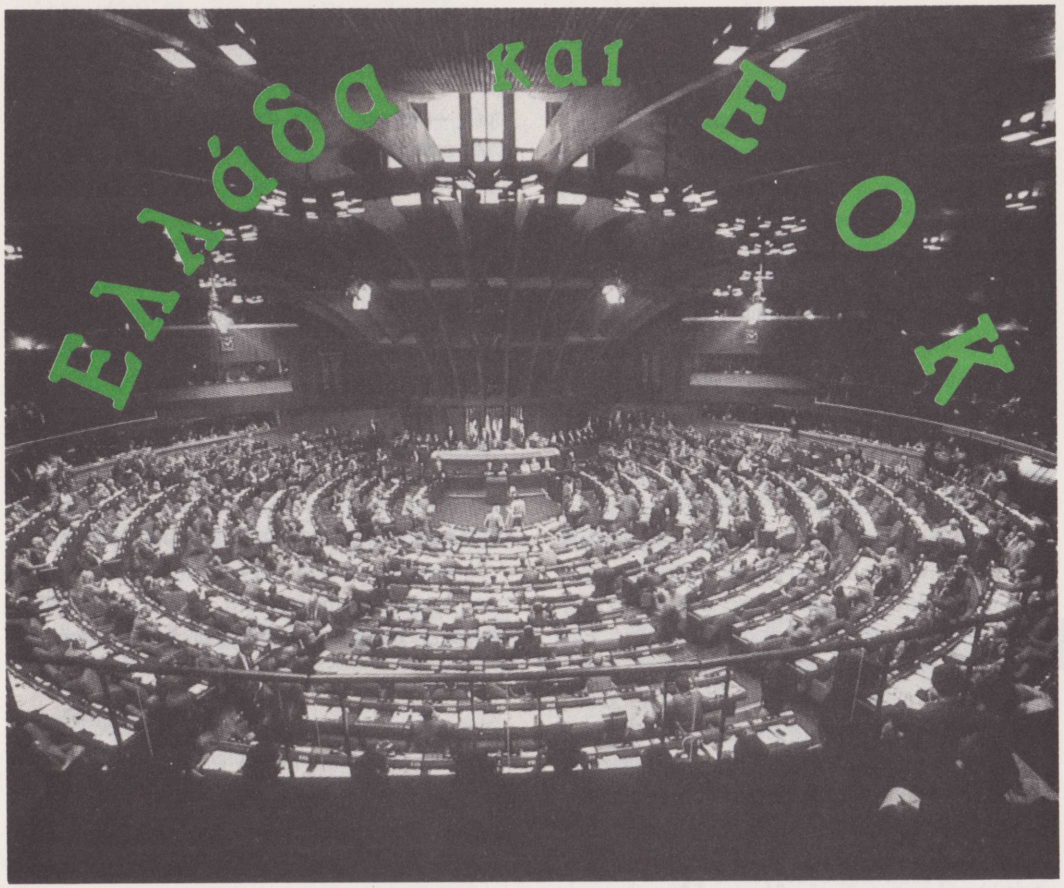
MURRAY BOOKCHIN: *The ecology of Freedom*, Cheshire Books, Palo Alto 1982.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΡΑΜΦΟΣ: *Ὁ μῦθος τῆς μηχανῆς*, Ἐκδόσεις Ὕψιλον, Ἀθῆναι 1985.

PHILIP SHERRARD — ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΟΥΝΕΛΑΣ: *Δύο κείμενα περί ἐπιστήμης*, Σύναξη, Ἀθῆναι 1986.

ΕΧΟΥΝ ΣΥΜΠΛΗΡΩΘΕΙ ΗΔΗ εννέα χρόνια από την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα μετά από πολιτική απόφαση της τότε κυβέρνησης Καραμανλή (1981).

Οι συνέπειες της ένταξης στην ΕΟΚ των δώδεκα είναι πολλές και ποικίλες. Μια συνολική και ποσοτική αξιολόγησή τους είναι σχεδόν ανέφικτη. Στη συνέχεια, θα προσπαθήσω να παρουσιάσω ακροθιγώς τις επιπτώσεις της νέας πραγματικότητας, στο βαθμό τουλάχιστον που είναι δυνατό να εκφρασθούν, να μετρηθούν και να καταγραφούν, ξεκινώντας όμως από την πεποίθηση πως διαφορετικά επηρεάζει η νέα κατάσταση πραγμάτων την Ελλάδα ως κράτος και διαφορετικά τους πολίτες του κράτους αυτού, αναλόγως με την κοινωνική τους θέση και τοποθέτηση (κράτος και πολίτες μπορεί να βρίσκονται σε σχέση οργανικής αλληλεξάρτησης, γεγονός όμως

του τελευταίου δεν υπάρχουν, τα στοιχεία όμως και οι ενδείξεις επαρκούν.

Τη δεύτερη σημαντική πηγή άντλησης πόρων αποτελεί το **Περιφερειακό Ταμείο** και, σε μικρότερο βαθμό, το **Κοινωνικό Ταμείο** από το οποίο τα έσοδα θα μπορούσαν να είναι πολύ μεγαλύτερα, αν δε στέκονταν εμπόδιο τα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής Διοίκησης και Οικονομίας. Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε πως το Ελληνικό κράτος δεν έχει εκμεταλλευθεί και διαχειριστεί καθόλου καλά τα κοινοτικά έσοδα, παρ' ότι αυτά απέβησαν πολλές φορές σωτήρια για την καταρρέουσα οικονομία, ενώ και οι κυρίως ωφελημένοι, οι αγρότες, τα είδαν περισσότερο σαν πηγή εύκολου πλουτισμού.

Στην Ελλάδα, το ποσοστό των αυτοαπασχολούμε-

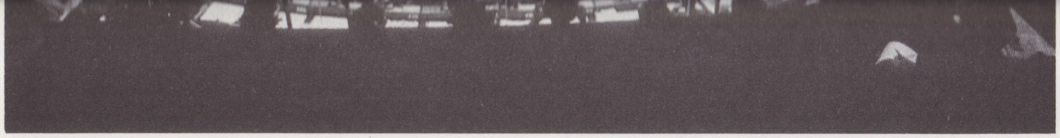
κών» επιλογών· η ορθότητα αυτών δεν έχει αποσαφηνιστεί αλλά ούτε κι εγκριθεί από τους άμεσα ενδιαφερόμενους, που φαίνεται ν' αρχίζουν να συνειδητοποιούν ότι ΕΟΚ δεν σημαίνει μόνο άνετο χρήμα. Αυτονόητο είναι, επίσης, πως η εγκαθίδρυση ενιαίας εσωτερικής αγοράς σημαίνει τη βαθμιαία κατάργηση του συνόλου των προστατευτικών μέτρων για την Ελληνική Οικονομία.

Οι επιπτώσεις της ένταξης στον ευρύτερο οικονομικό τομέα θα μας απασχολήσουν στην συνέχεια. Ο προσδιορισμός τους απαιτεί συστηματική έρευνα που δεν έχει διεξαχθεί ακόμη. Κατ' αρχήν, είναι φανερό ότι η στροφή της Ελλάδας προς την ΕΟΚ είχε ως μία εκ των βασικών αιτιών την προσπάθεια της εγχώριας αστικής τάξης να δημιουργήσει και να σταθεροποιήσει τις συνθήκες που θα εξασφαλίζουν την διατήρηση των προνομίων της στα πλαίσια μιας Ευρωπαϊκής Οικονομικής Αντάντ.

Πρακτικά, η συμμετοχή της Ελλάδας στην Κοινότητα συνεπάγεται την υιοθέτηση των ρυθμίσεων για την τελωνειακή ένωση με πλήρη δασμολογικό «αφοπλισμό», κοινό εξωτερικό δασμολόγιο και την ενσωμάτωση, γενικά, του συνόλου των κοινοτικών ρυθμίσεων στο ντόπιο κοινωνικοοικονομικό σύστημα.

Τα σχετικά στοιχεία δείχνουν επιδείνωση των ελληνικών οικονομικών μεγεθών σε σχέση με τ' αντίστοιχα κοινοτικά. Η ένταξη επηρέασε αρνητικά ορισμένους κλάδους του ζωτικού, εδώ, τομέα της μεταποίησης, για την προστασία του οποίου η Ελλάδα επεδίωξε το 1983 την εφαρμογή της «ρήτρας διαφυγής» με περιορισμό των εισαγωγών· η κατάσταση όμως δεν βελτιώθηκε, ενώ τα προστατευτικά μέτρα άρθηκαν το 1988. Παράλληλα υπήρξε μια προοδευτική αύξηση του εμπορικού ελλείμματος με την ΕΟΚ, ενώ το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών καθώς και τ' άλλα βασικά μεγέθη (πληθωρισμός, εξωτερικό χρέος, έλλειμμα δημοσίου τομέα κ.λπ.) παρουσίασαν μετά το '85 ραγδαία επιδείνωση. Αυτά οδήγησαν στην επιβολή ενός αυστηρού προγράμματος οικονομικής σταθεροποίησης, που ενισχύθηκε απ' την Κοινότητα με δάνειο ύψους 1750 εκατ. ECU καθώς κι ορισμένες ρυθμίσεις μεταβατικού χαρακτήρα για την προστασία της οικονομίας.

Ακολούθησαν συνεχείς υποτιμήσεις της δραχμής, αλματώδης άνοδος του τιμαρίθμου κι αύξηση

ΕΧΟΥΝ ΣΥΜΠΛΗΡΩΘΕΙ ΗΔΗ εννέα χρόνια από την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα μετά από πολιτική απόφαση της τότε κυβέρνησης Καραμανλή (1981).

Οι συνέπειες της ένταξης στην ΕΟΚ των δώδεκα είναι πολλές και ποικίλες. Μια συνολική και ποσοτική αξιολόγησή τους είναι σχεδόν ανέφικτη. Στη συνέχεια, θα προσπαθήσω να παρουσιάσω ακροθιγώς τις επιπτώσεις της νέας πραγματικότητας, στο βαθμό τουλάχιστον που είναι δυνατό να εκφρασθούν, να μετρηθούν και να καταγραφούν, ξεκινώντας όμως από την πεποίθηση πως διαφορετικά επηρεάζει η νέα κατάσταση πραγμάτων την Ελλάδα ως κράτος και διαφορετικά τους πολίτες του κράτους αυτού, αναλόγως με την κοινωνική τους θέση και τοποθέτηση (κράτος και πολίτες μπορεί να βρίσκονται σε σχέση οργανικής αλληλεξάρτησης, γεγονός όμως είναι πως οι δύο έννοιες δεν είναι κατ' ανάγκη ταυτόσημες).

Στο **Δημοσιονομικό**, αρχικά, τομέα, που αναφέρεται στις χρηματικές εισροές του κράτους από τον κοινοτικό προϋπολογισμό, παρατηρείται ότι σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία οι καθαρές εισπράξεις της χώρας έφθασαν από 10 δις δρχ. το 1981 τις 167 δις δρχ. το 1986, ενώ από το 1985 η Ελλάδα εμφανίζεται με τις υψηλότερες «καθαρές εισπράξεις» απ' τις υπόλοιπες χώρες-μέλη. Το σημαντικότερο μέρος αυτών των εισπράξεων προέρχεται από το τμήμα **Εγγυήσεων του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού (F.E.O.G.A)**, σε ποσοστό 80% περίπου. Οι εισροές κοινοτικών πόρων για την γεωργία υπήρξαν και είναι ιδιαίτερα θετικές για την στήριξη του εισοδήματος των αγροτών. Ωστόσο δεν συνέβαλαν στο διαρθρωτικό εκσυγχρονισμό της γεωργίας και της οικονομίας γενικότερα, αλλά ούτε και σε ιδιαίτερη αύξηση της παραγωγής ή των επενδύσεων· εξαντλήθηκαν για καταναλωτικούς σκοπούς από τους αποδέκτες τους, είτε «υπεξαιρέθηκαν» κάπου μεταξύ Βρυξελών και Αθηνών από διάφορους επιτήδειους του δημοσίου. Αποδείξεις περί του τελευταίου δεν υπάρχουν, τα στοιχεία όμως και οι ενδείξεις επαρκούν.

Τη δεύτερη σημαντική πηγή άντλησης πόρων αποτελεί το **Περιφερειακό Ταμείο** και, σε μικρότερο βαθμό, το **Κοινωνικό Ταμείο** από το οποίο τα έσοδα θα μπορούσαν να είναι πολύ μεγαλύτερα, αν δε σκόνταν εμπόδιο τα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής Διοίκησης και Οικονομίας. Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε πως το Ελληνικό κράτος δεν έχει εκμεταλλευθεί και διαχειριστεί καθόλου καλά τα κοινοτικά έσοδα, παρ' ότι αυτά απέβησαν πολλές φορές σωτήρια για την καταρρέουσα οικονομία, ενώ και οι κυρίως ωφελημένοι, οι αγρότες, τα είδαν περισσότερο σαν πηγή εύκολου πλουτισμού.

Στην Ελλάδα, το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων φθάνει το 60% (μέσος όρος ΕΟΚ 16%) και η παραοικονομία κυριολεκτικά οργιάζει φθάνοντας το 35% του ΑΕΠ. Απ' την άλλη, δημόσιο και ιδιώτες επιχειρηματίες ανέκαθεν συναγωνίζονταν για την πρωτιά στη διασπάθιση του δημοσίου χρήματος...

Από τον Φεβρουάριο του 1986 έχουν τεθεί σ' εφαρμογή σ' όλες τις χώρες-μέλη της Κοινότητας οι ρυθμίσεις του «πακέτου Ντελόρ» που αποβλέπουν στην διεύρυνση της εσωτερικής αγοράς της. Από τις νέες δημοσιονομικές ρυθμίσεις που αποφασίστηκαν για τα Δημόσια Ταμεία, η Ελλάδα θα έχει πρόσθετο όφελος για την περίοδο 1988-1992 ύψους 2.700 εκατ. ECU περίπου. Οι ετήσιες αναλήψεις θα φθάσουν τα 1400 εκατ. ECU το 1992. Το συνολικό όφελος εκτιμάται σε 4 δις ευρωπαϊκές νομισματικές μονάδες (ECU).

Τα οφέλη αυτά προϋποθέτουν βέβαια την προσαρμογή της Ελληνικής γεωργίας μαζί με την Ευρωπαϊκή στις νέες διεθνείς συνθήκες, γεγονός που σημαίνει την επιβολή συγκεκριμένων «αναπτυξιακών» ρυθμίσεων στο ντόπιο κοινωνικοοικονομικό σύστημα.

Τα σχετικά στοιχεία δείχνουν επιδείνωση των ελληνικών οικονομικών μεγεθών σε σχέση με τ' αντίστοιχα κοινοτικά. Η ένταξη επηρέασε αρνητικά ορισμένους κλάδους του ζωτικού, εδώ, τομέα της μεταποίησης, για την προστασία του οποίου η Ελλάδα επεδίωξε το 1983 την εφαρμογή της «ρήτρας διαφυγής» με περιορισμό των εισαγωγών· η κατάσταση όμως δεν βελτιώθηκε, ενώ τα προστατευτικά μέτρα άρθηκαν το 1988. Παράλληλα υπήρξε μια προοδευτική αύξηση του εμπορικού ελλείμματος με την ΕΟΚ, ενώ το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών καθώς και τ' άλλα βασικά μεγέθη (πληθωρισμός, εξωτερικό χρέος, έλλειμμα δημοσίου τομέα κ.λπ.) παρουσίασαν μετά το '85 ραγδαία επιδείνωση. Αυτά οδήγησαν στην επιβολή ενός αυστηρού προγράμματος οικονομικής σταθεροποίησης, που ενισχύθηκε απ' την Κοινότητα με δάνειο ύψους 1750 εκατ. ECU καθώς κι ορισμένες ρυθμίσεις μεταβατικού χαρακτήρα για την προστασία της οικονομίας.

Ακολούθησαν συνεχείς υποτιμήσεις της δραχμής, αλματώδης άνοδος του τιμαρίθμου κι αύξηση του πληθωρισμού. Η κατάσταση χειροτερεύει διαρκώς· όμως είναι γεγονός ότι η κρίση της Ελληνικής Οικονομίας, την οποία καλούνται να πληρώσουν και πάλι οι ασθενέστερες οικονομικά τάξεις του πληθυσμού αντί για τους κύριους υπαίτιους, είναι ένα εξαιρετικά σύνθετο πρόβλημα προς ερμηνεία ώστε ν' αποδοθεί στις επιπτώσεις της συμμετοχής στην ΕΟΚ.

Στην Ελλάδα ουδέποτε υπήρξε πραγματικός, άγριος καπιταλισμός βορειοαμερικάνικου και δυτικοευρωπαϊκού τύπου· υπάρχει καπιταλισμός περιφερειακού τύπου ανάμικτος με ισχυρό κρατικό παρεμβατισμό, «μικτή» οικονομία, εξαιρετική ανάπτυξη των μεταπρατικών και μεταποιητικών επιχειρήσεων. Το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων φθάνει το 60% (μέσος όρος ΕΟΚ 16%!) και η παραοικονομία κυριολεκτικά οργιάζει φθάνοντας το 35% επί του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος. Απ' την άλλη, δημόσιο και ιδιώτες επιχειρηματίες ανέκαθεν συναγωνίζονταν για την πρωτιά στη διασπάθιση του δημοσίου χρήματος, καλύπτοντας συγχρόνως αλλήλους, κατά το δυνατό, ανεξαρτήτως κυβερνητικού σχήματος. Αυτά καθιστούν σχεδόν αδύνατη την ερμηνεία

και διευθέτηση της οικονομικής πραγματικότητας της χώρας με τα δυτικά μέτρα και σταθμά.

Το «Leitmotiv», με τη σχεδόν μεταφυσική σημασία που κυριάρχησε στον τόπο τα τελευταία χρόνια, είναι ανάπτυξη, παραγωγικότητα, εκσυγχρονισμός, εντατικοποίηση — δηλαδή τα φιλελεύθερα οικονομικά πρότυπα. Είναι η φιλοσοφία της ανάδειξης της ΕΟΚ ως της τρίτης υπερδύναμης, είναι η λογική του σύγχρονου καπιταλισμού. Πέρα απ' τις εύλογες αμφιβολίες κι αντιρρήσεις ως προς το «πώς», το «γιατί» και «για ποιον» αυτών των κατευθυντήριων επιταγών, βλέπουμε ότι δεν υπάρχουν ούτε οι αντικειμενικές ευνοϊκές προϋποθέσεις για την ουσιαστική εφαρμογή τους.

Η φιλοσοφία της ενοποίησης, με την εφαρμογή της **Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης**, επιβεβαίωσε την ροπή προς πρότυπα (απελευθερωτική αγορά) που έχουν ήδη αποδειχθεί ατελέσφορα κι αναμένεται να επιβαρύνουν περισσότερο τη θέση της Ελλάδας και των άλλων λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών-μελών.

Η Ε.Ε.Π. εκφράζει τη βούληση των περισσότερο ανεπτυγμένων χωρών του βορρά για την προώθηση μιας κοινής ευρωπαϊκής στρατηγικής εμπορικής πολιτικής έναντι των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας. Για χώρες όμως όπως η Ελλάδα, η εφαρμογή της ενιαίας εσωτερικής αγοράς και η νομισματική ενοποίηση του 1992 υπό τις τρέχουσες συνθήκες, παρά τα όποια «εκσυγχρονιστικά» οφέλη, θα σημάνει αύξηση της ανεργίας, όξυνση της υποαπασχόλησης κι αντίστοιχη μείωση της παραγωγικότητας, καθώς δεν θα υπάρχουν πια περιθώρια άσκησης προσαρμοστικής νομισματικής πολιτικής.

Και λίγα λόγια για το εμπόριο· η δομή του εμπορίου Ελλάδας-ΕΟΚ είναι βασικά **«διακλαδική»** σ' αντίθεση μ' εκείνη μεταξύ των βιομηχανικά ανεπτυγμένων χωρών του βορρά που είναι κυρίως **«ενδοκλαδική»**. Η Ελλάδα εξάγει σχετικά ανειδίκευτη εργασία (είδη ένδυσης, υφάσματα κ.ά.), μεσογειακά γεωργικά προϊόντα, τουρισμό και βασική μεταλλουργία ενώ εισάγει πρώτες ύλες και υψηλή τεχνολογία. Η βελτίωση των όρων εμπορίου και η μεγαλύτερη εξειδίκευση της οικονομίας σε τομείς συγκριτικού πλεονεκτήματος θα είχε, θεωρητικά έστω, μακροχρόνιες ευνοϊκές συνέπειες δημιουργώντας και νέες θέσεις εργασίας. Όμως στις σημερινές συνθήκες, λαμβανομένης υπόψιν της διοχέτευσης των κοινοτικών πόρων κυρίως για κατανάλωση και εισα-

Είναι γεγονός ότι η **«εθνική κυριαρχία»** τόσο στην εσωτερική όσο και την εξωτερική της διάσταση έχει διαβρωθεί. Τα **«εθνικά σύνορα»** κι οι ικανότητες των κυβερνήσεων για άσκηση αποφασιστικών εξουσιών έχουν ξεπεραστεί από τις ανακατατάξεις στην οικονομική, τεχνολογική και κοινωνική δομή των σύγχρονων συστημάτων. Η αλληλεξάρτηση έχει αναπτυχθεί σε καθολικό φαινόμενο μετά την ραγδαία ανάπτυξη κι εξάπλωση των «Mass Media» που συνέβαλε στη δημιουργία μιας παγκόσμιας κουλτούρας κι αλληλεπίδρασης.

Η ανάπτυξη των πολυεθνικών επιχειρήσεων, όχι μόνο έχει προκαλέσει θεσμούς και διαδικασίες, αλλά και δημιουργήσει προβλήματα ως προς την έννοια του «εθνικού κράτους», όπως το γνωρίζουμε απ' το 16ο αιώνα κι έπειτα. Ξεφεύγοντας από τους περιορισμούς των «εθνικών συνόρων» και τον έλεγχο των αντιπροσωπευτικών θεσμών, έχουν κάνει αναχρονιστικές τις έννοιες του κράτους, της ανεξαρτησίας και της κυριαρχίας. Τίθεται, δηλαδή, το πρόβλημα της πραγματικής διαχείρισης της εξουσίας, καθώς η φιλελεύθερη καπιταλιστική λογική τείνει να ξεφύγει από τα στενά όρια του κράτους-έθνους.

Τα τεράστια κέρδη προέρχονται σήμερα όχι απ' την παραγωγή και την εμπορία αλλά από τα εισοδήματα που αποφέρει ο έλεγχος της αγοράς και η υπερ-εθνική επίδραση που μπορεί ν' ασκηθεί πάνω στους συντελεστές της. Η δύναμη πηγαίνει στην δύναμη· τα μεγαλύτερα τηλεπικοινωνιακά δίκτυα, όπως και οι καλύτεροι Η/Υ, δεν μπορούν παρά να πάνε στις μεγάλες επιχειρήσεις, οι οποίες σήμερα

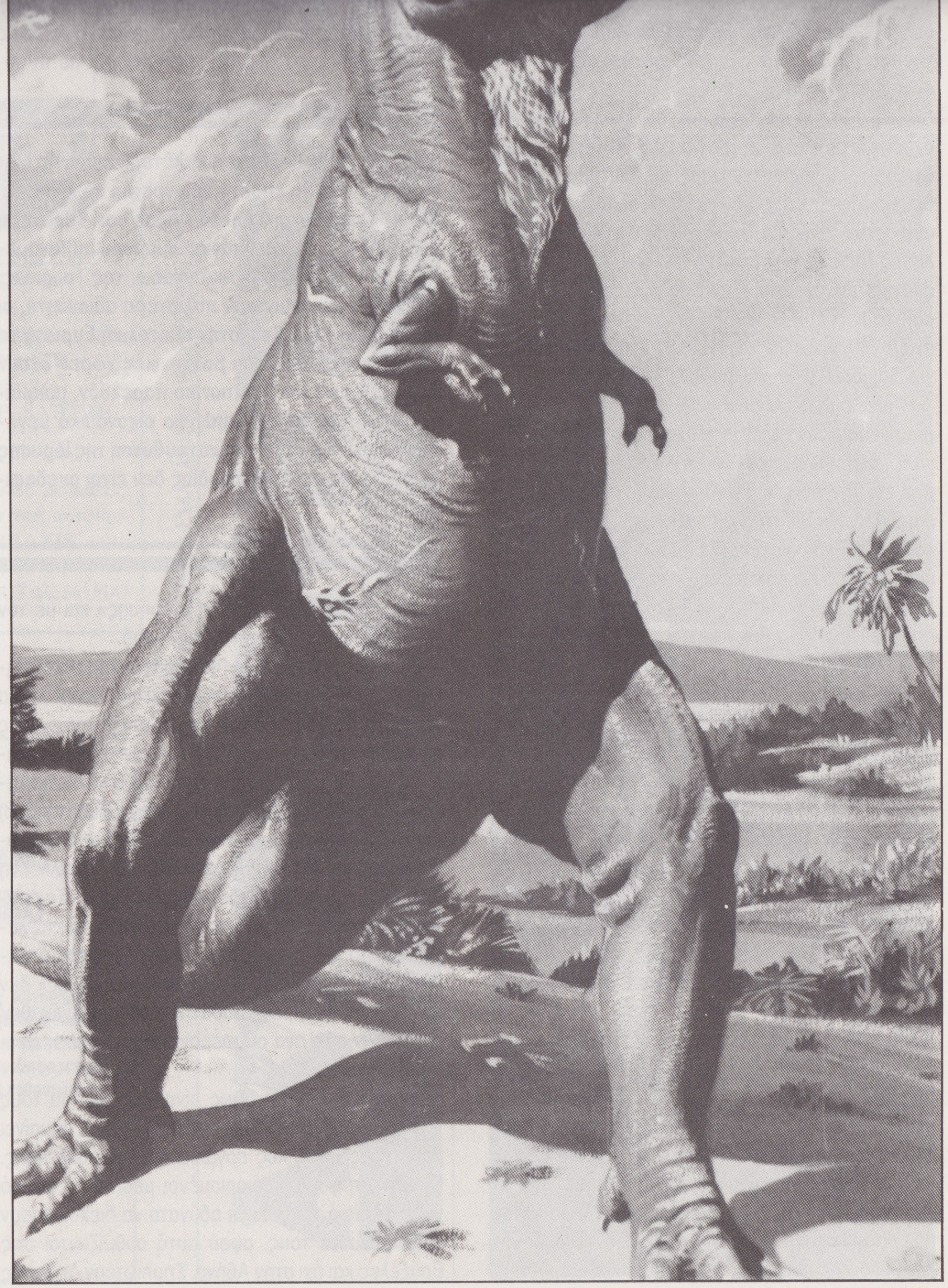

πολιτικής έναντι των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας. Για χώρες όμως όπως η Ελλάδα, η εφαρμογή της ενιαίας εσωτερικής αγοράς και η νομισματική ενοποίηση του 1992 υπό τις τρέχουσες συνθήκες, παρά τα όποια «εκσυγχρονιστικά» οφέλη, θα σημάνει αύξηση της ανεργίας, όξυνση της υποαπασχόλησης κι αντίστοιχη μείωση της παραγωγικότητας, καθώς δεν θα υπάρχουν πια περιθώρια άσκησης προσαρμοστικής νομισματικής πολιτικής.

Και λίγα λόγια για το εμπόριο· η δομή του εμπορίου Ελλάδας-ΕΟΚ είναι βασικά **«διακλαδική»** σ' αντίθεση μ' εκείνη μεταξύ των βιομηχανικά ανεπτυγμένων χωρών του βορρά που είναι κυρίως **«ενδοκλαδική»**. Η Ελλάδα εξάγει σχετικά ανειδίκευτη εργασία (είδη ένδυσης, υφάσματα κ.ά.), μεσογειακά γεωργικά προϊόντα, τουρισμό και βασική μεταλλουργία ενώ εισάγει πρώτες ύλες και υψηλή τεχνολογία. Η βελτίωση των όρων εμπορίου και η μεγαλύτερη εξειδίκευση της οικονομίας σε τομείς συγκριτικού πλεονεκτήματος θα είχε, θεωρητικά έστω, μακροχρόνιες ευνοϊκές συνέπειες δημιουργώντας και νέες θέσεις εργασίας. Όμως στις σημερινές συνθήκες, λαμβανομένης υπόψιν της διοχέτευσης των κοινοτικών πόρων κυρίως για κατανάλωση και εισαγωγές παντός είδους, και με δεδομένη τη σταδιακή κατάργηση του ασφαλιστικού ρόλου του δημόσιου τομέα στην αγορά προϊόντων και την αγορά εργασίας, δεν προβλέπονται θετικές εξελίξεις.

Η απουσία μιας εναλλακτικής αναπτυξιακής πολιτικής ίσως χαρακτηρίσει τη δεκαετία του '90 ως αυτή του **τρίτου μεταναστευτικού ρεύματος**· μόνο που αυτή τη φορά οι ξενιτεμένοι θα είναι επαγγελματικά στελέχη, επιστήμονες κ.λπ. των μεγάλων αστικών κέντρων· με παράλληλη, βέβαια, κατάληψη των θέσεων αυτών στη χώρα από τους ξένους «εταίρους». Αλλά κι η οικονομική άλωση του τόπου από ξένες πολυεθνικές θα ενταθεί· για τις συνέπειες όλων αυτών στους εργαζόμενους θα αναφερθώ πιο κάτω.

Οι πολιτικές επιπτώσεις, όχι ξέχωρες απ' τις οικονομικές, θα εξετασθούν στη συνέχεια· τούτες μπορούν να εκτιμηθούν σωστά μόνο αν τοποθετηθούν σ' ένα γενικότερο πλαίσιο κι ειδικότερα από την θέση μεσαίων και μικρών χωρών, όπως η Ελλάδα, στο διεθνές σύστημα.

έχουν συμφέρον να συμφωνήσουν σε μια κατανομή της αγοράς αντί να συγκρουστούν μεταξύ τους — άλλωστε, ο «τρίτος κόσμος» προσφέρεται για να λύσουν... ανώδυνα τις όποιες διαφορές τους.

Μέσω, λοιπόν, της δύναμης αυτής μπορούν να προβλέψουν τις μεταβολές των συντελεστών παραγωγής όπως και τη συμπεριφορά των καταναλωτών και να επιδράσουν πάνω στις κρατικές αποφάσεις που αφορούν τις συνθήκες των ανταλλαγών (υποτίμηση, επιδοτήσεις κ.λπ.). Αυτή τη στιγμή ελέγχουν τα 3/4 περίπου της βιομηχανικής παραγωγής της δύσης. Αναγνωρίζεται ότι η ικανότητα μικρών και μεσαίων χωρών να λαμβάνουν ανεξάρτητες αποφάσεις, έχει διαβρωθεί από τις ενέργειες των πολυεθνικών. Πρόκειται λοιπόν για ΕΟΚ των χωρών-μελών της ή για ΕΟΚ των μονοπωλίων;

Μία θετικότερη άποψη, χωρίς να παραγνωρίζει τη σημαντικότητα της δράσης των πολυεθνικών, φρονεί ότι η **«ολοκλήρωση»** μιας ομάδας χωρών σ' ένα ευρύτερο σχήμα προσφέρει ένα συλλογικό πλαίσιο μέσα στο οποίο μπορεί να διευρυνθεί η κυριαρχία μικρών χωρών, γενόμενη συλλογική. Αρνείται ότι το μέλλον της Ελλάδας θα είναι αυτό μιας εμπορικής αποικίας και διαβλέπει ότι η χώρα έχει ήδη αυξήσει τη διαπραγματευτική της δύναμη και το κύρος της διεθνώς. **Η τάση για ομοσπονδιοποίηση είναι παγκόσμιο φαινόμενο**· η Ελλάδα, θέλοντας ή μη, είναι οργανικά ενταγμένη στη δύση ενώ η ένταξη στην Κοινότητα είναι απλά η λογική επέκταση αυτής της σχέσης. Η Ελλάδα σήμερα συμβάλλει στη διαμόρφωση της κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής κι οι όποιες θέσεις της πάνω σε ζωτικά διεθνή θέματα έχουν πια ουσιαστική σημασία. Υπολογιζομένης και της βούλησης της Κοινότητας για αυτονόμηση από τις ΗΠΑ απαγκιστρώνεται κι η χώρα από την ασφυκτική επιρροή τους. Αποκτά, τέλος, σημαντικό πλεονέκτημα έναντι της «αιωνίας αντιπάλου» Τουρκίας, όπως έχει διαπιστωθεί επανειλημμένα.

Η αλήθεια, όπως συνήθως, βρίσκεται κάπου στη μέση· ουσιαστικά όμως, έχει να κάνει με την αποδοχή ή μη του περιεχομένου του αξιώματος **«ανήκομεν εις την Δύσιν»**, με το οποίο η κυβέρνηση Καραμανλή ενέταξε τη χώρα μας στην ΕΟΚ ερήμην του λαού της. Βέβαια η διεθνής απομόνωση και ουτοπία είναι σήμερα και αδιέξοδος. Ήταν όμως αυτή η καλύτερη επιλογή; Μήπως η Ελλάδα θα έπρεπε να στραφεί προς μία πιο οικεία κατεύθυνση, δηλαδή έστω— στην ΟΔΓ των λευκών κελιών και του αστυνομικού κράτους; Ή μήπως συμβαίνει αυτό στην Μ. Βρεττανία της κυρίας Θάτσερ; Πόσο «δημοκρατικά» ήταν τα τελευταία χρόνια της σοσιαλιστικής διακυβέρνησης της Ελλάδας; **Δημοκρατία δε σημαίνει απλά μη δικτατορία**.

Οι πολιτικές επιπτώσεις θα γίνουν πιο κατανοητές, αν συνεξετασθούν με τις κοινωνικές και πολιτιστικές.

Η Κοινή Αγορά δεν είναι παρά μια αγορά όπου ανταλλάσσονται περισσότερα αγαθά και υπηρεσίες από πριν, μέσα σε μια ατμόσφαιρα οξύτερου συναγωνισμού αφού είναι πιο ανοιχτός. Η αγορά αυτή υπακούει στην πολιτική των πολυεθνικών που, όπως ειπώθηκε πριν, επιβάλλεται προοδευτικά στους εθνικούς καπιταλισμούς. Απ' τη συγχώνευση αυτή προκύπτει σταδιακά μια τελωνειακή ένωση που βαδίζει προς μια Ευρώπη στην υπηρεσία της φιλελεύθερης οικονομίας με πολλά στοιχεία σοσιαλδημοκρατικής διαχείρισης (κεντροευρωπαϊκού τύπου). Για τον απλό κόσμο τώρα, αυτή η «νέα ενωμένη Ευρώπη» παρουσιάζεται σαν:

- Ένα αναπόφευκτο φαινόμενο που θα ήταν μάταιο έως αδύνατο να το πολεμήσει κανείς.
- Μια ευκαιρία συνεχούς οικονομικής ανάπτυξης.
- Ένα πλαίσιο όπου μπορεί ν' αναπτυχθεί ένας ανθρωπιστικός πολιτισμός, αντίθετος και με τη σοβιετική «γραφειοκρατία της στέρησης» και με τον αμερικάνικο τεχνοκρατικό γιγαντισμό.

Η ένταξη στην ΕΟΚ ήταν η καλύτερη επιλογή; Μήπως η Ελλάδα θα έπρεπε να στραφεί προς μια πιο οικεία κατεύθυνση, δηλαδή προς την ευρύτερη περιοχή της, τα Βαλκάνια, συμπεριλαμβανομένης, σε κάποιο μελλοντικό στάδιο, της Τουρκίας; Αν κάτι τέτοιο φαινόταν παλιότερα αδιανόητο, οι τελευταίες εξελίξεις στην ανατολική Ευρώπη το κάνουν εφικτό. Διότι οι βαλκανικές χώρες έχουν κοινό ιστορικό και πολιτιστικό παρελθόν, μακραίωνη συμβίωση και παραπλήσια οικονομικά μεγέθη. Οι μελέτες προς την κατεύθυνση της ίδρυσης μιας Βαλκανικής Ομοσπονδίας δεν είναι ανεδαφικές.

οι ρυθμίσεις έχουν φέρει αντιμέτωπους πολλές φορές στο παρελθόν τους εργαζόμενους των χωρών-μελών αφού επιτηδευμένα έχουν ευνοήσει τους μεν σε βάρος των δε.

Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι το Κοινοτικό Δίκαιο υπερέχει των εθνικών συνταγμάτων και παρότι η αποδοχή ενός κοινοτικού νόμου από μια χώρα-μέλος δεν είναι νομικώς υποχρεωτική, εντούτοις η απόρριψή του δημιουργεί προβλήματα κι επιφέρει κυρώσεις.

Γεγονός είναι ότι η διεύρυνση της οικονομίας καταλήγει σε μια «εξοικονόμηση» ανθρώπων, αφού προέχουν ο ανταγωνισμός, η εντατικοποίηση κι η ορθολογικοποίηση της παραγωγής. Η ανεργία, αποτέλεσμα και των τεχνολογικών εξελίξεων, απειλεί ολοένα και περισσότερο τους Έλληνες εργαζόμενους, ενώ η πολυδιαφημιζόμενη κινητικότητα του εργατικού δυναμικού στις χώρες-μέλη μάλλον δεν θα τους ευνοήσει αφού υστερούν γενικά σε «υποδομή». Ο άκρατος ορθολογισμός της παραγωγής κατέληξε στην δημιουργία της επιστημονικής οργάνωσης της εργασίας βάσει της εργονομίας και της χρονομετρικής. Είναι ο άνθρωπος που προσαρμόζουν στην παραγωγικότητα κι όχι το αντίθετο. Ο εργάτης γίνεται υπηρέτης της παραγωγικότητας με την καλλιέργεια ενός είδους «μυστικισμού της επιχείρησης» που συμβαδίζει με τις προσπάθειες επιβολής της «συμμετοχής» στην εταιρεία και του «ενδιαφέροντος» γι' αυτήν. Στο μεταξύ, το «Trevi» φροντίζει σε διακοινοτικό πλαίσιο για την τήρηση της τάξης του συστήματος, αφού μάλιστα το ηλεκτρονικό φακέλωμα προσφέρει απεριόριστες δυνατότητες. Η Ελλάδα, βέβαια, έσπευσε να γίνει μέλος του.

Ποτέ άλλοτε στην ιστορία το χρήμα δεν είχε γνωρίσει τέτοια αποθέωση. Η επιβολή ενός τρόπου ζωής αντιανθρώπινου και όλο και σκληρότερου για τους αδύνατους ή τους αρνητές του μεταφράζεται σε μία μεγάλη αύξηση του αριθμού των ψυχικών ασθενειών και σ' έξαρση του αλκοολισμού και της χρήσης σκληρών ναρκωτικών και στη χώρα μας.

Η κοινωνική αδιαφορία και απάθεια, παράλληλα με τον ατομισμό και τον καρριερισμό, έφτασαν και εδώ. Αν και η ευθύνη γι' αυτά τα τελευταία δεν ανήκει κύρια στην ΕΟΚ. Ας όψεται η οκταετής σοσιαλιστική διαχείριση της εξουσίας.

Ωστόσο η Ευρώπη μπορεί να γίνει Ευρώπη των

τη διαπραγματευτική της δύναμη και το κύρος της διεθνώς. **Η τάση για ομοσπονδιοποίηση είναι παγκόσμιο φαινόμενο**· η Ελλάδα, θέλοντας ή μη, είναι οργανικά ενταγμένη στη δύση ενώ η ένταξη στην Κοινότητα είναι απλά η λογική επέκταση αυτής της σχέσης. Η Ελλάδα σήμερα συμβάλλει στη διαμόρφωση της κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής κι οι όποιες θέσεις της πάνω σε ζωτικά διεθνή θέματα έχουν πια ουσιαστική σημασία. Υπολογιζομένης και της βούλησης της Κοινότητας για αυτονόμηση από τις ΗΠΑ απαγκιστρώνεται κι η χώρα από την ασφυκτική επιρροή τους. Αποκτά, τέλος, σημαντικό πλεονέκτημα έναντι της «αιωνίας αντιπάλου» Τουρκίας, όπως έχει διαπιστωθεί επανειλημμένα.

Η αλήθεια, όπως συνήθως, βρίσκεται κάπου στη μέση· ουσιαστικά όμως, έχει να κάνει με την αποδοχή ή μη του περιεχομένου του αξιώματος **«ανήκομεν εις την Δύσιν»**, με το οποίο η κυβέρνηση Καραμανλή ενέταξε τη χώρα μας στην ΕΟΚ ερήμην του λαού της. Βέβαια η διεθνής απομόνωση και ουτοπία είναι σήμερα και αδιέξοδος. Ήταν όμως αυτή η καλύτερη επιλογή; Μήπως η Ελλάδα θα έπρεπε να στραφεί προς μία πιο οικεία κατεύθυνση, δηλαδή προς την ευρύτερη περιοχή της, τα Βαλκάνια, συμπεριλαμβανομένης σε κάποιο μελλοντικό στάδιο —γιατί όχι— της Τουρκίας; Αν κάτι τέτοιο φαινόταν παλιότερα αδιανόητο, οι τελευταίες εξελίξεις στην ανατολική Ευρώπη το κάνουν εφικτό. Διότι οι βαλκανικές χώρες έχουν κοινό ιστορικό και πολιτιστικό παρελθόν, μακραίωνη συμβίωση και παραπλήσια οικονομικά μεγέθη. Οι λαοί των χωρών αυτών, παραμερίζοντας τις πλασματικές, περισσότερο, διαφορές τους, μπορούν σταδιακά να βρουν περισσότερα κοινά σημεία. Οι μελέτες προς την κατεύθυνση της ίδρυσης μιας Βαλκανικής Ομοσπονδίας, δεν είναι ανεδαφικές.

Μέσα στο αρχικό σκεπτικό της ένταξης υποστηριζόταν και η εξασφάλιση της δημοκρατίας ως πολιτεύματος της χώρας. Όμως η δημοκρατικότητα μιας χώρας δεν εξασφαλίζεται από τη σύνδεση μ' ένα οργανισμό οικονομικής υπόστασης, μα με την κινητοποίηση των πολιτών της για τη δημιουργία εκείνων των συνθηκών και μηχανισμών λειτουργίας που θα την πραγματώνουν. Διασφαλίζονται οι δημοκρατικές ελευθερίες —οι αστικές (καθιερωμένες)

- Μια ευκαιρία συνεχούς οικονομικής ανάπτυξης.
- Ένα πλαίσιο όπου μπορεί ν' αναπτυχθεί ένας ανθρωπιστικός πολιτισμός, αντίθετος και με τη σο-

Η ένταξη στην ΕΟΚ ήταν η καλύτερη επιλογή; Μήπως η Ελλάδα θα έπρεπε να στραφεί προς μια πιο οικεία κατεύθυνση, δηλαδή προς την ευρύτερη περιοχή της, τα Βαλκάνια, συμπεριλαμβανομένης, σε κάποιο μελλοντικό στάδιο, της Τουρκίας; Αν κάτι τέτοιο φαινόταν παλιότερα αδιανόητο, οι τελευταίες εξελίξεις στην ανατολική Ευρώπη το κάνουν εφικτό. Διότι οι βαλκανικές χώρες έχουν κοινό ιστορικό και πολιτιστικό παρελθόν, μακραίωνη συμβίωση και παραπλήσια οικονομικά μεγέθη. Οι μελέτες προς την κατεύθυνση της ίδρυσης μιας Βαλκανικής Ομοσπονδίας δεν είναι ανεδαφικές.

βιετική «γραφειοκρατία της στέρησης» και με τον αμερικάνικο τεχνοκρατικό γιγαντισμό.

Η «ιδέα της Ευρώπης» προσπαθεί να υποκαταστήσει την ταξική συνείδηση των πολιτών. Καλεί σε μια ένταση των ενεργειών για την επίτευξη της ενιαίας Ευρώπης, της οποίας βέβαια το περιεχόμενο παραμένει ηθελημένα απροσδιόριστο αφού κάνει έκκληση ταυτόχρονα: α) Στον παραδοσιακό διεθνισμό, β) Στην προστασία του πολιτισμού και γ) Στη δημιουργία της δύναμης που θα μπορέσει να επιβάλλει τη διαιτησία ανάμεσα στις δύο υπερδυνάμεις. Τα οράματα αυτά καθίστανται τώρα περισσότερο εφικτά, λένε, μετά το άνοιγμα της ανατολικής Ευρώπης. Φυσικά αυτού του είδους οι «οικουμενικές ιδέες» δεν λανσάρονται για πρώτη φορά στην ιστορία. Ανέκαθεν όσοι είχαν ανάλογα συμφέροντα προωθούσαν ανάλογες ιδέες.

Η πραγματικότητα όμως είναι πως και για τους Έλληνες εργαζόμενους, η Κοινή Αγορά σημαίνει βαρύτερες συνθήκες εργασιακής εκμετάλλευσης. Κι αυτή τη φορά, περιορισμένοι μέσα στον εθνικό χώρο-πλαίσιό τους, είναι αδύνατο να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους, αφού αυτά ρυθμίζονται στις Βρυξέλες και όχι στην Αθήνα. Σημειωτέον ότι αυτές γάτης γίνεται υπηρέτης της παραγωγικότητας με την καλλιέργεια ενός είδους «μυστικισμού της επιχείρησης» που συμβαδίζει με τις προσπάθειες επιβολής της «συμμετοχής» στην εταιρεία και του «ενδιαφέροντος» γι' αυτήν. Στο μεταξύ, το «Trevi» φροντίζει σε διακοινοτικό πλαίσιο για την τήρηση της τάξης του συστήματος, αφού μάλιστα το ηλεκτρονικό φακέλωμα προσφέρει απεριόριστες δυνατότητες. Η Ελλάδα, βέβαια, έσπευσε να γίνει μέλος του.

Ποτέ άλλοτε στην ιστορία το χρήμα δεν είχε γνωρίσει τέτοια αποθέωση. Η επιβολή ενός τρόπου ζωής αντιανθρώπινου και όλο και σκληρότερου για τους αδύνατους ή τους αρνητές του μεταφράζεται σε μία μεγάλη αύξηση του αριθμού των ψυχικών ασθενειών και σ' έξαρση του αλκοολισμού και της χρήσης σκληρών ναρκωτικών και στη χώρα μας.

Η κοινωνική αδιαφορία και απάθεια, παράλληλα με τον ατομισμό και τον καρριερισμό, έφτασαν και εδώ. Αν και η ευθύνη γι' αυτά τα τελευταία δεν ανήκει κύρια στην ΕΟΚ. Ας όψεται η οκταετής σοσιαλιστική διαχείριση της εξουσίας.

Ωστόσο η Ευρώπη μπορεί να γίνει Ευρώπη των λαών της. Η πολιτιστική αλληλεπίδραση, περνώντας από κανάλια διαφορετικά από τα ελεγχόμενα απ' τους Μπερλουσκόνι και τους Μέρντοχ, μπορεί να λειτουργήσει θετικά για το πλησίασμα και την αλληλοκατανόηση των πραγματικών αναγκών και επιθυμιών των πολιτών της, που σίγουρα δεν είναι αυτές που προβάλλει το μεγάλο κεφάλαιο και οι κατά καιρούς όψιμοι διαχειριστές του.

Η Ελλάδα έχει θέση μέσα σε μια εναλλακτική Ευρώπη των περιφερειών και των αυτοδιαχειριζόμενων κοινοτήτων, αποκεντρωμένη και με διαφορετική αντίληψη για την τεχνολογία και τους σκοπούς της. Μια Ευρώπη άξια να κατοικηθεί από υπεύθυνους και συνειδητοποιημένους πολίτες.

Για μια τέτοια Ελλάδα, μέσα σε μια τέτοια Ευρώπη, αξίζει σίγουρα κάθε προσπάθεια και κάθε αγώνας.

Θοδωρής Αντωνόπουλος

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Τα στοιχεία για τα οικονομικά μεγέθη είναι από το βιβλίο του Π. ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗ: *Ο οικονομικός μετασχηματισμός της ΕΟΚ*, Εκδόσεις Παπαζήση.

ΧΟΣΕ ΦΕΡΝΑΝΤΕΘ

Αποκλειστική συνέντευξη από το μέλος της Επιτροπής Διεθνών Σχέσεων του ισπανικού κόμματος «Los Verdes» στη *Ντίνα Σώτηρα.*

□ **Ας αρχίσουμε από τη Lista Verde, τους Ισπανούς Πράσινους· πότε κι από ποιες δυνάμεις δημιουργήθηκε;**

■ Μετά από το θάνατο του Φράνκο (1975) και μέχρι που ήρθαν οι σοσιαλιστές στην εξουσία (1982) δεν υπήρχε πράσινη εναλλακτική λύση στην πολιτική. Παρ' όλο που υπήρχαν κοινωνικά κινήματα (οικολογικά, φεμινιστικά, αντιρρησίες συνείδησης κ.λπ.) δεν είχαν γίνει προσπάθειες να δημιουργηθεί μια πράσινη πολιτική δύναμη. Στις εκλογές τα κοινωνικά κινήματα υποστήριζαν είτε τους σοσιαλιστές, είτε τους κομμουνιστές, είτε απείχαν. Το 1983 ξεκινά μια δια-

Είμαστε οργάνωση συνομοσπονδιακή. Αυτό σημαίνει ότι κάθε Ομοσπονδία έχει τη δική της αυτονομία σε τοπικό επίπεδο ενώ για τα γενικότερα θέματα υπάρχει το Συνομοσπονδιακό Συμβούλιο που αποτελείται από τους εκπροσώπους των τοπικών Ομοσπονδιών. Αυτό παίρνει αποφάσεις και τις εκτελεί τόσο σε διοικητικό, όσο και σε οργανωτικό επίπεδο. Αποφάσεις προγραμματικής ή πολιτικής φύσεως παίρνονται από το Πανεθνικό Συνέδριο.

Verde. Στη λίστα αυτή, εκτός από τον φορέα Los Verdes που αποτελεί τον κορμό, συμμετέχουν ακόμη: Los Verdes Alternativos de Madrid, Alternativa Ecologista de Galicia και το Partido Ecologista de Euskadi.

□ **Στον πολιτικό φορέα Los Verdes ποια είναι η οργανωτική δομή;**

■ Είμαστε οργάνωση συνομοσπονδιακή. Αυτό σημαίνει ότι κάθε ομοσπονδία έχει την αυτονομία της σε τοπικό επίπεδο ενώ για τα γενικότερα θέματα υπάρχει το Συνομοσπονδιακό Συμβούλιο που αποτελείται από τους αντιπροσώπους των τοπικών ομοσπονδιών. Αυτό παίρνει αποφάσεις και τις εκτελεί τόσο σε διοικητικό όσο και σε οργανωτικό επίπεδο. Αποφάσεις προγραμματικής ή πολιτικής φύσεως παίρνονται από το Πανεθνικό Συνέδριο. Για παράδειγμα στο τελευταίο Εθνικό Συνέδριο ήταν που αποφασίστηκε η δημιουργία της Lista Verde με την οποία θα δουλέψουμε από δω και στο εξής.

□ **Πώς προδιαγράφεται το μέλλον της Ισπανίας στην Ενιαία Ευρώπη του '93 και ποια είναι η άποψη των Πράσινων απέναντι σ' αυτό;**

■ Για το 1993 η ΕΟΚ προσπαθεί να υπάρξει μια Ενιαία Εσωτερική Αγορά δηλαδή να αφεθούν ελεύθερες οι μετακινήσεις κεφαλαίων, εμπορευμάτων,

Προς τούτο σχεδιάζεται η ενιαιοποίηση των φορολογικών νομοθεσιών και η ενίσχυση του ευρωπαϊκού νομισματικού συστήματος. Για παράδειγμα το ECU θα μπορούσε να γίνει το έμβρυο ενός πανευρωπαϊκού νομίσματος.

Σ' αυτό το σχέδιο, στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, οι πρωταρχικές μας ανησυχίες και προβληματισμοί δεν έχουν ληφθεί υπόψιν: Η εφαρμογή συστημάτων μεταφοράς πανευρωπαϊκής κλίμακας που να μην μολύνουν το περιβάλλον, η μελέτη ενεργειακών εναλλακτικών λύσεων για να εγκαταλείψουμε την πυρηνική ενέργεια. Ακόμη, στο κοινωνικό επίπεδο, η θέσμιση «ελάχιστων κοινωνικής αλληλεγγύης» σ' ολόκληρη την Ευρώπη (π.χ. ελάχιστος μισθός), η ισόχρονη εργάσιμη μέρα, ο ελάχιστος κοινωνικός μισθός στους ανέργους.

Η κυβέρνηση της Ισπανίας έχει προετοιμάσει ένα σχέδιο περιφερειακής ανάπτυξης από το '89 ως το '93 με σκοπό να ενσωματώσει την Ισπανία με τους καλύτερους όρους στην Ενιαία Ευρώπη. Και σ' αυτό το σχέδιο οι οικολόγοι έχουμε ασκήσει κριτική· πρόκειται για ένα καθαρά αναπτυξιακό πρόγραμμα που θα απορροφήσει κολοσσιαία ποσά από την ΕΟΚ δίχως να λαμβάνει υπόψιν του το περιβάλλον και τις ευαισθησίες των κοινωνικών κινημάτων. Θα ευνοήσει

μιουργήθηκε;

■ Μετά από το θάνατο του Φράνκο (1975) και μέχρι που ήρθαν οι σοσιαλιστές στην εξουσία (1982) δεν υπήρχε πράσινη εναλλακτική λύση στην πολιτική. Παρ' όλο που υπήρχαν κοινωνικά κινήματα (οικολογικά, φεμινιστικά, αντιρρησίες συνείδησης κ.λπ.) δεν είχαν γίνει προσπάθειες να δημιουργηθεί μια πράσινη πολιτική δύναμη. Στις εκλογές τα κοινωνικά κινήματα υποστήριζαν είτε τους σοσιαλιστές, είτε τους κομμουνιστές, είτε απείχαν. Το 1983 ξεκινά μια διαδικασία, που διαρκεί δύο χρόνια, από συνεχείς πολιτικές συζητήσεις και συζητήσεις που αφορούσαν ζητήματα στρατηγικής. Μια διαδικασία πάνω στο νόημα και την πρακτική δυνατότητα να αναπτυχθεί στην Ισπανία πολιτική οργάνωση Πράσινων.

Είμαστε οργάνωση συνομοσπονδιακή. Αυτό σημαίνει ότι κάθε Ομοσπονδία έχει τη δική της αυτονομία σε τοπικό επίπεδο ενώ για τα γενικότερα θέματα υπάρχει το Συνομοσπονδιακό Συμβούλιο που αποτελείται από τους εκπροσώπους των τοπικών Ομοσπονδιών. Αυτό παίρνει αποφάσεις και τις εκτελεί τόσο σε διοικητικό, όσο και σε οργανωτικό επίπεδο. Αποφάσεις προγραμματικής ή πολιτικής φύσεως παίρνονται από το Πανεθνικό Συνέδριο.

Πραγματοποιούνται συγκεντρώσεις, ανοιχτές σ' όλες τις ομάδες και τάσεις, στην Τενερίφη, στη Βαρκελώνη, στη Λεόν, στη Σεβίλλη. Τον Ιούνιο του '84 γίνεται στη Μάλαγα συνδιάσκεψη όπου αποφασίζεται η δημιουργία πολιτικής οργάνωσης οικολογικής και ειρηνιστικής με το όνομα Los Verdes. Αυτή η πολιτική οργάνωση, εκ φύσεως συνομοσπονδιακή, αποτελείται από ομοσπονδίες σκορπισμένες σ' ολόκληρη τη χώρα και πραγματοποιεί τρία Πανεθνικά Συνέδρια: το '85, το '87, το '88.

Στις Ευρωεκλογές του Ιουνίου '89 ο πολιτικός φορέας Los Verdes παίρνει την πρωτοβουλία να σχηματίσει εκλογική συμμαχία, ανοιχτή σ' όλα τα οικολογικά και ειρηνιστικά κινήματα, με τ' όνομα Lista

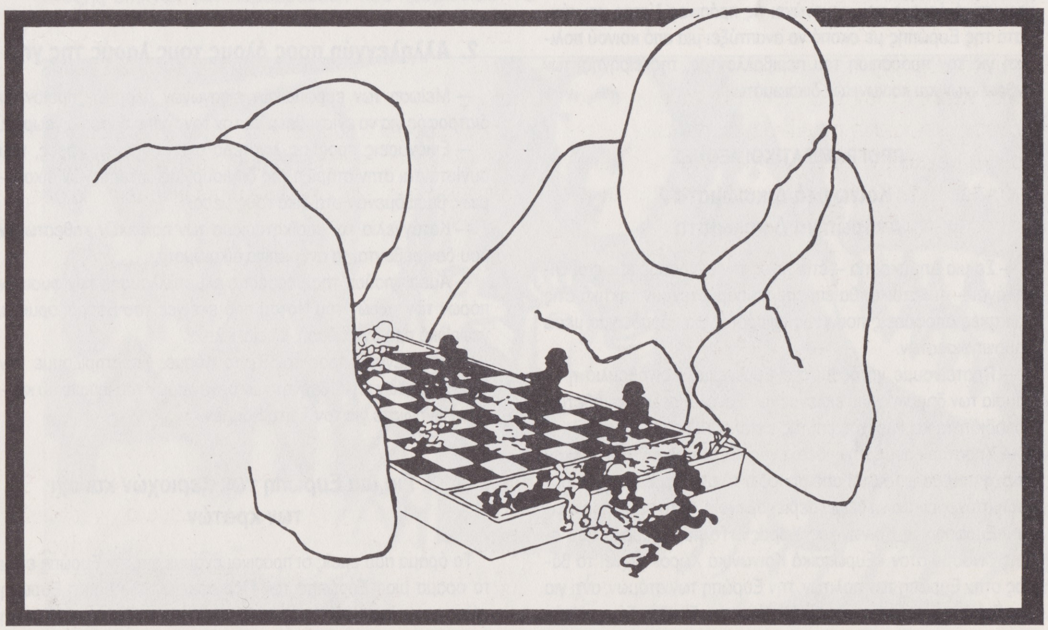
μη: Los Verdes Alternativos de Madrid, Alternativa Ecologista de Galicia και το Partido Ecologista de Euskadi.

□ **Στον πολιτικό φορέα Los Verdes ποια είναι η οργανωτική δομή;**

■ Είμαστε οργάνωση συνομοσπονδιακή. Αυτό σημαίνει ότι κάθε ομοσπονδία έχει την αυτονομία της σε τοπικό επίπεδο ενώ για τα γενικότερα θέματα υπάρχει το Συνομοσπονδιακό Συμβούλιο που αποτελείται από τους αντιπροσώπους των τοπικών ομοσπονδιών. Αυτό παίρνει αποφάσεις και τις εκτελεί τόσο σε διοικητικό όσο και σε οργανωτικό επίπεδο. Αποφάσεις προγραμματικής ή πολιτικής φύσεως παίρνονται από το Πανεθνικό Συνέδριο. Για παράδειγμα στο τελευταίο Εθνικό Συνέδριο ήταν που αποφασίστηκε η δημιουργία της Lista Verde με την οποία θα δουλέψουμε από δω και στο εξής.

□ **Πώς προδιαγράφεται το μέλλον της Ισπανίας στην Ενιαία Ευρώπη του '93 και ποια είναι η άποψη των Πράσινων απέναντι σ' αυτό;**

■ Για το 1993 η ΕΟΚ προσπαθεί να υπάρξει μια Ενιαία Εσωτερική Αγορά δηλαδή να αφεθούν ελεύθερες οι μετακινήσεις κεφαλαίων, εμπορευμάτων, υπηρεσιών και, σε μικρότερο βαθμό, εργαζομένων.

νομισματικού συστήματος. Για παράδειγμα το ECU θα μπορούσε να γίνει το έμβρυο ενός πανευρωπαϊκού νομίσματος.

Σ' αυτό το σχέδιο, στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, οι πρωταρχικές μας ανησυχίες και προβληματισμοί δεν έχουν ληφθεί υπόψιν: Η εφαρμογή συστημάτων μεταφοράς πανευρωπαϊκής κλίμακας που να μην μολύνουν το περιβάλλον, η μελέτη ενεργειακών εναλλακτικών λύσεων για να εγκαταλείψουμε την πυρηνική ενέργεια. Ακόμη, στο κοινωνικό επίπεδο, η θέσμιση «ελάχιστων κοινωνικής αλληλεγγύης» σ' ολόκληρη την Ευρώπη (π.χ. ελάχιστος μισθός), η ισόχρονη εργάσιμη μέρα, ο ελάχιστος κοινωνικός μισθός στους ανέργους.

Η κυβέρνηση της Ισπανίας έχει προετοιμάσει ένα σχέδιο περιφερειακής ανάπτυξης από το '89 ως το '93 με σκοπό να ενσωματώσει την Ισπανία με τους καλύτερους όρους στην Ενιαία Ευρώπη. Και σ' αυτό το σχέδιο οι οικολόγοι έχουμε ασκήσει κριτική· πρόκειται για ένα καθαρά αναπτυξιακό πρόγραμμα που θα απορροφήσει κολοσσιαία ποσά από την ΕΟΚ δίχως να λαμβάνει υπόψιν του το περιβάλλον και τις ευαισθησίες των κοινωνικών κινημάτων. Θα ευνοήσει την ανάπτυξη ορισμένων μόνο περιοχών ενώ θα

προκαλέσει σημαντική αποδυνάμωση άλλων, κυρίως γεωργικών, περιοχών και θα εξαφανίσει παραδοσιακές δραστηριότητες. Η «φιλοσοφία» του σχεδίου στηρίζεται στην ποσότητα κι όχι στην ποιότητα: η ανάπτυξη θα στηριχθεί στα μεγάλα αστικά κέντρα ενώ οι περιοχές ανάμεσα στις πόλεις ουδόλως απασχόλησαν εκείνους που επινόησαν το σχέδιο.

□ **Σ' όλα τα Πράσινα κόμματα της Ευρώπης έχει ξεκινήσει μια συζήτηση για τη σύγκλιση του πράσινου με το κόκκινο. Στη Γερμανία αυτή η σύγκλιση υποδηλώνει τη συγκυβέρνηση Σοσιαλδημοκρατών και Πράσινων αλλά κι ένα ριζοσπαστισμό στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, στην Ελλάδα εξέφραζε τη διάθεση να δημιουργηθούν κοινές λίστες των Οικολόγων Εναλλακτικών με μικρά αριστερά κόμματα όπως το ΚΚΕεσ.-Α.Α. και η ΕΑΣ. Στην Ισπανία πώς εκφράζεται αυτή η τάση;**

■ Οι άξονες του πολιτικού προγράμματος που προσπαθούν ν' αναπτύξουν οι Πράσινοι στην Ισπανία βασίζονται κυρίως στην οικολογία και στον ειρηνισμό. Προσπαθούμε να πραγματώσουμε το πρόγραμμά μας διαμέσου μιας πολιτικής οργάνωσης που βρίσκεται στον αντίποδα των παραδοσιακών κομμάτων και που εφαρμόζει τη δημοκρατία της βάσης για τη λήψη των αποφάσεων. Το τελευταίο μας Συνέδριο του '88 αποφάσισε τη δημιουργία της Lista Verde ενώ απέκλεισε τη συμμαχία με άλλα πολιτικά κόμματα. Θέλουμε να φτιάξουμε ένα πολιτικό πρόγραμμα με χαρακτήρα πράσινο. Αυτή η απόφαση μπορεί να τροποποιηθεί μόνον από ένα άλλο Συνέδριο. Το Συνομοσπονδιακό Συμβούλιο δεν μπορεί να την αλλάξει.

Το '90 θα συγκληθεί άλλο ένα Συνέδριο από το φορέα Los Verdes. Εκεί είναι πιθανό να συζητηθεί το αν η Lista Verde μπορεί ή πρέπει να έρθει σε συμφωνίες με κόμματα της αριστεράς. Αν θα συνεχίσουμε ως Lista Verde ή θα συνεργαστούμε με την Ενωμένη Αριστερά σε αποκλειστικά εκλογική βάση. Η Ενωμένη Αριστερά είναι μια εκλογική συμμαχία που οργανώθηκε από το Κομμουνιστικό Κόμμα στις τελευταίες εκλογές και που αποτελείται, εκτός από το Κ.Κ., από το Κόμμα Σοσιαλιστικής Δράσης (διάσπαση του Σοσιαλιστικού Κόμματος του Γκονζάλεθ), τη Δημοκρατική Αριστερά και ανεξάρτητους. Η Ενωμένη Αριστερά στις τελευταίες εκλογές πήρε το 6% και για τη Lista Verde (που βρίσκεται στο 1%) υπάρχει ο κίνδυνος στο μέλλον να αποδυναμωθεί εξαιτίας της ψυχολογίας της χαμένης ψήφου.

□ **Η Ισπανία είναι η χώρα όπου το αναρχικό κίνημα ευδοκίμησε όσο πουθενά αλλού. Διακρίνεις εκλεκτικές συγγένειες ανάμεσα στους αναρχικούς ή, γενικότερα, τους ελευθεριακούς και στα σύγχρονα πράσινα κινήματα;**

■ Το ισπανικό αναρχικό κίνημα ήταν παλιά πολύ σημαντικό. Σήμερα όμως τα μεγάλα συνδικάτα είναι οι Comisiones Obreras που πρόσκεινται στο Κ.Κ. και η UGT που πρόσκειται στους σοσιαλιστές. Βέβαια μετά το θάνατο του Φράνκο υπήρξε μια άνθηση των αναρχικών ιδεών κυρίως από δύο οργανώσεις: τη CNT-renovada (ανανεωμένη) και τη CNT-AIT. Το '84 έγινε ένα συνέδριο ενοποίησης τμημάτων αυτών των δύο οργανώσεων και γεννήθηκε η CGT. Σ' αυτήν δεν πήρε μέρος ένα τμήμα της CNT-AIT. Η CGT συμμετέχει στις εκλογές των συνδικάτων και σήμερα έχει αντιπροσώπους στα όργανα του συνδικαλιστικού κινήματος. Στο τελευταίο συνέδριο μάλιστα (2,3 Δεκεμβρίου '89), αποφάσισε να συμμετάσχει στις επόμενες συνδικαλιστικές εκλογές συνασπισμένη με άλλες συνδικαλιστικές οργανώσεις. Κι' αυτό διότι φαίνεται πως επικράτησε η τάση γύρω από την Ομοσπονδία Μετάλλου της Καταλωνίας που υποστηρίζει συνεργασία με τις Comisiones Obreras και την

ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΙΣΠΑΝΩΝ ΠΡΑΣΙΝΩΝ

Για πρώτη φορά οι πράσινοι της Ισπανίας κατέβηκαν στις εκλογές με μια ενιαία ΠΡΑΣΙΝΗ ΛΙΣΤΑ.

Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΛΙΣΤΑ συγκροτήθηκε από τις εξής οργανώσεις: «Οι Πράσινοι» —με ποικίλες τοπικές ομοσπονδίες—, «Οι Πράσινοι

Πράξης. Ο **Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης** μας θα παγίωνε τα θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα με ισχύ καθόλη την επικράτεια της Κοινότητας:

α) **Ενάντια στην πολιτική του ρατσισμού και της ξενοφοβίας**. Όχι στο κλείσιμο της ΕΟΚ απέναντι σε πολίτες άλλων χωρών. Αναγνώριση κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων των μεταναστών στην Ευρώπη. Υπεράσπιση του δικαιώματος στο άσυλο.

β) Για μια πραγματική ισότητα άντρα-γυναίκας. Υποστηρίζουμε την θέσπιση νόμων ενάντια στις διακρίσεις και υπεράσπισης της γυναίκας («θετικές διακρίσεις» όπως: Νόμος περί σεξουαλικών επιθέσεων, κ.λπ.). **Όχι στις διακρίσεις κατά των ομοφυλόφιλων και των λεσβιών**. Υποστηρίζουμε την πλατφόρμα «Vota Rosa» («Ψήφισε ροζ»).

γ) **Ενάντια στην συμβατική ιατρική**. Υποστήριξη των εναλλακτικών θεραπευτικών μεθόδων.

δ) **Προστασία της ιδιωτικής ζωής**. Όχι στον έλεγχο των ατόμων, τόσο στα σύνορα όσο και με την συλλογή πληροφοριών. Προστασία της αλληλογραφίας και εν γένει των επικοινωνιών. Όχι στον έλεγχο της πληροφορικής εξουσίας.

ε) **Προστασία των δικαιωμάτων του ατόμου έναντι της απο-**

ΕΟΚ. Θα μπορούσε να προσδιοριστεί προς Βορρά μέχρι την Νορβηγία, προς Ανατολάς μέχρι την Αρμενία και θα περιλάμβανε 29 κράτη. Όχι όμως με τα σημερινά σύνορα. Ορισμένοι πράσινοι πιστεύουμε πως δεν είναι καν απαραίτητα τα παγιωμένα σύνορα. Ας προτείνουμε την έννοια της οικοπεριοχής ή της βιοπεριοχής.

4. Για μια Ευρώπη των ατόμων ενάντια στην Ευρώπη των εμπόρων

Θεωρούμε ότι η Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά που σχεδιάζεται για το 1992 είναι βαθιά αντιοικολογική και ότι θα προκαλέσει μια αύξηση των κατά περιοχές ανισορροπιών. Το σύνολο του σχεδίου «1992», και ο κεντρικός του στόχος να αυξήσει την κατανάλωση, είναι αβάσιμο. Απέναντι στη συγκεντρωτική τάση της οικονομίας και των αναπόφευκτων επιπτώσεών της στα άτομα και το περιβάλλον, εμείς προτείνουμε την αλλαγή προτεραιοτήτων από την κατανάλωση στην συντήρηση και αντί της αυτοκαταρρέουσας οικονομικής ανάπτυξης της Ενιαίας Αγοράς, ισορροπημένες περιφερειακές οικονομίες.

Θα αγωνιστούμε για να πετύχουμε να έχει την πρωτοκαθεδρία στην οικονομική δραστηριότητα το κοινωνικά δίκαιο και το περι-

ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΙΣΠΑΝΩΝ ΠΡΑΣΙΝΩΝ

Για πρώτη φορά οι πράσινοι της Ισπανίας κατέβηκαν στις εκλογές με μια ενιαία **ΠΡΑΣΙΝΗ ΛΙΣΤΑ**.

Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΛΙΣΤΑ συγκροτήθηκε από τις εξής οργανώσεις: «Οι Πράσινοι» —με ποικίλες τοπικές ομοσπονδίες—, «Οι Πράσινοι Εναλλακτικοί της Μαδρίτης», «Οικολόγοι Εναλλακτικοί της Γαλικίας» και «Βάσκικο Οικολογικό Κόμμα».

Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΛΙΣΤΑ είναι μέλος των «Ευρωπαίων Πράσινων», συντονιστικό όργανο που συνενώνει τις πράσινες λίστες και κόμματα της Ευρώπης με σκοπό να αναπτύξει μία από κοινού πολιτική για την προάσπιση του περιβάλλοντος, της ειρήνης, των ανθρωπίνων και κοινωνικών δικαιωμάτων.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ

1. Κοινωνικά Δικαιώματα / Ανθρώπινα Δικαιώματα

— Σε μια Δημοκρατία —έτσι όπως την εννοούμε εμείς οι Οικολόγοι— οι κάτοικοι θα έπρεπε να συμμετέχουν τακτικά στις πολιτικές αποφάσεις που τους αφορούν, για παράδειγμα μέσω δημοψηφισμάτων.

— Προτείνουμε να δοθεί στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο η εξουσία των δημοκρατικά εκλεγμένων Συνελεύσεων: νομοθετική αρμοδιότητα και έλεγχος επί της εκτελεστικής εξουσίας.

— Υποστηρίζουμε την ιδέα ενός **Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη** που θα ψηφιστεί από αρμόδια πλειοψηφία. Αυτή η πρόταση στοχεύει στο να δώσει περιεχόμενο σ' αυτό που αποκαλείται «Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χώρος». Το περιεχόμενο που εμείς δίνουμε στον «Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χώρο» ρίχνει το βάρος στην Ευρώπη των πολιτών, την Ευρώπη των ατόμων, αντί για την Ευρώπη των εμπόρων, την Ευρώπη της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης. Ο **Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης** μας θα παγίωνε τα θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα με ισχύ καθόλη την επικράτεια της Κοινότητας:

α) **Ενάντια στην πολιτική του ρατσισμού και της ξενοφοβίας**. Όχι στο κλείσιμο της ΕΟΚ απέναντι σε πολίτες άλλων χωρών. Αναγνώριση κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων των μεταναστών στην Ευρώπη. Υπεράσπιση του δικαιώματος στο άσυλο.

β) Για μια πραγματική ισότητα άντρα-γυναίκας. Υποστηρίζουμε την θέσπιση νόμων ενάντια στις διακρίσεις και υπεράσπισης της γυναίκας («θετικές διακρίσεις» όπως: Νόμος περί σεξουαλικών επιθέσεων, κ.λπ.). **Όχι στις διακρίσεις κατά των ομοφυλόφιλων και των λεσβιών**. Υποστηρίζουμε την πλατφόρμα «Vota Rosa» («Ψήφισε ροζ»).

γ) **Ενάντια στην συμβατική ιατρική**. Υποστήριξη των εναλλακτικών θεραπευτικών μεθόδων.

δ) **Προστασία της ιδιωτικής ζωής**. Όχι στον έλεγχο των ατόμων, τόσο στα σύνορα όσο και με την συλλογή πληροφοριών. Προστασία της αλληλογραφίας και εν γένει των επικοινωνιών. Όχι στον έλεγχο της πληροφορικής εξουσίας.

ε) **Προστασία των δικαιωμάτων του ατόμου έναντι της αποκλειστικής κηδεμόνευσής τους από την αστυνομία**. Όχι στην ευρωπαϊκή ομοσπονδιακή αστυνομία. Όχι σε ένα ευρωπαϊκό κατασταλτικό νομικό χώρο.

2. Αλληλεγγύη προς όλους τους λαούς της γης

— Μείωση των ευρωπαϊκών εισαγωγών περιττών προϊόντων διατροφής για να ενισχυθεί μ' αυτόν τον τρόπο η ντόπια γεωργία.

— Ενισχύσεις προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, που συνίστανται στην στήριξη της δημιουργίας αυτεπαρκών οικονομιών, βασιζόμενων στα δικά τους μέσα.

— Καταγγελία και μποϊκοτάρισμα των πολιτικών καθεστώτων που δεν σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα.

— Άμεση παύση της βάρβαρης εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων των χωρών του Νότου από εκείνες του Βορρά: ορυκτά, γεωργικά προϊόντα, δάση, αλιεία, κ.λπ.

— Αλληλεγγύη προς τον Τρίτο Κόσμο. Υποστηρίζουμε την διακήρυξη των μη κυβερνητικών οργανισμών του ισπανικού κράτους «Ψηφίστε για τον Τρίτο Κόσμο».

3. Για μια Ευρώπη των περιοχών και όχι των κρατών

Το όραμα που εμείς οι πράσινοι έχουμε για την Ευρώπη είναι το όραμα μιας Ευρώπης των Περιφερειών. Για μας η Ευρώπη μέσα στον κόσμο εκτείνεται πολύ πιο πέρα από αυτό που είναι η ΕΟΚ. Θα μπορούσε να προσδιοριστεί προς Βορρά μέχρι την Νορβηγία, προς Ανατολάς μέχρι την Αρμενία και θα περιλάμβανε 29 κράτη. Όχι όμως με τα σημερινά σύνορα. Ορισμένοι πράσινοι πιστεύουμε πως δεν είναι καν απαραίτητα τα παγιωμένα σύνορα. Ας προτείνουμε την έννοια της οικοπεριοχής ή της βιοπεριοχής.

4. Για μια Ευρώπη των ατόμων ενάντια στην Ευρώπη των εμπόρων

Θεωρούμε ότι η Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά που σχεδιάζεται για το 1992 είναι βαθιά αντιοικολογική και ότι θα προκαλέσει μια αύξηση των κατά περιοχές ανισορροπιών. Το σύνολο του σχεδίου «1992», και ο κεντρικός του στόχος να αυξήσει την κατανάλωση, είναι αβάσιμο. Απέναντι στη συγκεντρωτική τάση της οικονομίας και των αναπόφευκτων επιπτώσεών της στα άτομα και το περιβάλλον, εμείς προτείνουμε την αλλαγή προτεραιοτήτων από την κατανάλωση στην συντήρηση και αντί της αυτοκαταρρέουσας οικονομικής ανάπτυξης της Ενιαίας Αγοράς, ισορροπημένες περιφερειακές οικονομίες.

Θα αγωνιστούμε για να πετύχουμε να έχει την πρωτοκαθεδρία στην οικονομική δραστηριότητα το κοινωνικά δίκαιο και το περιβαλλοντικά ασφαλές (για παράδειγμα, θα θεωρούσαμε ευεργετικές εκείνες τις οικονομίες που θα κατανάλωναν λιγότερη ενέργεια, λιγότερες πρώτες ύλες, θα παρήγαγαν λιγότερα απόβλητα και θα απασχολούσαν περισσότερο κόσμο).

Θα θέλαμε να δούμε περισσότερες προστατευόμενες φυσικές περιοχές, περισσότερο πράσινο στις πόλεις. Η κοινοτική και ατομική ευημερία θα μπορούσε να προσμετρηθεί με βάση την υγεία, την εκπαίδευση, την πολιτιστική ποικιλότητα, τον καθαρό αέρα, το καθαρό νερό, το φαγητό χωρίς δηλητήρια, την χαρούμενη, ασφαλή και φιλική διαβίωση των γειτόνων και ακόμα και από τον αριθμό φυτών και ζώων που συμβιώνουν μαζί μας, παρά με βάση το ποσό των χρημάτων που ξοδεύουμε.

5. Για μια Ευρώπη πράσινη, κοινωνική, καθαρή και οικολογική

Πρόθεσή μας είναι να επικεντρωθεί η ευρωπαϊκή πολιτική στον σεβασμό του περιβάλλοντος και της φύσης. Απορρίπτουμε μια πολιτική του περιβάλλοντος αποκλειστικά στα πλέον απαραίτητα μέτρα και στην οποία ο οικονομικός παράγοντας παίζει τον ουσιαστικότερο ρόλο. Η συντήρηση της φυσικής ζωής δεν είναι απλώς ένας παράγοντας ανάμεσα σε πολλούς άλλους που πρέπει να λάβουμε υπόψιν μας αλλά η αναγκαία συνθήκη για κάθε τύπο ανθρώπινης δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένης της οικονομικής. Επιθυμούμε, επίσης, μια κοινωνική Ευρώπη όπου να βρίσκουν λύση τα ανθρώπινα προβλήματα:

UGT. Τώρα, όσον αφορά τη σχέση των αναρχικών με το δικό μας φορέα... Από την εποχή που οι Verdes ακόμη σχηματίζονταν, συσπειρώθηκαν σ' αυτούς άνθρωποι με καταβολές και οπτική ελευθεριακή. Σήμερα υπάρχουν συνδικαλιστές, απλά μέλη της CGT και της CNT-AIT, που συμμετέχουν στον πολιτικό φορέα Los Verdes. Πολλά μέλη του είναι αντιεξουσιαστές, αντιμιλιταριστές, παλιοί μαρξιστές, φυσιολάτρες, ενώ υπάρχουν και μέλη που μετέχουν ταυτόχρονα και στα Ελευθεριακά Αθήναια. Παρ' όλα αυτά δεν είμαστε κληρονόμοι κανενός παλιότερου κινήματος. Αν όμως, κάποια στιγμή, οι αναρχικοί αποφασίσουν να υποστηρίξουν κάποιο κόμμα αυτό, ελπίζω, θα είναι Los Verdes.

Πάντως, το πιο σημαντικό είναι η διάχυση και οι ρίζες που έχουν οι ελευθεριακές ιδέες σ' όλα τα κινήματα της Ισπανίας.

☐ **Χοσέ, προέρχεσαι από τους αντιρρησίες συνείδησης· ποια είναι η κατάσταση που επικρατεί στην Ισπανία σχετικά με την αντίρρηση στράτευσης;**

■ Άρχισα την πολιτική μου δράση από τους αντιρρησίες συνείδησης περίπου το '75. Μέχρι το '77 τα άτομα που δήλωναν αντιρρησίες συνείδησης φυλακίζονταν. Το '77, μετά τις πρώτες δημοκρατικές εκλογές, η κυβέρνηση Σοάρες ψήφισε ένα διάταγμα με το οποίο δινόταν προσωρινά αναβολή στράτευσης στους αντιρρησίες συνείδησης μέχρι να ψηφιστεί νόμος. Ο πρώτος νόμος ψηφίστηκε από τη βουλή το 1983. Το κίνημα των αντιρρησιών συνείδησης απευθύνθηκε στο Ανώτατο Δικαστήριο διότι ορισμένα άρθρα του νόμου ήσαν αντισυνταγματικά. Αυτό προκάλεσε αναστολή εφαρμογής του νόμου μέχρι το 1988. Στα τέλη του 1988 ο νόμος δικαιώθηκε ως είχε από το Ανώτατο Δικαστήριο και τώρα οι σοσιαλιστές άρχισαν να τον εφαρμόζουν. Οι αντιρρησίες συνείδησης οργάνωσαν τη μαζική απόρριψη αυτού του νόμου που μεταξύ άλλων προβλέπει διπλάσια κοινωνική θητεία. Υπέγραψαν μια δήλωση όπου λέγουν ότι είναι αντιμιλιταριστές και επιδιώκουν την κατάργηση του στρατού και την αντικατάστασή του από τη μη βίαιη λαϊκή άμυνα. Απορρίπτουν επίσης και την κοινωνική θητεία προσδιορίζοντας τους εαυτούς τους ως **ολικούς αντιρρησίες**. Από το '77 έχουν συσσωρευθεί μέχρι σήμερα 30.000 αντιρρησίες. Περίπου οι μισοί είναι Ιεχωβάδες. Το 10% απ' αυτούς είναι ενεργά μέλη του κινήματος. Ήδη τον περασμένο Νοέμβριο έγινε στη Βαρκελώνη η πρώτη δίκη ενάντια σε δύο αγωνιστές που εναντιώθηκαν μ' αυτόν τον τρόπο στο νόμο. Καταδικάστηκαν σε 13 μήνες φυλάκιση που ήταν και η ελάχιστη προβλεπόμενη ποινή. Πήραν αναστολή και είναι ελεύθεροι. Αξίζει να σημειωθεί πως πριν από τη δίκη έγινε αποχή στο Πανεπιστήμιο της Βαρκελώνης και διαδηλώσεις σ' όλη την Ισπανία. Όλα τα κόμματα —εκτός από τους σοσιαλιστές— θέλουν μείωση της στρατιωτικής θητείας σε ένα χρόνο και την επανεξέταση του νόμου.

Ο προσωρινός στόχος του κινήματος είναι να μην εφαρμοστεί ο νόμος, να περνά ο καιρός, οι αντιρρησίες συνείδησης να αυξάνονται και μαζί τους και οι πιθανότητες για γενική αμνηστία. Ήδη υπάρχει προσχέδιο νόμου για γενική αμνηστία ενώ η κοινή γνώμη συνεχώς στρέφεται, όλο και περισσότερο, ενάντια στη στρατιωτική θητεία.

☐ **Ποια είναι η θέση σας όσον αφορά τη δημιουργία επαγγελματικού στρατού; Διότι έχουν δει το φως της δημοσιότητας και τέτοιες δηλώσεις.**

■ Οι αντιρρησίες ορίζονται ως ένα μη βίαιο αντιμιλιταριστικό κίνημα που υποστηρίζει τη μη βίαιη άμυνα. Επομένως αρνούμεθα οποιονδήποτε στρατό συμπεριλαμβανομένου του επαγγελματικού. △

■ **Αποκατάσταση της ατμόσφαιρας του πλανήτη μας.**

— Μείωση της κατανάλωσης ενέργειας σε όλους τους τομείς.

— Προώθηση στο έπακρον της έρευνας και της εφαρμογής στην πράξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

— Βραχυπρόθεσμη απαγόρευση της παραγωγής και της χρήσης των χλωροφθορανθράκων (αεροζόλ, σπραίυ κ.λπ.) που προκαλούν την μείωση του στρώματος του όζοντος.

■ **Προάσπιση των δασών, αγώνας ενάντια στις όξινες βροχές.**

— Περιορισμός της μέγιστης ταχύτητας στα 100 Km/h, στους εθνικούς δρόμους, πράγμα που εξυπονοεί μια ριζική μείωση της ποσότητας των οξειδίων του αζώτου.

— Απαγόρευση του μολύβδου στην βενζίνη και, μεταβατικά, φορολογική στήριξη της αμόλυβδης βενζίνης για να γίνει πιο φθηνή.

— Έλεγχος και περιορισμός των εκπομπών των θερμοηλεκτρικών σταθμών και άλλων μεγάλων εγκαταστάσεων καύσης.

— Μείωση του κόστους των μεταφορών με σιδηρόδρομο και των δημόσιων μεταφορών.

■ **Διατροφή — Γεωργία**

— Απαγόρευση κάθε εξαγωγής τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων.

— Υιοθέτηση σχεδίου αυστηρών κανονισμών για τις εγκαταστάσεις αποτέφρωσης αποβλήτων.

— Γενικό πρόγραμμα προοδευτικής οπισθοδρόμησης της αγοράς προϊόντων μη βιοδασπώμενων και μη ανακυκλούμενων.

■ **Καθιέρωση του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Αδικήματος.**

■ **Ενάντια στην ηχορύπανση**

— Περιορισμός των ηχοεκπομπών από θορυβώδη αντικείμενα.

— Δημιουργία περιοχών χωρίς θορύβους στις πόλεις και στην ύπαιθρο.

■ **Για μια κοινή πολιτική μεταφορών.**

— Ενδυνάμωση ενός επαρκούς σιδηροδρομικού δικτύου χωρίς τραίνα υψηλής ταχύτητας.

— Προώθηση μέσων μεταφοράς που δεν προκαλούν μόλυνση. Έρευνα και ανάπτυξη μέσων μεταφοράς με χαμηλή κατανάλωση ενέργειας.

— Μείωση του κόστους μεταφοράς με σιδηρόδρομο και γενικότερα των συλλογικών μέσων μεταφοράς.

— Κατάργηση του EURATOM.

— Κοινοτικές βοήθειες στην αποκεντρωμένη παραγωγή ηλεκτρισμού μέσω της χρήσης ιδίων πόρων και ανανεώσιμων μορφών ενεργείας.

7. Η οικοδόμηση της ειρήνης

■ **Επείγει να αρχίσουμε άμεσο πυρηνικό αφοπλισμό σε διεθνές επίπεδο. Για να το κατορθώσουμε αυτό προτείνουμε:**

— Δημιουργία, καταρχήν, αποπυρηνικοποιημένων περιοχών, χερσαίων, θαλάσσιων και εναέριων, τόσο στην Ανατολή όσο και την Δύση και χωρίς αντισταθμίσεις σε «συμβατικά» όπλα, με σκοπό την πλήρη αποπυρηνικοποίηση της ηπείρου.

— Απαγόρευση των πυρηνικών δοκιμών. Απαγόρευση όλων των όπλων μαζικής καταστροφής (χημικά, βακτηριολογικά, κ.λπ.).

■ **Όχι στα Μπλοκ. Όχι στην U.E.O.**

— Απαγόρευση των όπλων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για επιθετικές επεμβάσεις έξω από την ευρωπαϊκή επικράτεια.

— Απόσυρση των στρατών, όπλων και ξένων βάσεων από όλες τις ευρωπαϊκές χώρες.

— Υποστηρίζουμε την Τριπλή Μηδενική Επιλογή για τον ευρωπαϊκό αποκλεισμό

■ **Αποκατάσταση της ατμόσφαιρας του πλανήτη μας**.

— Μείωση της κατανάλωσης ενέργειας σε όλους τους τομείς.

— Προώθηση στο έπακρον της έρευνας και της εφαρμογής στην πράξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

— Βραχυπρόθεσμη απαγόρευση της παραγωγής και της χρήσης των χλωροφθορανθράκων (αεροζόλ, σπραίυ κ.λπ.) που προκαλούν την μείωση του στρώματος του όζοντος.

■ **Προάσπιση των δασών, αγώνας ενάντια στις όξινες βροχές**.

— Περιορισμός της μέγιστης ταχύτητας στα 100 Km/h, στους εθνικούς δρόμους, πράγμα που εξυπονοεί μια ριζική μείωση της ποσότητας των οξειδίων του αζώτου.

— Απαγόρευση του μολύβδου στην βενζίνη και, μεταβατικά, φορολογική στήριξη της αμόλυβδης βενζίνης για να γίνει πιο φθηνή.

— Έλεγχος και περιορισμός των εκπομπών των θερμοηλεκτρικών σταθμών και άλλων μεγάλων εγκαταστάσεων καύσης.

— Μείωση του κόστους των μεταφορών με σιδηρόδρομο και των δημόσιων μεταφορών.

■ **Διατροφή — Γεωργία**

— Προώθηση της βιολογικής γεωργίας.

— Προτίμηση στα μικρά κυκλώματα διανομής μεταξύ παραγωγών και καταναλωτών.

— Σταμάτημα όλων των γενετικών χειρισμών.

— Όχι στην παραγωγή, εισαγωγή ή χρήση ορμονών στα ζώα.

— Αυστηρή ρύθμιση για τα προϊόντα που χρησιμοποιούνται στους αγρούς (λιπάσματα και εντομοκτόνα).

— Η πολιτική των οικονομικών ενισχύσεων να έχει στόχο την διατήρηση της περιφερειακής διαφοροποίησης.

■ **Προστασία του νερού**.

— Απαγόρευση της ρίψης οποιουδήποτε απόβλητου στη θάλασσα.

— Να τεθεί πραγματικά σε λειτουργία ένα δίκτυο περιφρούρησης και ελέγχου των νερών.

— Σχέδιο άμεσης προστασίας της Μεσογείου και της Βόρειας Θάλασσας.

■ **Προστασία της πανίδας και της χλωρίδας που διατρέχουν κίνδυνο εξαφάνισης.**

■ **Απαγόρευση των ταυρομαχιών, και κάθε τύπου αιματηρού και απάνθρωπου θεάματος ενάντια στα ζώα, στις χώρες μέλη.**

■ **Για μια Ευρώπη χωρίς απόβλητα**.

— Απαγόρευση κάθε αποθήκευσης ή αποτέφρωσης τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων στην θάλασσα.

— Απαγόρευση κάθε εξαγωγής τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων.

— Υιοθέτηση σχεδίου αυστηρών κανονισμών για τις εγκαταστάσεις αποτέφρωσης αποβλήτων.

— Γενικό πρόγραμμα προοδευτικής οπισθοδρόμησης της αγοράς προϊόντων μη βιοδασπώμενων και μη ανακυκλούμενων.

■ **Καθιέρωση του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Αδικήματος.**

■ **Ενάντια στην ηχορύπανση**

— Περιορισμός των ηχοεκπομπών από θορυβώδη αντικείμενα.

— Δημιουργία περιοχών χωρίς θορύβους στις πόλεις και στην ύπαιθρο.

■ **Για μια κοινή πολιτική μεταφορών**.

— Ενδυνάμωση ενός επαρκούς σιδηροδρομικού δικτύου χωρίς τραίνα υψηλής ταχύτητας.

— Προώθηση μέσων μεταφοράς που δεν προκαλούν μόλυνση. Έρευνα και ανάπτυξη μέσων μεταφοράς με χαμηλή κατανάλωση ενέργειας.

— Μείωση του κόστους μεταφοράς με σιδηρόδρομο και γενικότερα των συλλογικών μέσων μεταφοράς.

■ **Για μια πολιτική ανακύκλωσης**.

— Παγίωση της χρήσης του ανακυκλωμένου χαρτιού σε δημόσιες υπηρεσίες και επιχειρήσεις.

— Αγώνα ενάντια στη σπατάλη, εξομοιώνοντας και συστηματοποιώντας τις συσκευασίες.

■ **Για μια οικονομική πολιτική ενάντια στην ανεργία**.

— Δημιουργία θέσεων εργασίας στην προστασία του περιβάλλοντος (τοποθέτηση φίλτρων στην βιομηχανία κ.λπ.) για τα 19 εκατομμύρια ανέργων της ΕΟΚ.

■ **Ενάντια στην φτώχεια στην ΕΟΚ** (12 εκατομμύρια φτωχών).

■ **Ενάντια στην Ευρώπη — διεθνή οικονομική δύναμη**.

— Όχι σε μια Ευρώπη που θα ριχτεί στον ανταγωνισμό με τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία, για τον έλεγχο της παγκόσμιας αγοράς.

6. Για μια Ευρώπη χωρίς πυρηνική ενέργεια

(για μια ήπια ενεργειακή εναλλακτική λύση)

■ **Για μια Ευρώπη χωρίς πυρηνικούς σταθμούς**.

— Αυστηρός έλεγχος της μόλυνσης από ραδιενέργεια κάθε περιοχής.

— Προγραμματισμένη εγκατάλειψη της πυρηνικής ενέργειας σε όλες τις περιοχές της Ευρώπης.

— Άμεση απαγόρευση κάθε εξαγωγής ραδιενεργών καταλοίπων με προορισμό χώρες εκτός ΕΟΚ και αυστηρός έλεγχος των ήδη παραγόμενων ραδιενεργών καταλοίπων.

— Κατάργηση του EURATOM.

— Κοινοτικές βοήθειες στην αποκεντρωμένη παραγωγή ηλεκτρισμού μέσω της χρήσης ιδίων πόρων και ανανεώσιμων μορφών ενεργείας.

7. Η οικοδόμηση της ειρήνης

■ **Επείγει να αρχίσουμε άμεσο πυρηνικό αφοπλισμό σε διεθνές επίπεδο. Για να το κατορθώσουμε αυτό προτείνουμε:**

— Δημιουργία, καταρχήν, αποπυρηνικοποιημένων περιοχών, χερσαίων, θαλάσσιων και εναέριων, τόσο στην Ανατολή όσο και την Δύση και χωρίς αντισταθμίσεις σε «συμβατικά» όπλα, με σκοπό την πλήρη αποπυρηνικοποίηση της ηπείρου.

— Απαγόρευση των πυρηνικών δοκιμών. Απαγόρευση όλων των όπλων μαζικής καταστροφής (χημικά, βακτηριολογικά, κ.λπ.).

■ **Όχι στα Μπλοκ. Όχι στην U.E.O.**

— Απαγόρευση των όπλων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για επιθετικές επεμβάσεις έξω από την ευρωπαϊκή επικράτεια.

— Απόσυρση των στρατών, όπλων και ξένων βάσεων από όλες τις ευρωπαϊκές χώρες.

— Υποστηρίζουμε την Τριπλή Μηδενική Επιλογή για τον ευρωπαϊκό αποκλεισμό.

— Για την αποστρατικοποίηση της Ευρώπης και την οργάνωση της ευρωπαϊκής ασφάλειας σε πολιτική βάση.

— ΟΧΙ ΣΤΗΝ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΩΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥ ΑΞΟΝΑ ΤΗΣ U.E.O.

■ **Για μια οικονομία της ειρήνης**.

— Φορολογική υποστήριξη στην αναδιάρθρωση των βιομηχανικών όπλων σε κοινωνικά χρήσιμους τομείς.

— Απαγόρευση της εμπορίας και της εξαγωγής.

■ **Αντιρρησίες Συνείδησης**.

— Καλούμε όλους τους πολίτες να μην υπακούσουν στις στρατιωτικές επιταγές και να γίνουν αντιρρησίες συνείδησης, να εμποδίσουν την επιβολή της ενσωμάτωσης των γυναικών στις ένοπλες δυνάμεις, να μην εκπληρώσουν τις υπηρεσίες που υποκαθιστούν την στρατιωτική θητεία και να εγκαταλείψουν την χρηματοδότηση των στρατιωτικών δαπανών μέσω φορολογικής άρνησης συνείδησης.

Ανυπακοή στους άδικους νόμους για τους αντιρρησίες συνείδησης.

■ **Συνεργασία και αλληλεγγύη**.

— Προώθηση κάθε τύπου πολιτιστικών ανταλλαγών μεταξύ Ανατολής-Δύσης.

— Υποστήριξη των μη κυβερνητικών οργανισμών που αγωνίζονται υπέρ της ειρήνης και των δικαιωμάτων του ανθρώπου, καθώς και των επαφών μεταξύ οργανισμών αυτού του τύπου της Ανατολής και της Δύσης. △

ΑΡΝΗΤΕΣ ΣΤΡΑΤΕΥΣΗΣ

Συνέντευξη του Σπύρου Ψύχα στον Μάκη Κορακιανίτη

Το 1975, στις «Προτάσεις για ένα Δημοκρατικό Σύνταγμα» που είχαν συνταχθεί από ομάδα επιστημόνων που αποτελείτο από τους *Φαίδωνα Βεγλερή, Ξενοφώντα Γιαταγάνα, Γεώργιο Κουμάντο, Αριστόβουλο Μάνεση, Γιώργο Μαυρογορδάτο, Νίκο Παπαντωνίου και Σπύρο Πλασκοβίτη*, είχε υποστηριχθεί ότι: «Στην προστασία της ελευθερίας της συνειδήσεως ανήκει και το θέμα της λεγομένης «αντιρρήσεως συνειδήσεως» (Objection de conscience), της αρνήσεως δηλαδή εκείνων που καλούνται να εκτελέσουν στρατιωτική θητεία να φέρουν όπλα, για λόγους θρησκευτικής ή άλλης πεποιθήσεως. Το νέο Σύνταγμα θα πρέπει να προβλέψει την δια νόμου αντιμετώπιση του θέματος». Φυσικά το Σύνταγμα δεν περιέλαβε τίποτα σχετικό και περιορίστηκε να επαναλάβει πως «πας Έλλην, δυνάμενος να φέρη όπλα, υποχρεούται να συντελή εις την άμυναν της Πατρίδος, κατά τους ορισμούς των νόμων» (άρθρο 4 §6). Χρειάστηκε να περάσουν 13 χρόνια για να κατατεθεί στη Βουλή, το Σεπτέμβριο του '88, ένα νομοσχέδιο που πρόβλεπε *κοινωνική θητεία*, διπλάσια της στρατιωτικής και που ελεγχόταν μάλιστα από το στρατοκρατικό μηχανισμό. Ακόμη κι αυτό το νομοσχέδιο δεν ψηφίστηκε.

Έτσι, ενώ οι διεθνείς συνθήκες δείχνουν πως οδηγούμεθα σε μια παγκόσμια ύφεση, ενώ η κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ εξαφάνισε τον περίφημο... «εκ βορρά κίνδυνο», ενώ η Τουρκία κάνει το παν για να γίνει συν-εταίρος της Ελλάδας στην Ε.Ο.Κ., στις ελληνικές φυλακές βρίσκονται περισσότεροι από τετρακόσιοι θρησκευτικοί αντιρρησίες συνείδησης ενώ σε χιλιάδες ανέρχονται οι αρνητές στράτευσης που αγωνίζονται με όπλα την *ανυποταξία*, τη *λιποταξία*, το *τρελόχαρτο* για να παραμείνουν άνθρωποι και να μην υποταχθούν στη βούληση των στρατοκρατών... Για να μη μιλήσουμε για τις τραγικές φυσιογνωμίες των υπερδιακοσίων φαντάρων που μεταπολιτευτικά αυτοκτόνησαν ή για τις πολλές εκατοντάδες που «ανεπιτυχώς» το επεχείρησαν...

Στην πρωτοπορία του αντιμιλιταριστικού αγώνα βρίσκονται αναμφίβολα οι 30 μη θρησκευτικοί αντιρρησίες συνείδησης που, παρά τις διώξεις, αγωνίζονται για να κατοχυρωθεί και στη χώρα μας η *ισόχρονη εναλλακτική κοινωνική θητεία* έξω από κάθε στρατιωτικό σχεδιασμό.

Για αυτά και άλλα πολλά μιλά, στη συνέντευξη που ακολουθεί, ο Σπύρος Ψύχας, αντιρρησίας συνείδησης, στον Μάκη Κορακιανίτη.

στηκε να περάσουν 13 χρόνια για να κατατεθεί στη Βουλή, το Σεπτέμβριο του '88, ένα νομοσχέδιο που πρόβλεπε *κοινωνική θητεία*, διπλάσια της στρατιωτικής και που ελεγχόταν μάλιστα από το στρατοκρατικό μηχανισμό. Ακόμη κι αυτό το νομοσχέδιο δεν ψηφίστηκε.

νται για να κατοχυρωθεί και στη χώρα μας η *ισόχρονη εναλλακτική κοινωνική θητεία* έξω από κάθε στρατιωτικό σχεδιασμό.

Για αυτά και άλλα πολλά μιλά, στη συνέντευξη που ακολουθεί, ο Σπύρος Ψύχας, αντιρρησίας συνείδησης, στον Μάκη Κορακιανίτη.

ΑΡΝΟΥΜΑΙ

☐ **Σε ποιο σημείο βρίσκεται σήμερα το θέμα των αντιρρησιών συνείδησης;**

■ Έχουν περάσει περισσότερα από τρία χρόνια απ' τη δήλωση του Μιχάλη Μαραγκάκη, στις 6 Δεκέμβρη του 1986, και καμία νομοθετική ρύθμιση δεν έχει γίνει. Αντίθετα, 420 θρησκευτικοί αντιρρησίες συνείδησης βρίσκονται έγκλειστοι στις στρατιωτικές φυλακές. Πρόκειται για παγκόσμιο ρεκόρ. Μοναδική αντίστοιχη περίπτωση η Ισπανία του Φράνκο όπου —πριν την πτώση της δικτατορίας— ένας ανάλογος αριθμός αντιρρησιών συνείδησης, κυρίως για θρησκευτικούς λόγους, βρισκόταν στις φυλακές. Σήμερα είμαστε σε μια φάση όπου τα τείχη της σιωπής γύρω απ' την άρνηση στράτευσης έχουν πέσει. Ήταν για πρώτη φορά το Μάη του '84 που η Οικολογική Πρωτοβουλία και η Οικολογική Κίνηση Θεσσαλονίκης είχαν κυκλοφορήσει μια αφίσα η οποία ζητούσε να σπάσει το τείχος της σιωπής για την άρνηση στράτευσης και να αναγνωριστεί το δικαίωμα των αντιρρησιών συνείδησης. Η αφίσα, μάλιστα, είχε κυκλοφορήσει τότε ανυπόγραφη.

Τα τελευταία, λοιπόν, χρόνια τέθηκε το ζήτημα και συζητήθηκε πολύ. Κατά τη γνώμη μου αυτό ήταν το ουσιαστικό κέρδος από αυτή την υπόθεση.

Ο Μαραγκάκης, αφού παρέμεινε στη φυλακή απ' το Μάρτη του '87 μέχρι την 1η Δεκέμβρη του 88, απολύθηκε νόμιμα απ' το στρατό έχοντας κάνει τη θητεία του στη φυλακή. Ο Μακρής έμεινε στη φυλακή από τον Απρίλη του '88 μέχρι τον Ιούλιο του '89. Αποφυλακίστηκε, έχοντας εκτίσει το μεγαλύτερο μέρος της ποινής του, αλλά γι' αυτόν το θέμα της δίωξής του δεν έχει κλείσει. Κανονικά θα έπρεπε μετά την αποφυλάκισή του να τον ξανακαλέσουν να υπηρετήσει, όπως είχε συμβεί στην περίπτωση του Μαραγκάκη. Μέχρι στιγμής δεν το έχουν κάνει. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με το ότι δεν έχουν συλλάβει κανέναν από εμάς που έχουμε δηλώσει αντιρρησίες συνείδησης (ενώ γνωρίζουν ποιοι είμαστε, παρακολουθούν τα τηλέφωνά μας κ.λπ.), δείχνει, αφενός, την αμηχανία των στρατιωτικών αρχών. Αφετέρου οφείλεται στο κενό πολιτικής εξουσίας που έχει δημιουργηθεί τους τελευταίους μήνες.

Όσον αφορά το νομοσχέδιο για τους αντιρρησίες συνείδησης που τον Ιούλιο του '88, επί διακυβέρνησης ΠΑΣΟΚ, δόθηκε στη δημοσιότητα, επρόκειτο για μια καθαρά θεαματική ενέργεια. Στόχος της ήταν να σταματήσουν, ή τουλάχιστον ν' αμβλυνθούν, οι διε-

θεϊνς πιέσεις και να δοθεί η εντύπωση ότι το θέμα αυτό λύθηκε — και μάλιστα με ένα δήθεν πρωτοποριακό νομοθέτημα. Ακόμα και σήμερα η πλειονότητα του κόσμου πιστεύει ότι το ζήτημα των αρνητών στράτευσης έχει νομοθετικά ρυθμιστεί. Γιατί, φυσικά, όταν το νομοσχέδιο δόθηκε στη δημοσιότητα, οι εφημερίδες έσπευσαν να το κάνουν πρωτοσέλιδο. Οι ίδιες εφημερίδες, στη συνέχεια, «παρέλειψαν» να γράψουν ότι το νομοσχέδιο αυτό ουδέποτε κατατέθηκε στη Βουλή. Αυτό το μοντέλο πολιτικής πρακτικής είναι γνωστό. Ο τότε αναπληρωτής Υπουργός Άμυνας, Παπαστρατής, έπαιξε απέναντί μας ένα συγκεκριμένο παιχνίδι φρούδων υποσχέσεων και εμπαιγμού. Ένα παιχνίδι που εγώ θα το ονόμαζα πολιτική αλητεία. Γιατί δεν είχαν καμία απολύτως πολιτική βούληση να ψηφίσουν το νομοσχέδιο, ενώ ταυτόχρονα προσπαθούσαν να κρατήσουν τα προσχήματα. Στην Επιτροπή Αναφορών της Ε.Ο.Κ. έλεγαν «Βεβαίως, εμείς θα νομοθετήσουμε». Σε οποιονδήποτε δε απευθύνονταν στο εξωτερικό έσπευδαν νά τον διαβεβαιώσουν ότι το νομοσχέδιο έχει κατατεθεί στη Βουλή.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να εκφράσω μια απορία. Αυτή τη στιγμή αναπληρωτής Υπουργός Εθνικής Άμυνας είναι ο Παπούλιας και Υπουργός ο Τζανετάκης. Η ηγεσία, δηλαδή, του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας δεν είναι, τυπικά τουλάχιστον, «μιλιταριστική». Αυτό, πιθανόν, να δημιουργεί κάποιες πιθανότητες νομοθετικής ρύθμισης με τη συναίνεση όλων των κομμάτων. Έστω μια πρώτη κακή νομοθετική ρύθμιση. Το λέω αυτό γιατί θέλω να επισημάνω ότι ο Κάρολος Παπούλιας, όταν τον είχε παλιότερα επισκεφτεί η Διεθνής Αμνηστεία για το θέμα των αντιρρησιών συνείδησης, ισχυριζόταν ότι ο ίδιος δεν είχε αντίρρηση να υπάρξει νομοθετική ρύθμιση, αλλά ο Χαραλαμπόπουλος, ως Υπουργός Εθνικής Άμυνας, ήταν εξολοκλήρου αντίθετος. Αναρωτιέμαι ποια στάση θα κρατήσει τώρα ο Παπούλιας ως Υπουργός Εθνικής Άμυνας. Βέβαια, δεν είναι θέμα υπουργών. Είναι γνωστό μοντέλο πολιτικής συμπεριφοράς ο ένας υπουργός να λέει το ένα πράγμα και ο άλλος το εκ διαμέτρου αντίθετο. Ή ο πρωθυπουργός να λέει «εγώ θέλω, αλλά αντιδρούν οι υπουργοί μου». Ή ο υπουργός να λέει «εγώ συμφωνώ και έχω τη βούληση, αλλά αντιδρά η Εκκλησία».

□ Πώς αντέδρασε το στρατιωτικό λόμπυ στην προοπτική νομιμοποίησης της εναλλακτικής κοινωνικής θητείας; Πιστεύεις ότι το στρατιωτικό λόμπυ, όπως διαμορφώθηκε, επηρεάζει τα «πράγματα» προς την κατεύθυνση που αυτό θέλει;

■ Δεν πιστεύω ότι το στρατιωτικό λόμπυ είναι τελείως αυτονομημένο. Εντούτοις στην περίοδο της διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ η θέση του μέσα στη νεοελληνική κοινωνία ισχυροποιήθηκε. Θα έλεγα, μάλιστα, ότι σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια ο στρατός αυτονομήθηκε περισσότερο. Τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης το στρατιωτικό λόμπυ δεν έχαιρε απολύτως καμίας υπόληψης. Στη συνέχεια αυξήθηκε το «ειδικό βάρος του» μέσα στη νεοελληνική κοινωνία. Αυτό φαίνεται απ' το γεγονός ότι ο στρατιωτικός τομέας, η πολεμική βιομηχανία, επεκτείνεται διαρκώς. Η Ελλάδα για την «άμυνά» της δαπανά το 6,4% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος της, ποσοστό υψηλότερο απ' όλες τις χώρες-μέλη του ΝΑΤΟ, υψηλότερο κι απ' αυτό των ΗΠΑ. Ο ίδιος ο στρατός αποτελεί μια τεράστια οικονομική δραστηριότητα. Η αύξηση του πολιτικού προσωπικού, καθώς και των εθελοντών —εθελοντριών, είναι μεγάλη και μπορούμε να πούμε ότι ο στρατός έχει μεγαλύτερη κοινωνική αποδοχή όχι για ιδεολογικούς λόγους, αλλά από καθαρό πραγματισμό: επειδή προσφέρει εργασία σε σημαντικό ποσοστό ανθρώπων. Το μόνιμο προσωπικό διακατέχεται μάλλον από μια δημοσιοϋπαλληλική νοοτροπία. Ενδεχομένως θα προτιμούσε μια άλλη δουλειά. Κι αν ταυτίζεται με το στρατό δεν το κάνει επειδή κυριαρχείται από μια μιλιταριστική λογική, αλλά επειδή εκεί βρίσκονται τα επαγγελματικά του συμφέροντα. Παράλληλα, έχει γίνει μια σοβαρή προσπάθεια εξωραϊσμού του στρατού. Χωρίς, βέβαια, να έχει εξαλειφθεί η αυθαιρεσία, καταβάλλεται προσπάθεια ορισμένες «ακρότητες», όπως το καψόνι, να περιοριστούν. Απ' την άλλη το «Κυπριακό» και γεγονότα όπως η κρίση της άνοιξης του '87, ή η —ορθή κατά τη γνώμη μου— προσπάθεια της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης για αυτόνομη πολιτική εκπροσώπηση, δημιουργούν μέσα στην κοινωνία τάσεις αν όχι αποδοχής, πάντως υποστήριξης του στρατού ως «αναγκαίου κακού».

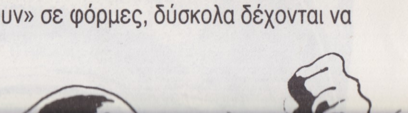
□ Πιστεύεις ότι η νεοελληνική κοινωνία είναι έτοιμη να δεχτεί το αίτημα για θεσμοθέτηση της εναλλακτικής θητείας και ποια θεωρείς ότι είναι η στάση των νέων σήμερα απέναντι στο στρατό;

■ Πιστεύω ότι η κοινωνία έχει συζητήσει το θέμα της εναλλακτικής κοινωνικής θητείας και, όπως είπα στην αρχή, αυτό υπήρξε για μένα το ουσιαστικό

στρατιωτικών αρχών, τη συνεργασία τους σε τελευταία ανάλυση, γιατί ορισμένες κατηγορίες ατόμων δεν τις θέλουν στο στρατό. Οι απαλλαγές για λόγους υγείας φτάνουν το 10% των στρατευσίμων — 5% περίπου για λόγους ψυχικής υγείας και 5% για λόγους σωματικής υγείας. Απ' το ποσοστό αυτό ένα σημαντικό μέρος αποτελεί ενσυνείδητη άρνηση στράτευσης.

Απ' την άλλη, είναι πολλοί εκείνοι που υπηρετούν και αρνούνται το στρατό. Γνωρίζοντας το στρατό, βλέποντας τα πράγματα απ' τα μέσα —το ήθος, τη λογική, την αθλιότητα των καταστάσεων— μπορεί κανείς να γίνει περισσότερο αντιμιλιταριστής. Με μια έννοια οι περισσότεροι αντιρρησίες συνείδησης βρίσκονται στο στρατό. Πολλοί από αυτούς που καλούνται να υπηρετήσουν, δεν πιστεύουν στη στρατιωτική θητεία. Υπηρετούν επειδή δεν θέλουν να έχουν φασαρίες με την οικογένειά τους, επειδή σκοπεύουν να χρησιμοποιήσουν το απολυτήριο του στρατού για να διοριστούν, ή επειδή δεν είναι σε θέση ν' αρνηθούν τη θητεία και να υποστούν τις συνέπειες. Στο στρατό υπάρχουν διάφορες μορφές αντίστασης. Η ανυπακοή στους ανωτέρους, η απειθαρχία (που οδηγούν κάθε χρόνο σε εκατοντάδες χιλιάδες μέρες «φυλακών και κρατήσεων») αποτελούν σε μικρογραφία μια μορφή άρνησης της πραγματικότητας του στρατού. Πιστεύω ότι η κατάσταση μέσα στο στρατό είναι εκρηκτική. Θέλω να πω με αυτό ότι ο στρατός, ως ο πιο ιεραρχικός θεσμός της κοινωνίας μας, θα είχε διαλυθεί εάν οι στρατιωτικές αρχές δεν έκαναν τα «στραβά μάτια». Δεν χορηγούσαν άδειες, δεν χρησιμοποιούσαν τα «τρελόχαρτα» για να «ξεφορτωθούν» με εύσχημο τρόπο όσους δημιουργούν έντονα προβλήματα, δεν είχαν άτυπα υιοθετήσει διάφορες μορφές «διαλόγου» προκειμένου να εκτονώσουν οριακές καταστάσεις (π.χ. ο διοικητής που συνηθίζει πλέον να συζητάει με τους φαντάρους για τα προβλήματά τους).

Ο στρατός αντιμετωπίζει πλέον —είτε φανερά, είτε συγκαλυμένα— την απροθυμία, την άρνηση των νέων να «προσαρμοστούν» στις απαιτήσεις του. Αυτό συμβαίνει γιατί γενικά η ιεραρχική κοινωνία περνάει κρίση. Τα άτομα —και ιδιαίτερα οι νέοι— δύσκολα «μπαίνουν» σε φόρμες, δύσκολα δέχονται να

μία. Αυτή τη στιγμή αναπληρωτής Υπουργός Εθνικής Άμυνας είναι ο Παπούλιας και Υπουργός ο Τζανετάκης. Η ηγεσία, δηλαδή, του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας δεν είναι, τυπικά τουλάχιστον, «μιλιταριστική». Αυτό, πιθανόν, να δημιουργεί κάποιες πιθανότητες νομοθετικής ρύθμισης με τη συναίνεση όλων των κομμάτων. Έστω μια πρώτη κακή νομοθετική ρύθμιση. Το λέω αυτό γιατί θέλω να επισημάνω ότι ο Κάρολος Παπούλιας, όταν τον είχε παλιότερα επισκεφτεί η Διεθνής Αμνηστεία για το θέμα των αντιρρησιών συνείδησης, ισχυριζόταν ότι ο ίδιος δεν είχε αντίρρηση να υπάρξει νομοθετική ρύθμιση, αλλά ο Χαραλαμπόπουλος, ως Υπουργός Εθνικής Άμυνας, ήταν εξολοκλήρου αντίθετος. Αναρωτιέμαι ποια στάση θα κρατήσει τώρα ο Παπούλιας ως Υπουργός Εθνικής Άμυνας. Βέβαια, δεν είναι θέμα υπουργών. Είναι γνωστό μοντέλο πολιτικής συμπεριφοράς ο ένας υπουργός να λέει το ένα πράγμα και ο άλλος το εκ διαμέτρου αντίθετο. Ή ο πρωθυπουργός να λέει «εγώ θέλω, αλλά αντιδρούν οι υπουργοί μου». Ή ο υπουργός να λέει «εγώ συμφωνώ και έχω τη βούληση, αλλά αντιδρά η Εκκλησία».

□ **Πώς αντέδρασε το στρατιωτικό λόμπυ στην προοπτική νομιμοποίησης της εναλλακτικής κοινωνικής θητείας;**

■ Το στρατιωτικό λόμπυ ήταν σαφώς εναντίον οποιασδήποτε νομοθετικής ρύθμισης που θα άλλαζε το ισχύον καθεστώς. Να σημειώσουμε εδώ ότι το προτεινόμενο απ' την κυβέρνηση νομοσχέδιο ήταν κακό. Όριζε για τους αντιρρησίες συνείδησης διπλής διάρκειας θητεία, ενώ για να θεωρηθεί κάποιος αντιρρησίας συνείδησης έπρεπε να κριθεί από μια επιτροπή της οποίας, επιπλέον, τα μισά μέλη ήταν στρατιωτικοί. Η επιτροπή αυτή, στην ουσία, αποσκοπούσε στο να δημιουργήσει αντικίνητρα, να καταστήσει υπόλογους και, τελικά, ν' αποθαρρύνει όσους επιθυμούσαν να δηλώσουν αντιρρησίες συνείδησης. Παρά, λοιπόν, το γεγονός ότι το προτεινόμενο νομοσχέδιο ήταν κάθε άλλο παρά ευνοϊκό για τους αρνητές στράτευσης, το στρατιωτικό λόμπυ είχε προβάλλει ισχυρότατη αντίδραση προκειμένου να μην κατατεθεί στη Βουλή.

□ **Το γεγονός ότι το νομοσχέδιο δεν ψηφίστηκε μήπως σημαίνει ότι το στρατιωτικό λόμπυ, έχοντας κερδίσει ξανά μεγάλο μέρος απ' την ισχύ του και έχοντας σε σημαντικό βαθμό αυτονομηπροσφέρει εργασία σε σημαντικό ποσοστό ανθρώπων. Το μόνιμο προσωπικό διακατέχεται μάλλον από μια δημοσιοϋπαλληλική νοοτροπία. Ενδεχομένως θα προτιμούσε μια άλλη δουλειά. Κι αν ταυτίζεται με το στρατό δεν το κάνει επειδή κυριαρχείται από μια μιλιταριστική λογική, αλλά επειδή εκεί βρίσκονται τα επαγγελματικά του συμφέροντα. Παράλληλα, έχει γίνει μια σοβαρή προσπάθεια εξωραϊσμού του στρατού. Χωρίς, βέβαια, να έχει εξαλειφθεί η αυθαιρεσία, καταβάλλεται προσπάθεια ορισμένες «ακρότητες», όπως το καψόνι, να περιοριστούν. Απ' την άλλη το «Κυπριακό» και γεγονότα όπως η κρίση της άνοιξης του '87, ή η —ορθή κατά τη γνώμη μου— προσπάθεια της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης για αυτόνομη πολιτική εκπροσώπηση, δημιουργούν μέσα στην κοινωνία τάσεις αν όχι αποδοχής, πάντως υποστήριξης του στρατού ως «αναγκαίου κακού».**

□ **Πιστεύεις ότι η νεοελληνική κοινωνία είναι έτοιμη να δεχτεί το αίτημα για θεσμοθέτηση της εναλλακτικής θητείας και ποια θεωρείς ότι είναι η στάση των νέων σήμερα απέναντι στο στρατό;**

■ Πιστεύω ότι η κοινωνία έχει συζητήσει το θέμα της εναλλακτικής κοινωνικής θητείας και, όπως είπα στην αρχή, αυτό υπήρξε για μένα το ουσιαστικό κέρδος από αυτή την υπόθεση. Παραπέρα, εκτιμώ ότι αν κάναμε μια σφυγμομέτρηση θα βρίσκαμε ότι παραπάνω απ' το 50% των πολιτών ουσιαστικά συμφωνεί οι αντιρρησίες συνείδησης να κάνουν εναλλακτική κοινωνική θητεία. Απ' την άλλη, δεν υπήρξε ένα στοιχειωδώς μαζικό φαινόμενο δημόσιας άρνησης στράτευσης. Όσοι δήλωσαν αρνητές στράτευσης (και είμαστε 29 μέχρι στιγμής, ενώ απ' ότι φαίνεται ο αριθμός αυτός συνέχεια θα μεγαλώνει) υπήρξαν μεμονωμένες, ατομικές περιπτώσεις και στο μεγαλύτερο μέρος τους προέρχονταν από τον οικολογικό-εναλλακτικό-αντιεξουσιαστικό χώρο. Εντούτοις, στην κοινωνία, σε μαζικό επίπεδο, συνεχίζονται οι **υπόγειες** μορφές άρνησης στράτευσης. Παρά το γεγονός ότι πολλοί ανυπότακτοι επέστρεψαν απ' το εξωτερικό για να επωφεληθούν από τις τελευταίες νομοθετικές ρυθμίσεις, νέοι ανυπότακτοι εξακολουθούν να εμφανίζονται. Τα «τρελόχαρτα» παραμένουν μια μορφή ολικής άρνησης στράτευσης — κι αυτό ανεξάρτητα απ' το γεγονός ότι την απαλλαγή για λόγους ψυχικής υγείας, κατά τη γνώμη μου, την πετυχαίνει κανείς με την ανοχή των ραρχία (που οδηγούν κάθε χρόνο σε εκατοντάδες χιλιάδες μέρες «φυλακών και κρατήσεων») αποτελούν σε μικρογραφία μια μορφή άρνησης της πραγματικότητας του στρατού. Πιστεύω ότι η κατάσταση μέσα στο στρατό είναι εκρηκτική. Θέλω να πω με αυτό ότι ο στρατός, ως ο πιο ιεραρχικός θεσμός της κοινωνίας μας, θα είχε διαλυθεί εάν οι στρατιωτικές αρχές δεν έκαναν τα «στραβά μάτια». Δεν χορηγούσαν άδειες, δεν χρησιμοποιούσαν τα «τρελόχαρτα» για να «ξεφορτωθούν» με εύσχημο τρόπο όσους δημιουργούν έντονα προβλήματα, δεν είχαν άτυπα υιοθετήσει διάφορες μορφές «διαλόγου» προκειμένου να εκτονώσουν οριακές καταστάσεις (π.χ. ο διοικητής που συνηθίζει πλέον να συζητάει με τους φαντάρους για τα προβλήματά τους).

Ο στρατός αντιμετωπίζει πλέον —είτε φανερά, είτε συγκαλυμένα— την απροθυμία, την άρνηση των νέων να «προσαρμοστούν» στις απαιτήσεις του. Αυτό συμβαίνει γιατί γενικά η ιεραρχική κοινωνία περνάει κρίση. Τα άτομα —και ιδιαίτερα οι νέοι— δύσκολα «μπαίνουν» σε φόρμες, δύσκολα δέχονται να

«καλουπωθούν» από μια ανώτερη και αδιαμφισβήτητη αρχή. Στο στρατό, όπου η ισοπέδωση και το «καλούπωμα» είναι απροκάλυπτα, οι αντιδράσεις είναι περισσότερο έντονες και τα προβλήματα παίρνουν εκρηκτικές διαστάσεις. Ο στρατός μπορούσε να λειτουργεί εύρυθμα σε μια άλλη εποχή —πριν από δεκαετίες— όταν η τυφλή υπακοή στον πατέρα, στο δάσκαλο, στον παπά, στον προϊστάμενο ήταν το αδιαμφισβήτητο πρότυπο. Σήμερα αυτό το κοινωνικό πρότυπο έχει κλονιστεί.

Αυτός είναι ένας από τους βασικούς λόγους που πιστεύω ότι ο στρατός θα γίνεται σταδιακά **και** στην Ελλάδα μισθοφορικός. Θα επαγγελματοποιείται ολοένα και περισσότερο. Φυσικά στην κατεύθυνση αυτή σημαντικό ρόλο παίζει και το γεγονός ότι για το χειρισμό των σύγχρονων και πολύπλοκων και δαπανηρών όπλων απαιτούνται ειδικά εκπαιδευμένα άτομα.

□ **Δεν είναι λίγοι εκείνοι που όταν ακούνε για νομιμοποίηση της εναλλακτικής θητείας, για αρνητές στράτευσης, μείωση της θητείας, ή και συνδικαλιστικά δικαιώματα των φαντάρων, αναμασώντας στην ουσία τα επιχειρήματα του στρατιωτικού λόμπυ, του επίσημου πολιτικού κόσμου και άλλων αυτόκλητων απολογητών της «αμυντικής θωράκισης της χώρας», αντιτάσσουν ότι η Ελλάδα απειλείται άμεσα από τον τουρκικό επεκτατισμό. Συνεπώς, στο βωμό του «ετοιμοπόλεμου» είναι θεμιτό να θυσιαστούν οι ελευθερίες και τ' ανθρώπινα δικαιώματα. Με άλλα λόγια, μεγάλη μερίδα της κοινωνίας σκέφτεται «ωραία όλα αυτά τα περί εναλλακτικής θητείας και συνδικαλισμού των φαντάρων, αλλά όταν έρθει ο Τούρκος τι κάνουμε;».**

■ Στην ερώτηση «τι κάνουμε όταν έρθουν οι Τούρκοι;» υπάρχει και μια άλλη προσέγγιση η οποία λέει **«τι κάνουμε πριν έρθουν οι Τούρκοι, για να μην έρθουν οι Τούρκοι»**. Η απάντηση που εμείς δίνουμε είναι ότι, κατ' αρχήν, οφείλει κανείς σε περιόδους μη πολέμου ν' αναλάβει συγκεκριμένες πρωτοβουλίες, οι οποίες θ' αποκλιμακώσουν την ένταση ανάμεσα στις δύο χώρες. Ήδη ορισμένες ενέργειες πραγματοποιούνται επίσημα από το ελληνικό και τουρκικό κράτος. Δηλαδή στα πλαίσια της ελληνοτουρκικής συνεργασίας, όπως αυτή διαμορφώθηκε στο Νταβός, έχουν γίνει συναντήσεις μεταξύ των υπεύθυνων των υπουργείων Εξωτερικών και Παιδείας προκειμένου ν' απαλειφθούν από τα σχολικά βιβλία εκφράσεις οι οποίες καλλιεργούν το μίσος μεταξύ των μαθητών των δύο χωρών. Δεν ξέρω, βέβαια, κατά πόσο αυτό έχει γίνει πράξη. Πάντως έχουν γίνει κάποιες συναντήσεις για να μη γράφονται στα βιβλία «υπερβολές». Προς την ίδια κατεύθυνση —της σύσφιξης των σχέσεων— κινούνται τα τελευταία 15 χρόνια και αρκετοί επιχειρηματίες, οι οποίοι έχουν αναπτύξει οικονομικές ανταλλαγές με την Τουρκία για πολύ συγκεκριμένους λόγους. Την αγορά φτηνών πρώτων υλών, την εξαγωγή καταναλωτικών προϊόντων, ή τη χρησιμοποίηση της Τουρκίας ως διαμετακομιστικού κέντρου προς τις αραβικές χώρες. Ήδη, δηλαδή, από τα πράγματα —και πέρα από τα κινήματα και τις φιλειρηνικές προσπάθειες για προώθηση της ελληνοτουρκικής φιλίας— δημιουργούνται σε οικονομικό επίπεδο τέτοιες σχέσεις που αναιρούν, ή αμβλύνουν τους όρους στρατιωτικής σύγκρουσης. Βέβαια, μεταξύ τουρκικού και ελληνικού κεφαλαίου υπάρχει ανταγωνισμός για τον έλεγχο των αγορών, αλλά πρόκειται για έναν οικονομικό πόλεμο που δεν μπορεί να εξελιχτεί σε πραγματικό πόλεμο. Είναι τέτοιοι οι όροι της διεθνούς οικονομίας που αποκλείεται η σύγκρουση των οικονομικών συμφερόντων να οδηγήσει σε πολεμική σύρραξη. Εξάλλου η Τουρκία πρόκειται να γίνει μέλος της ΕΟΚ. Επίσης μια μεγάλη κατηγορία επαγγελματικών ομάδων (επιχειρηματίες, έμποροι, μικρομαγαζάτορες) στην Τουρκία ζουν και πλουτίζουν απ' τον τουρισμό, ο οποίος —μετά την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, της φιλοξενίας και της ποιότητας ζωής στην Ελλάδα— στηρίζεται κυρίως σε κατοίκους των χωρών της ΕΟΚ που στρέφονται ολοένα και περισσότερο προς τα παράλια της Τουρκίας. Οι Τούρκοι, επομένως, έχουν κάθε λόγο να διατηρούν φιλικές σχέσεις με την ΕΟΚ και κατ' επέκταση με την Ελλάδα ως μέλος της ΕΟΚ. Βέβαια, η θέληση ενός σημαντικού τμήματος της καπιταλιστικής τάξης και του τουρκικού κράτους να διατηρεί καλές σχέσεις με την ΕΟΚ δεν αρκεί από μόνη της για ν' ακυρώσει τους όρους σύρραξης. Αντίθετα, θεωρώ πιθανό για διάφορους λόγους —π.χ. εσωτερικής κατανάλωσης και στις δύο χώρες— οι κυβερνήσεις και οι άρχουσες τάξεις των δύο χωρών να θέλουν ορισμένα μεθοριακά επεισόδια — κάποια μικρής κλίμακας σύγκρουση.

Ακόμη, υπάρχει σημαντική ανάπτυξη του τουρισμού από την Ελλάδα προς την Τουρκία και από την

κου χώρο, του επίσημου πολιτικού κόσμου και

θείας προκειμένου ν' απαλειφθούν από τα σχολικά

των οικονομικών συμφερόντων να οδηγήσει σε πολεμική σύρραξη. Εξάλλου η Τουρκία πρόκειται να γίνει μέλος της ΕΟΚ. Επίσης μια μεγάλη κατηγορία επαγγελματικών ομάδων (επιχειρηματίες, έμποροι, μικρομαγαζάτορες) στην Τουρκία ζουν και πλουτίζουν απ' τον τουρισμό, ο οποίος —μετά την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, της φιλοξενίας και της ποιότητας ζωής στην Ελλάδα— στηρίζεται κυρίως σε κατοίκους των χωρών της ΕΟΚ που στρέφονται ολοένα και περισσότερο προς τα παράλια της Τουρκίας. Οι Τούρκοι, επομένως, έχουν κάθε λόγο να διατηρούν φιλικές σχέσεις με την ΕΟΚ και κατ' επέκταση με την Ελλάδα ως μέλος της ΕΟΚ. Βέβαια, η θέληση ενός σημαντικού τμήματος της καπιταλιστικής τάξης και του τουρκικού κράτους να διατηρεί καλές σχέσεις με την ΕΟΚ δεν αρκεί από μόνη της για ν' ακυρώσει τους όρους σύρραξης. Αντίθετα, θεωρώ πιθανό για διάφορους λόγους —π.χ. εσωτερικής κατανάλωσης και στις δύο χώρες— οι κυβερνήσεις και οι άρχουσες τάξεις των δύο χωρών να θέλουν ορισμένα μεθοριακά επεισόδια — κάποια μικρής κλίμακας σύγκρουση.

Ακόμη, υπάρχει σημαντική ανάπτυξη του τουρισμού από την Ελλάδα προς την Τουρκία και από την Τουρκία προς την Ελλάδα. Οι δύο λαοί, με δική τους πρωτοβουλία, διαβαίνουν τα σύνορα και με μια έννοια γκρεμίζουν το Τείχος μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Το ρεύμα αυτό, από Τουρκία προς Ελλάδα, εξελίσσεται με αργούς ρυθμούς, γιατί για να μπορέσει ο κάτοικος της Τουρκίας να βγεί από τη χώρα του πρέπει να πληρώσει ένα χρηματικό ποσό που δεν το διαθέτει εύκολα ο μέσος Τούρκος εργαζόμενος. Από την Ελλάδα, όμως, το ρεύμα προς την Τουρκία είναι εντυπωσιακό και διαρκώς αυξανόμενο. Ένα δε από τα βασικά κίνητρα των Ελλήνων που επισκέπτονται την Τουρκία —πέραν της ψυχαγωγίας, του ωραίου περιβάλλοντος κ.λπ.— είναι η φτηνή αγορά της τελευταίας. Το γεγονός αυτό έχει οδηγήσει σε συντεχνιακού τύπου κινητοποιήσεις τους βυρσοδέψες και τους καταστηματάρχες της Θράκης που αντιδρούν, επειδή οι ντόπιοι το Σαββατοκύριακο πηγαίνουν στην Τουρκία να κάνουν τα ψώνια τους. Εάν όμως, για παράδειγμα, συμφέρει το Γιουγκοσλάβο να έρθει στη Θεσσαλονίκη να κάνει τις διακοπές του ή να ψωνίσει, γιατί να μην το κάνει; Αυτό που γίνεται αυθόρμητα από την κοινωνία, σε

οικονομικό ή κοινωνικό επίπεδο και συμφιλιώνει τους λαούς, άφησέ το να γίνει. Είναι φυσιολογική εξέλιξη της φιλίας των λαών. Το ελληνικό κράτος, όμως, έχει αντίθετη γνώμη. Έχει θέσει περιορισμούς στον αριθμό των Ελλήνων που μπορούν να επισκεφθούν την Τουρκία. Ο λόγος γι' αυτό είναι, βέβαια, οικονομικός: η συγκράτηση της διαρροής συναλλάγματος. Υπάρχει, όμως, και ένας δεύτερος λόγος: ότι δεν βλέπει με καλό μάτι τη σύσφιξη των σχέσεων που δημιουργούν η οικονομική συνεργασία και ο τουρισμός.

Τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου είχαν πυκνές ανταλλαγές οικονομικού τύπου με την απέναντι όχθη. Από τότε που η ένταση μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας οξύνθηκε, με την εισβολή στην Κύπρο, οι αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις στα νησιά του Αιγαίου υπήρξαν τεράστιες. Το Τείχος που υψώθηκε δημιούργησε εξίσου μεγάλο οικονομικό πρόβλημα και στα παράλια της Τουρκίας. Το Τείχος πρέπει να πέσει. Πρέπει να καταγγελθούν οι περιορισμοί που βάζει το ελληνικό κράτος στους Έλληνες που επιθυμούν να επισκεφθούν την Τουρκία.

Υπάρχει ένα μεγάλο φάσμα δραστηριοτήτων που μπορούν να γίνουν: από πολιτιστικές εκδηλώσεις και ανταλλαγές, μέχρι αδελφοποιήσεις πόλεων και χωριών. Και, σημειωτέον, οι δραστηριότητες αυτές είναι στοιχειώδεις. Δεν απαιτούν κανένα στοιχείο ιδιαίτερου ριζοσπαστισμού. Θεωρητικά τις επικαλούνται και υποτίθεται ότι τις προωθούν όλοι: κόμματα, σύλλογοι, δήμαρχοι, κοινωνικοί φορείς, Επιτροπή Ελληνοτουρκικής Φιλίας. Στην πράξη, όμως, ελάχιστα πράγματα γίνονται.

□ **Ποιες είναι οι πρωτοβουλίες σε επίπεδο κοινωνικών κινημάτων για την προσέγγιση, γνωριμία και συμφιλίωση των δύο λαών;**

■ Εμείς ως αντιρρησίες συνείδησης, μέσω της Επιτροπής Αλληλεγγύης των Λαών Ελλάδας-Τουρκίας και του Συνδέσμου των Αρνητών Στράτευσης, βρισκόμαστε σε επαφή με Τούρκους πολιτικούς πρόσφυγες και έχουμε αναπτύξει μια ελάχιστη συνεργασία. Αντίστοιχη πρωτοβουλία έχουν πάρει στην Κύπρο Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι, προκειμένου η λύση που θα δοθεί στο Κυπριακό να είναι ειρηνική και να παίρνει υπόψη της τα δικαιώματα των δύο μερών. Πάντως η σύσφιξη των σχέσεων, μεταξύ των εναλλακτικών κοινωνικών και πολιτικών κινημάτων στην Ελλάδα και στην Τουρκία, προχωρά-

στον τουρκικό στρατό, όχι επειδή δεν αποδέχονται τη βία, αλλά για μια σειρά από άλλους λόγους. Υπάρχει κατ' αρχήν η τάση των Κούρδων που ζουν, κυνηγημένοι, στην παρανομία. Έπειτα είναι όλοι οι αριστεροί της Τουρκίας, που βρίσκονται υπό διωγμό και δεν υπηρετούν στο στρατό για τον απλούστατο λόγο ότι είναι ο στρατός που καταδιώκει, συλλαμβάνει και βασανίζει αυτούς και τους συντρόφους τους. Είναι, δηλαδή, θέμα αρχής για τα μέλη των αριστερίστικων οργανώσεων να μην κάνουν στρατιωτική θητεία, επειδή ο στρατός είναι σαφώς ταυτισμένος με την καταστολή του λαϊκού κινήματος.

□ **Πώς συμβιβάζεται η εχθρότητα Ελλάδας-Τουρκίας, τουλάχιστον με τον τρόπο που την παρουσιάζουν οι κυβερνώντες και οι ιθύνοντες των δύο χωρών, με το γεγονός ότι και οι δύο χώρες είναι πιστά μέλη του ΝΑΤΟ;**

■ Οι στρατοί της Ελλάδας και της Τουρκίας είναι ενταγμένοι στον αμυντικό σχεδιασμό του ΝΑΤΟ και, έτσι, οποιοδήποτε ζήτημα «αμυντικού» χαρακτήρα προκύπτει για τη νοτιοανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ αποτελεί αντικείμενο συλλογικής επεξεργασίας και αποφάσεων. Υπάρχουν βάσεις στην Ελλάδα και στην Τουρκία που ανήκουν σε ένα ενιαίο δίκτυο και συνεργάζονται με βάσεις στην Ιταλία και την Ισπανία. Υπάρχει, δηλαδή, ενιαία ροή πληροφοριών, ενιαίος έλεγχος όλου του χώρου της ανατολικής Μεσογείου. Στην πραγματικότητα η Ελλάδα και η Τουρκία, ως μέλη του ΝΑΤΟ, έχουν πλήρη πληροφόρηση για το τι γίνεται στο έδαφος της καθεμιάς. Η Ελλάδα έχει ήδη αρχίσει να συμμετέχει κανονικά σε ασκήσεις του ΝΑΤΟ και υπάρχουν βάσεις στην Ελλάδα και στην Τουρκία που φτιάχνονται με αμοιβαία συμφωνία.

Όσον αφορά την Ελλάδα, η Σκύρος αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα. Ο στρατηγικός ρόλος της Σκύρου είναι σημαντικός γιατί, στο σημείο που βρίσκεται, ελέγχει την έξοδο των Δαρδανελίων. Η Σκύρος αυτή τη στιγμή στρατιωτικοποιείται ραγδαία. Διαθέτει το μεγαλύτερο στρατιωτικό αεροδρόμιο των Βαλκανίων, το οποίο είναι κατασκευασμένο για συνθήκες πυρηνικού πολέμου, έχει δυνατότητα εκτόξευσης πυραύλων με πυρηνικές κεφαλές και τα καλύτερα ραντάρ που υπάρχουν στην Ελλάδα. Παράλληλα φτιάχνονται συνεχώς υπόγειες εγκαταστάσεις αποθήκευσης πυρηνικών όπλων και πυραύλων, καθώς και ένας ναύσταθμος του πολεμικού ναυτι-

νησιά του βόρειου Αιγαίου και στη Θράκη. Η Χίος, η Μυτιλήνη, η Λήμνος και η Θράκη είναι οι πιο φτωχές και προβληματικές περιοχές της ΕΟΚ. Κι αυτό οφείλεται 100% στη στρατιωτικοποίησή τους. Επιπλέον, στη Θράκη δεν έχουν γίνει επενδύσεις γιατί υπάρχει συγκεκριμένη επιλογή του ελληνικού κράτους να μην αναπτυχθούν οικονομικά οι Τουρκικοί και Πομάκικοι πληθυσμοί που ζουν στην περιοχή. Ουσιαστικά οι επενδύσεις σταματάνε στη βιομηχανική περιοχή της Ξάνθης. Από εκεί και πέρα έχουμε υπανάπτυξη, ζώνες μόνο γεωργικές. Ο στρατός δίνει μια μονομερή κατεύθυνση στην τοπική οικονομία: ανοίγουν ταβέρνες και μαγαζιά τα οποία εξαρτώνται απ' τους φαντάρους. Η Λήμνος, για παράδειγμα, ζει απ' το στρατό. Άνευ στρατού «πεθαίνει». Δεν έχει αναπτύξει άλλους τομείς της παραγωγής —το δευτερογενή τομέα— ή τουρισμό. Στη Σκύρο έχει αρχίσει τα τελευταία χρόνια ν' αναπτύσσεται ο τουρισμός, αλλά η αυξανόμενη στρατιωτικοποίηση του νησιού θα διώξει κατά πάσα πιθανότητα τους τουρίστες. Πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι τόσο η Σκύρος όσο και η Λήμνος έχουν στρατιωτικοποιηθεί στον υπέρτατο βαθμό, όχι λόγω Τουρκίας, αλλά λόγω ΝΑΤΟ — και με τις ευλογίες της Τουρκίας.

□ **Υπάρχουν αυτή τη στιγμή κάποιες πρωτοβουλίες που να δημιουργούν για το αντιμιλιταριστικό κίνημα στην Ελλάδα νέους όρους — περισσότερο ευνοϊκούς κι ελπιδοφόρους;**

■ Θεωρώ σημαντικό το γεγονός ότι το Νοέμβριο του περασμένου χρόνου, σε συνέντευξη με θέμα το στρατό που διοργάνωσε ο «Ρήγας Φεραίος», δέκα περίπου φαντάροι —μέλη της οργάνωσης— δηλω-

ανταλλαγές, μέχρι αδελφοποιήσεις πόλεων και χωριών. Και, σημειωτέον, οι δραστηριότητες αυτές είναι στοιχειώδεις. Δεν απαιτούν κανένα στοιχείο ιδιαίτερου ριζοσπαστισμού. Θεωρητικά τις επικαλούνται και υποτίθεται ότι τις προωθούν όλοι: κόμματα, σύλλογοι, δήμαρχοι, κοινωνικοί φορείς, Επιτροπή Ελληνοτουρκικής Φιλίας. Στην πράξη, όμως, ελάχιστα πράγματα γίνονται.

□ Ποιες είναι οι πρωτοβουλίες σε επίπεδο κοινωνικών κινημάτων για την προσέγγιση, γνωριμία και συμφιλίωση των δύο λαών;

■ Εμείς ως αντιρρησίες συνείδησης, μέσω της Επιτροπής Αλληλεγγύης των Λαών Ελλάδας-Τουρκίας και του Συνδέσμου των Αρνητών Στράτευσης, βρισκόμαστε σε επαφή με Τούρκους πολιτικούς πρόσφυγες και έχουμε αναπτύξει μια ελάχιστη συνεργασία. Αντίστοιχη πρωτοβουλία έχουν πάρει στην Κύπρο Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι, προκειμένου η λύση που θα δοθεί στο Κυπριακό να είναι ειρηνική και να παίρνει υπόψη της τα δικαιώματα των δύο μερών. Πάντως η σύσφιξη των σχέσεων, μεταξύ των εναλλακτικών κοινωνικών και πολιτικών κινημάτων στην Ελλάδα και στην Τουρκία, προχωράει με αργούς ρυθμούς. Υπάρχει, όμως, διάθεση και από τις δύο μεριές κι εμείς στην Ελλάδα πρέπει να πυκνώσουμε τις σχέσεις μας με τους πολιτικούς πρόσφυγες, όπως και με τα εναλλακτικά οικολογικά κινήματα και τα κινήματα για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία.

Χαρακτηριστικά αναφέρω ότι στην Τουρκία υπάρχει ένα μικρό κόμμα που λέγεται «ριζοσπαστικό» και συγκεντρώνει στους κόλπους του διάφορες τάσεις: αντιμιλιταριστικές, φεμινιστικές, οικολογικές κ.λπ. Αυτοί έχουν δημοσιεύσει φωτογραφίες και ολοσέλιδα άρθρα για το Μαραγκάκη και παράλληλα έχουν για το ίδιο θέμα οργανώσει διαμαρτυρίες.

Οι Τούρκοι Πράσινοι —που είναι μάλλον περιβαλλοντιστές και δεν έχουν σχέση με ριζική αμφισβήτηση— είχαν ζητήσει πριν ένα χρόνο, σε συνέντευξη τύπου, ν' αναγνωρίσει το τουρκικό κοινοβούλιο τους αντιρρησίες συνείδησης, όπως έχει ήδη γίνει σε άλλες χώρες.

Στην Τουρκία υπάρχουν εκατοντάδες χιλιάδες «αντιρρησίες συνείδησης», οι οποίοι είναι πολιτικοί «αντιρρησίες», δηλαδή αρνούνται να υπηρετήσουν νεργάζονται με βάσεις στην Ιταλία και την Ισπανία. Υπάρχει, δηλαδή, ενιαία ροή πληροφοριών, ενιαίος έλεγχος όλου του χώρου της ανατολικής Μεσογείου. Στην πραγματικότητα η Ελλάδα και η Τουρκία, ως μέλη του ΝΑΤΟ, έχουν πλήρη πληροφόρηση για το τι γίνεται στο έδαφος της καθεμιάς. Η Ελλάδα έχει ήδη αρχίσει να συμμετέχει κανονικά σε ασκήσεις του ΝΑΤΟ και υπάρχουν βάσεις στην Ελλάδα και στην Τουρκία που φτιάχνονται με αμοιβαία συμφωνία.

Όσον αφορά την Ελλάδα, η Σκύρος αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα. Ο στρατηγικός ρόλος της Σκύρου είναι σημαντικός γιατί, στο σημείο που βρίσκεται, ελέγχει την έξοδο των Δαρδανελίων. Η Σκύρος αυτή τη στιγμή στρατιωτικοποιείται ραγδαία. Διαθέτει το μεγαλύτερο στρατιωτικό αεροδρόμιο των Βαλκανίων, το οποίο είναι κατασκευασμένο για συνθήκες πυρηνικού πολέμου, έχει δυνατότητα εκτόξευσης πυραύλων με πυρηνικές κεφαλές και τα καλύτερα ραντάρ που υπάρχουν στην Ελλάδα. Παράλληλα φτιάχνονται συνεχώς υπόγειες εγκαταστάσεις αποθήκευσης πυρηνικών όπλων και πυραύλων, καθώς και ένας ναύσταθμος του πολεμικού ναυτικού για τον οποίο έχει συναινέσει η Τουρκία. (Και η Ελλάδα αντίστοιχα έχει συναινέσει για έναν άλλο ναύσταθμο στην Τουρκία). Η Σκύρος, λοιπόν, ελέγχει την έξοδο των Δαρδανελίων και με τα αεροπλάνα και τους πυραύλους της μπορεί να βάλλει έναν οποιονδήποτε στόχο στο βόρειο Αιγαίο. Οι στόχοι αυτοί, βέβαια, δεν αφορούν ούτε την Ελλάδα ούτε την Τουρκία. Τα έργα που γίνονται στη Σκύρο, με αμοιβαία συμφωνία Ελλάδας-Τουρκίας, είναι Νατοϊκά. Ενεργοποιήθηκαν μετά το Νταβός, όταν η τουρκική και η ελληνική κυβέρνηση ήραν τα αμοιβαία veto που είχε η μία προβάλλει στα «αμυντικά έργα» της άλλης. Βλέπουμε, συνεπώς, ότι το Νταβός είχε να κάνει και με Νατοϊκές επιλογές — όπως κάποια «αμυντικά έργα» που είχαν μπλοκαριστεί.

Στη Σκύρο ο κόσμος έχει αντιδράσει, αλλά σε μικρή κλίμακα. Οι κάτοικοι νομίζουν ότι, αν έρθει περισσότερος στρατός, οι δουλειές τους θ' ανθίσουν. Δεν έχουν συνειδητοποιήσει ότι όπου συγκεντρώνεται πολύς στρατός, η τοπική οικονομία καταστρέφεται εντελώς και εξαρτάται αποκλειστικά από το στρατό, όπως έχει ήδη, μέχρι ένα βαθμό, συμβεί στα περιοχή της Ξάνθης. Από εκεί και πέρα έχουμε υπανάπτυξη, ζώνες μόνο γεωργικές. Ο στρατός δίνει μια μονομερή κατεύθυνση στην τοπική οικονομία: ανοίγουν ταβέρνες και μαγαζιά τα οποία εξαρτώνται απ' τους φαντάρους. Η Λήμνος, για παράδειγμα, ζει απ' το στρατό. Άνευ στρατού «πεθαίνει». Δεν έχει αναπτύξει άλλους τομείς της παραγωγής —το δευτερογενή τομέα— ή τουρισμό. Στη Σκύρο έχει αρχίσει τα τελευταία χρόνια ν' αναπτύσσεται ο τουρισμός, αλλά η αυξανόμενη στρατιωτικοποίηση του νησιού θα διώξει κατά πάσα πιθανότητα τους τουρίστες. Πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι τόσο η Σκύρος όσο και η Λήμνος έχουν στρατιωτικοποιηθεί στον υπέρτατο βαθμό, όχι λόγω Τουρκίας, αλλά λόγω ΝΑΤΟ — και με τις ευλογίες της Τουρκίας.

□ Υπάρχουν αυτή τη στιγμή κάποιες πρωτοβουλίες που να δημιουργούν για το αντιμιλιταριστικό κίνημα στην Ελλάδα νέους όρους — περισσότερο ευνοϊκούς κι ελπιδοφόρους;

■ Θεωρώ σημαντικό το γεγονός ότι το Νοέμβριο του περασμένου χρόνου, σε συνέντευξη με θέμα το στρατό που διοργάνωσε ο «Ρήγας Φεραίος», δέκα περίπου φαντάροι —μέλη της οργάνωσης— δήλωσαν ότι θ' αρνηθούν να υπηρετήσουν την πειθαρχική τους ποινή. Οι δηλώσεις αυτές αποτελούν αναβάθμιση του κινήματος μέσα στο στρατό γιατί προϋποθέτουν μια προσωπική —κι όχι αφηρημένα πολιτική— στάση. Παράλληλα στη μαζική ΚΝΕ, αυτή που αποχώρησε απ' το ΚΚΕ, έχει επίσης τεθεί το ζήτημα οι φαντάροι που ανήκουν στην οργάνωση ν' αρνούνται να υπηρετήσουν την πειθαρχική τους ποινή. Ο Γρηγοριάδης, η υπόθεση του οποίου συνδύαζε την αντίσταση στις πειθαρχικές ποινές και την άρνηση στράτευσης, σκοπεύει να δηλώσει δημόσια —αν δεν το έχει ήδη κάνει— ότι δεν θα υπηρετήσει σε περίπτωση επιστράτευσης, ούτε θα πάρει μέρος σε ασκήσεις. Κι άλλα άτομα, απ' όλη την Ελλάδα, προτίθενται να δηλώσουν συλλογικά κάτι ανάλογο. Τέλος, η Κίνηση για τα Πολιτικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, η Επιτροπή για τους Αντιρρησίες Συνείδησης, ο Ρήγας Φερραίος, η ΚΝΕ και διάφορα μεμονωμένα άτομα έχουν δείξει ενδιαφέρον για τη δημιουργία μιας επιτροπής, σκοπός της οποίας θα είναι η υποστήριξη και η σύγκλιση όλων των αντιστάσεων μέσα κι έξω απ' το στρατό. △

... οι νέοι με τα πρησμένα πόδια που τους έλεγαν αλήτες

ΚΑΘΕ ΠΟΥ ΑΝΟΙΓΕΤΑΙ καινούργια περίοδος στη ζωή μιας χώρας η **κοινωνία των πολιτών** και η **πολιτική κοινωνία (το κράτος)** επαναδιαπραγματεύονται τα επιτρεπόμενα σε κάθε πλευρά **ποσοστά βίας**. Αποτελεί χαρακτηριστική εξαίρεση η Γαλλία, η καμπή του '68: Στο Μάη, παρά τις σφοδρές συγκρούσεις, δεν υπήρξε τέτοιου είδους επαναδιαπραγμάτευση. Τα «νόμιμα» ποσοστά παρέμειναν ως είχαν και πριν την εξέγερση. Έτσι, ενώ και στις δύο πλευρές υπήρχαν όπλα, καμμία δεν πυροβόλησε διότι σε καμμία δεν συνέφερε αύξηση των ποσοστών βίας. Στο κράτος διότι ενδεχόμενη κλιμάκωση της βίας θα σήμαινε κινητοποίηση τμημάτων του στρατού με πιθανότητα η αναταραχή να μεταφερθεί και στο εσωτερικό του· στην κοινωνία, η οποία, παρά τις διακηρύξεις της, γνώριζε ότι δεν βρίσκεται ούτε στο Ρωσικό '17, ούτε στο ισπανικό '36, ούτε στο Ουγγρικό '56, διότι ο πραγματικός στόχος δεν ήσαν τα πάνοπλα CRS αλλά οι ιδεολογικές πανοπλίες του πολιτισμικού μοντέλου της εποχής.

Στην Ελλάδα του 1990 η ρίψη μολότοφ (φιάλη με βενζίνη που σπανιότατα εκρήγνυται) **πλησίον** αστυνομικού λεωφορείου «νομιμοποιεί» την πολιτική κοινωνία να «εκτελεί» πολίτες, τους εκάστοτε 15χρονους Καλτεζάδες (ερμηνεία στην αθωωτική απόφαση του Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου για τον αστυφύλακα Μελίστα). Η κριτική σ' αυτήν την απόφαση είναι περιττή και σαφώς παραπλανούσαν τα τρία μεγάλα κόμματα καθώς εντόπισαν τη συζήτηση στο αν πρέπει ή όχι να κρίνονται οι δικαστικές αποφάσεις. Διότι το ουσιαστικό βρισκόταν και βρίσκεται στη συνέπεια της απόφασης την οποία, σωστά επεσήμαναν οι Οικολόγοι Εναλλακτικοί στο ψήφισμά τους (27.1.90): «... η αθωωτική απόφαση για το δολοφόνο Μελίστα από τους διεφθαρμένους λειτουργούς μιας κατ' όνομα "δικαιοσύνης" αποτελεί ουσιαστικά αποποινικοποίηση των δολοφονιών των ορδών της κρατικής καταστολής». Πράσινο φως για να πυροβολούν οι αστυνομικοί, νομικό προηγούμενο για να τους αθωώνουν οι δικαστές. Αυτή ήταν η απόφαση. Και το νόημά της επιβεβαιώθηκε με το χειρότερο τρόπο. Στις αρχές Μάρτη, ο Δημήτρης Κίκερος, δεκαπεντάχρονος βεζα από αστυφύλακα. «Φορούσε κουκούλα», «κρατούσε λοστό», «προσπάθησε να διαρρήξει οπλοπωλείο» ανακοινώνουν, για να σπεύσει ο Υπουργός Δημ. Τάξης να δικαιολογήσει τον δολοφόνο αστυφύλακα. **15 χρονών νεκρός**: Για μια απόπειρα διάρρηξης που η αστυνομία την γνώριζε από την προηγούμενη, για ένα οπλοπωλείο που τελικά αποδείχθηκε μαγαζί με βιντεοκασέτες, για μια κουκούλα που δεν ήταν παρά η μπλούζα του μαθητή. Λίγες μόνο μέρες αργότερα ένας άλλος αστυφύλακας θα εκτελέσει τη γυναίκα του μπροστά στα μάτια του παιδιού τους...

Ίσως η αθώωση του Μελίστα ν' αποδειχθεί και κάτι παραπάνω: λαμπρό πεδίο δράσης στους εκδικητές, στις οργανώσεις που σκοτώνουν εν ονόματι του... λαού για να εκτονώνουν τη δυσαρέσκεια της κοινής γνώμης. Για να κλείνει ο κύκλος της κρατικής βίας κι όλα να συνεχίζονται όπως και πριν, ερήμην των πολιτών στα άδυτα των κομμάτων, των πολυεθνικών και των μυστικών υπηρεσιών, με πιστολιές στα στενοσόκακα της Αθήνας και προμήθειες στους προθαλάμους των υπουργικών γραφείων, με ψυχιάτρους εκβιαστές ετοιμοθάνατων τοξικομανών, αστυνομικούς έμπορους ναρκωτικών, απόρρητους λογαριασμούς σε ελβετικές τράπεζες και σκοτεινές δοσοληψίες των μέσων μαζικής (sic) ενημέρωσης.

Μέρες πριν την απόφαση για τον Μελίστα και μήνες πριν την επάνοδο της Νέας Δημοκρατίας στην εξουσία, το κράτος ζητούσε επίμονα από την κοινωνία επαναδιαπραγμάτευση των όρων του παιχνιδιού. Οι δηλώσεις του πρωθυπουργού της οικουμενικής Ζολώτα περί «αγρίων και αντικοινωνικών κινητοποιήσεων» αποκάλυπταν την επιδιωκόμενη από την πλευρά του κράτους βάση αυτών των διαπραγματεύσεων. Όμως η δυσχερής οικονομική κατάσταση της χώρας, την οποία οι κρατούντες διαρκώς επικαλούνται, δεν είναι δυνατόν να διορθωθεί χωρίς ν' απαντηθεί το ερώτημα «Τις πταίει;». Για την... οικουμενική συναίνεση της Χαρ. Τρικούπη, της Ρηγίλλης, της Ομονοίας και των μέσων ενημέρωσης που ελέγχουν η απάντηση είναι δοσμένη: Φταίνε οι εργαζόμενοι και οι κινητοποιήσεις τους. Ομά το διακηρύσσουν ο Ζολώτας. *Η* προοδευτικές δυνάμεις: τα δύο κομματικά επιτελεία και ο προσκείμενος τύπος. Κι ενώ οδεύουμε προς κοινωνία δύο τρίτων οι κομματικές συντεχνίες συνεχίζουν απρόσκοπτα το έργο τους. Ανάμεσα στο υπερτροφικό ελληνικό κράτος και την τόσο περιθωριακή κοινωνία των πολιτών συνεχίζουν ν' αναπτύσσουν το καρκίνωμα της «κοινωνίας των κομμάτων» απ' όπου θα ξεπηδήσουν οι Κοσκωτάδες και οι Μένιοι της δεκαετίας του '90.

Σ' αυτό το σκηνικό, «... οι νέοι με τα πρησμένα πόδια που τους έλεγαν αλήτες» (Οδ. Ελύτης: *Το Άξιον Εστί*) καταλαμβάνουν το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Ταυτόχρονα σ' όλη την Ελλάδα, από την Ξάνθη ως το Ρέθυμνο και τα Χανιά, καταλαμβάνονται πανεπιστημιακές σχολές, δεκάδες Τεχνικά Επαγγελματικά Λύκεια, Νομαρχίες, ενώ πραγματοποιούνται διαδηλώσεις και συζητήσεις με τη συμμετοχή πολλών χιλιάδων ανθρώπων. Και η επαναδιαπραγμάτευση αρχίζει. Η πολιτική κοινωνία αποσύρει τις αστυνομικές δυνάμεις από το Πολυτεχνείο προκειμένου ν' αποδείξει ότι τα αυξημένα ποσοστά βίας ανήκουν στην αντίθετη πλευρά, στην κοινωνία των πολιτών. Κριτής, όπως πάντα, η κοινή γνώμη.

Η αναρχία, για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια, **επανεμφανίζεται ως πλειοψηφική τάση**. Από τις πρώτες κιόλας μέρες περιθωριοποιεί τις δύο οργανώσεις που εδώ και χρόνια ταλαιπωρούσαν το χώρο αυτοαποκαλούμενες «Ένωση Αναρχικών» και «Συσπείρωση Αναρχικών» ενώ, ταυτόχρονα, δείχνει ν' απαγκιστρώνεται από το φετιχισμό της βίας. **«Ο ανθός της ελληνικής νεολαίας»** – όπως ποιητικά αυτοανακηρύσσεται – πραγματοποιεί διαδήλωση δίχως ν' ανοίξει ρουθούνι. Σε τούτη τη διαπραγμάτευση το κράτος, για πρώτη φορά, δεν μπορεί να επικαλεσθεί τις σπασμένες βιτρίνες. Κι είναι, όπως πάντα, μια διαπραγμάτευση έμπρακτη, δίχως τη μεσολάβηση αντιπροσώπων της «κοινωνίας των κομμάτων», δίχως, δηλαδή, τη μεσολάβηση των κατ' επάγγελμα και καθ' έξιν πολιτικών. Πενήντα ανθρώπους θα μαζέψει η α-

... είναι ψευδής η συνείδηση που πιστεύει ότι με την καταδίκη κάθε κίνησης η οποία δεν χρησιμοποιεί ήπιο τρόπο απαντώντας στον αυταρχισμό του κράτους και με την αδιαφορία όσον αφορά στην διαπραγμάτευση των ποσοστών βίας μεταξύ κράτους και κοινωνίας επεκτείνεται η μη βία.

πραγματικός στόχος δεν ήσαν τα πάνοπλα CRS αλλά οι ιδεολογικές πανοπλίες του πολιτισμικού μοντέλου της εποχής.

Στην Ελλάδα του 1990 η ρίψη μολότοφ (φιάλη με βενζίνη που σπανιότατα εκρήγνυται) **πλησίον** αστυνομικού λεωφορείου «νομιμοποιεί» την πολιτική κοινωνία να «εκτελεί» πολίτες, τους εκάστοτε 15χρονους Καλτεζάδες (ερμηνεία στην αθωωτική απόφαση του Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου για τον αστυφύλακα Μελίστα). Η κριτική σ' αυτήν την απόφαση είναι περιττή και σαφώς παραπλανούσαν τα τρία μεγάλα κόμματα καθώς εντόπισαν τη συζήτηση στο αν πρέπει ή όχι να κρίνονται οι δικαστικές αποφάσεις. Διότι το ουσιαστικό βρισκόταν και βρίσκεται στη συνέπεια της απόφασης την οποία, σωστά επεσήμαναν οι Οικολόγοι Εναλλακτικοί στο ψήφισμά τους (27.1.90): «... η αθωωτική απόφαση για το δολοφόνο Μελίστα από τους διεφθαρμένους λειτουργούς μιας κατ' όνομα ''δικαιοσύνης'' αποτελεί ουσιαστικά αποποινικοποίηση των δολοφονιών των ορδών της κρατικής καταστολής». Πράσινο φως για να πυροβολούν οι αστυνομικοί, νομικό προηγούμενο για να τους αθωώνουν οι δικαστές. Αυτή ήταν η απόφαση. Και το νόημά της επιβεβαιώθηκε με το χειρότερο τρόπο. Στις αρχές Μάρτη, ο Δημήτρης Κίκερης, δεκαπεντάχρονος μαθητής κι αυτός, εκτελείται εν ψυχρώ στην Πρέ-

ρήμην των πολιτών στα άδυτα των κομμάτων, των πολυεθνικών και των μυστικών υπηρεσιών, με πιστολιές στα στενοσόκακα της Αθήνας και προμήθειες στους προθαλάμους των υπουργικών γραφείων, με ψυχιάτρους εκβιαστές ετοιμοθάνατων τοξικομανών, αστυνομικούς έμπορους ναρκωτικών, απόρρητους λογαριασμούς σε ελβετικές τράπεζες και σκοτεινές δοσοληψίες των μέσων μαζικής (sic) ενημέρωσης.

Μέρες πριν την απόφαση για τον Μελίστα και μήνες πριν την επάνοδο της Νέας Δημοκρατίας στην εξουσία, το κράτος ζητούσε επίμονα από την κοινωνία επαναδιαπραγμάτευση των όρων του παιχνιδιού. Οι δηλώσεις του πρωθυπουργού της οικουμενικής Ζολώτα περί «αγρίων και αντικοινωνικών κινητοποιήσεων» αποκάλυπταν την επιδιωκόμενη από την πλευρά του κράτους βάση αυτών των διαπραγματεύσεων. Όμως η δυσχερής οικονομική κατάσταση της χώρας, την οποία οι κρατούντες διαρκώς επικαλούνται, δεν είναι δυνατόν να διορθωθεί χωρίς ν' απαντηθεί το ερώτημα «Τις πταίει;». Για την... οικουμενική συναίνεση της Χαρ. Τρικούπη, της Ρηγίλλης, της Ομονοίας και των μέσων ενημέρωσης που ελέγχουν η απάντηση είναι δοσμένη: Φταίνε οι εργαζόμενοι και οι κινητοποιήσεις τους. Ωμά το διακηρύσσουν ο Ζολώτας, *Η Καθημερινή* και *Το Βήμα*, με εύσχημο τρόπο οι...

Από την «Καθημερινή».

δύο οργανώσεις που εδώ και χρόνια ταλαιπωρούσαν το χώρο αυτοαποκαλούμενες «Ένωση Αναρχικών» και «Συσπείρωση Αναρχικών» ενώ, ταυτόχρονα, δείχνει ν' απαγκιστρώνεται από το φετιχισμό της βίας. **«Ο ανθός της ελληνικής νεολαίας»** – όπως ποιητικά αυτοανακηρύσσεται – πραγματοποιεί διαδήλωση δίχως ν' ανοίξει ρουθούνι. Σε τούτη τη διαπραγμάτευση το κράτος, για πρώτη φορά, δεν μπορεί να επικαλεσθεί τις σπασμένες βιτρίνες. Κι είναι, όπως πάντα, μια διαπραγμάτευ-

... είναι ψευδής η συνείδηση που πιστεύει ότι με την καταδίκη κάθε κίνησης η οποία δεν χρησιμοποιεί ήπιο τρόπο απαντώντας στον αυταρχισμό του κράτους και με την αδιαφορία όσον αφορά στην διαπραγμάτευση των ποσοστών βίας μεταξύ κράτους και κοινωνίας επεκτείνεται η μη βία.

ση έμπρακτη, δίχως τη μεσολάβηση αντιπροσώπων της «κοινωνίας των κομμάτων», δίχως, δηλαδή, τη μεσολάβηση των κατ' επάγγελμα και καθ' έξιν πολιτικών. Πενήντα ανθρώπους θα μαζέψει η αντισυγκέντρωση της ΓΣΕΕ και τα στελέχη της θ' αποστομωθούν απ' τους καταληψίες. Ενώ η ανακατάληψη του ΕΜΠ από φοιτητές της ΔΑΠ ακυρώνεται αφού οι καταληψίες υποδέχονται τους φοιτητές όχι με μολότοφ – όπως είχαν υπολογίσει τα επιτελεία της Νέας Δημοκρατίας στη Ρηγίλλης – αλλά με λουλούδια. Ως κι η εξωκοινοβουλευτική αριστερά που εδώ και χρόνια ειδικεύεται σ' αυτού του είδους τις διαμεσολαβήσεις δεν κατόρθωσε να αρθρώσει αξιόπιστο λόγο. Κι οι κουβέντες τους έπεφταν αργά, μία-μία, ωσάν τεράστιες χρωματιστές σταγόνες· έτσι, όλοι κοίταζαν τις σταγόνες δίχως να δίνουν προσοχή στα λόγια τους που γίνονταν χίλια κομμάτια στα δάπεδα των αμφιθεάτρων.

Όμως δίπλα από τη συνέλευση της κατάληψης, το κοινωνικό υποκείμενο του αναρχισμού, το λόμπι των απόκληρων αυτού του κόσμου, συγκροτούσε τη δική του «κοινότητα». Όπως και παλαιότερα οι πιο «πολιτικοποιημένοι» δεν κατόρθωσαν να πειθαρχήσουν τα πολυποίκιλα κοινωνικά υποκείμενα. Τα τελευταία με τις καταστροφές και τις λεηλασίες στο χώρο του Πολυτεχνείου έστειλαν δυο μηνύματα. Πρώτον, ότι υπάρχουν: «Οι αλήτες» αυτοί, μια ολόκληρη νεολαία τσακισμένη, πέρα από την πολι-

τική και την κοινωνία, προϊόν αυτού του συστήματος δίχως όμως νάχει μέλλον μέσα του. Δίχως όραμα γι' άλλη κοινωνική οργάνωση, δίχως νάχει να προτείνει τίποτα πέρα απ' την καταστροφή στην οποία ωθείται από την ίδια την κοινωνική της συνθήκη. Δεύτερον, ότι η ατιμωρησία του κράτους και η απονομή δικαιοσύνης με ταξικά κριτήρια, αφού δεν έχουν πολιτικό κόστος θα αποκτήσουν οικονομικό κόστος – όπως άλλωστε είχε ξανασυμβεί το '85 με τη δολοφονία του Μ. Καλτεζά και το '87 με την πρώτη δίκη του Μελίστα. «Χιροσίμα στο Πολυτεχνείο» γράφει η *Ελευθεροτυπία* την επομένη της αποχώρησης των καταληψιών και μας θυμίζει την ανατριχιαστική άποψη του Ουμπέρτο Έκο: Ότι τις βόμβες στη Χιροσίμα και στο Ναγκασάκι τις έρριξαν οι Αμερικανοί όχι για να εξοντώσουν φυσικά τους Γιαπωνέζους – όπως π.χ. έκαναν οι ναζί με τους Εβραίους – αλλά απλά και μόνο για να μεταδόσουν ένα μήνυμα προς τη Σοβιετική Ένωση: «πρόσεξε γιατί μπορεί να πάθεις τα ίδια».

Όσοι θεωρούν ότι έχουν μια συνεκτική πρόταση κοινωνικής αλλαγής, ότι έχουν όραμα ανατρεπτικό, ότι οι πολιτικές τους απόψεις και πράξεις είναι ανεξάρτητες από την κοινωνική τους συνθήκη, ας σπεύσουν (και πολλοί άλλωστε έσπευσαν κι ανάμεσά τους κι η εφημερίδα *Εποχή*) να τους καταδικάσουν. Δεν θα ιδρώσει τ' αυτί τους. Διότι πρώτα απ' όλα δεν διαβάζουν εφημερίδες αλλά διότι και όσοι διαβάζουν δεν σταματούν ποτέ ούτε στις κομματικές ανακοινώσεις ούτε στις καταγγελίες των «κοινωνικών φορέων και των άλλων προοδευτικών δυνάμεων». Όσοι όμως ευαγγελίζονται **τον εναρμονισμό των κοινωνικών υποκειμένων** θα πρέπει να αντιληφθούν ότι αυτός δεν μπορεί να επιτευχθεί από τη μια μέρα στην άλλη κι ότι ίσως γι αρκετό καιρό η λεγόμενη «άγρια νεολαία» – είτε το καταδικάζουν είτε όχι – θα συνοδοιπορεί με τους «αντικοινωνικούς». Όπως θα πρέπει ν' αντιληφθούμε – όσοι ευαγγελιζόμεθα τη **μη βία** – ότι αυτή δεν προωθείται με ευχέλαια και όρους ι δ ε ο λ ο γ ι κ ο ύ ς. Διότι είναι ψευδής η συνείδηση που πιστεύει ότι με την καταδίκη **κάθε** κίνησης η οποία δεν χρησιμοποιεί ήπιο τρόπο απαντώντας στον αυταρχισμό του κράτους και με την αδιαφορία όσον αφορά στην διαπραγμάτευση των ποσοστών βίας μεταξύ κράτους και κοινωνίας επεκτείνεται η μη βία. Το αντίθετο γίνεται: Αφήνεται το πεδίο ελεύθερο ώστε ν' αναλάβουν εργολαβικά την υπεράσπιση της κοινωνίας από το κράτος οι άγνωστης ταυτότητας κουμπουροφόροι που θα επανατροφοδοτήσουν με την σειρά τους τον κρατικό αυταρχισμό κ.ο.κ.

Μιχαήλ Πρωτοψάλτης

Τα πουλιά κελαηδάνε ακόμη

Τη 12η μέρα της κατάληψης του Ε.Μ.Π. το Υπουργείο Δημ. Τάξης εφευρίσκει «επιτροπή κατάληψης». Το παρακάτω κείμενο απαντά.

ΚΥΡΙΕ ΜΑΝΙΚΑ, όταν το δάχτυλο δείχνει το φεγγάρι εσείς κοιτάτε το σκότος;

Κύριε Μανίκα, έχουμε μια εν ψυχρώ δολοφονία δεκαπεντάχρονου παιδιού και την αθώωση-επιβράβευση του Μελίστα.

Ποια τα σχέδιά σας Κύριοι της ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ όταν παίρνατε αυτήν την απόφαση ενάντια στο πρωταρχικό δικαίωμά μας της υπεράσπισης της ζωής μας και της αξιοπρέπειάς μας;

Ποια τα σχέδιά σας Κύριοι στην αδελφοκτόνα ρήξη Χριστιανών-Μουσουλμάνων στη Θράκη;

Ποια τα σχέδιά σας εναντίον του συνόλου της κοινωνίας μας;

Η ουσία του **απόλυτου κακού** σε πλήρη έξαρση — ΠΟΛΕΜΟΣ ΠΑΤΗΡ ΠΑΝΤΩΝ.

«**Εξεπλάγητε**» Κύριε Παπανδρέου, «**Πρόκληση**» χαρακτηρίσατε την απόφαση Κύριοι του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ. Και ιδού τι πράττετε. Καταδικάζετε την **έμπρακτη έκπληξη** όλων των αδερφών μου και ανοίγετε, ναι ανοίγεντού φόβος και ανασφάλεια. Αλλοίμονο στον άνθρωπο που φοβάται. Δεν υπάρχει χαρά γι' αυτόν, δεν υπάρχει αγάπη γι' αυτόν, δεν υπάρχει αξιοπρέπεια. Ένα κούφιο Υπεργώ.

Και να, **η καταστολή**! Για να εξαπλωθεί, αφού έχει εθισθεί σ' αυτήν η ανθρώπινη ύπαρξη, σε ευρύτερα στρώματα της κοινωνίας, σ' όλους τους αδερφούς μας, σ' όλους τους εργαζόμενους, τους άνεργους, τους φοιτητές, τους μαθητές.

500 δις Κύριοι, 500 δις του Εθνικού εισοδήματος, όχι από τον ιδρώτα σας αλλά από το αίμα μας, το χρόνο μας, τις ζωές μας. ΚΑΜΜΙΑ ΔΙΩΞΗ.

30.000.000 στο Πολυτεχνείο που, ούτως ή άλλως, όπως δήλωσαν στις εφημερίδες οι καθηγητές του Πολυτεχνείου, «**έγιναν πριν η κατάληψη συγκροτηθεί και επ' ουδενί λόγω έγιναν από τους καταληψίες**»

ΕΜΕΙΣ ΜΙΛΑΜΕ ΓΙΑ ΖΩΕΣ ΚΑΙ ΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΖΑΜΙΑ

Και, όσο και αν το θέλατε, και το θέλατε

στη δική μας ύπαρξη νησίδα της οποίας είναι η κατάληψη.

Και ορίστε που εφεύρατε επιτροπή, κύριε Μανίκα, σε μια κατάληψη που **ΟΛΑ ΤΑ ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΠΡΟΣΥΠΟΓΡΑΦΟΥΝ, 12 ΜΕΡΕΣ ΤΩΡΑ, ΟΤΙ ΤΟ ΜΟΝΟ ΟΡΓΑΝΟ της ΕΙΝΑΙ Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ.** Και σ' αυτήν την επιτροπή με βάζετε να συμμετέχω με ανθρώπους που δεν υπάρχουν για μένα περισσότερο από 5 χρόνια τώρα κάτι που γνωρίζετε πολύ καλά, όπως το γνωρίζουν και όλοι όσοι έχουν γνώση του αντιεξουσιαστικού χώρου. Και συμμετέχουν άνθρωποι σ' αυτήν την επιτροπή Κύριε Μανίκα που δεν πέρασαν καν από το Πολυτεχνείο ή ζουν στο εξωτερικό, κ.λπ. κ.λπ. Αλλά επ' αυτού αν το επιθυμείτε θα επανέλθουμε.

Και για να τελειώνουμε.

Από μικρό παιδί, ΚΥΡΙΟΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΛΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ, δεν δίστασα ποτέ να δηλώσω την αντίθεσή μου όταν και όπου θίγονταν οι ηθικές μου αξίες. Το ίδιο

Κύριε Μανίκα, έχουμε μια εν ψυχρώ δολοφονία δεκαπεντάχρονου παιδιού και την αθώωση-επιβράβευση του Μελίστα.

Ποια τα σχέδιά σας Κύριοι της ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ όταν παίρνατε αυτήν την απόφαση ενάντια στο πρωταρχικό δικαίωμά μας της υπεράσπισης της ζωής μας και της αξιοπρέπειάς μας;

Ποια τα σχέδιά σας Κύριοι στην αδελφοκτόνα ρήξη Χριστιανών-Μουσουλμάνων στη Θράκη;

Ποια τα σχέδιά σας εναντίον του συνόλου της κοινωνίας μας;

Η ουσία του **απόλυτου κακού** σε πλήρη έξαρση — ΠΟΛΕΜΟΣ ΠΑΤΗΡ ΠΑΝΤΩΝ.

«**Εξεπλάγητε**» Κύριε Παπανδρέου, «**Πρόκληση**» χαρακτηρίσατε την απόφαση Κύριοι του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ. Και ιδού τι πράττετε. Καταδικάζετε την **έμπρακτη έκπληξη** όλων των αδερφών μου και ανοίγετε, ναι ανοίγετε, το δρόμο στην καταστολή. Στην καταστολή της ζωής μας, στην καταστολή της αξιοπρέπειάς μας, στο φόβο και τρόμο της Ασφάλειας, της Μπουμπουλίνας του ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ 1973, για να μην σταθούμε στον οριακό εκσυγχρονισμό ενός μηχανισμού ελέγχου και καταστολής του ανθρώπου στον οποίο συμμετέχετε και συντηρείτε.

Επιθυμείτε και στηρίζετε πρόγραμμα ολοκληρωτικής απανθρωποίησης-ρομποτοποίησης, πρόγραμμα λιτότητας και χημικής μετάλλαξης της κοινωνίας μας. Και δημιουργήσατε το σχέδιο.

Εκμεταλλευόμενοι την ευαισθησία μας, αποφασίσατε: ΟΙ ΠΛΕΟΝ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΙ ΕΙΝΑΙ Ο ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΟΧΟΣ. Ούτως ή άλλως λίγοι μείναν οι ευαίσθητοι!

Διαθέτετε τόσα μέσα για να φοβίζετε και να ναρκώνετε την κοινωνία. Επικρατεί παχάρα γι' αυτόν, δεν υπάρχει αγάπη γι' αυτόν, δεν υπάρχει αξιοπρέπεια. Ένα κούφιο Υπερεγώ.

Και να, **η καταστολή**! Για να εξαπλωθεί, αφού έχει εθισθεί σ' αυτήν η ανθρώπινη ύπαρξη, σε ευρύτερα στρώματα της κοινωνίας, σ' όλους τους αδερφούς μας, σ' όλους τους εργαζόμενους, τους άνεργους, τους φοιτητές, τους μαθητές.

500 δις Κύριοι, 500 δις του Εθνικού εισοδήματος, όχι από τον ιδρώτα σας αλλά από το αίμα μας, το χρόνο μας, τις ζωές μας. ΚΑΜΜΙΑ ΔΙΩΞΗ.

30.000.000 στο Πολυτεχνείο που, ούτως ή άλλως, όπως δήλωσαν στις εφημερίδες οι καθηγητές του Πολυτεχνείου, «**έγιναν πριν η κατάληψη συγκροτηθεί και επ' ουδενί λόγω έγιναν από τους καταληψίες**»

ΕΜΕΙΣ ΜΙΛΑΜΕ ΓΙΑ ΖΩΕΣ ΚΑΙ ΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΖΑΜΙΑ

Και, όσο και αν το θέλατε, και το θέλατε, καμμιά βιτρίνα δεν έσπασε, καμμιά φασαρία δεν έγινε, ειρήνη και χαρά στους χώρους της κατάληψης, της κατάληψης της υπεράσπισης της αξιοπρέπειας όλων μας, της κατάληψης των ανθρώπων που κοιτιούνται στα μάτια και χαμογελούν, που μιλάνε οι ψυχές τους και όχι τα λόγια.

Όχι, δεν παίζουμε στο ίδιο παιχνίδι Κύριοι. Σας αφήνουμε στον πόλεμο.

Τον παίξαμε αρκετά χρόνια. Βέβαια χωρίς να γνωρίζουμε ότι και η άρνηση είναι συμμετοχή αφού παίζεις στο ίδιο παιχνίδι. Το παιχνίδι του ΑΠΟΛΥΤΟΥ ΚΑΚΟΥ.

Αλλά είμαστε αλλού Κύριοι.

Αγάπη και κατάφαση και όχι βέβαια στην οργάνωση της κοινωνίας σας την οποία αρνηθήκαμε από πολλά πολλά χρόνια αλλά κατάφαση στη δική μας **κοινωνία**, κατάφαση

Και ορίστε που εφεύρατε επιτροπή, κύριε Μανίκα, σε μια κατάληψη που **ΟΛΑ ΤΑ ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΠΡΟΣΥΠΟΓΡΑΦΟΥΝ, 12 ΜΕΡΕΣ ΤΩΡΑ, ΟΤΙ ΤΟ ΜΟΝΟ ΟΡΓΑΝΟ της ΕΙΝΑΙ Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ**. Και σ' αυτήν την επιτροπή με βάζετε να συμμετέχω με ανθρώπους που δεν υπάρχουν για μένα περισσότερο από 5 χρόνια τώρα κάτι που γνωρίζετε πολύ καλά, όπως το γνωρίζουν και όλοι όσοι έχουν γνώση του αντιεξουσιαστικού χώρου. Και συμμετέχουν άνθρωποι σ' αυτήν την επιτροπή Κύριε Μανίκα που δεν πέρασαν καν από το Πολυτεχνείο ή ζουν στο εξωτερικό, κ.λπ. κ.λπ. Αλλά επ' αυτού αν το επιθυμείτε θα επανέλθουμε.

Και για να τελειώνουμε.

Από μικρό παιδί, ΚΥΡΙΟΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΛΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ, δεν δίστασα ποτέ να δηλώσω την αντίθεσή μου όταν και όπου θίγονταν οι ηθικές μου αξίες. Το ίδιο συνέβη και αμέσως μετά την εν ψυχρώ δολοφονία του αδελφού μου, του δεκαπεντάχρονου μαθητή Μιχάλη Καλτεζά, το 1985.

Γιατί τώρα είμαι ένοχη;

Επιδιώκετε να εδραιώσετε την Μεταοργουελιανή Κοινωνία σας, την κοινωνία του φόβου και της ανασφάλειας, του ορθολογισμού και του Υπερεγώ, του ολοκληρωτικού ελέγχου, των χημικών, του νέφους, των πραγμάτων και όχι των ανθρώπων, της νάρκωσης και της απάθειας, παίζοντας με τις ζωές μας;

Ευχαριστώ.

Δεν θα παίξω το παιχνίδι σας
ΕΙΜΑΙ ΑΛΛΟΥ

Ευτυχώς
ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ ΚΕΛΑΗΔΑΝΕ ΑΚΟΜΑ

Σύλβια

ΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

ΕΞΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΑΡΝΗΣΗ, Εκδόσεις ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ, Αθήνα 1989

Συλλογή αποτελούμενη από τρία κείμενα των πανεπιστημιακών Φρανκ Χάρισον, Τζον Κλαρκ και Στήβεν Σέκτερ επιλεγμένα και μεταφρασμένα από τον Παναγιώτη Καλαμαρά και τη Λήδα Πομόνη. Να σημειωθεί ότι και οι τρεις συγγραφείς είναι μέλη του σημαντικότερου, ίσως, ινστιτούτου του αναρχισμού, του Ινστιτούτου «Άναρχος» που εδρεύει στη Βοστώνη των Η.Π.Α.

Θα σταθούμε ιδιαίτερα στο κείμενο «Οικολογία, Τεχνολογία και ο Σεβασμός για τη Φύση» όπου ο Τζον Κλαρκ, ξεκινώντας από την κλασική ελληνική φιλοσοφία στον Καντ κι απ' εκεί στο σύγχρονο φιλελευθερισμό, αποδομεί όλη τη δυτική θεώρηση της φύσης ως σύνολο «φυσικών πόρων», η οποία έχει μόνο αξία χρήσης και ανταλλακτική αξία χωρίς να άπτεται «ηθικών κατηγοριών». Η σκέψη του Κλαρκ δεν σταματά στη συνήθη περιβαλλοντική —και όχι μόνο— θέση πως η εκμετάλλευση της φύσης δεν μπορεί να συνεχίζεται απεριόριστα. Θεωρεί την αυταξία κάθε *όντος*, ανεξάρτητα αν πρόκειται για συνειδητό ή μη συνειδητό, για ον που αντιδρά και αισθάνεται ή όχι, χωρίς φυσικά να καταργεί οποιαδήποτε ιεραρχία μεταξύ αυτών. Και καταλήγει πως «διακεκριμένα οφέλη όπως η συσσώρευση του κεφαλαίου, η εξάπλωση της εξουσίας και η κατανάλωση εμπορευμάτων συγκρούονται όχι μόνο μ' ένα πλήθος ιδιαίτερων ανθρώπινων και μη ανθρώπινων οφελών αλλά επίσης και με το όφελος της ίδιας της βιόσφαιρας. Συνεπώς, το ηθικό πρόβλημα συγκλίνει με το οικολογικό».

Έτσι, η ρήξη με τα συστήματα υψηλής τεχνολογίας, η κατεύθυνση προς μιαν απελευθερωτική τεχνολογία (όπως προσδιορίστηκε από τον Μπούκτσιν) θα πρέπει να βασίζεται σ' ένα σεβασμό για τη φύση και να συνοδεύεται από πολιτική, κοινωνική και πολιτιστική αναγέννηση.

Εξίσου ενδιαφέρον παρουσιάζει το παράρτημα αυτής της συλλογής που περιλαμβάνει περιλήψεις από εισηγήσεις

κουλιτς (Σλόμπονταν Ντράκουλιτς σημαίνει Ελευθέριος Δράκουλας), κι οι εναλλακτικοί φοιτητές του Ζάγκρεμπ, για να διασκεδάσουν κάθε αμφιβολία μας σχετική με τη συνέχιση της ηρωικής ιστορίας του κινήματός μας. Άλλωστε είμασταν και πολλοί: η παρέα του περιοδικού *Αρένα*, η Πάολα, ο Γιώργος κι η Βάσω, ο Στέφανος, ο Φίλιππας κι η Σοφία, ο Θεόφιλος κι ο Χρήστος. Πριν ξεκινήσουμε για το γυρισμό, κάθε αμφιβολία είχε εξανεμισθεί: Οι αθηναϊκές εφημερίδες στο σταθμό του Μιλάνου είχαν πρωτοσέλιδα τα οδοφράγματα στα Εξάρχεια. Η επιχείρηση «αρετή» είχε αρχίσει...

Μας έμεινε μόνο μια περίεργη αίσθηση από τη μπαλάντα για τον Πινέλι, τραγουδισμένη από τους Ιταλούς συντρόφους το τελευταίο βράδυ της Συνάντησης, ο Τόμας Μαν και μια αγάπη που δυο χρόνια αργότερα καταλάβαμε πως ήταν πια χαμένη. Ωσάν στρατιώτες που αποκομμένοι από το λόχο τους δεν έμαθαν πως ο πόλεμος τέλειωσε νιώθουμε (αναδρομικά), καθώς ξαναδιαβάζουμε στη συλλογή *Εξουσία και Άρνηση* την απάντηση του Αντρέα Πάπι, αναρχικού ακτιβιστή από το Φορλί, στο ερώτημα **Ποια επανάσταση;**

«...η επανάσταση δεν εξαρτάται αναγκαστικά από την εξέγερση. Η εξέγερση δεν είναι πια μια βιώσιμη εναλλακτική πρόταση για δύο λόγους: α) Το τεράστιο χάσμα ανάμεσα στον πολεμικό μηχανισμό του κράτους κι εκείνου που διαθέτουν οι εξεγερμένοι. β) Ακόμα κι αν πετύχει μια εξέγερση δεν μπορεί να είναι μια ελευθεριακή επανάσταση γιατί η διαδικασία της εξέγερσης απελευθερώνει τους κοινωνικούς μηχανισμούς της αγέλης και της υπακοής στην ηγεσία.

Η λογική της μετωπικής σύγκρουσης μας βάζει σε μια κατάσταση παράλυσης που στην πραγματικότητα νομιμοποιεί τον αντίπαλο, το κράτος. (...) δεν πρέπει να επιτιθέμεθα στο κράτος αλλά να φροντίζουμε για το πώς δεν θα κυριαρχεί πια στη ζωή μας. Παραπέρα, όχι να επιτιθέμεθα στην κυριαρχία αλλά να την ξεπεράσουμε. Δεν πρέπει να είμαστε έτοιμοι να καταστρέψουμε αλλά μάλλον έτοιμοι να οικοδομήσουμε μια νέα νοοτροπία κι ένα

ναι να ανακαλύψουμε την ισορροπία ανάμεσα στην "επαναστατική" και τη "ρεφορμιστική" πρακτική στοχεύοντας, μέρα με τη μέρα, στη ριζοσπαστική αλλαγή. Αν δεν μπορέσουμε να πετύχουμε κάτι τέτοιο, ο αναρχισμός είναι καταδικασμένος να παραμείνει ένα κίνημα για τη διάχυση ιδεών χωρίς καμιά ουσιαστική επίδραση στην κοινωνία και, επιπλέον, με τα χαρακτηριστικά μιας μικρής αίρεσης.»

Τέλος, ο Οκτάβιο Αλμπερόλα, Ισπανός αναρχικός, για αρκετά χρόνια παράνομος, διακηρύσσει πως *«Δεν αρκεί πια να τονίζουμε, λιγότερο ή περισσότερο δημαγωγικά, συγκεκριμένες δογματικές αρχές. Πρέπει να προσπαθήσουμε να καταλάβουμε εκείνες τις αρχές που κυβερνούν τη ζωή στην κοινωνία, έτσι ώστε ν' ανακαλύψουμε νέους τρόπους παρέμβασης και δράσης. Τρόποι που ακόμα σχετίζονται με τις αντιαυταρχικές μας ιδέες αλλά που επίσης βασίζονται στην πραγματικότητα. Ακόμα κι αν αυτό είναι ένα δυσκολότερο καθήκον από την απλή επιβεβαίωση της δογματικής μας πιστότητας και ακόμα κι αν μας υποχρεώνει ν' αναγνωρίσουμε μια σειρά λαθών και αντιφάσεων (που με πείσμα επιμένουμε να επαναλαμβάνουμε και να αρνούμαστε), είναι φανερό ότι το "κίνημά" μας προοδευτικά παρακμάζει και περιθωριοποιείται κοινωνικά. Μπροστά σ' αυτόν τον "μαρασμό" και την περιθωριοποίηση πρέπει να δράσουμε με πλήρη συνείδηση, δηλαδή χωρίς να φοβόμαστε ν' αναλύσουμε τις αιτίες αυτής της παρακμής και ν' αντιληφθούμε ότι υπάρχει περισσότερη αναρχία σε ορισμένα μαζικά κινήματα και σε ορισμένες ριζοσπαστικές μειονότητες (οικολογικά κινήματα, φεμινισμός κ.λπ.) παρά στις* ***μαχητικές δραστηριότητες*** *της αριστεράς του οργανωμένου κινήματος.*

Είναι γι' αυτό το λόγο που πρέπει να τολμήσουμε να διεκπεραιώσουμε, χωρίς διανοητικά συμπλέγματα ή ιδεολογικά ταμπού, μια σοβαρή κριτική όλων των δογματικών κοκτέιλ μολότοφ που συνιστούν σήμερα τη βίβλο του θεσμοποιημένου αναρχισμού ο οποίος, περισσότερο από ποτέ, είναι περιχαρακωμένος από

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟ

συνεχίζεται απεριόριστα. Θεωρεί την αυταξία κάθε *όντος*, ανεξάρτητα αν πρόκειται για συνειδητό ή μη συνειδητό, για ον που αντιδρά και αισθάνεται ή όχι, χωρίς φυσικά να καταργεί οποιαδήποτε ιεραρχία μεταξύ αυτών. Και καταλήγει πως «διακεκριμένα οφέλη όπως η συσσώρευση του κεφαλαίου, η εξάπλωση της εξουσίας και η κατανάλωση εμπορευμάτων συγκρούονται όχι μόνο μ' ένα πλήθος ιδιαίτερων ανθρώπινων και μη ανθρώπινων οφελών αλλά επίσης και με το όφελος της ίδιας της βιόσφαιρας. Συνεπώς, το ηθικό πρόβλημα συγκλίνει με το οικολογικό».

Έτσι, η ρήξη με τα συστήματα υψηλής τεχνολογίας, η κατεύθυνση προς μιαν απελευθερωτική τεχνολογία (όπως προσδιορίστηκε από τον Μπούκτσιν) θα πρέπει να βασίζεται σ' ένα σεβασμό για τη φύση και να συνοδεύεται από πολιτική, κοινωνική και πολιτιστική αναγέννηση.

Εξίσου ενδιαφέρον παρουσιάζει το παράρτημα αυτής της συλλογής που περιλαμβάνει περιλήψεις από εισηγήσεις που έγιναν στη Διεθνή Αναρχική Συνάντηση της Βενετίας (Σεπτέμβριος 1984) στην οποία, εκτός των άλλων, συμμετείχαν και οι τρεις προαναφερόμενοι συγγραφείς.

Όταν στη φθινοπωρινή Βενετία του '84 διαβάσαμε στο πρόγραμμα της Συνάντησης τον κύκλο ομιλιών **«Ποια Επανάσταση;»** θεωρήσαμε (οι Έλληνες) ακατανόητη αυτήν την αμφισβήτηση των θέσφατων του αναρχισμού. Προερχόμασταν από ένα αναρχικό κίνημα που μόλις έκλεινε το δεκαετή κύκλο του ('74-'84) και τα σημάδια της παρακμής του δεν είχαν γίνει ακόμα εμφανή. Αρκούσε η συνύπαρξη γέρων αναρχοσυνδικαλιστών με νεαρά πολύχρωμα πανκιά, ο Μάρεϊ Μπούκτσιν να διδάσκει στο ηλιόλουστο προαύλιο της αρχιτεκτονικής σχολής, οι αντιπρόσωποι από τις Ανατολικές χώρες, ο Ρουμάνος Νικολάε Τρύφων, ο Σοβιετικός Μιχαήλ Αγκούρσκυ, ο Πολωνός Ζμπίγκνιεφ Κοβαλέφσκι, ο Γιουγκοσλάβος πανεπιστημιακός Σλόμποντταν Ντράγκιτς, ο Αντρέα Πάπι, αναρχικού ακτιβιστή από το Φορλί, στο ερώτημα **Ποια επανάσταση;**

«...η επανάσταση δεν εξαρτάται αναγκαστικά από την εξέγερση. Η εξέγερση δεν είναι πια μια βιώσιμη εναλλακτική πρόταση για δύο λόγους: α) Το τεράστιο χάσμα ανάμεσα στον πολεμικό μηχανισμό του κράτους κι εκείνου που διαθέτουν οι εξεγερμένοι. β) Ακόμα κι αν πετύχει μια εξέγερση δεν μπορεί να είναι μια ελευθεριακή επανάσταση γιατί η διαδικασία της εξέγερσης απελευθερώνει τους κοινωνικούς μηχανισμούς της αγέλης και της υπακοής στην ηγεσία.

Η λογική της μετωπικής σύγκρουσης μας βάζει σε μια κατάσταση παράλυσης που στην πραγματικότητα νομιμοποιεί τον αντίπαλο, το κράτος. (...) δεν πρέπει να επιτιθέμεθα στο κράτος αλλά να φροντίζουμε για το πώς δεν θα κυριαρχεί πια στη ζωή μας. Παραπέρα, όχι να επιτιθέμεθα στην κυριαρχία αλλά να την ξεπερνάμε. Δεν πρέπει να είμαστε έτοιμοι να καταστρέψουμε αλλά μάλλον έτοιμοι να οικοδομήσουμε μια νέα νοοτροπία κι ένα νέο τρόπο εργασίας που θα ανατρέψουν τις πεπαλαιωμένες ιδέες για την ανάγκη ύπαρξης του κράτους, για την ανάγκη ύπαρξης των αφεντικών.»

Η **Επανάσταση** είναι **Τυπικό ή Θεμελιακό στοιχείο του Αναρχισμού;** Αυτό είναι το ερώτημα που έπεται του ερωτήματος «Ποια επανάσταση;». Ο Χορστ Στοβάσερ, οργανωτής του Κέντρου Αναρχικών Ντοκουμέντων της Δ. Γερμανίας, το απαντά ως εξής: *«Το πρόβλημα σήμερα είναι να αναγνωρίσουμε μια σειρά λαθών και αντιφάσεων (που με πείσμα επιμένουμε να επαναλαμβάνουμε και να αρνούμαστε), είναι φανερό ότι το "κίνημά" μας προοδευτικά παρακμάζει και περιθωριοποιείται κοινωνικά. Μπροστά σ' αυτόν τον "μαρασμό" και την περιθωριοποίηση πρέπει να δράσουμε με πλήρη συνείδηση, δηλαδή χωρίς να φοβόμαστε ν' αναλύσουμε τις αιτίες αυτής της παρακμής και ν' αντιληφθούμε ότι υπάρχει περισσότερη αναρχία σε ορισμένα μαζικά κινήματα και σε ορισμένες ριζοσπαστικές μειονότητες (οικολογικά κινήματα, φεμινισμός κ.λπ.) παρά στις* ***μαχητικές δραστηριότητες*** *της αριστεράς του οργανωμένου κινήματος.*

Είναι γι' αυτό το λόγο που πρέπει να τολμήσουμε να διεκπεραιώσουμε, χωρίς διανοητικά συμπλέγματα ή ιδεολογικά ταμπού, μια σοβαρή κριτική όλων των δογματικών κοκτέιλ μολότοφ που συνιστούν σήμερα τη βίβλο του θεσμοποιημένου αναρχισμού ο οποίος, περισσότερο από ποτέ, είναι περιχαρακωμένος από δογματισμούς και σεχταριστικές απλοποιήσεις και επιβιώνει μόνο μέσα από το κλείσιμο στον εαυτό του και την επανάληψη.»

Εμείς τι άλλο να προσθέσουμε;

Μ.Π.

ΒΟΛΦΓΚΑΝΓΚ ΓΚΑΙΤΕ: ΦΑΟΥΣΤ, Εκδόσεις ΓΚΟΒΟΣΤΗ

Ξανακυκλοφόρησε σε νέα καλαίσθητη και προσεγμένη έκδοση ο Φάουστ του

■ Για τη **ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ** στέλνετε βιβλία και περιοδικά σε δύο αντίτυπα. Για τη στήλη **ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ: ΤΑ ΣΑΜΙΖΝΤΑΤ ΤΗΣ ΔΥΣΗΣ** στέλνετε προκηρύξεις και αφίσες σε τέσσερα αντίτυπα.

ΠΡΟΣΟΧΗ! Η ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗ ΘΥΡΙΔΑ ΑΛΛΑΞΕ.

Η νέα διεύθυνση είναι:
Περιοδικό Άνθη του Κακού
Τ.Θ. 250 65
100 26 ΑΘΗΝΑ

Γκαίτε, ένα έργο ορόσημο της γερμανικής λογοτεχνίας.

Πρόκειται για ένα βιβλίο που θα διαβάζεται πάντοτε με συγκίνηση και ενδιαφέρον γιατί ο βαθύς φιλοσοφικός του στοχασμός εκφράζει τα όνειρα και τους πόθους κάθε ανθρώπου για την αιώνια νεότητα, την αιώνια ομορφιά, και τον αιώνιο έρωτα.

ΟΣΚΑΡ ΓΟΥΑΪΛΝΤ: ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΤΟΥ ΛΟΡΔΟΥ ΑΡΘΟΥΡ ΣΑΒΙΛ, Εκδόσεις ΓΚΟΒΟΣΤΗ

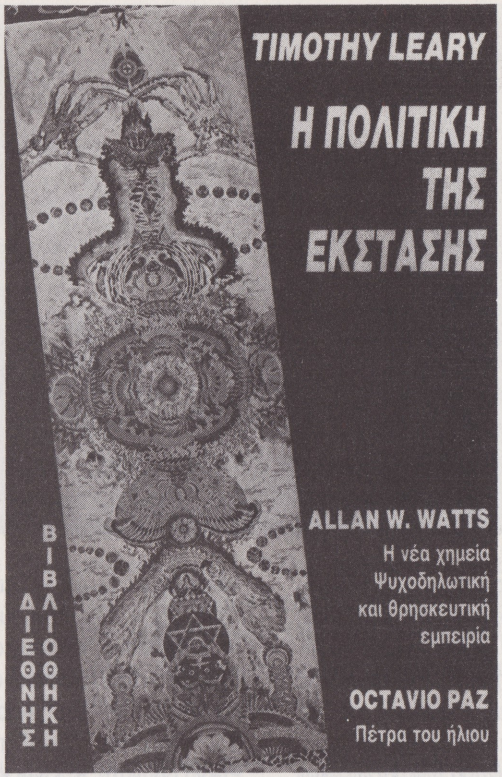
Αν εξαιρέσουμε το «Πορτρέτο του Ντόριαν Γκρέυ» που είναι άλλωστε ένα άρτιο σε έκταση μυθιστόρημα, το «Έγκλημα του Λόρδου Άρθουρ Σάβιλ» είναι το πρώτο αφήγημα του Γουάιλντ, που τυπώνεται από τις Εκδόσεις Γκοβόστη, στη σειρά των Απάντων του.

Τι είδους αφήγημα είναι το «Έγκλημα του Σάβιλ»; Ο συγγραφέας του το χαρακτηρίζει με τον υπότιτλο «σπουδή του καθήκοντος». Ένας τέτοιος υπότιτλος θα έπρεπε λογικά να παρουσιάζει ένα ηθικοφιλοσοφικό δοκίμιο ή, με κάποιαν ανοχή και ελαστικότητα στην ερμηνεία, μια ψυχολογική μελέτη. Το «Έγκλημα» δεν είναι βέβαια ούτε το ένα ούτε το άλλο. Είναι μια ιστορία, που περιέχει λίγη περιπέτεια, λίγη ψυχογραφία, λίγη σάτυρα ηθών, ακόμα και μια δόση πολιτικής σάτυρας, κι όλα αυτά ποτισμένα με χιούμορ και διατυπωμένα στο γνωστό στυλ του αισθητικού συγγραφέα, το τόσο περίτεχνο, που πολλές φορές φτάνει στην εκζήτηση.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΜΟΔΙΝΟΣ:
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΔΕΜ ΣΤΟ ΚΑΘΑΡΤΗΡΙΟ
(Η Γεωγραφία της Υπανάπτυξης),
Εκδόσεις ΕΞΑΝΤΑΣ, Αθήνα 1986

Εύστοχα έχει γραφεί, δε θυμάμαι πού, ότι ο Μοδινός, μέσα απ' το πολυποίκιλο έργο του, μας ξεναγεί σ' έναν κόσμο αφάνταστης γοητείας και αφάνταστης φρίκης. Η φρίκη της υπανάπτυξης και η «Η ανάπτυξη προηγείται της υπανάπτυξης, δεν έπεται αυτής». Ο Μοδινός αμφισβητεί τον ιστορικό εξελικτισμό, τη γραμμικότητα της ιστορίας, την ιδεολογία της προόδου, συλλέγοντας το υλικό του από μιαν ευρύτατη γκάμα θεματικών και γεωγραφικών χώρων, που ανάγει σε παράδειγμα. Ιδού μια τολμηρή διαπίστωση που ταρακουνάει τις εφησυχασμένες κυρίαρχες πεποιθήσεις: Ο καπιταλισμός δεν αποτελεί πρόοδο σε σχέση με τα ιστορικά κοινωνικά συστήματα που υποκατέστησε, ούτε άλλωστε, οι διάφορες μορφές του υπαρκτού σοσιαλισμού ή ακόμα, η σοσιαλδημοκρατία. Με τα τρία τέταρτα του πλανήτη βυθισμένα, για πρώτη φορά στην ιστορία, μες στη φτώχεια και την εξαθλίωση και με το φυσικό περιβάλλον να υποβαθμίζεται δραματικά, δύσκολα μπορεί να θεωρήσει κανείς ως πρόοδο την κοινωνικά και γεωγραφικά εντοπισμένη υπερκατανάλωση ή την κυριάρχηση της αυτονομημένης απ' το κοινωνικό σώμα τεχνολογίας. Το σημαντικό όμως είναι ότι «η υπανάπτυξη εκπορεύεται απ' την ανάπτυξη ως φαινόμενο σύστοιχο αυτής ή ως η άλλη όψη του ίδιου νομίσματος».

Η αποδάσωση, η διάβρωση, η απερήμωση, ο υπερπληθυσμός, η πείνα, η κατάρρευση των υπαίθρων, η διόγκωση των πόλεων, η ανεργία και η κοινωνική αποδιάρθρωση, παρελαύνουν μέσα στο βιβλίο συνδεόμενες μεταξύ τους και συνιστώσες το φαύλο κύκλο της υπανάπτυξης. Ο Μοδινός περιηγείται —ταξιδευτής ο ίδιος— σε μια σειρά χωρών του Βορρά και του Νότου, αντλώντας το υλικό του τόσο από επιτόπια έρευνα όσο και από τη σύγχρονη βιβλιογραφία και αναζητώντας τα μεθοδολογικά του εργαλεία σε πολλές επιστημονικές ηπείρους. Ο ίδιος ισχυρίζεται ότι η μητέρα-επιστήμη της γεωγραφίας τον καθοδηγεί αλλά νομίζω ότι η μέθοδός του προσομοιάζει καλύτερα προς μια «κοινωνιολογία της υπανάπτυξης». Εντούτοις, η οικολογία, η βιολογία, η ιστορία, η οικονομία, η ανθρωπολογία και η υδρολογία συμπλέκονται με μια δεξιοτεχνία, που καταφέρνει συχνά να ισορροπήσει σ' αυτό που πολλοί έ-

εδώ και μια δεκαετία. Πολλοί από μας, εντούτοις, θα αναμένουν και το καθαρά θεωρητικό, συνθετικό έργο. Νομίζω πως πρέπει να κυοφορηθεί, ως διέξοδος από το Καθαρτήριο, αν και, ίσως, όχι ως Εδέμ. Οι επαγγελίες αυτού του τύπου έχουν μάλλον χρεωκοπήσει, οριστικά.

Ρούλα Καλαρά

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ, Τεύχος 37

Τα άρθρα του τεύχους είναι σίγουρα από τα πιο σημαντικά που δημοσιεύτηκαν τον τελευταίο καιρό στα έντυπα του Οικολογικού Εναλλακτικού χώρου. Το άρθρο του Σπύρου Σγούρου για την πορεία της Ομοσπονδίας, του Γιάννη Παρασκευόπουλου για την μη στήριξη κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ-Συνασπισμού και των Αποστόλη Λούλη, Έφης Κοκολιάδου για την πολιτική κρίση, συνιστούν ένα τρίπτυχο που σκιαγραφεί την υπέρβαση νο παρήλθε. **Οι Οικολόγοι Εναλλακτικοί** (που ξεκινάμε επιπλέον δίχως κινήματα) **θα προλάβουμε να τραβήξουμε το σήμα κινδύνου; Ή, μήπως, είναι ήδη αργά;**

Οι εκπλήξεις της τελευταίας *Οικολογικής Εφημερίδας* δεν σταματούν εδώ. Το κείμενο του Μιχάλη Μιχελή που παρουσιάζει την βαθιά οικολογία (deep ecology) συγκρίνοντάς την με το λουδισμό, ορισμένες τάσεις του αναρχισμού αλλά και με την τρομοκρατία, παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον κυρίως διότι εντοπίζει τις ιστορικές καταβολές του οικολογικού κινήματος. Η συνέντευξη με τον Τσόντορκοφ που ακολουθεί παρουσιάζει την άλλη «σχολή» του αμερικάνικου κινήματος: την κοινωνική οικολογία. Τέλος, η Σου Τάουν επαναφέρει ένα θέμα που, και οι οικολόγοι και οι εναλλακτικοί (αν δεχτούμε προς στιγμήν αυτόν τον ψεύτικο διαχωρισμό που προσπαθούν να μας επιβάλλουν τα μέσα ενημέρωσης), έχουμε ξεχάσει: τις εναλλακτικές κοινότητες και τα κοινόβια. Το κείμενό της διακρίνεται

κοφιλοσοφικό δοκίμιο ή, με κάποιαν ανοχή και ελαστικότητα στην ερμηνεία, μια ψυχολογική μελέτη. Το «Έγκλημα» δεν είναι βέβαια ούτε το ένα ούτε το άλλο. Είναι μια ιστορία, που περιέχει λίγη περιπέτεια, λίγη ψυχογραφία, λίγη σάτυρα ηθών, ακόμα και μια δόση πολιτικής σάτυρας, κι όλα αυτά ποτισμένα με χιούμορ και διατυπωμένα στο γνωστό στυλ του αισθητικού συγγραφέα, το τόσο περίτεχνο, που πολλές φορές φτάνει στην εκζήτηση.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΜΟΔΙΝΟΣ:
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΔΕΜ ΣΤΟ ΚΑΘΑΡΤΗΡΙΟ
(Η Γεωγραφία της Υπανάπτυξης),
Εκδόσεις ΕΞΑΝΤΑΣ, Αθήνα 1986

Εύστοχα έχει γραφεί, δε θυμάμαι πού, ότι ο Μοδινός, μέσα απ' το πολυποίκιλο έργο του, μας ξεναγεί σ' έναν κόσμο αφάνταστης γοητείας και αφάνταστης φρίκης. Η φρίκη της υπανάπτυξης και η γοητεία του ταξιδιού κι οι δυο παρούσες σε μια δραματική σύζευξη. Η φρίκη των στατιστικών και της ενδελεχούς έρευνας σκιαγραφεί μιαν αναστρέψιμη πραγματικότητα αλλά η γοητεία της γραφής και η εμβάπτιση στις ζεστές θάλασσες των τροπικών έρχεται να υποσχεθεί την κάθαρση. Πώς; Μα μέσω του κινήματος — και ιδιαίτερα του οικολογικού— ή αλλιώς, μέσω της ξεχασμένης και δυσφημισμένης επανάστασης.

Ο Μοδινός είναι εμπειριστής. Γοητεύεται από το υλικό που έχει γύρω του, αυτόν τον απείρως πολύπλοκο και ταχύτατα μεταλλασσόμενο κόσμο κι έρχεται να το αξιοποιήσει. Χώνεται μες στο κοινωνικό υλικό, τσαλαβουτάει μέσα στις συγκρούσεις, διαμαρτύρεται για την ασχήμια και την αδικία της ανάπτυξης. Έντεχνα όμως, χωρίς κραυγές και καταστροφολογία, με μια ήρεμη, μελαγχολική διάθεση για ό,τι χάθηκε απ' την ιστορική μνήμη, για ό,τι έπαψε να 'ναι εγχαραγμένο στο έδαφος.

μενο σύστοιχο αυτής ή ως η άλλη όψη του ίδιου νομίσματος».

Η αποδάσωση, η διάβρωση, η απερήμωση, ο υπερπληθυσμός, η πείνα, η κατάρρευση των υπαίθρων, η διόγκωση των πόλεων, η ανεργία και η κοινωνική αποδιάρθρωση, παρελαύνουν μέσα στο βιβλίο συνδεόμενες μεταξύ τους και συνιστώσες το φαύλο κύκλο της υπανάπτυξης. Ο Μοδινός περιηγείται —ταξιδευτής ο ίδιος— σε μια σειρά χωρών του Βορρά και του Νότου, αντλώντας το υλικό του τόσο από επιτόπια έρευνα όσο και από τη σύγχρονη βιβλιογραφία και αναζητώντας τα μεθοδολογικά του εργαλεία σε πολλές επιστημονικές ηπείρους. Ο ίδιος ισχυρίζεται ότι η μητέρα-επιστήμη της γεωγραφίας τον καθοδηγεί αλλά νομίζω ότι η μέθοδός του προσομοιάζει καλύτερα προς μια «κοινωνιολογία της υπανάπτυξης». Εντούτοις, η οικολογία, η βιολογία, η ιστορία, η οικονομία, η ανθρωπολογία και η υδρολογία συμπλέκονται με μια δεξιοτεχνία, που καταφέρνει συχνά να ισορροπήσει σ' αυτό που πολλοί έχουν ονομάσει «αίτημα της διεπιστημονικότητας».

Πάντως, ο Μοδινός είναι οικολόγος από πολιτική άποψη κι αυτό γίνεται σαφές από τις πρώτες γραμμές αυτού του βιβλίου του. Διακρίνει εύκολα κανείς, ακόμα και μέσα στις παραγράφους που χαρακτηρίζονται από μια αφηγηματική διάθεση, τις μαρξικές θεωρητικές του καταβολές και την ανατρεπτική του διάθεση. Συχνά, ο αναγνώστης θα δυσκολευτεί να τον παρακολουθήσει, καθώς αλλάζει χρονικές και χωρικές συντεταγμένες. Όμως, αν επιμείνει,θα ανταμειφθεί: τα εδέσματα είναι παρόντα, δοσμένα στις σωστές αναλογίες, ώστε να μη δημιουργούν βαρυστομαχιά. Και στο τελευταίο κεφάλαιο ελλοχεύει η κάθαρση μέσα από μια τεχνολογία με ανθρώπινο πρόσωπο, κοινωνικά ελέγξιμη, αποδοτική και δίκαια.

Έτσι, η θεωρία αναβλύζει αβίαστα από ένα έργο που δε θέλει να αυτοονομαστεί θεωρητικό, όπως άλλωστε φαίνεται κι απ' τα πολυπληθή γραφτά του συγγραφέα εδώ και μια δεκαετία. Πολλοί από μας, εντούτοις, θα αναμένουν και το καθαρά θεωρητικό, συνθετικό έργο. Νομίζω πως πρέπει να κυοφορηθεί, ως διέξοδος από το Καθαρτήριο, αν και, ίσως, όχι ως Εδέμ. Οι επαγγελίες αυτού του τύπου έχουν μάλλον χρεωκοπήσει, οριστικά.

Ρούλα Καλαρά

Π Ε Ρ Ι Ο Δ Ι Κ Α

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ, Τεύχος 37

Τα άρθρα του τεύχους είναι σίγουρα από τα πιο σημαντικά που δημοσιεύτηκαν τον τελευταίο καιρό στα έντυπα του Οικολογικού Εναλλακτικού χώρου. Το άρθρο του Σπύρου Σγούρου για την πορεία της Ομοσπονδίας, του Γιάννη Παρασκευόπουλου για την μη στήριξη κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ-Συνασπισμού και των Αποστόλη Λούλη, Έφης Κοκολιάδου για την πολιτική κρίση, συνιστούν ένα τρίπτυχο που σκιαγραφεί την υπέρβαση της πολιτικής των πολιτικών, τον προσανατολισμό τής Ομοσπονδίας προς την κοινωνία κι όχι προς την αθλιότητα της επίσημης πολιτικής.

Το κείμενο όμως της γερμανίδας Πράσινης Γιούτα Ντίτφουρτ είναι **συγκλονιστικό**. Περιγράφει με μελανά χρώματα την πορεία των Πρασίνων από τα κινήματα της δεκαετίας του '70 στην παραδοσιακή πολιτική του '90, «τη μετατροπή τους από φορείς ελπίδας σε φορείς αυταπάτης, σε πρωτοπόρους εξωραϊστές του κεφαλαίου». «Οι καινούριοι καλοπερασάκηδες», όπως αποκαλεί την **πράσινη νομενκλατούρα**, «είναι κατακυριευμένοι από τη μανία του έχειν. Έξι χρόνια στο κοινοβούλιο σημαίνουν γι' αυτούς κατοχύρωση του συνταξιοδοτικού τους δικαιώματος, μάζεμα της βουλευτικής αποζημίωσης, αγορά σπιτιών, υπηρεσιακά αυτοκίνητα με σοφέρ...» Η εποχή που έδιναν τη μισή βουλευτική αποζημίωση στα εναλλακτικά προγράμματα, που εναλλάσσονταν στο κοινοβούλιο κάθε χρόνο παρήλθε. **Οι Οικολόγοι Εναλλακτικοί** (που ξεκινάμε επιπλέον δίχως κινήματα) **θα προλάβουμε να τραβήξουμε το σήμα κινδύνου; Ή, μήπως, είναι ήδη αργά;**

Οι εκπλήξεις της τελευταίας *Οικολογικής Εφημερίδας* δεν σταματούν εδώ. Το κείμενο του Μιχάλη Μιχελή που παρουσιάζει την βαθιά οικολογία (deep ecology) συγκρίνοντάς την με το λουδισμό, ορισμένες τάσεις του αναρχισμού αλλά και με την τρομοκρατία, παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον κυρίως διότι εντοπίζει τις ιστορικές καταβολές του οικολογικού κινήματος. Η συνέντευξη με τον Τσόντορκοφ που ακολουθεί παρουσιάζει την άλλη «σχολή» του αμερικάνικου κινήματος: την κοινωνική οικολογία. Τέλος, η Σου Τάουν επαναφέρει ένα θέμα που, και οι οικολόγοι και οι εναλλακτικοί (αν δεχτούμε προς στιγμήν αυτόν τον ψεύτικο διαχωρισμό που προσπαθούν να μας επιβάλλουν τα μέσα ενημέρωσης), έχουμε ξεχάσει: τις εναλλακτικές κοινότητες και τα κοινόβια. Το κείμενό της διακρίνεται κυρίως για τις ορθότατες εκτιμήσεις του όσον αφορά τις αιτίες που εμποδίζουν στην Ελλάδα κάθε πρακτική σ' αυτόν τον τομέα.

Για δεύτερη φορά το εξώφυλλο του τεύχους από χαρτί ανακύκλησης.

Μ.Π.

SIMULAIN (ΤΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ), Τεύχος 1

Περιοδική έκδοση της Ελληνικής Ένωσης για την Αλληλεγγύη στον Αγώνα του Φιλιππινέζικου Λαού. Όπως εξηγεί η συντακτική επιτροπή, τόσο η Ελληνοφιλιππινέζικη Κίνηση Φιλίας όσο και το περιοδικό πηγάζουν από την ανάγκη αλληλεγγύης στο φιλιππινέζικο εργατικό, αγροτικό, φοιτητικό και επαναστατικό κίνημα.

Περιέχει άρθρα για την πολιτική κατάσταση στις Φιλιππίνες αλλά και για το περιβάλλον, τις μειονότητες και την πολιτική της Ακίνο, το φιλιππινέζικο αντάρτικο κ.λπ.

Το Σφυροδρέπανο του Μαρτυρίου

«...αναρωτιέμαι πώς δεν μπορεί να δει [ο κύριος Μαρξ] ότι η εγκαθίδρυση μιας καθολικής δικτατορίας, συλλογικής ή ατομικής, μιας δικτατορίας που, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, θα παίζει το ρόλο του αρχιμηχανικού της παγκόσμιας επανάστασης, ρυθμίζοντας και κατευθύνοντας το επαναστατικό κίνημα των μαζών όλων των χωρών, όπως κατευθύνουν μια μηχανή, θα ήταν αρκετή από μόνη της για να σκοτώσει την επανάσταση, για να παραλύσει και να διαστρεβλώσει όλα τα λαϊκά κινήματα.

Πάρτε τον ριζοσπαστικότερο επαναστάτη και τοποθετείστε τον πάνω στο θρόνο πασών των Ρωσιών ή δώστε του δικτατορική εξουσία και πριν συμπληρωθεί χρόνος θα έχει γίνει χειρότερος κι απ' τον ίδιο τον τσάρο!»

Μ. Μπακούνιν
Από κείμενα της περιόδου 1870-72

☆

Με την καταρρευση των ανατολικων καθεστωτων τεράστιες και παρθένες αγορές άνοιξαν για τους δυτικούς επιχειρηματίες· ακόμα και έλληνες μεγαλομπακάληδες στήνουν στη Μόσχα μαγαζί-οδηγό προκειμένου να γεμίσουν με σούπερ μάρκετ την ουδέποτε (μετά το 1918) «Σοβιετική» και πάλαι ποτέ «Ένωση». Όμως για τους μεγαλοπολιτικούς «μας», τους διανοούμενους της αριστεράς (κάθε απόχρωσης) και τους αναλυτές τα πράγματα παρουσιάζονται εξαιρετικά σύνθετα και περίπλοκα. Ακόμη κι ο Κορνήλιος Καστοριάδης διαψεύστηκε αφού θεώρησε οποιαδήποτε μεταρρύθμιση στη Ρωσία αδύνατη. Κι είναι **κάθε** πρόβλεψη επισφαλής διότι στο εσωτερικό των ανατολικών κοινωνιών, πέρα απ' το όνειρο της κατανάλωσης, ξεκινούν ξανά οι διεργασίες που σταμάτησαν βίαια στην Κρονστάνδη του 1921, στην Αν. Γερμανία του '53, στην Ουγγαρία του '56, στην Πολωνία τον Δεκέμβριο του 1981.

Κι ενώ οι ακαδημαϊκοί μας σπεύδουν άρον-άρον να διαγράψουν από μέλος τους την Έλενα Τσαουσέσκου, κυκλοφορούν ακόμη (όπως μας υπενθύμισε ο Δημήτρης Κουμάνταρος από την *Ελευθεροτυπία*), ξεχασμένα στα ράφια των βιβλιοπωλείων, τα βιβλία όπου οι έλληνες πολιτικοί και πνευματικοί ταγοί εξυμνούν τον εγκληματία Τσαουσέσκου. Γεύμα προς τιμήν του παρέθεσε ο Κ. Καραμανλής ως πρωθυπουργός ενώ μετά το '81 προλόγιζε τα βιβλία του ο Α. Παπανδρέου. Κι από κοντά οι Γεννηματάδες, οι Κατριβάνοι, οι Λουντέμηδες, οι Ζίγδηδες, οι Πεσμαζόγλου. Ο ανεκδιήγητος Κύρκος κι ο Ευάγγελος Αβέρωφ, ο Γεώργιος Μαύρος, ο Ηλίας Ηλιού κι ο Κωνσταντίνος Τσάτσος, συναγωνίζονταν ποιος θα τιμήσει περισσότερο το στυγερό δικτάτορα.

Τώρα, μέσα σε μια νύχτα, παλιοί αριστεροί και πρόσφατα ...Συνασπισμένοι ανακαλύπτουν το ελευθεριακό ρεύμα, γίνονται οικολόγοι εναλλακτικοί δίχως μια συγγνώμη, δίχως να εγκαταλείψουν μια στιγμή την πολιτική, έστω για ν' αναρωτηθούν γιατί έσφαλαν. Τώρα μόνο ο Αγγ. Ελεφάντης ζητά συγγνώμη ενώ ο Γ. Καψής με περισσή αφέλεια δηλώνει στο κατάμεστο Χίλτον πως δεν ήταν ποτέ κομμουνιστής ή αντικομμουνιστής αλλά ...αναρχικός κι αμφισβητίας. Κι έτσι απομένει στο Νέο Αριστερό Ρεύμα, στους διαγραμμένους του ΚΚΕ, το σφυροδρέπανο του μαρτυρίου. Να το φορτώνονται στις πορείες καθώς συν-βαδίζουν με τους μέχρι πρότινος «προβοκάτορες αναρχοαυτόνομους» που ξυλοκοπούσαν. Αποδιοπομπαίοι τράγοι να φορτώνονται τις αμαρτίες της επίσημης αριστεράς, των απολογητών των γκουλάγκ Φλωράκη, Κύρκου, Φαράκου, Δαμανάκη...

Όμως αν τα δυτικά Κ.Κ., τα γκρουπούσκουλα, οι πολιτικοί κι οι διανοούμενοι της δύσης είναι εγκλωβισμένοι ανάμεσα στον Φ. Φουκουγιάμα, την Ευρωαριστερά και τους γιάπις, οι ανατολικοί λαοί ξαναρχίζουν από το άλφα (πολλές φορές σε κύκλο) αλλά

...κάθε πρόβλεψη είναι επισφαλής διότι στο εσωτερικό των ανατολικών κοινωνιών, πέρα απ' το όνειρο της κατανάλωσης, ξεκινούν ξανά οι διεργασίες που σταμάτησαν βίαια στην Κρονστάνδη του 1921, στην Αν. Γερμανία του '53, στην Ουγγαρία του '56, στην Πολωνία τον Δεκέμβριο του '81.

και από το ...δυτικό ωμέγα να συλλαβίζουν την πολιτική. Μαζί με τα χοτ ντογκ που εισέβαλαν στη Μόσχα, οι μοσχοβίτες αρχίζουν ν' ανακαλύπτουν την οικολογία και τους αναρχοσυνδικαλιστές. Την πρωτομαγιά του '89 έγινε η Ιδρυτική Συνδιάσκεψη της Συνομοσπονδίας Αναρχοσυνδικαλιστών η οποία έχει μέλη σε 20 πόλεις και εκδίδει το περιοδικό *Ομπτσίνα* (Κοινωνία) και τις εφημερίδες *Γκόλος Τρούντα* (Φωνή της Εργασίας) και *Βόλια* (Θέληση) ενώ μια άλλη αναρχική οργάνωση που έχει εμφανιστεί εκδίδει το *Οδόφραγμα.* Στη Λιθουανία 5.000 άτομα στέλνουν πίσω τις προσκλήσεις κατάταξης στο Σοβιετικό στρατό με την αιτιολογία ότι δεν υπηρετούν ένα στρατό κατοχής, ενώ στην Πράγα η οργάνωση «Τα παιδιά της Βοημίας» κινητοποιείται για οικολο-

νοντας το επαναστατικό κίνημα των μαζών όλων των χωρών, όπως κατευθύνουν μια μηχανή, θα ήταν αρκετή από μόνη της για να σκοτώσει την επανάσταση, για να παραλύσει και να διαστρεβλώσει όλα τα λαϊκά κινήματα.

Πάρτε τον ριζοσπαστικότερο επαναστάτη και τοποθετείστε τον πάνω στο θρόνο πασών των Ρωσιών ή δώστε του δικτατορική εξουσία και πριν συμπληρωθεί χρόνος θα έχει γίνει χειρότερος κι απ' τον ίδιο τον τσάρο!»

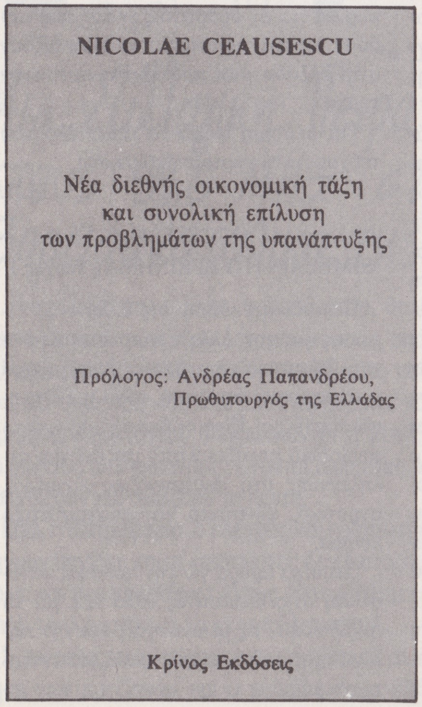
Μ. Μπακούνιν
Από κείμενα της περιόδου 1870-72

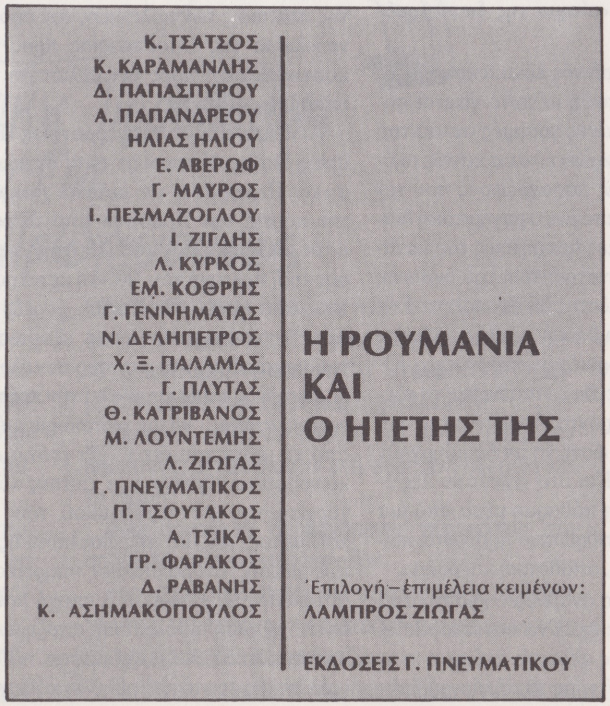
☆

ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΚΑΘΕΣΤΩΤΩΝ τεράστιες και παρθένες αγορές άνοιξαν για τους δυτικούς επιχειρηματίες· ακόμα και έλληνες μεγαλομπακάληδες στήνουν στη Μόσχα μαγαζί-οδηγό προκειμένου να γεμίσουν με σούπερ μάρκετ την ουδέποτε (μετά το 1918) «Σοβιετική» και Ρωσία αδύνατη. Κι είναι **κάθε** πρόβλεψη επισφαλής διότι στο εσωτερικό των ανατολικών κοινωνιών, πέρα απ' το όνειρο της κατανάλωσης, ξεκινούν ξανά οι διεργασίες που σταμάτησαν βίαια στην Κρονστάνδη του 1921, στην Αν. Γερμανία του '53, στην Ουγγαρία του '56, στην Πολωνία τον Δεκέμβριο του 1981.

Κι ενώ οι ακαδημαϊκοί μας σπεύδουν άρον-άρον να διαγράψουν από μέλος τους την Έλενα Τσαουσέσκου, κυκλοφορούν ακόμη (όπως μας υπενθύμισε ο Δημήτρης Κουμάνταρος από την *Ελευθεροτυπία*), ξεχασμένα στα ράφια των βιβλιοπωλείων, τα βιβλία όπου οι έλληνες πολιτικοί και πνευματικοί ταγοί εξυμνούν τον εγκληματία Τσαουσέσκου. Γεύμα προς τιμήν του παρέθεσε ο Κ. Καραμανλής ως πρωθυπουργός ενώ μετά το '81 προλόγιζε τα βιβλία του ο Α. Παπανδρέου. Κι από κοντά οι Γεννηματάδες, οι Κατριβάνοι, οι Λουντέμηδες, οι Ζίγδηδες, οι Πεσμαζόγλου. Ο ανεκδιήγητος Κύρκος κι ο Ευάγγελος Αβέρωφ, ο Γεώργιος Μαύρος, ο Ηλίας Ηλιού κι ο Κωνσταντίνος Τσάτσος, συναγωνίζονταν ποιος θα τιμήσει περισσότερο το στυγερό δικτάτορα.

Τώρα, μέσα σε μια νύχτα, παλιοί αριστεροί και πρό-

...κάθε πρόβλεψη είναι επισφαλής διότι στο εσωτερικό των ανατολικών κοινωνιών, πέρα απ' το όνειρο της κατανάλωσης, ξεκινούν ξανά οι διεργασίες που σταμάτησαν βίαια στην Κρονστάνδη του 1921, στην Αν. Γερμανία του '53, στην Ουγγαρία του '56, στην Πολωνία τον Δεκέμβριο του '81.

και από το ...δυτικό ωμέγα να συλλαβίζουν την πολιτική. Μαζί με τα χοτ ντογκ που εισέβαλαν στη Μόσχα, οι μοσχοβίτες αρχίζουν ν' ανακαλύπτουν την οικολογία και τους αναρχοσυνδικαλιστές. Την πρωτομαγιά του '89 έγινε η Ιδρυτική Συνδιάσκεψη της Συνομοσπονδίας Αναρχοσυνδικαλιστών η οποία έχει μέλη σε 20 πόλεις και εκδίδει το περιοδικό *Ομπτσίνα* (Κοινωνία) και τις εφημερίδες *Γκόλος Τρούντα* (Φωνή της Εργασίας) και *Βόλια* (Θέληση) ενώ μια άλλη αναρχική οργάνωση που έχει εμφανιστεί εκδίδει το *Οδόφραγμα*. Στη Λιθουανία 5.000 άτομα στέλνουν πίσω τις προσκλήσεις κατάταξης στο Σοβιετικό στρατό με την αιτιολογία ότι δεν υπηρετούν ένα στρατό κατοχής, ενώ στην Πράγα η οργάνωση «Τα παιδιά της Βοημίας» κινητοποιείται για οικολογικά ζητήματα. Στη Ρωσία η οικολογική ευαισθησία κατάγεται από τη δεκαετία του '60 αλλά μόλις στη δεκαετία του '80 αρχίζει να μετασχηματίζεται σε κίνημα. Οι πρώτες κινητοποιήσεις αφορούν την καταστροφή της Κασπίας θάλασσας ενώ οι πρώτες γνωστές διαδηλώσεις γίνονται το 1981 στην Τυφλίδα προκειμένου να μην κατασκευαστεί εκεί ένα ρυπογόνο εργοστάσιο. Μετά το Τσερνομπίλ δημιουργούνται οικολογικές κινήσεις στην Ουκρανία ενώ από το Μάρτιο του '89 συμμετέχουν στο Συνέδριο των Αντιπροσώπων τέσσερις πράσινοι βουλευτές. Η αναθεώρηση του αναπτυξιακού μοντέλου της ΕΣΣΔ, η ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών, η άμεση δημοκρατία, ο περιορισμός των στρατιωτικών κονδυλίων και, φυσικά, η προστασία του περιβάλλοντος αποτελούν τα κομβικά σημεία του προβληματισμού των σοβιετικών οικολόγων.

Η Ελλάδα παραμένει ίσως η πλέον απληροφόρητη χώρα της Δυτικής Ευρώπης όσον αφορά στα υπογείως τεκταινόμενα των ανατολικών κοινωνιών. Καθυστερημένοι κι έκπληκτοι οι διανοούμενοί μας θα ανακαλύψουν κάποια στιγμή το πολυσύνθετο του

οικοσυστήματος της κοινωνίας των πολιτών της Ανατολικής Ευρώπης· ότι οι πολίτες εκεί δεν ενδιαφέρονται μόνο για νάιλον κάλτσες, τζιν και για τη δραπέτευσή τους προς την ...άγρια δύση αλλά πως αναπτύσσουν έναν πολιτικό προβληματισμό ασφαλώς ουσιαστικότερο απ' εκείνον των καταναλωτικά αποχαυνωμένων δυτικών. Προς το παρόν, όσο οι έλληνες μεγαλοεκδότες επιμένουν να αυτοπεριορίζονται εκδοτικά στο φαινόμενο Γκορμπατσόφ, η πληροφόρηση φτάνει σε όσους προμηθεύονται τον ξένο τύπο αλλά και έντυπα μικρής κυκλοφορίας όπως το γαλλόφωνο αναρχικό περιοδικό *Ίζντοκ* (αποκλειστικά με θέματα από τις ανατολικές χώρες) ή το δυσεύρετο δελτίο πληροφόρησης *Ο Αναρχικός*, απ' όπου και πολλά απ' τα στοιχεία αυτού του κειμένου.

Η περίπτωση της Πολωνίας είναι σίγουρα η πιο ενδιαφέρουσα αφού εδώ και δυο δεκαετίες οι Πολωνοί έχουν αποδείξει ότι διατηρούν την ιστορική μνήμη των αγώνων τους. Οι αιρετικοί συνδικαλιστές της Αλληλεγγύης, η Αναρχική Ομοσπονδία που εμφανίστηκε το '89 και κυρίως το πολύμορφο εναλλακτικό κίνημα βρίσκονται σήμερα στην πρωτοπορία των κοινωνικών αγώνων. Προϋπήρξαν το Αναρχικό Αυτοδιδακτικό Στέκι του Πανεπιστημίου της Βαρσοβίας και το Κίνημα για μια Εναλλακτική Κοινωνία, το οποίο δημιουργήθηκε τον Ιούλιο του '83 (κυρίως στο Πόζναν και το Στετίνο) προωθώντας την εναλλακτική κοινωνική θητεία ως πρώτο βήμα για την κατάργηση του στρατού και τη ριζοσπαστικοποίηση της πολωνικής αντίστασης μέσα πάντα στα όρια της μη βίας. Το 1986, μετά την κρίση στο Κίνημα για μια

...απομένει στο Νέο Αριστερό Ρεύμα, στους διαγραμμένους του ΚΚΕ, το σφυροδρέπανο του μαρτυρίου. Να το φορτώνονται στις πορείες καθώς συν-βαδίζουν με τους μέχρι πρότινος «προβοκάτορες αναρχοαυτόνομους» που ξυλοκοπούσαν. Αποδιοπομπαίοι τράγοι να φορτώνονται τις αμαρτίες της επίσημης αριστεράς, των απολογητών των γκουλάγκ Φλωράκη, Κύρκου, Φαράκου, Δαμανάκη...

Εναλλακτική Κοινωνία, δημιουργήθηκε το Κίνημα Ελευθερία και Ειρήνη που στους κόλπους του συγκέ-

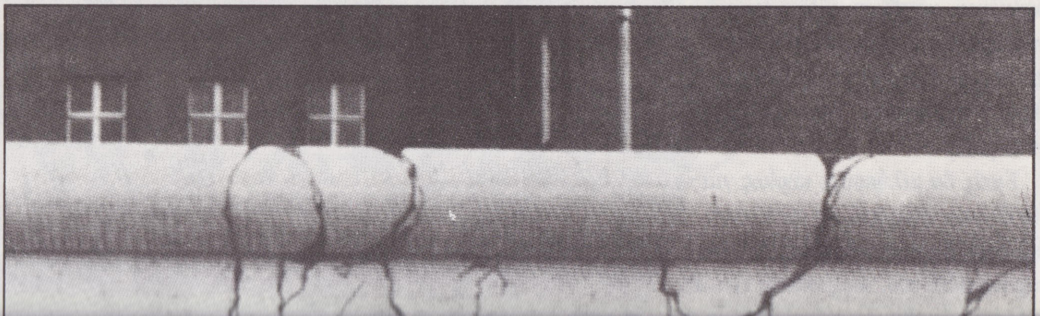

Ανοιχτή Πόλη, στον εορτασμό της επετείου ίδρυσης του Λαϊκού Στρατού, ξεχύθηκαν στους δρόμους φωνάζοντας: «Ζήτω το Σύμφωνο της Βαρσοβίας, η αβαντγκάρντ της ειρήνης». Τον Αύγουστο του '88, 300 «πορτοκαλήδες» ντυμένοι με στρατιωτικά ρούχα και κρατώντας παιδικά πολυβόλα επεχείρησαν να εισβάλλουν στην Τσεχοσλοβακία προκειμένου να επιβάλουν «μια πιο σωστή σοσιαλιστική τάξη πραγμάτων», όπως τριάντα χρόνια πριν είχαν κάνει οι Ρώσοι. Αυτά τα χάπενινγκ αλλά και τα συνθήματα στους τοίχους που γράφουν οι «πορτοκαλήδες» (π.χ. «Ζεις κάθε μέρα;») εμφανώς έχουν «μπλοκάρει» τα επίσημα μέσα ενημέρωσης που μιλούν για «άτομα που κραυγάζουν ακατανόητα συνθήματα». Συνθήματα όπως «Ανακηρύσσω το κράτος της ατέλειωτης ευτυχίας» ή «Η ευτυχία είναι τίποτα. Μα όταν δεν την έχεις είναι σαν ένα πετραδάκι στο παπούτσι σου» σηματοδοτούν ένα ύφος που, όπως λένε οι ίδιοι, δεν υπάρχει γι' αυτό χώρος στα μαζικά μέσα ενημέρωσης: *«Ζωγραφίζουμε με σπρέι στους τοίχους επειδή θέλουμε να είμαστε ελεύθεροι. Θέλουμε να πολεμήσουμε το χρόνο που φεύγει και θέλουμε να εκφράσουμε την ανησυχία μας για το μέλλον. Ζωγραφίζουμε. Αυτό δείχνει ότι υπάρχουμε.»*

Θα επανέλθουμε.

Μιχαήλ Πρωτοψάλτης

Γκράφιτι στο τείχος του Βερολίνου.

σοβίας και το Κίνημα για μια Εναλλακτική Κοινωνία, το οποίο δημιουργήθηκε τον Ιούλιο του '83 (κυρίως στο Πόζναν και το Στετίνο) προωθώντας την εναλλακτική κοινωνική θητεία ως πρώτο βήμα για την κατάργηση του στρατού και τη ριζοσπαστικοποίηση της πολωνικής αντίστασης μέσα πάντα στα όρια της μη βίας. Το 1986, μετά την κρίση στο Κίνημα για μια

...απομένει στο Νέο Αριστερό Ρεύμα, στους διαγραμμένους του ΚΚΕ, το σφυροδρέπανο του μαρτυρίου. Να το φορτώνονται στις πορείες καθώς συν-βαδίζουν με τους μέχρι πρότινος «προβοκάτορες αναρχοαυτόνομους» που ξυλοκοπούσαν. Αποδιοπομπαίοι τράγοι να φορτώνονται τις αμαρτίες της επίσημης αριστεράς, των απολογητών των γκουλάγκ Φλωράκη, Κύρκου, Φαράκου, Δαμανάκη...

Εναλλακτική Κοινωνία, δημιουργήθηκε το Κίνημα Ελευθερία και Ειρήνη που στους κόλπους του συγκέντρωσε την πλειονότητα των αναρχικών. Η οργάνωση αρχικά έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στα θέματα άρνησης στράτευσης ενώ μετά το Σεπτέμβριο του '88 που ανακοινώθηκε νόμος που κατοχυρώνει την κοινωνική θητεία, στράφηκε σε οικολογικούς αγώνες. Στο Γκντανσκ εκδίδει την εφημερίδα Ⓐ*Cappella*. Άλλες σημαντικές οργανώσεις στην Πολωνία είναι η Ανεξάρτητη Πρωτοβουλία της Εναλλακτικής Αριστεράς στη Βαρσοβία, η ομάδα Jutro (Αύριο) στο Λοτζ και η Πορτοκαλόχρωμη Αλτερνατίβα η οποία ξεκινώντας απ' το Βρόκλαβ εξαπλώθηκε, τα δύο τελευταία χρόνια, σ' όλες τις μεγάλες πόλεις. Οι «πορτοκαλήδες», οι Πολωνοί επίγονοι των γίπις και των πρόβος (όπως εύστοχα τους χαρακτηρίζει σε πρόσφατο άρθρο του το περιοδικό *Ανοιχτή Πόλη*), ξαφνιάζουν με τα ευφάνταστα συνθήματα και τα πρωτότυπα χάπενινγκ. Στις 7 Οκτωβρίου του '87 αρκετοί πορτοκαλήδες συνελήφθησαν όταν στον εορτασμό της Εθνικής Ημέρας των Δυνάμεων Ασφαλείας επιχείρησαν να αγκαλιάσουν και να φιλήσουν στο στόμα (!) τις συγκεντρωμένες αστυνομικές δυνάμεις. Πέντε μέρες αργότερα, σύμφωνα πάντα με την

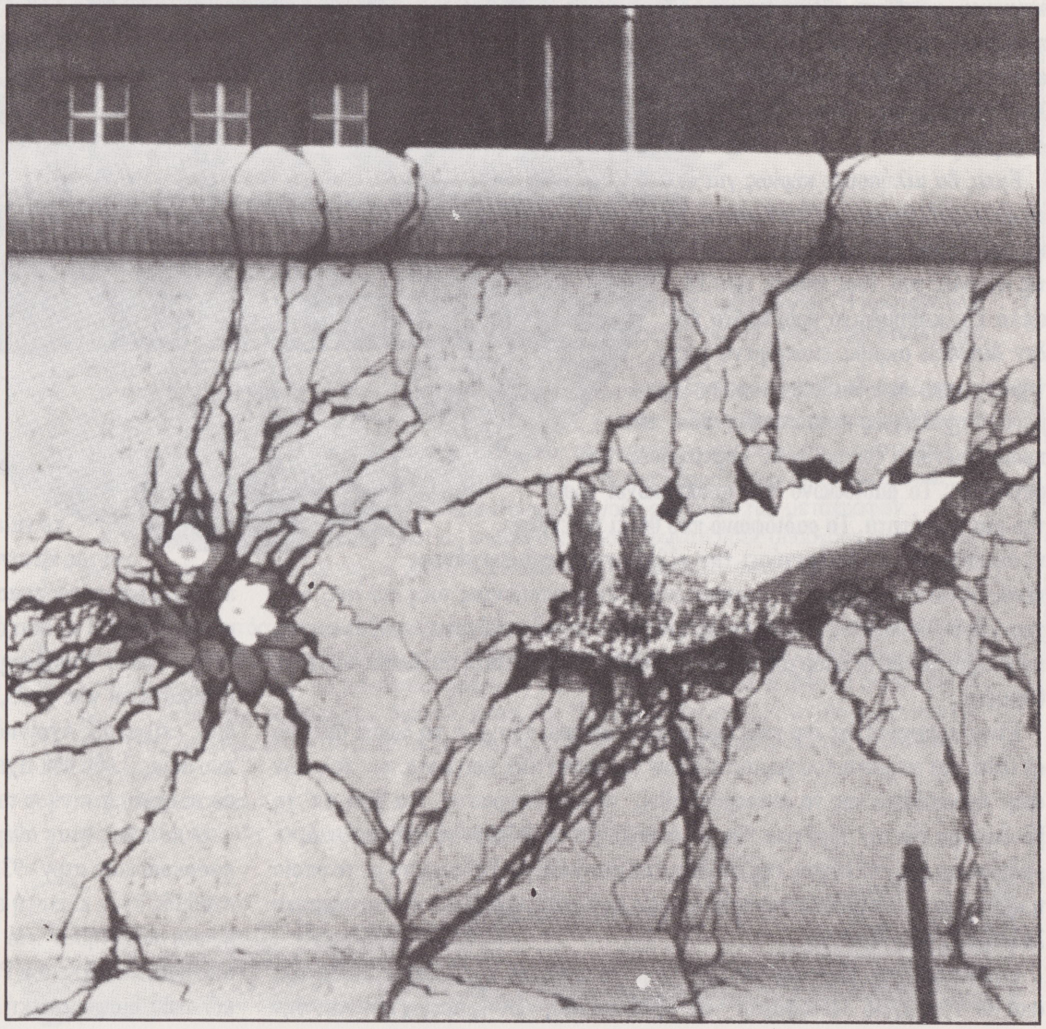
φωνάζοντας: «Ζήτω το Σύμφωνο της Βαρσοβίας, η αβαντγκάρντ της ειρήνης». Τον Αύγουστο του '88, 300 «πορτοκαλήδες» ντυμένοι με στρατιωτικά ρούχα και κρατώντας παιδικά πολυβόλα επεχείρησαν να εισβάλλουν στην Τσεχοσλοβακία προκειμένου να επιβάλουν «μια πιο σωστή σοσιαλιστική τάξη πραγμάτων», όπως τριάντα χρόνια πριν είχαν κάνει οι Ρώσοι. Αυτά τα χάπενινγκ αλλά και τα συνθήματα στους τοίχους που γράφουν οι «πορτοκαλήδες» (π.χ. «Ζεις κάθε μέρα;») εμφανώς έχουν «μπλοκάρει» τα επίσημα μέσα ενημέρωσης που μιλούν για «άτομα που

χίας» ή «Η ευτυχία είναι τίποτα. Μα όταν δεν την έχεις είναι σαν ένα πετραδάκι στο παπούτσι σου» σηματοδοτούν ένα ύφος που, όπως λένε οι ίδιοι, δεν υπάρχει γι' αυτό χώρος στα μαζικά μέσα ενημέρωσης: *«Ζωγραφίζουμε με σπρέι στους τοίχους επειδή θέλουμε να είμαστε ελεύθεροι. Θέλουμε να πολεμήσουμε το χρόνο που φεύγει και θέλουμε να εκφράσουμε την ανησυχία μας για το μέλλον. Ζωγραφίζουμε. Αυτό δείχνει ότι υπάρχουμε.»*

Θα επανέλθουμε.

Μιχαήλ Πρωτοψάλτης

Γκράφιτι στο τείχος του Βερολίνου.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

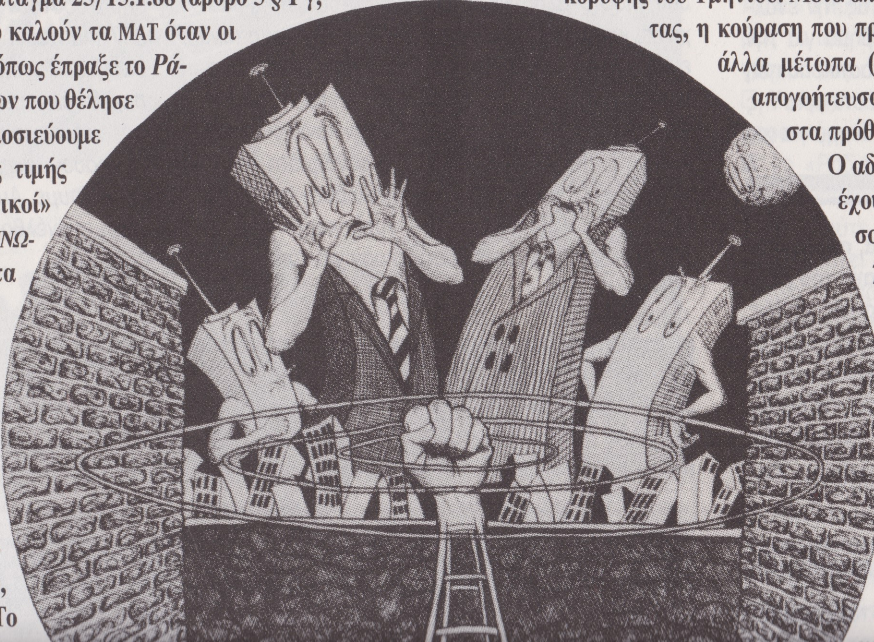
Το εναλλακτικό ραδιόφωνο

■ Επιμέλεια, συνεντεύξεις: Κατερίνα Ασπρογέρακα, Άκης Ασπρογέρακας ■

Το εμπορικό-ιδιωτικό ραδιόφωνο που λυμαίνεται τα ερτζιανά κύματα θέλει πρωτίστως ν' ασκήσει εξουσία. Την εξουσία των οικονομικών κολοσσών που εισδύοντας στο χώρο των μαζικών μέσων δημιουργούν και ενισχύουν περισσότερο τις πολύπλοκες, γραφειοκρατικές και συγκεντρωτικές δομές που χαρακτηρίζουν τα μέσα επικοινωνίας στη σημερινή τους φάση. Υπάρχει σήμερα εμφανώς η τάση αυτά τα μέσα να συγκεντρωθούν σε ελάχιστα χέρια. Ένα κατ' εξοχήν κοινωνικό και συντροφικό μέσο όπως το ραδιόφωνο μετά την αποδέσμευσή του από την κρατική εξουσία περνάει κάτω απ' τον έλεγχο οργανωμένων ιδιωτικών συμφερόντων. Στη μπάντα των FM υπάρχουν σήμερα κομματικοί ραδιοσταθμοί που είναι κατ' επίφαση δημοτικοί, ραδιοσταθμοί των εφοπλιστών και των μεγαλοεκδοτών.

Δημοτικοί ραδιοσταθμοί που κατ' ουσίαν παρανομούν αφού δεν επιτρέπουν την ελεύθερη πρόσβαση στους ίδιους τους δημότες τους και ιδιαίτερα στους νέους όπως ορίζει το Προεδρικό διάταγμα 25/15.1.88 (άρθρο 5 § 1 γ, δ). Διαδημοτικοί ραδιοσταθμοί που καλούν τα ΜΑΤ όταν οι δημότες τους απαιτήσουν το λόγο, όπως έπραξε το *Ράδιο 5* τα Χριστούγεννα με ομάδα νέων που θέλησε να μεταδοθεί κείμενο (το αναδημοσιεύουμε στις επόμενες σελίδες), ως φόρος τιμής στο Ρουμανικό λαό. Άλλοι «δημοτικοί» ραδιοσταθμοί, όπως ο *9,41 ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ FM*, απολύουν μέσα σε μια νύχτα όλο το δημοσιογραφικό τμήμα προκειμένου να δικτυωθούν (κατά παράβαση του άρθρου 6 § 1, 2 του ανωτέρω Πρ. διατάγμ.) με άλλους, κομματικά ταυτόσημους σταθμούς.

Εμείς θα μιλήσουμε κυρίως για το άλλο ραδιόφωνο, το εναλλακτικό ραδιόφωνο, τα προβλήματά του, τις αγωνίες του, τους πόθους του. Το

δήμευση περιουσιακών στοιχείων άσχετων πολλές φορές με την αλυσίδα των μηχανημάτων εκπομπής.

Σήμερα ο ίδιος τεχνομπαμπούλας αποφασίζει αν θα πάρει άδεια των 30 KW ο ANTENNA ή ο «902» και 141 watt το *Ράδιο Κιβωτός*, (εναλλακτικό ραδιόφωνο στη Θεσσαλονίκη).

Η *Κοκκινοσκουφίτσα* στο Χαλάνδρι είναι πάνω από 12 μήνες που περιμένει απάντηση στην αίτησή της για άδεια, ενώ συστηματοποιείται η παράδοση της συχνότητάς της σε άλλους ραδιοσταθμούς μια και οι 94,6 MHZ είναι απ' αυτούς που παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα διαφημιστικά τιμολόγια. Θύμα παραγκωνισμού από το Ράδιο Κύκλος που εκπέμπει στους 94,8 MHZ. Το *Ράδιο Παρέμβαση* από τον Κορυδαλλό σταμάτησε να εκπέμπει μετά από 18 μήνες αφού τα 400 watt που εξέπεμπαν από την εξαόροφη πολυκατοικία ξαφνικά εκμηδενίστηκαν από τα 5 KW του Ράδιο Κύκλος εγκαταστημένα στα 1.000 μέτρα της κορυφής του Υμηττού. Μετά από επανειλημμένες αλλαγές συχνότητας, η κούραση που προκάλεσε ο τεχνικός πόλεμος και με άλλα μέτωπα (διαφημισάκηδες, οικοπεδάδες κ.ά.) απογοήτευσαν τα μέλη του στεκιού και το έφεραν στα πρόθυρα της διάλυσης.

Ο αδυσώπητος ανταγωνισμός ισχύος που έχουν επιβάλλει οι μεγαλοσταθμοί σπόνσορες εκτόπισε πρώτα τους ερασιτεχνικούς σταθμούς και μετά τις σποραδικές αυτόνομες ραδιοπροσπάθειες των ομάδων γειτονιάς. Μια εγκατάσταση αναμεταδότη συνήθως ξεπερνά τα 10.000.000. Το συνηθισμένο κόστος μιας τέτοιας κεραίας είναι γύρω στα 2.000.000.

Τα ποσά που τζιράρονται στο σύνολο της εγκατάστασης ενός ραδιοσταθμού (π.χ. ο ANTENNA λέγεται ότι κόστισε πάνω από 250.000.000 ε-

Δημοτικοί ραδιοσταθμοί που κατ' ουσίαν παρανομούν αφού δεν επιτρέπουν την ελεύθερη πρόσβαση στους ίδιους τους δημότες τους και ιδιαίτερα στους νέους όπως ορίζει το Προεδρικό διάταγμα 25/15.1.88 (άρθρο 5 § 1 γ, δ). Διαδημοτικοί ραδιοσταθμοί που καλούν τα ΜΑΤ όταν οι δημότες τους απαιτήσουν το λόγο, όπως έπραξε το *Ράδιο 5* τα Χριστούγεννα με ομάδα νέων που θέλησε να μεταδοθεί κείμενο (το αναδημοσιεύουμε στις επόμενες σελίδες), ως φόρος τιμής στο Ρουμανικό λαό. Άλλοι «δημοτικοί» ραδιοσταθμοί, όπως ο *9,41 ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ FM*, απολύουν μέσα σε μια νύχτα όλο το δημοσιογραφικό τμήμα προκειμένου να δικτυωθούν (κατά παράβαση του άρθρου 6 § 1, 2 του ανωτέρω Πρ. διατάγμ.) με άλλους, κομματικά ταυτόσημους σταθμούς.

Εμείς θα μιλήσουμε κυρίως για το άλλο ραδιόφωνο, το εναλλακτικό ραδιόφωνο, τα προβλήματά του, τις αγωνίες του, τους πόθους του. Το απλό και καθημερινό ραδιόφωνο που δεν διαθέτει ακριβά εισαγόμενα μηχανήματα, που δεν διαθέτει ακριβοπληρωμένους ηχολήπτες ούτε διευθυντάδες ούτε προϊσταμένους ζώνης ούτε πορτιέρηδες και μπράβους. Το ραδιόφωνο που συσπειρώνει γύρω του μια κοινότητα. Το ραδιόφωνο που θέλει να ενώσει, ν' αφυπνίσει και να ενισχύσει την αλληλεγγύη δημιουργώντας νέους αυτόνομους δίαυλους επικοινωνίας, ενεργοποιώντας τους πολίτες, διαχέοντας αφιλοκερδώς πληροφορίες προς όλες τις κατευθύνσεις, προβάλλοντας προβλήματα που οι υπάρχουσες οικονομικές και πολιτικές πολώσεις κρατάνε θαμμένα.

Είναι προφανές ότι ένα εναλλακτικό ραδιόφωνο πασχίζει να δώσει διέξοδο σε ιδέες και ρεύματα που χαρακτηρίζουν την αυθεντική κοινωνία των πολιτών στην προσπάθειά της να αυτοοργανωθεί, να αυτοεκφραστεί, να βγει απ' τη βουβαμάρα και την αδράνεια. Θα μιλήσουμε για το ραδιόφωνο στη γειτονιά, το ραδιόφωνο του συλλόγου, της ομάδας, του συνδικάτου. Ραδιόφωνο με το οποίο η κοινωνία θα καταθέτει τις πρωτογενείς αντιστάσεις της και την αυθόρμητη λαϊκή δημιουργικότητα.

Ο μπαμπούλας των παρεμβολών χρησιμοποιήθηκε κατά κόρον παλιότερα από το Υπουργείο Μεταφορών για την καταδίκη των ερασιτεχνών και την τα 400 watt που εξέπεμπαν από την εξαόροφη πολυκατοικία ξαφνικά εκμηδενίστηκαν από τα 5 KW του Ράδιο Κύκλος εγκαταστημένα στα 1.000 μέτρα της κορυφής του Υμηττού. Μετά από επανειλημμένες αλλαγές συχνότητας, η κούραση που προκάλεσε ο τεχνικός πόλεμος και με άλλα μέτωπα (διαφημισάκηδες, οικοπεδάδες κ.ά.) απογοήτευσαν τα μέλη του στεκιού και το έφεραν στα πρόθυρα της διάλυσης.

Ο αδυσώπητος ανταγωνισμός ισχύος που έχουν επιβάλλει οι μεγαλοσταθμοί σπόνσορες εκτόπισε πρώτα τους ερασιτεχνικούς σταθμούς και μετά τις σποραδικές αυτόνομες ραδιοπροσπάθειες των ομάδων γειτονιάς. Μια εγκατάσταση αναμεταδότη συνήθως ξεπερνά τα 10.000.000. Το συνηθισμένο κόστος μιας τέτοιας κεραίας είναι γύρω στα 2.000.000.

Τα ποσά που τζιράρονται στο σύνολο της εγκατάστασης ενός ραδιοσταθμού (π.χ. ο ANTENNA λέγεται ότι κόστισε πάνω από 250.000.000 ενώ ανάλογο ποσό ακούγεται και για τον SKY με τα τελευταίας τεχνολογίας SONY Κοσκωτομηχανήματα) προκάλεσαν και προκαλούν τον καγχασμό των παλιών ερασιτεχνών της μπάντας...

Αφού με τόσα εκατομμύρια, ο ANTENNA αναγκάστηκε να εκπέμψει σε τρεις και τέσσερις συχνότητες αποτυγχάνοντας παταγωδώς να ακουστεί σε μία όπως π.χ. ακουγόταν ο πάλαι ποτέ μετανοημένος ερασιτέχνης «267» με τα στερεοφωνικά του σπιτιού του και με τα 400 WATT κλασικό «κανόνι» πομπό της εποχής του '85.

Πρόσφατο παράδειγμα σκληρού ανταγωνισμού προς εναλλακτικό ραδιοσταθμό είναι και ο «93,7» προς το *Ράδιο Όραμα* στο Αγρίνιο. Ο «93,7», σταθμός επιφανούς Αγρινιώτη εμπόρου, με πάγιο εξοπλισμό γνωστού ιταλικού οίκου αξίας 7.000.000 είχε να κάνει με τα ερασιτεχνικά μηχανήματα των 500.000 με τα οποία ξεκίνησε το Ράδιο Όραμα.

Ο πόλεμος ήταν αθέμιτος και ξεκινούσε από την εκ παραθύρου χορήγηση πασοκοάδειας στον «93,7» μέχρι φήμες για παρεμβολές που ενέσπειρε ο ίδιος σταθμός στην κλειστή αγρινιώτικη κοινωνία με ορισμένους καλοθελητές που πρωταγωνίστησαν στο στήσιμο του σκηνικού. Αλλά ο μεζές ήταν αλλού: Η ακροαματικότητα του Ράδιο Όραμα ήταν διπλάσια από τον «93,7» και η επακόλουθη διαφημιστική ζημιά έφερε τον εισαγγελέα και την κατάσχεση των

μηχανημάτων του Ράδιο Όραμα.

Άλλο παράδειγμα είναι το *Ράδιο-Κιβωτός* που από το Φλεβάρη του '88 άλλαξε 5 συχνότητες 96,3/96,4/96,7/96,9/97,1 MHZ, κυνηγημένο από το Radio FREE το νεανικό ραδιόφωνο και τον STAR F.M. Το 1989 πήρε άδεια για τους 92,5 MHZ (με 141 Watt μάξιμουμ ισχύ!) χωρίς όμως και να σταματήσουν οι ενοχλήσεις. Επανειλημμένες κλήσεις στην Ασφάλεια γιατί την συχνότητα, όπως μας λένε οι καταγγελίες, την διεκδικούσαν άλλα κυκλώματα με πιέσεις, απειλές, παρεμβολές. Παρ' όλ' αυτά το Ράδιο Κιβωτός άντεξε και σήμερα έχει 18ωρο πρόγραμμα με συνολικό κόστος εγκαταστάσεων κάτω των 700.000 δρχ. Το Φλεβάρη έκλεισε δύο χρόνια λειτουργίας ενώ η συναγωγή των μελών του ευλαβικά συνέρχεται κάθε δεύτερη Κυριακή απόγευμα.

Το άλλο Θεσσαλονικιό ραδιόφωνο, το *Ράδιο Ουτοπία*, ξεκίνησε από τους 107,5, δημιουργώντας μια όαση στα δεξιά όρια της μπάντας, για να καταλήξει στους 107,7 MHZ αφού πιο πάνω δεν γίνεται διότι εκπέμπουν τα αεροπλάνα. Έχει προβλήματα από τον συνωστισμό μεγάλου αριθμού ερασιτεχνών και ορισμένων σκυλοεμπορικών χωρίς άδεια. Παρ' όλη την καλή θέληση σχεδόν όλων των πλευρών να μοιρασθούν δίκαια οι 107 MHZ, πάντα οι εκπέμποντες σταθμοί ήταν περισσότεροι από τις διαθέσιμες συχνότητες οπότε έπιπτε και η σχετική «τάπα» προς όφελος συνήθως των 600 W του Ράδιο Ουτοπία. Τώρα η Ουτοπία μετά την τρίχρονη πορεία της, πολιορκημένη, εξακολουθεί να εκπέμπει και να εξελίσσεται, φτύνοντας την κυρίαρχη ανταγωνιστική αντίληψη για μεγαλύτερη ισχύ και τελειότερα μηχανήματα. Αντίθετα έχει γίνει πολλή προσωπική δουλειά όχι μόνον στις τεχνικές εγκαταστάσεις του στούντιο αλλά και για τις ιδιαίτερες ανάγκες της φυσιογνωμίας του, όπως η ράμπα στην είσοδο για να είναι ο σταθμός προσπελάσιμος σε άτομα με αναπηρίες. Η Ουτοπία φέτος ξεκίνησε πρωινή ζώνη φτάνοντας έτσι τις 20 ώρες εθελοντικού προγράμματος, ενώ η εκκλησία των μελών συνέρχεται τακτικά κάθε Κυριακή απόγευμα.

Κοινό σημείο όλων των εναλλακτικών σταθμών που ήρθαμε σε επαφή ήταν η εμφανής προσωπική δουλειά των μελών. Εδώ απουσιάζουν τα φιμέ τριπλά τζάμια, οι φουτουριστικές ηχομονώσεις, τα βενετικά στόρ, τα ποστ καθιστικά αναμονής και γενικά το σινιέ IBM new look.

Οι χώροι είναι χαρούμενα λειτουργικοί, ελεύθεροι από τα μή χρήσιμα και με το χαρακτηριστικό πολύχρωμο και πολυσήμαντο παζλ αφισών στους τοίχους. Προορισμένοι να καλύπτουν τις συλλογικές ανάγκες της καθημερινής ανθρώπινης επαφής και τις συνελεύσεις των πολυάριθμων μελών.

Τα στούντιο είναι εξοπλισμένα με τα απαραίτητα μηχανήματα ήχου που όμως η διαφορετική μάρκα και μοντέλο του καθενός μαρτυρά την εθελοντική προσφορά, και όχι το πανάκριβο ψηφιακό συνολάκι αγορασμένο από την Sony για το... technoimage του σταθμού. Η ακουστική ποιότητα εδώ δεν μετριέται με την εγγυημένη μάρκα μιας αυτόματης 24κάναλης αλλά με τις δημιουργικές και πολλές ανθρωποώρες των τεχνικών του κάθε σταθμού. Το βέβαιο είναι ότι ποιοτικώς η ακουστικότητα αυτών των σταθμών είναι η ίδια αν όχι, σε αρκετές περιπτώσεις, καλύτερη από τους υπόλοιπους εμπορικούς και κρατικούς σταθμούς.

Στις εγκαταστάσεις των μηχανημάτων εκπομπής λείπουν οι 30μετροι πυλώνες με τις εντυπωσιακές κεραίες που αν δεν καταπατούν κάποιον δασικό, κοινοτικό ή αρχαιολογικό χώρο σίγουρα μολύνουν με τις ισχυρές πεδιακές ακτινοβολίες των δεκάδων κιλοβάτ.

Με εξαίρεση τον εναλλακτικό ραδιοσταθμό του Κιλκίς, όπου η ομάδα που τον διαχειρίζεται κατόρθωσε να κατασκευάσει μόνη της πυλώνα διαστάσεων ανάλογων προς αυτόν του «98,4» στα Τουρκοβούνια. Και σ' αυτήν την περίπτωση ο πομπός είναι 1.000 W και εγκαταστημένος στον κήπο μιας συμπαθητικής μονοκατοικίας στις παρυφές της πόλης.

Τέλος οι πομποί είναι ηρωικές ιδιοκατασκευές που αψηφώντας το σύγχρονο βιομηχανικό ντιζάιν ξιφομαχούν στους αιθέρες με τους αδηφάγους της εμπορικής εκτόνωσης. Είναι προσεκτικά συντονισμένοι μετά από ελέγχους που κράτησαν εβδομάδες. Το μεράκι φαίνεται και στις βλάβες που όταν (σπάνια) παρουσιάζονται είναι ευκαιρία για γενικό ξεσκόνισμα και σέρβις του μηχανήματος.

Το 1989, με τους έντονους συνελευσιακούς προβληματισμούς των εναλλακτικών ραδιοσταθμών για τις προοπτικές τους, έφυγε, αφήνοντας στο 1990 την ανήσυχη ωριμότητα για εσωτερική αναδιοργάνωση, και μεγαλύτερη επεξεργασία του ύφους των σταθμών. Τέθηκαν κάποιες νέες δεοντολογίες που πηγάζουν από την ξεχωριστή εμπειρία του κάθε ραδιοσταθμού και στόχοι όπως η απλή συνέπεια της εβδομαδιαίας κυκλικότητας του προγράμματος και η χρονική ακρίβεια στα ραντεβού των εκπομπών. Μεγαλύτερη κινητικότητα των μελών προς τα κοινωνικά με συνεντεύξεις, εκδηλώσεις αλλά και με συμμετοχή σε καταλήψεις ή άλλες κοινωνικές διαμαρτυρίες. Τα αποτελέσματα δεν άργησαν να φανούν. Η φίμωση που επέβαλαν τα επίσημα ΜΜΕ για την Αραβησσό έσπασε και από την δημοσιοποίηση που έδωσαν οι εναλλακτικοί ραδιοσταθμοί της Θεσσαλονίκης, όταν κανείς ακόμη δεν μιλούσε για τα επιχειρούμενα στην υδροδότηση. Αντίστοιχα καταλυτική ήταν η δυναμική παρέμβαση της Κοκκινοσκουφίτσας στην Ρεματιά του Χαλανδρίου.

Οι διεργασίες και οι ζυμώσεις που εμφανίστηκαν τόσο έντονα στους εναλλακτικούς ραδιοσταθμούς στα τέλη του 1989 ήταν πολυποίκιλες και πολυμέτωπες. Οι απαιτήσεις των ίδιων των μελών αυξήθηκαν και «παραδοσιακοί» τρόποι σκέψης και οργάνωσης επανεξετάσθηκαν.

Νέες μέθοδοι προβολής και σύνδεσης με την κοινωνία επιλέχθηκαν οι οποίες έδωσαν μεγαλύτερη ευελιξία και πιο ευαίσθητα ανακλαστικά απέναντι στα κοινωνικά γεγονότα και στα μουσικά ρεύματα. Αυτή η επιμελημένη ύφανση κοινωνικού πλέγματος προοιωνίζει τη χαραυγή της νέας κοινότητας που θα διαθέτει τα δικά της μέσα ενημέρωσης.

για τις ιδιαίτερες ανάγκες της φυσιογνωμίας του, όπως η ράμπα στην είσοδο για να είναι ο σταθμός προσπελάσιμος σε άτομα με αναπηρίες. Η Ουτοπία φέτος ξεκίνησε πρωινή ζώνη φτάνοντας έτσι τις 20 ώρες εθελοντικού προγράμματος, ενώ η εκκλησία των μελών συνέρχεται τακτικά κάθε Κυριακή απόγευμα.

Κοινό σημείο όλων των εναλλακτικών σταθμών που ήρθαμε σε επαφή ήταν η εμφανής προσωπική δουλειά των μελών. Εδώ απουσιάζουν τα φιμέ τριπλά τζάμια, οι φουτουριστικές ηχομονώσεις, τα βενετικά στόρ, τα ποστ καθιστικά αναμονής και γενικά το σινιέ IBM new look.

Οι χώροι είναι χαρούμενα λειτουργικοί, ελεύθεροι από τα μή χρήσιμα και με το χαρακτηριστικό πολύχρωμο και πολυσήμαντο παζλ αφισών στους τοίχους. Προορισμένοι να καλύπτουν τις συλλογικές ανάγκες της καθημερινής ανθρώπινης επαφής και τις συνελεύσεις των πολυάριθμων μελών.

Τα στούντιο είναι εξοπλισμένα με τα απαραίτητα μηχανήματα ήχου που όμως η διαφορετική μάρκα και μοντέλο του καθενός μαρτυρά την εθελοντική προσφορά, και όχι το πανάκριβο ψηφιακό συνολάκι αγορασμένο από την Sony για το... technoimage του σταθμού. Η ακουστική ποιότητα εδώ δεν μετριέται με την εγγυημένη μάρκα μιας αυτόματης 24κάναλης αλλά με τις δημιουργικές και πολλές ανθρωποώρες των τεχνικών του κάθε σταθμού. Το βέβαιο είναι από την ξεχωριστή εμπειρία του κάθε ραδιοσταθμού και στόχοι όπως η απλή συνέπεια της εβδομαδιαίας κυκλικότητας του προγράμματος και η χρονική ακρίβεια στα ραντεβού των εκπομπών. Μεγαλύτερη κινητικότητα των μελών προς τα κοινωνικά με συνεντεύξεις, εκδηλώσεις αλλά και με συμμετοχή σε καταλήψεις ή άλλες κοινωνικές διαμαρτυρίες. Τα αποτελέσματα δεν άργησαν να φανούν. Η φίμωση που επέβαλαν τα επίσημα ΜΜΕ για την Αραβησσό έσπασε και από την δημοσιοποίηση που έδωσαν οι εναλλακτικοί ραδιοσταθμοί της Θεσσαλονίκης, όταν κανείς ακόμη δεν μιλούσε για τα επιχειρούμενα στην υδροδότηση. Αντίστοιχα καταλυτική ήταν η δυναμική παρέμβαση της Κοκκινοσκουφίτσας στην Ρεματιά του Χαλανδρίου.

Οι διεργασίες και οι ζυμώσεις που εμφανίστηκαν τόσο έντονα στους εναλλακτικούς ραδιοσταθμούς στα τέλη του 1989 ήταν πολυποίκιλες και πολυμέτωπες. Οι απαιτήσεις των ίδιων των μελών αυξήθηκαν και «παραδοσιακοί» τρόποι σκέψης και οργάνωσης επανεξετάσθηκαν.

Νέες μέθοδοι προβολής και σύνδεσης με την κοινωνία επιλέχθηκαν οι οποίες έδωσαν μεγαλύτερη ευελιξία και πιο ευαίσθητα ανακλαστικά απέναντι στα κοινωνικά γεγονότα και στα μουσικά ρεύματα. Αυτή η επιμελημένη ύφανση κοινωνικού πλέγματος προοιωνίζει τη χαραυγή της νέας κοινότητας που θα διαθέτει τα δικά της μέσα ενημέρωσης.

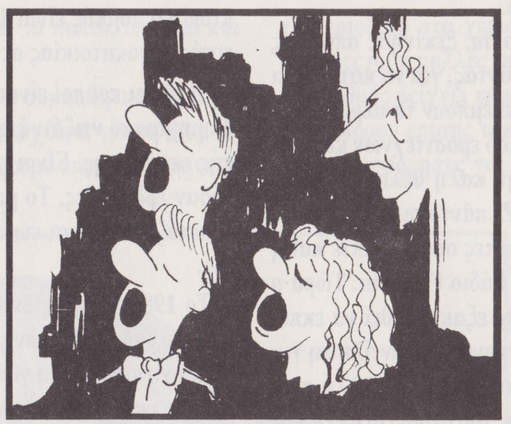
9,41 ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ F.M.

Το κομματικό ραδιόφωνο

Ποτε ισως στο παρελθον τα Μαζικά Μέσα Ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.) δεν είχαν τέτοιο ειδικό βάρος στην ελληνική κοινωνία. Το στήσιμο της νέας βιομηχανίας της συνείδησης είναι ο μίτος που διαπερνά το σύνολο σχεδόν όσων διαδραματίζονται στην κεντρική πολιτική σκηνή, αλλά και στο παρασκήνιο, κατά την τελευταία διετία. Κεφάλαιο, κράτος και κόμματα διαπλέκονται σ᾽ ένα παιχνίδι που, αν και η έκβασή του δεν είναι δοσμένη, η τάση του είναι σαφής: εγκαθίδρυση ολιγοπωλίου στην πληροφόρηση. Ένα νέο STATUS που αφ᾽ ενός θα παράγει, θα συντηρεί και θα αναπαράγει τους όρους της νέας συναινετικής εποχής και αφ᾽ ετέρου θα περιθωριοποιεί και θα εξαφανίζει κάθε κριτική στάση, κάθε ένσταση και αντίσταση.

Σ᾽ αυτό το νέο ομοιογενοποιητικό-ολιγοπωλιακό μοντέλο πληροφόρησης, η περίπτωση του «9,41 ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ FM» είναι ένα μικρό κομματάκι του παζλ, μια λεπτομέρεια. Λεπτομέρεια όμως αρκετά διδακτική για τις κρατούσες συμπεριφορές, προθέσεις και επιλογές και τα συμφέροντα που αυτές συμπυκνώνουν, εκφράζουν και προωθούν.

Ο «9,41 ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ FM» (Δημοτικός Ρ/Σ Ηρακλείου Αττικής) δεν είναι πια ότι υπήρξε μέχρι και τις πρώτες ημέρες της νέας χρονιάς, δηλαδή ένα ελεύθερο, πλουραλιστικό, εναλλακτικό και ειδικό ραδιόφωνο. «Κάποιοι» φρόντισαν γι᾽ αυτό. Τη στιγμή ακριβώς που γκρεμίζονται βάρβαρες δυναστείες, τείχη και κρατικοποιημένα οράματα, αυτοί οι «κάποιοι» θέλησαν να γκρεμίσουν και τα τελευταία υπολείμματα αξιοπιστίας και ευαισθησίας που τους είχαν απομείνει. Αν και το ποιόν τους είναι γνωστό, θέλησαν να μας επιδείξουν γι᾽ άλλη μια φορά τα σταλινικά πιστοποιητικά τους, θέλησαν για άλλη μια φορά να μας υπενθυμίσουν πως είναι γνήσια τέκνα του Αυτοκράτορα Πασών των Ρωσιών Ι.Β.Στάλιν και

Κεφάλαιο, κράτος και κόμματα διαπλέκονται σ᾽ ένα παιχνίδι που αν και η έκβασή του δεν είναι δοσμένη, η τάση είναι σαφής: εγκαθίδρυση ολιγοπωλίου στην πληροφόρηση.

του Δημοτικού Συμβουλίου, να προχωρήσουν από τις 16.1.90 σε διαπραγματεύσεις για την δικτύωση του «9,41» με τους δημοτικούς Ρ/Σ «Δίαυλος 10», «9,31 ΤΙΚ-ΤΑΚ», «ΡΑΔΙΟ-5» και «ΞΕΝΟΣ» (Α.Λιοσίων). Στόχος η συμπαραγωγή κοινών δελτίων ειδήσεων και πολιτικών εκπομπών από επιτελείο δημοσιογράφων που ήδη είχε επιλεγεί με μόνο κριτήριο την απόλυτη νομιμοφροσύνη στην «υψηλή καθοδήγηση του κόμματος της εργατικής τάξης». Έτσι θα περίσσευαν και θα απολύονταν από τον «9,41» επτά από τους δεκατρείς δημοσιογράφους που απασχολούσε το τμήμα. «Μ᾽ ένα σμπάρο, δυο τρυγόνια», που θα ᾽λεγε και ο Χαρ. Φλωράκης.

σιογράφοι έκατσαν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, πριν προλάβουν να ξεδιπλώσουν τα χαρτιά τους, τους κοινοποιήθηκε η ομαδική απόλυσή τους. Το πρόσχημα: Βρίσκονταν σε 48ωρη απεργία. Πάλι καλά δηλαδή που δεν αποφασίστηκε ο εγκλεισμός τους σε ψυχιατρείο κατά τα σοβιετικά πρότυπα άσκησης «φιλεργατικής» πολιτικής. Η συνέλευση των δημοσιογράφων, κρίνοντας πως η νομιμότητα των συλλογικών αποφάσεων είναι ανώτερη από κάθε είδους νομικίστικα τερτίπια, αποφάσισε να μην αναγνωρίσει και νομιμοποιήσει καμιά απόλυση ή διακοπή συνεργασίας με οποιονδήποτε τρόπο κι αν γίνει. Οι δημοσιογράφοι αρνήθηκαν να παραλάβουν την απόφαση του Δ.Σ., πράγμα που έκανε τον αχυράνθρωπο του ΚΚΕ να προχωρήσει στη θυροκόλληση της απόφασης σε δεκατρείς πόρτες μέσω κλητήρα.

Όλες αυτές τις ημέρες οι δημοσιογράφοι του "9,41» κατέβαλαν κάθε προσπάθεια (μοίρασμα προκηρύξεων στους δημότες, δελτία και συνεντεύξεις τύπου) να δημοσιοποιήσουν το τι συνέβαινε στο σταθμό και να καταδείξουν την πολιτική διάσταση της δικτύωσης. Παράλληλα, μέχρι την ώρα που γράφονταν αυτές οι γραμμές, ήταν ανοιχτό το θέμα της κατάληψης του σταθμού, ως ύστατο μέσο να ακυρωθεί έμπρακτα το όλο εγχείρημα. Πρέπει να σημειώσουμε πως η επιχειρούμενη δικτύωση είναι παράνομη, βάση του Προεδρικού Διατάγματος 25 για την τοπική ραδιοφωνία, ενώ παραβιάζει και διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας. Σ᾽ αυτό οι Δ/σεις των πέντε σταθμών δεν έχουν δώσει απάντηση, εκτός αν περιμένουν να συμπεράνουμε πως σαν γνήσιοι κομμουνιστές δεν αποδέχονται την αστική νομιμότητα.

Πρέπει ακόμη να σημειώσουμε την άμεση αντίδραση της Ομοσπονδίας Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων στο όλο εγχείρημα, που εκφρά-

ποιεί και θα εξαφανίζει κάθε κριτική στάση, κάθε ένσταση και αντίσταση.

Σ' αυτό το νέο ομοιογενοποιητικό-ολιγοπωλιακό μοντέλο πληροφόρησης, η περίπτωση του «**9,41 ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ FM**» είναι ένα μικρό κομματάκι του παζλ, μια λεπτομέρεια. Λεπτομέρεια όμως αρκετά διδακτική για τις κρατούσες συμπεριφορές, προθέσεις και επιλογές και τα συμφέροντα που αυτές συμπυκνώνουν, εκφράζουν και προωθούν.

Ο «9,41 ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ FM» (Δημοτικός Ρ/Σ Ηρακλείου Αττικής) δεν είναι πια ότι υπήρξε μέχρι και τις πρώτες ημέρες της νέας χρονιάς, δηλαδή ένα ελεύθερο, πλουραλιστικό, εναλλακτικό και ειδικό ραδιόφωνο. «Κάποιοι» φρόντισαν γι' αυτό. Τη στιγμή ακριβώς που γκρεμίζονται βάρβαρες δυναστείες, τείχη και κρατικοποιημένα οράματα, αυτοί οι «κάποιοι» θέλησαν να γκρεμίσουν και τα τελευταία υπολείμματα αξιοπιστίας και ευαισθησίας που τους είχαν απομείνει. Αν και το ποιόν τους είναι γνωστό, θέλησαν να μας επιδείξουν γι' άλλη μια φορά τα σταλινικά πιστοποιητικά τους, θέλησαν για άλλη μια φορά να μας υπενθυμίσουν πως είναι γνήσια τέκνα του Αυτοκράτορα Πασών των Ρωσιών Ι.Β.Στάλιν και ομογάλακτοι των κάθε λογής Τσαουσέσκου.

Με την αρχή της νέας χρονιάς ο 9,41 κλήθηκε να συγκαταθέσει στις επιταγές του «οικουμενικού» παιχνιδιού. Το αδέσμευτο ύφος, η ελεύθερη έκφραση, η κριτική και εναλλακτική στάση «ενοχλούσαν» όπως με ...**ΠΕΡΙΣΣΟ** θράσος ομολόγησαν ο Δ.Γόντικας, μέλος του Π.Γ. του ΚΚΕ και ο υπεύθυνος Τύπου του ίδιου κόμματος Παν. Λαφαζάνης, σε συνομιλίες που είχαν με τον υπεύθυνο ενημέρωσης του «9,41». Το θέμα του σταθμού απασχόλησε επίσης και την Αχτιδική Επιτροπή Βορείων Προαστείων του ΚΚΕ, όπου αποφασίστηκε να γίνουν οι σχετικές «νουθεσίες» (Βλ. λογοκρισίες). Είχαν όμως την «ατυχία» να πέσουν πάνω σ' ένα δημοσιογραφικό τμήμα που ήταν αποφασισμένο, όσο βρίσκεται μπροστά στα μικρόφωνα του 9,41, να υπερασπιστεί με το όποιο κόστος το δικαίωμα της ελεύθερης πληροφόρησης και της διαφοράς.

Με πρόσχημα την βιωσιμότητα του σταθμού, ο αχυράνθρωπος του ΚΚΕ Κυρ. Φιλιππίδης, πρόεδρος του Δ.Σ., και η σταλινική πλειοψηφία του συμβουλίου, αποφασίζουν, ερήμην των εργαζομένων και

Κεφάλαιο, κράτος και κόμματα διαπλέκονται σ' ένα παιχνίδι που αν και η έκβασή του δεν είναι δοσμένη, η τάση είναι σαφής: εγκαθίδρυση ολιγοπωλίου στην πληροφόρηση.

του Δημοτικού Συμβουλίου, να προχωρήσουν από τις 16.1.90 σε διαπραγματεύσεις για την δικτύωση του «9,41» με τους δημοτικούς Ρ/Σ «Δίαυλος 10», «9,31 ΤΙΚ-ΤΑΚ», «ΡΑΔΙΟ-5» και «ΞΕΝΟΣ» (Α.Λιοσίων). Στόχος η συμπαραγωγή κοινών δελτίων ειδήσεων και πολιτικών εκπομπών από επιτελείο δημοσιογράφων που ήδη είχε επιλεγεί με μόνο κριτήριο την απόλυτη νομιμοφροσύνη στην «υψηλή καθοδήγηση του κόμματος της εργατικής τάξης». Έτσι θα περίσσευαν και θα απολύονταν από τον «9,41» επτά από τους δεκατρείς δημοσιογράφους που απασχολούσε το τμήμα. «Μ' ένα σμπάρο, δυο τρυγόνια», που θα 'λεγε και ο Χαρ. Φλωράκης.

Από την πρώτη στιγμή που οι δημοσιογράφοι πληροφορήθηκαν (τυχαία) τα σχέδια της διεύθυνσης, η απάντησή τους ήταν μία και ομόφωνη: Καμία απόλυση, καμία αλλαγή της φυσιογνωμίας του σταθμού και σταμάτημα κάθε διαπραγμάτευσης για δικτύωση που ουσιαστικά θα σημάνει την υπαγωγή του «9,41» στον Περισσό. Επειδή μάλιστα ο αχυράνθρωπος του ΚΚΕ επέμενε πως το πρόβλημα του σταθμού ήταν οικονομικό και έπρεπε να αντιμετωπιστεί με την νεοφιλελεύθερη συνταγή των απολύσεων, το δημοσιογραφικό τμήμα επεξεργάστηκε εναλλακτική οικονομική πρόταση βιωσιμότητας. Η πρόταση απέτρεπε τη δικτύωση και εξασφάλιζε όχι μόνο την βιωσιμότητα του σταθμού αλλά και την αναστροφή της καθοδικής του πορείας ώστε μεσοπρόθεσμα να αποτελέσει μια επιχείρηση που θα αποφέρει έσοδα και δεν θα σπαταλά το χρήμα των δημοτών.

Όταν το διοικητικό συμβούλιο πληροφορήθηκε την πρόθεση των δημοσιογράφων κατάλαβε πως το φύλλο συκής που άκουγε στο όνομα «οικονομικό πρόβλημα» είχε πέσει. Έπρεπε πάση θυσία η πρόταση να μην συζητηθεί. Γι' αυτό και όταν οι δημοσιογράφοι ζήτησαν την σύγκληση του Δημοτικού Συμβουλίου ... απόφαση του Δ.Σ., πράγμα που έκανε τον αχυράνθρωπο του ΚΚΕ να προχωρήσει στη θυροκόλληση της απόφασης σε δεκατρείς πόρτες μέσω κλητήρα.

Όλες αυτές τις ημέρες οι δημοσιογράφοι του «9,41» κατέβαλαν κάθε προσπάθεια (μοίρασμα προκηρύξεων στους δημότες, δελτία και συνεντεύξεις τύπου) να δημοσιοποιήσουν το τι συνέβαινε στο σταθμό και να καταδείξουν την πολιτική διάσταση της δικτύωσης. Παράλληλα, μέχρι την ώρα που γράφονταν αυτές οι γραμμές, ήταν ανοιχτό το θέμα της κατάληψης του σταθμού, ως ύστατο μέσο να ακυρωθεί έμπρακτα το όλο εγχείρημα. Πρέπει να σημειώσουμε πως η επιχειρούμενη δικτύωση είναι παράνομη, βάση του Προεδρικού Διατάγματος 25 για την τοπική ραδιοφωνία, ενώ παραβιάζει και διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας. Σ' αυτό οι Δ/σεις των πέντε σταθμών δεν έχουν δώσει απάντηση, εκτός αν περιμένουν να συμπεράνουμε πως σαν γνήσιοι κομμουνιστές δεν αποδέχονται την αστική νομιμότητα.

Πρέπει ακόμη να σημειώσουμε την άμεση αντίδραση της Ομοσπονδίας Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων στο όλο εγχείρημα, που εκφράστηκε με ψήφισμα συμπαράστασης από την τρίτη Πανελλαδική Συνδιάσκεψη, ενώ μετά από πρωτοβουλία της Μαρίνας Δίζη κατατέθηκε επίκαιρη ερώτηση στη Βουλή.

Κλείνοντας αυτό το σημείωμα θέλουμε να τονίσουμε πως, ανεξάρτητα από την έκβαση της κρίσης στον «9,41» και το μέλλον της δικτύωσης των πέντε (ενώ δεν αποκλείεται ότι στο μέλλον θα δούμε και τηλεοπτικές δικτυώσεις), είναι αναγκαίο να ανοίξει μια όσο το δυνατόν πιο πλατιά συζήτηση για την δομή, την λειτουργία και τον ρόλο των ΜΜΕ σήμερα. Αν η πολιτική των συνασπισμένων δυνάμεων του Κεφαλαίου, του Κράτους και των Κομμάτων είναι αυτή που περιγράψαμε πολύ σχηματικά στην πρώτη παράγραφο αυτού του σημειώματος, ποια θα είναι η εναλλακτική, έμπρακτη απάντηση; Στην πρόκληση πρέπει να απαντήσουμε. Διαφορετικά δεν θα μας απομείνει άλλο πέρα από το να θρηνολογούμε μετά από κάθε μικρή διδακτική ιστορία σαν κι αυτή του «9,41 ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ FM».

Ζαχαρίας Λουδάρος
Έφη Ασημακοπούλου

ΟΥΤΟΠΙΑ : Αυτοί παίζουν με την εξουσία, εμείς δουλεύουμε ασύμβατα για την επικοινωνία!

■ 107,7 F.M. STEREO — ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ■

Μπαίνοντας στο στούντιο του Ράδιο Ουτοπία, βλέπεις με έκπληξη, ότι υπάρχει μια ράμπα ξύλινη από την είσοδο του στούντιο μέχρι το χώρο εκπομπής. Σημειωτέον, ότι το στούντιο είναι ημιϋπόγειο με μεγάλα παράθυρα που δεν του στερούν το φως. Ρωτώντας μαθαίνεις ότι η ράμπα υπάρχει για να είναι προσπελάσιμος ο σταθμός σε άτομα με ειδικές ανάγκες. Ο σταθμός έχει μια ιδιαίτερη ευαισθησία πάνω σ' αυτό το θέμα και η εκπομπή μεγαλύτερης ακροαματικότητας αναφέρεται πάνω στα προβλήματα αυτών των ανθρώπων. Είναι ίσως ο μοναδικός σταθμός στην Ελλάδα που έχει προνοήσει τη συμμετοχή των ανθρώπων αυτών.

Το στούντιο αποτελείται από δύο τεράστιους χώρους. Ο ένας με τραπεζάκια και καρέκλες καφενείου, βαμμένα σε άσπρο μαύρο, είναι ο χώρος που λειτουργεί ως αίθουσα συνελεύσεων και συζητήσεων. Ο δεύτερος τεράστιος χώρος είναι το στούντιο του σταθμού στο οποίο κυριαρχούν οι αφίσες.

Το οργανωτικό του σταθμού μπήκε σε μια τάξη στις τελευταίες συνελεύσεις. Αποφασίστηκε να γίνουν τέσσερις ομάδες: καθαρισμού, τεχνικών, προγράμματος και δημοσίων σχέσεων. Τα μέλη της συνέλευσης θα πρέπει υποχρεωτικά να μετέχουν σε μια ομάδα. Η γενική συνέλευση γίνεται κάθε Κυριακή, όπου και συντονίζονται οι δραστηριότητες. Σχετικά το οργανωτικό είναι χαλαρό και οι περισσότερες δουλειές γίνονται πρωτοβουλιακά.

Το μεγαλύτερο μέρος των εκπομπών του σταθμού είναι μουσικές και καλύπτουν όλο σχεδόν το φάσμα της μουσικής.

Υπάρχουν οι εκπομπές «Τοίχος περηφάνειας» με Ρυθμ Μπουζ και Rock and Roll, «Τζαζεμένη πολιτεία» με μουσική τζαζ, «Τα κουρέλια» με μουσική πανκ, «Οι τεμπέληδες της άγονης κοιλάδας» με ροκ, ρυθμ και μπλουζ, «Για όλα τα καλά παιδιά» με μουσική μόνο από την Ανεξάρτητη σκηνή και παρουσίαση συγκροτημάτων, «107,7 κιλά μέταλλο» με Heavy Metal, «Η ώρα των Μπλουζ» με μουσική Μπλουζ, «Νυχτερινή περίπολος», με έντεχνο ροκ, «Όσα παίρνει ο άνεμος τα κάνει κρεμαστάρια» που παρουσιάζει την Ανεξάρτητη σκηνή, «Χωρίς ανάσα», με παλιό κλασικό ροκ και «Έτσι είναι αν έτσι νομίζετε» με μουσικό new wave της δεκαετίας του '80.

Από ελληνικό ρεπερτόριο υπάρχουν οι εκπομπές «Κάντε το σπίτι σας ταβέρνα» με παλιό λαϊκό ρεμπέτικο, που την παρουσιάζει ο τσαχπίνης Στέφανος, και οι βραδινές εκπομπές (μετά τις 10 μ.μ.), τις οποίες ονομάζουν πειρατική ζώνη για να θυμούνται τις καλές στιγμές της ραδιοφωνίας.

Το Ράδιο Ουτοπία έχει δύο οικολογικές εκπομπές. Η μία λέγεται «Φυσικό περιβάλλον και άγρια φύση» με οικολογικά νέα και ανάλυση κάποιου θέματος. Η δεύτερη εκπομπή ονομάζεται «Πλανήτης γη ώρα μηδέν» και έχει σχόλια, ειδήσεις, συνεντεύξεις.

Άλλες εκπομπές λόγου (και όχι μόνο) είναι: «Για μια απελευθερωτική και αξιοβίωτη αναπηρία», η παρανοϊκή εκπομπή «Πω πω! Τι μεγάλο που είναι!», σάτιρα πάνω σε επιστημονικά θέματα, η «Εκπομπή πολιτικού λόγου και διαλόγου», όπου συζητούνται επίκαιρα πολιτικά θέματα, «Αναζητώντας το Νότο», με μουσική και σχόλια από την Λατινική Αμερική, η σατιρική εκπομπή «Όχι πριν το φαγητό, μετά...», οι «Μουσικές επιλογές και όχι μόνο» με σχόλια και ποικίλη μουσική. Η εκπομπή «Σ' ένα βαθύ μπουντρούμι» καταπιάνεται με θέματα υγείας και αντιπληροφόρησης όπως ναρκωτικά, ιατρική συντεχνία, καταλήψεις και άλλα. Επίσης, υπάρχει ακόμα η σατιρική εκπομπή «ΣΩ.ΒΕ» (Σωματική βελτίωση) και «Για τα μάτια σας μόνο...» που παρουσιάζει τις καινούργιες ταινίες των κινηματογράφων της Θεσσαλονίκης.

Τη συνέντευξη που ακολουθεί την πήρε ο *Άκης Ασπρογέρακας.*

□ **Μια εισαγωγική ερώτηση θα ήταν «ποια είναι η ιστορία του σταθμού σας;»...**

Νίκος: Θα πω πώς ξεκινήσαμε ως ομάδα τη λειτουργία του σταθμού. Είχαμε μεταξύ μας κάποιες κοινές απόψεις για το ραδιόφωνο. Κοινή εμπειρία μπορεί να μην είχαμε αλλά ο καθένας ανάλογα με τις ασχολίες του και τα ενδιαφέροντά του μπορούσε

διαφόρων τύπων και μεγεθών. Έτσι υποθέσαμε ότι δεν είχαμε τη δυνατότητα να πάρουμε άδεια αφού δεν παρουσιάζαμε την ανάλογη εικόνα. Αποφασίσαμε να χτυπήσουμε αυτή τη διαδικασία έκδοσης αδειών, προσπαθώντας να δημιουργήσουμε ένα σταθμό που μόνο η ύπαρξή του θα έβαζε την αναγκαιότητα της νομιμοποίησής του. Θα την έκανε α-

μπροσούρα και το σύνθημα στον τοίχο. Αυτό δυστυχώς δεν το καταλάβαμε στην αρχή και κάναμε λάθη. Κουράζαμε τον κόσμο και χάναμε αρκετή υποστήριξη. Το άνοιγμα που κάναμε σε ομάδες και περιοδικά ίσως να μην έγινε πολύ προσεκτικά κι αυτό είναι μομφή για όλους μας. Οι ετερόκλητες απόψεις που ήρθαν μαζί με τις ομάδες και τα περιοδικά φέρανε

είναι το στούντιο του σταθμού στο οποίο κυριαρχούν οι αφίσες.

Το οργανωτικό του σταθμού μπήκε σε μια τάξη στις τελευταίες συνελεύσεις. Αποφασίστηκε να γίνουν τέσσερις ομάδες: καθαρισμού, τεχνικών, προγράμματος και δημοσίων σχέσεων. Τα μέλη της συνέλευσης θα πρέπει υποχρεωτικά να μετέχουν σε μια ομάδα. Η γενική συνέλευση γίνεται κάθε Κυριακή, όπου και συντονίζονται οι δραστηριότητες. Σχετικά το οργανωτικό είναι χαλαρό και οι περισσότερες δουλειές γίνονται πρωτοβουλιακά.

Το μεγαλύτερο μέρος των εκπομπών του σταθμού είναι μουσικές και καλύπτουν όλο σχεδόν το φάσμα της μουσικής.

Υπάρχουν οι εκπομπές «Τοίχος περηφάνειας» με Ρυθμ Μπουζ και Rock and Roll, «Τζαζεμένη πολιτεία» με μουσική τζαζ, «Τα κουρέλια» με μουσική πανκ, «Οι τεμπέληδες της άγονης κοιλάδας» με ροκ, ρυθμ και μπλουζ, «Για όλα τα καλά παιδιά» με μουσική μόνο από την Ανεξάρτητη σκηνή και παρουσίαση ειδήσεις, συνεντεύξεις.

Άλλες εκπομπές λόγου (και όχι μόνο) είναι: «Για μια απελευθερωτική και αξιοβίωτη αναπηρία», η παρανοϊκή εκπομπή «Πω πω! Τι μεγάλο που είναι!», σάτιρα πάνω σε επιστημονικά θέματα, η «Εκπομπή πολιτικού λόγου και διαλόγου», όπου συζητούνται επίκαιρα πολιτικά θέματα, «Αναζητώντας το Νότο», με μουσική και σχόλια από την Λατινική Αμερική, η σατιρική εκπομπή «Όχι πριν το φαγητό, μετά...», οι «Μουσικές επιλογές και όχι μόνο» με σχόλια και ποικίλη μουσική. Η εκπομπή «Σ' ένα βαθύ μπουντρούμι» καταπιάνεται με θέματα υγείας και αντιπληροφόρησης όπως ναρκωτικά, ιατρική συντεχνία, καταλήψεις και άλλα. Επίσης, υπάρχει ακόμα η σατιρική εκπομπή «ΣΩ.ΒΕ» (Σωματική βελτίωση) και «Για τα μάτια σας μόνο...» που παρουσιάζει τις καινούργιες ταινίες των κινηματογράφων της Θεσσαλονίκης.

Τη συνέντευξη που ακολουθεί την πήρε ο *Άκης Ασπρογέρακας.*

☐ Μια εισαγωγική ερώτηση θα ήταν «ποια είναι η ιστορία του σταθμού σας;»...

Νίκος: Θα πω πώς ξεκινήσαμε ως ομάδα τη λειτουργία του σταθμού. Είχαμε μεταξύ μας κάποιες κοινές απόψεις για το ραδιόφωνο. Κοινή εμπειρία μπορεί να μην είχαμε αλλά ο καθένας ανάλογα με τις ασχολίες του και τα ενδιαφέροντά του μπορούσε να συμμετάσχει στην ίδρυση και τη λειτουργία του σταθμού. Προσπαθήσαμε να δημιουργήσουμε την υποδομή που θα στήριζε το σταθμό. Ξεκινήσαμε δηλαδή προσπαθώντας εμείς οι ίδιοι να κάνουμε κάτι αλλά, παράλληλα, να δώσουμε τη δυνατότητα και σ' άλλους να εκφραστούν. Αρχίσαμε με περιορισμένο κύκλο ανθρώπων γιατί πιστεύαμε ότι το ραδιόφωνο είναι μια προσωπική σχέση και μέσα απ' αυτή την προσωπική σχέση θα μπορούσε να βγει και το συνολικό ύφος του σταθμού. Δεν πιστεύουμε σε ομαδοποιήσεις, σε συνασπισμούς κοινωνικών ή πολιτικών ομάδων που στο όνομα του ραδιοφώνου θα άμβλυναν τις αντιθέσεις ώστε να δημιουργήσουν ένα σταθμό. Κάτι τέτοιο θα ήταν μια μίξη απόψεων κι όχι ένας σταθμός με ύφος. Αυτό που ενδιέφερε εμάς ήταν το προσωπικό ύφος του κάθε μέλους του σταθμού. Δεν θελήσαμε να πάρουμε άδεια. Δεν είμασταν αντίθετοι στην αναγνώριση από το κράτος, είμασταν ουδέτεροι, αλλά η διαδικασία που δόθηκαν οι άδειες, ο τρόπος που δόθηκαν, μας βρήκαν αντίθετους. Οι άδειες δόθηκαν σε πρώην «διαφημισάκηδες», πρώην εγκληματίες των F.M. ή σε εκδότες διαφόρων τύπων και μεγεθών. Έτσι υποθέσαμε ότι δεν είχαμε τη δυνατότητα να πάρουμε άδεια αφού δεν παρουσιάζαμε την ανάλογη εικόνα. Αποφασίσαμε να χτυπήσουμε αυτή τη διαδικασία έκδοσης αδειών, προσπαθώντας να δημιουργήσουμε ένα σταθμό που μόνο η ύπαρξή του θα έβαζε την αναγκαιότητα της νομιμοποίησής του. Θα την έκανε αναγκαία η υποστήριξή του από τον κόσμο.

Τάσος: Όταν ξεκινήσαμε να φτιάξουμε ένα ραδιοφωνικό σταθμό, το είδαμε σαν μια διέξοδο από τις ομάδες, τα περιοδικά κι οτιδήποτε άλλο συμμετείχε ο καθένας απ' εμάς μέχρι εκείνη την ώρα. Είπαμε να δημιουργήσουμε ένα ραδιόφωνο μέσο επικοινωνίας, ψυχαγωγίας και διαμόρφωσης άποψης. Το κακό ήταν ότι δεν καταλάβαμε ότι το ραδιόφωνο κι ο ραδιοφωνικός λόγος δεν έχει καμιά σχέση ούτε με τη ντουντούκα στη διαδήλωση, ούτε με το περιοδικό της ομάδας, ούτε με την προκήρυξη, ούτε με την μπροσούρα και το σύνθημα στον τοίχο. Αυτό δυστυχώς δεν το καταλάβαμε στην αρχή και κάναμε λάθη. Κουράζαμε τον κόσμο και χάναμε αρκετή υποστήριξη. Το άνοιγμα που κάναμε σε ομάδες και περιοδικά ίσως να μην έγινε πολύ προσεκτικά κι αυτό είναι μομφή για όλους μας. Οι ετερόκλητες απόψεις που ήρθαν μαζί με τις ομάδες και τα περιοδικά φέρανε και διαφορετικές αντιλήψεις για το τι είναι ραδιόφωνο.

...ο ραδιοφωνικός λόγος δεν έχει καμιά σχέση ούτε με τη ντουντούκα στη διαδήλωση, ούτε με το περιοδικό της ομάδας, ούτε με την προκήρυξη, ούτε με την μπροσούρα και το σύνθημα στον τοίχο.

Νίκος: Νομίζω ότι δεν είναι το πρόβλημα οι ετερόκλητες απόψεις αλλά το ετερόκλητο ύφος.

Τάσος: Είναι οι ετερόκλητες απόψεις Νίκο! Κάποιοι άνθρωποι που έβλεπαν ότι τα περιοδικά τους και οι ομάδες τους δεν είχαν απήχηση στον κόσμο βρήκαν το ραδιόφωνο σαν μέσο επιβεβαίωσης της ύπαρξής τους. Χωρίς να μάθουν την τεχνική του ραδιοφώνου, χωρίς να έχουν ένα δομημένο ραδιοφωνικό λόγο, προσπάθησαν να κάνουν ραδιόφωνο. Ήταν ένας σκόπελος που ξεπεράστηκε.

Νίκος: Να προσθέσω ότι αυτό που μας ενδιέφερε ως σταθμό δεν ήταν η εκπομπή του καθένα, αλλά το να προσπαθήσουμε να σπάσουμε τα στεγανά του καθένα και να διαμορφώσουμε εκπομπές σε συνολική βάση. Η κριτική που αναπτύχθηκε στις γενικές συνελεύσεις βοήθησε στο να βελτιωθούν κάπως τα πράγματα.

☐ Κατά πρώτον θα θέλαμε να σας ρωτήσουμε για το είδος και το περιεχόμενο των εκπομπών σας. Ποιο είναι το στίγμα σας;

Νίκος: Έχουν γίνει πολλές προσπάθειες για τη διαμόρφωση κάποιου προγράμματος. Τώρα το πρόγραμμα αποτελείται από τρία κύρια μέρη: το ενημερωτικό, το ψυχαγωγικό και το μουσικό. Το ψυχαγωγικό και το μουσικό μερικές φορές ταυτίζονται. Υπάρχουν εκπομπές σατιρικές, εκπομπές πολιτικού λόγου και εκπομπές ενημερωτικές.

□ Ας ξεκινήσουμε απ' τα εύκολα. Οι μουσικές εκπομπές τι μουσικό φάσμα καλύπτουν;

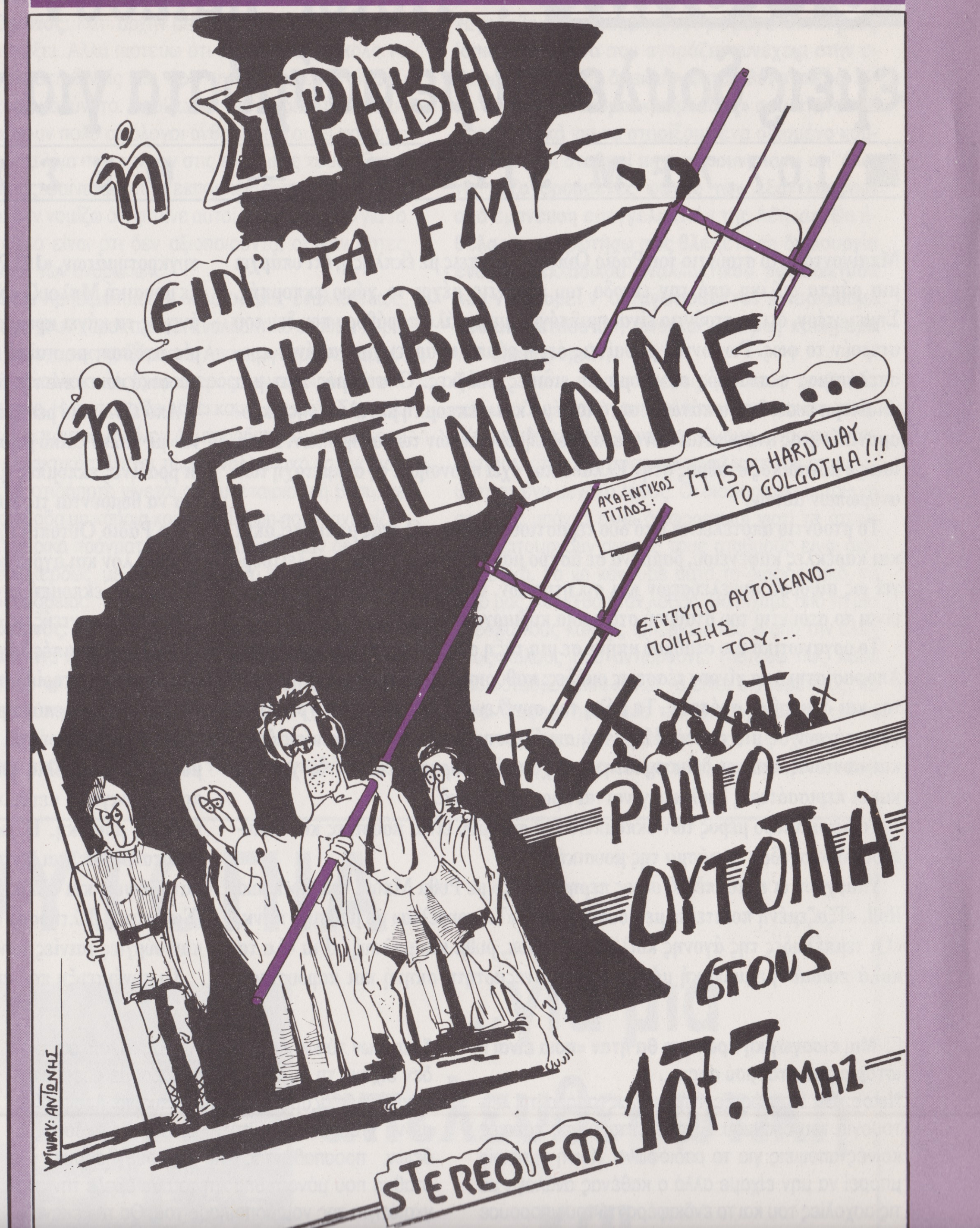
Νίκος: Δεν ασχολούμεθα με το «εμπορικό τραγούδι», όπως το χαρακτηρίζουμε, δηλαδή τα τελευταία χιτ κ.λπ. Υπάρχει το ρεμπέτικο, το λαϊκό, η κλασική ροκ, τα μπλουζ, η ψυχεδελική ροκ και, φυσικά, οι εκπομπές με ανεξάρτητη ροκ σκηνή, όπως η μουσική πανκ και χέβι μέταλ. Βέβαια με το χέβι μέταλ έχουμε κάποιες εσωτερικές διαμάχες αλλά όπως το παρουσιάζει ο Τάσος είναι σεβαστό.

□ Τώρα μια πιο ειδική ερώτηση. Τι ποσοστό λόγου υπάρχει σε σχέση με τις μουσικές εκπομπές; Τι ποσοστά έχει ο πολιτικός λόγος;

Στέφανος: Να πω πώς ξεκινήσαμε και πού βρισκόμαστε. Ξεκινήσαμε περισσότερο ως μουσικός σταθμός στις αρχές του '88. Μια ομάδα συζητούσε ήδη από πιο πριν. Το πρόγραμμα διαμορφωνόταν ανάλογα με τη συμμετοχή των μελών. Στην αρχή εμφανιστήκαμε ως μουσικός σταθμός με καλή μουσική και μόνο όταν υπήρχε κάτι σημαντικό ν' αναφέρουμε το λέγαμε. Με την πάροδο του χρόνου αρχίσαμε να δημιουργούμε κάποιο συγκεκριμένο πρόγραμμα και ζώνη με εκπομπές λόγου 4-6 τ' απόγευμα. Αυτή η εκπομπή ονομαζόταν «Χαιρετίσματα στην εξουσία», μερικές φορές είχε σατιρικό χαρακτήρα και επίκαιρο, άλλοτε πάλι αναδείκνυε ζητήματα που δεν ήσαν επίκαιρα με την κλασική έννοια του όρου.

Σίγα-σιγά μπαίνουν κι άλλα άτομα στο σταθμό που ασχολούνται με ζητήματα οικολογίας, πολιτικού λόγου και διαλόγου. Υπήρχε μια πρωινή παιδική εκπομπή που την φτιάχνανε μόνα τους παιδιά. Την γράφανε και την παρουσιάζανε μόνα τους. Εμείς βοηθούσαμε μόνο στα τεχνικά. Επίσης, εδώ κι ένα χρόνο, υπάρχει μια εκπομπή για την αναπηρία. Ονομάζεται «Για μια απελευθερωτική κι αξιοβίωτη αναπηρία», διαρκεί τρεις ώρες κάθε Κυριακή πρωί κι αποτελεί κοινωνική παρέμβαση σε θέματα αναπηρίας, όπως για παράδειγμα την προσπελασιμότητα της πόλης από τους ανάπηρους και τα σωματεία που αποτελούνται με την αναπηρία. Την παρουσιάζουν ο

Α Υ Τ Ο Π Α Ρ Ο Υ Σ Ι Α Σ Η

Νίκος: Έχουν γίνει πολλές προσπάθειες για τη διαμόρφωση κάποιου προγράμματος. Τώρα το πρόγραμμα αποτελείται από τρία κύρια μέρη: το ενημερωτικό, το ψυχαγωγικό και το μουσικό. Το ψυχαγωγικό και το μουσικό μερικές φορές ταυτίζονται. Υπάρχουν εκπομπές σατιρικές, εκπομπές πολιτικού λόγου και εκπομπές ενημερωτικές.

□ Ας ξεκινήσουμε απ' τα εύκολα. Οι μουσικές εκπομπές τι μουσικό φάσμα καλύπτουν;

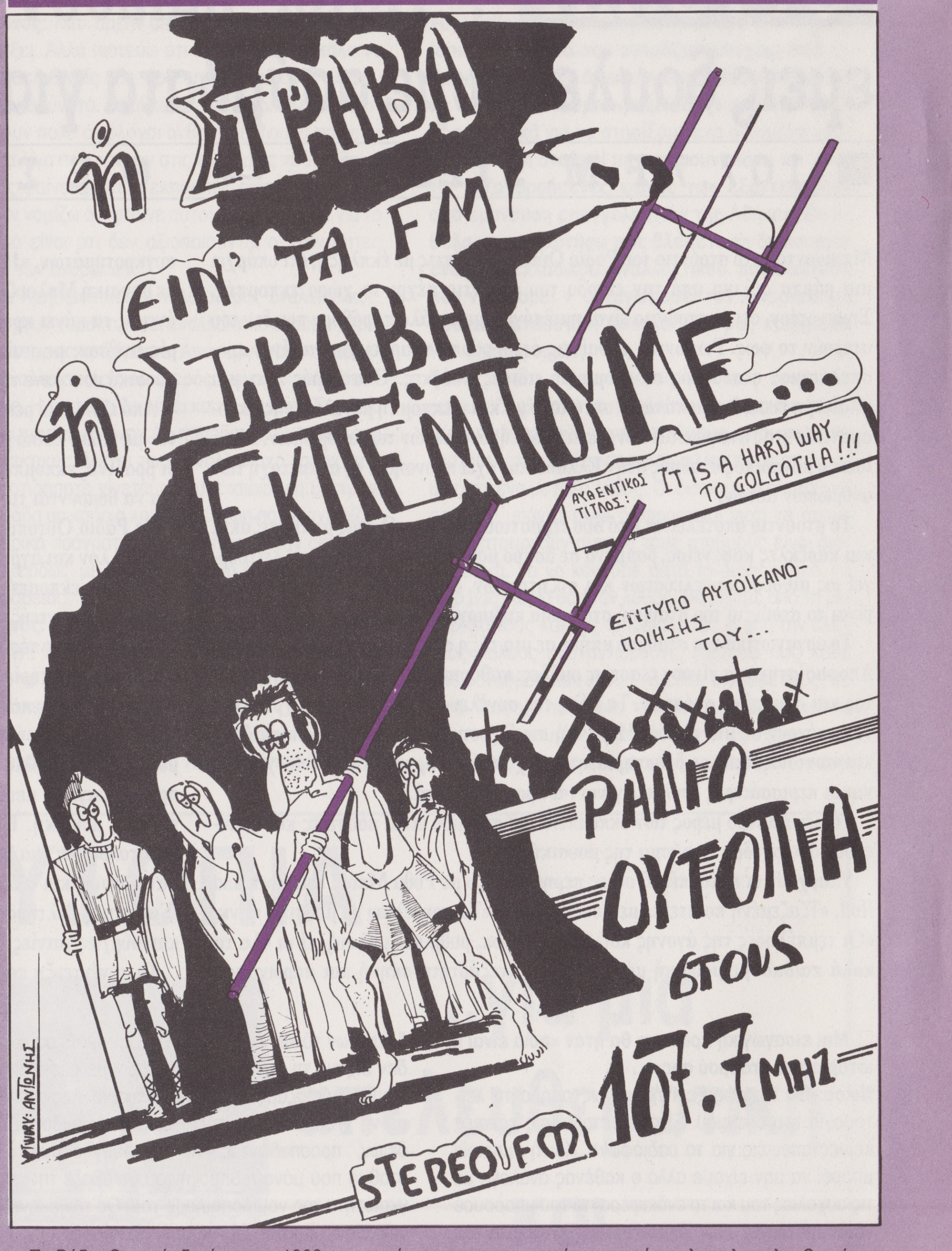
Νίκος: Δεν ασχολούμεθα με το «εμπορικό τραγούδι», όπως το χαρακτηρίζουμε, δηλαδή τα τελευταία χιτ κ.λπ. Υπάρχει το ρεμπέτικο, το λαϊκό, η κλασική ροκ, τα μπλουζ, η ψυχεδελική ροκ και, φυσικά, οι εκπομπές με ανεξάρτητη ροκ σκηνή, όπως η μουσική πανκ και χέβι μέταλ. Βέβαια με το χέβι μέταλ έχουμε κάποιες εσωτερικές διαμάχες αλλά όπως το παρουσιάζει ο Τάσος είναι σεβαστό.

□ Τώρα μια πιο ειδική ερώτηση. Τι ποσοστό λόγου υπάρχει σε σχέση με τις μουσικές εκπομπές; Τι ποσοστά έχει ο πολιτικός λόγος;

Στέφανος: Να πω πώς ξεκινήσαμε και πού βρισκόμαστε. Ξεκινήσαμε περισσότερο ως μουσικός σταθμός στις αρχές του '88. Μια ομάδα συζητούσε ήδη από πιο πριν. Το πρόγραμμα διαμορφωνόταν ανάλογα με τη συμμετοχή των μελών. Στην αρχή εμφανιστήκαμε ως μουσικός σταθμός με καλή μουσική και μόνο όταν υπήρχε κάτι σημαντικό ν' αναφέρουμε το λέγαμε. Με την πάροδο του χρόνου αρχίσαμε να δημιουργούμε κάποιο συγκεκριμένο πρόγραμμα και ζώνη με εκπομπές λόγου 4-6 τ' απόγευμα. Αυτή η εκπομπή ονομαζόταν «Χαιρετίσματα στην εξουσία», μερικές φορές είχε σατιρικό χαρακτήρα και επίκαιρο, άλλοτε πάλι αναδείκνυε ζητήματα που δεν ήσαν επίκαιρα με την κλασική έννοια του όρου.

Σίγα-σιγά μπαίνουν κι άλλα άτομα στο σταθμό που ασχολούνται με ζητήματα οικολογίας, πολιτικού λόγου και διαλόγου. Υπήρχε μια πρωινή παιδική εκπομπή που την φτιάχνανε μόνα τους παιδιά. Την γράφανε και την παρουσιάζανε μόνα τους. Εμείς βοηθούσαμε μόνο στα τεχνικά. Επίσης, εδώ κι ένα χρόνο, υπάρχει μια εκπομπή για την αναπηρία. Ονομάζεται «Για μια απελευθερωτική κι αξιοβίωτη αναπηρία», διαρκεί τρεις ώρες κάθε Κυριακή πρωί κι αποτελεί κοινωνική παρέμβαση σε θέματα αναπηρίας, όπως για παράδειγμα την προσπελασιμότητα της πόλης από τους ανάπηρους και τα σωματεία που ασχολούνται με την αναπηρία. Την παρουσιάζουν ο Νίκος Βουλγαρόπουλος και η Βαγγελιώ Καμπυλάκη. Στην εκπομπή συμμετέχουν ανάπηροι και άτομα που έχουν άμεση σχέση με την αναπηρία όπως για-

Α Υ Τ Ο Π Α Ρ Ο Υ Σ Ι Α Σ Η

Το Ράδιο Ουτοπία ξεκίνησε το 1982 πειρατικά, με μια διακήρυξη «για ελεύθερο ραδιόφωνο», έχοντας ήδη μια προϊστορία στο χώρο των ερτζιανών. Η λει- και κοινωνικές πατρονίες κ.λπ. κ.λπ. κ.λπ. Ο τρόπος λειτουργίας του είναι ερασιτεχνικός και αποβλέπει με την πάροδο του χρόνου να καταξιώσει το ερασι-

από πιο πριν. Το πρόγραμμα διαμορφωνόταν ανάλογα με τη συμμετοχή των μελών. Στην αρχή εμφανιστήκαμε ως μουσικός σταθμός με καλή μουσική και μόνο όταν υπήρχε κάτι σημαντικό ν' αναφέρουμε το λέγαμε. Με την πάροδο του χρόνου αρχίσαμε να δημιουργούμε κάποιο συγκεκριμένο πρόγραμμα και ζώνη με εκπομπές λόγου 4-6 τ' απόγευμα. Αυτή η εκπομπή ονομαζόταν «Χαιρετίσματα στην εξουσία», μερικές φορές είχε σατιρικό χαρακτήρα και επίκαιρο, άλλοτε πάλι αναδείκνυε ζητήματα που δεν ήσαν επίκαιρα με την κλασική έννοια του όρου.

Σίγα-σιγά μπαίνουν κι άλλα άτομα στο σταθμό που ασχολούνται με ζητήματα οικολογίας, πολιτικού λόγου και διαλόγου. Υπήρχε μια πρωινή παιδική εκπομπή που την φτιάχνανε μόνα τους παιδιά. Την γράφανε και την παρουσιάζανε μόνα τους. Εμείς βοηθούσαμε μόνο στα τεχνικά. Επίσης, εδώ κι ένα χρόνο, υπάρχει μια εκπομπή για την αναπηρία. Ονομάζεται «Για μια απελευθερωτική κι αξιοβίωτη αναπηρία», διαρκεί τρεις ώρες κάθε Κυριακή πρωί κι αποτελεί κοινωνική παρέμβαση σε θέματα αναπηρίας, όπως για παράδειγμα την προσπελασιμότητα της πόλης από τους ανάπηρους και τα σωματεία που ασχολούνται με την αναπηρία. Την παρουσιάζουν ο Νίκος Βουλγαρόπουλος και η Βαγγελιώ Καμπυλάκη. Στην εκπομπή συμμετέχουν ανάπηροι και άτομα που έχουν άμεση σχέση με την αναπηρία όπως γιατροί, φυσιοθεραπευτές κ.λπ.

□ Άλλες τέτοιες ομάδες συμμετέχουν στο σταθμό;

Νίκος: Ξεκινήσαμε με τη συμμετοχή κάποιων περιοδικών. Υπάρχει η εκπομπή «Χωρίς ρεκόρ» που την παρουσιάζουν άτομα από τη Γυμναστική Ακαδημία που εκδίδουν και το ομώνυμο περιοδικό. Αυτή η ομάδα είναι ενάντια στη λογική του πρωταθλητισμού κι ήταν οι πρώτοι που άσκησαν κριτική στους Ολυμπιακούς αγώνες εκφράζοντας την αντίθεσή τους πριν ακόμα την Ολυμπιάδα της Σεούλ. Η στάση τους απέναντι στον αθλητισμό παρουσιάζει, πράγματι, πολύ ενδιαφέρον!

Συμμετέχει, επίσης, το περιοδικό «Τα Σκυλάκια του Παβλόφ» και το «Βαθύ Μπουντρούμι», μια ομάδα της Ιατρικής που ασχολείται με θέματα καταστολής. Ακόμη, συμμετέχουν μέλη της Οικολογικής Κίνησης Θεσσαλονίκης και του περιοδικού Οικοτοπία

Το Ράδιο Ουτοπία ξεκίνησε το 1982 πειρατικά, με μια διακήρυξη «για ελεύθερο ραδιόφωνο», έχοντας ήδη μια προϊστορία στο χώρο των ερτζιανών. Η λειτουργία του όμως σταθεροποιήθηκε μόλις εδώ και ενάμισυ χρόνο μετά τις νεφελώδεις διακηρύξεις των κρατούντων περί ελευθέρας ραδιοφωνίας. Πρόκειται για μια μη κερδοσκοπική προσπάθεια που συντηρείται αποκλειστικά με τις προσφορές και τον «καημό» των συντελεστών της, πέρα και έξω από χρηματοδοτήσεις, εμπορευματοποιήσεις, πολιτικές και κοινωνικές πατρονίες κ.λπ. κ.λπ. κ.λπ. Ο τρόπος λειτουργίας του είναι ερασιτεχνικός και αποβλέπει με την πάροδο του χρόνου να καταξιώσει το ερασιτεχνικό, να σταθεί ισότιμα απέναντι στους επαγγελματίες «των μεγάλων μέσων και των συγκεχυμένων σκοπών. Μια λειτουργία που αποσκοπεί σε μια ανάπτυξη της συλλογικότητας πάνω στις αρχές της άμεσης δημοκρατίας και το σεβασμό απέναντι στη διαφορά απ' όπου κι αν προέρχεται αυτή. Το ζητούμενο εσωτερικά είναι η προσωπική σχέση ανάμεσα

καθώς και μέλη της Ορνιθολογικής Εταιρείας τα οποία παρουσιάζουν την εκπομπή «Άγρια Φύση».

□ Εσύ Αδριανέ πώς θα προσδιόριζες το ακροατήριό σας;

Αδριανός: Το ακροατήριο είναι ποικιλόμορφο. Πολλές φορές ακούς από ανθρώπους που δεν το περιμένεις ότι έχουν ακούσει εκπομπές οι οποίες δεν έχουν τακτικότητα. Εκεί αιφνιδιάζεσαι. Οι ακροατές ανήκουν σε διαφορετικές ηλικίες. Η ηλικία ειναι μεγάλη συνήθως στις πολιτικές εκπομπές ενώ μικραίνει στις ψυχαγωγικές.

□ Πόσο διαφορετική είναι (ή θα μπορούσε να είναι) η σχέση σας με το ακροατήριο σε σχέση με τους ιδιωτικούς ή κρατικούς ραδιοσταθμούς;

Αδριανός: Δεν έχουμε επιδιώξει μια δημαγωγική σχέση με το ακροατήριο. Από την εμπειρία μας διαπιστώσαμε ότι πολλές φορές είναι πολύ εύκολο, ανάλογα με το θέμα που «βγάζουμε», να «σπάσουν τα

στα μέλη και η «θεσμοποίηση» της διαφοράς τόσο στο λόγο όσο και στην πρακτική. Απόρροια αυτής της «κοσμοεικόνας» είναι η προσπάθεια για ένα ραδιόφωνο που θα σέβεται τον άνθρωπο και θα συντελεί —όσο το μπορεί— σε μια αντίσταση απέναντι στις λογικές των κρατούντων — όποιοι κι αν είναι αυτοί.

Στο Ράδιο Ουτοπία έχουν συμμετοχή μεμονωμένα άτομα αλλά και μέλη ομάδων και περιοδικών: «Χωρίς Ρεκόρ» από το ΤΕΦΑΑ, «Σκυλάκια του Παυλόφ» από τη Φιλοσοφική, μέλη από την Οικολογική Κίνηση — περιοδικό «Οικοτοπία», από την επιτροπή για τα δικαιώματα των αναπήρων, μέλη από την Ορνιθολογική Εταιρεία, της ομάδας «Σ' ένα βαθύ μπουντρούμι» από την Ιατρική. Μετέχουν ακόμα άνθρωποι, μουσικοί, προπονητές, βουλευτές, φοιτητές, ψυχίατροι, ψυχοβγάλτες, αφεντικά, χαμάληδες, εκδιδόμενοι επί χρήμασι ή δωρεάν, υδραυλικοί, ξυλουργοί, γεωργοί, μπαρόβιοι, χειριστές οργάνων, ερωτευμένοι, σχιζοφρενείς, πιστοί Αθηναίοι, ψαράδες, οδοκαθαριστές, φιλαθλοι, ποιητές...

Εκπομπές (Χάρμα ακουέσθαι)

1. ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ: Ανοργασμική εκπομπή γενικώς με μύδρους, κέραμους και πλίνθους αντιεξουσιαστικούς σε ώρες κοινής ησυχίας. Ο Νίκος, ο Τάσος, ο Γιώργος, ο Αδριανός, η Λουκία και ο Χρονάς (...).
2. ΕΚΠΟΜΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: Εκπαιδευτική εκπομπή για το νεκρό στοιχείο της εκπαίδευσης. Ο Γιώργος, Δευτέρα μεσημέρι.
3. ΕΚΠΟΜΠΗ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΛΟΓΟΥ: Το «φάσμα», ο «χώρος», οι «λεβέντες», ο «καπιταλισμός». Παρεμβάσεις. Ο Θόδωρος και οι συν αυτώ.
4. ΠΛΑΝΗΤΗΣ ΓΗ — ΩΡΑ ΜΗΔΕΝ: «Και τότε έπεσε λαμπάς καιόμενος και τους κατέκαψε όλους». «Τους άφρονες που φάγανε τα βόδια»: Ο Γιώργος Μπλιώνης κι ο Στέλιος Χαλκιάς και όχι μόνο. Σάββατο μεσημέρι.
5. ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΒΙΩΤΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ: Αυτοδιαχειριζόμενη εκπομπή με αυτοδιαχειριζόμενους συντελεστές για μια αυτοδιαχειριζόμενη αναπηρία. Ο Νίκος (;) Κυριακή πρωί.
6. ΠΡΟΣΟΧΗ Ο ΣΚΥΛΟΣ ΔΑΓΚΩΝΕΙ: Άρχισαν να γαβγίζουν και στα ερτζιανά για να σας υπενθυμίζουν
9. ΧΩΡΙΣ ΡΕΚΟΡ: Τα παιδιά κάνουν πρωταθλητισμό σχολιάζοντας αντιαθλητικά και αθλητικά. Ο Νίκος και όχι μόνο. Παρασκευή βραδάκι.
10. ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙ: Ο ευρών αμειφθήσεται με μια χούφτα δολάρια. Ελληνική μουσική, Rock και κάποιοι μονόλογοι.
11. ΕΚΠΟΜΠΗ ΓΙΑ ΤΟ ΡΕΜΠΕΤΙΚΟ: Τραγουδάει συνήθως ο Στράτος Παγιουμτζής. Άμα λάχει έρχονται και χορεύουν και στο σταθμό. Ο Νάκης και οι άλλοι.
12. ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΟ ΓΕΤΙ: Ωραία φωνή αυτό το παιδί. Τις νύχτες στοιχειώνει τα όνειρα με κάτι παράξενα, ψυχεδελικά. Ο Αλέξης εννοώ.
13. ΣΩΒΕ (Σωματική Βελτίωσις): Σοβαρεύονται άγρια εν προεκλογική περίοδο. Ο Γιώργος γλυκύτατος όταν δε γκρινιάζει. Κι η Χρύσα όταν δεν αγριοκοιτάζει. «Σάτιρα».
14. ΤΑ ΚΟΥΡΕΛΙΑ: Νταβαντούρι για ευαίσθητες ψυχές. Άκρως ακατάλληλο για ανήλικα. PUNK και ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ROCK. Ο Γιώργος. Καλό παιδί.
15. ΕΘΕΛΟΥΣΙΑ ΛΗΘΗ: Ξεχάστε την. Εκπομπή όταν δεν έχετε να κάνετε τίποτα για την άλλη μέρα. Ο Πάρις.
16. ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΑ ΚΑΛΑ ΠΑΙΔΙΑ: Απογευματινή βαβούρα. Ο Χρήστος έρχεται συνήθως με μαύρα γυαλιά και δίσκους απ' τ' αζήτητα. ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ROCK.
17. ΟΙ ΤΕΜΠΕΛΗΔΕΣ ΤΗΣ ΑΓΟΝΗΣ ΚΟΙΛΑΔΑΣ: Την άλλη φορά θα μιλήσουν για φιλοσοφία, ποίηση, κινηματογράφο. Πίνουν πολλές μπύρες και αφήνουν συνήθως αποτσίγαρα. Ο Νάκης και ο Μανώλης.
18. ΠΟΙΚΙΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ Ι: Καλό παιδί αυτός ο Στέφανος
ΠΟΙΚΙΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΙΙ: Κι ο Γιώργος όταν δεν εξαφανίζεται.
19. ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΗ ΦΑΝΤΑΣΙΑ: «Ω γλυκύν μου έαρ, γλυκύτατόν μου τέκνον πού έδυ σου το κάλλος;». Γιαπωνέζικη εκπομπή. Ο Κώστας.
20. ΟΡΜΟΝΕΣ: Μουσική, Οικολογία, θάψιμο και άλλες αηδίες. Ο Στέφανος κι ο Δημήτρης.
21. ROCK & ROCKENTPOΛΙΕΣ: Ο Δέδες. Αισθησιακή φωνή μόνο όταν μιλάει στο μικρόφωνο.
22. ΑΓΡΙΑ ΦΥΣΗ: Από ορνιθολογική εταιρεία για τα πουλάκια (όχι μόνο) που πιάναμε στα ξώβεργα. Ο Αλέξης (;).
23. ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΤΑΒΕΡΝΑ: Ο Νίκος, ενίοτε ο Στέφανος, ενίοτε ο Μάκης. Μην πετάτε τα ρούχα σας, μην

φωνικό ξέσπασμα έριξε πολύ το επίπεδο συμμετοχής. Σε μερικές εκπομπές αντιμετωπίσαμε το επίπεδο του καφενείου. Γι' αυτό, τώρα, είμαστε πολύ επιφυλακτικοί στα τηλεφωνήματα. Πιστεύουμε ότι το επίπεδο του τηλεφωνήματος εξαρτάται από τη στάση και το επίπεδο του ανθρώπου που κάνει την εκπομπή και από το επίπεδο της ίδιας της εκπομπής.

□ Το Κανάλι 15 όταν πρωτοάνοιξε είχε διακηρύξει ότι ήθελε να περιορίσει την τηλεφωνική ασυδοσία. Το τηλέφωνο το «έβγαζε» στον αέρα όταν ο άλλος είχε κάτι να πει. Συμφωνείτε;

Νίκος: Όχι, το τηλέφωνο είναι ελεύθερο. Αλλά οι ερωτήσεις και ο τρόπος που γίνεται η συζήτηση δεν είναι εκβιαστικός.

Αδριανός: Συνήθως, απ' ό,τι έχω παρατηρήσει, όσο πιο μελετημένη είναι μια εκπομπή τόσο λιγότερα είναι τα τηλέφωνα. Οι ακροατές παρακολουθούν έναν προβληματισμό κι είναι πολύ δύσκολο να τηλεφωνήσει κάποιος και να πει κάτι επιπόλαιο. Αντίθετα, όταν είναι πρόχειρη μια εκπομπή ανοίγεις ένα «παράθυρο», και μπορεί να επέμβει οποιοσδήποτε, ακόμα κι αν δεν έχει ακούσει τίποτα, παρά μόνο την τελευταία φράση. Πολλές εκπομπές στηρίζονταν μόνο στο τηλέφωνο· αυτές τις εκπομπές σταματήσαμε να τις κάνουμε.

□ Δηλαδή με το ακροατήριο υπάρχει μια επιλεκτική κριτική στάση κι επαφή;

Νίκος: Όχι δεν υπάρχει επιλεκτική στάση. Υπάρχουν εκπομπές στους άλλους ραδιοσταθμούς όπου

...όταν ασχολείσαι με ορισμένα πράγματα μόνο το Σαββατοκύριακο, δεν μπορείς να τα κάνεις πολύ καλά. (...) Υπάρχουν πράγματα που δεν μπορούμε να τα κάνουμε ως ερασιτέχνες. Δεν μπορούμε να ενημερώνουμε τον κόσμο. Αυτό χρειάζεται έναν επαγγελματισμό. Ο άνθρωπος που θα ασχολείτο με αυτό θα έπρεπε να πληρώνεται για τη δουλειά του (...) Υπάρχει ένα ταμπού στο σταθμό.

ο εκφωνητής λέει: «Πάρτε τηλέφωνο και πείτε τη γνώμη σας για το κάθε θέμα», τηλεφωνεί ο κόσμος να πει την άποψή του. Όπως είναι φυσικό, οι απόψεις είναι διαφορετικές κι ο κόσμος αρχίζει να τσα-

1. ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ: Ανοργασμική εκπομπή γενικώς με μύδρους, κέραμους και πλίνθους αντιεξουσιαστικούς σε ώρες κοινής ησυχίας. Ο Νίκος, ο Τάσος, ο Γιώργος, ο Αδριανός, η Λουκία και ο Χρονάς (...).
2. ΕΚΠΟΜΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: Εκπαιδευτική εκπομπή για το νεκρό στοιχείο της εκπαίδευσης. Ο Γιώργος, Δευτέρα μεσημέρι.
3. ΕΚΠΟΜΠΗ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΛΟΓΟΥ: Το «φάσμα», ο «χώρος», οι «λεβέντες», ο «καπιταλισμός». Παρεμβάσεις. Ο Θόδωρος και οι συν αυτώ.
4. ΠΛΑΝΗΤΗΣ ΓΗ — ΩΡΑ ΜΗΔΕΝ: «Και τότε έπεσε λαμπάς καιόμενος και τους κατέκαψε όλους». «Τους άφρονες που φάγανε τα βόδια»: Ο Γιώργος Μπλιώνης κι ο Στέλιος Χαλκιάς και όχι μόνο. Σάββατο μεσημέρι.
5. ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΒΙΩΤΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ: Αυτοδιαχειριζόμενη εκπομπή με αυτοδιαχειριζόμενους συντελεστές για μια αυτοδιαχειριζόμενη αναπηρία. Ο Νίκος (;) Κυριακή πρωί.
6. ΠΡΟΣΟΧΗ Ο ΣΚΥΛΟΣ ΔΑΓΚΩΝΕΙ: Άρχισαν να γαβγίζουν και στα ερτζιανά για να σας υπενθυμίζουν τα εξαρτημένα σας αντανακλαστικά. (Οι σκύλοι του Παυλόφ). Τσιγάρο; Παρασκευή μεσημέρι.
7. ΦΑΝΤΑΣΙΑ: Η δεκάχρονη Ναταλία και ο εντεκάχρονος (sic) Σίμος κάνουν εκπομπή σαν ....μικροί. Κυριακή μεσημέρι μετά την ΕΚΠΟΜΠΗ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ.
8. ΕΚΠΟΜΠΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ: Ταινία γίνανε αυτοί οι άνθρωποι. Κάθονται σαν ερωτευμένοι ο ένας απέναντι στον άλλο, κοιτάζονται και σχολιάζουν. Ο Σωτήρης κι ο Ζήσης. Τετάρτη απόγευμα.

16. ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΑ ΚΑΛΑ ΠΑΙΔΙΑ: Απογευματινή ραψούρα. Ο Χρήστος έρχεται συνήθως με μαύρα γυαλιά και δίσκους απ' τ' αζήτητα. ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ROCK.
17. ΟΙ ΤΕΜΠΕΛΗΔΕΣ ΤΗΣ ΑΓΟΝΗΣ ΚΟΙΛΑΔΑΣ: Την άλλη φορά θα μιλήσουν για φιλοσοφία, ποίηση, κινηματογράφο. Πίνουν πολλές μπύρες και αφήνουν συνήθως αποτσίγαρα. Ο Νάκης και ο Μανώλης.
18. ΠΟΙΚΙΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ Ι: Καλό παιδί αυτός ο Στέφανος
    ΠΟΙΚΙΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΙΙ: Κι ο Γιώργος όταν δεν εξαφανίζεται.
19. ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΗ ΦΑΝΤΑΣΙΑ: «Ω γλυκύν μου έαρ, γλυκύτατόν μου τέκνον πού έδυ σου το κάλλος;». Γιαπωνέζικη εκπομπή. Ο Κώστας.
20. ΟΡΜΟΝΕΣ: Μουσική, Οικολογία, θάψιμο και άλλες αηδίες. Ο Στέφανος κι ο Δημήτρης.
21. ROCK & ROCKENTΡΟΛΙΕΣ: Ο Δέδες. Αισθησιακή φωνή μόνο όταν μιλάει στο μικρόφωνο.
22. ΑΓΡΙΑ ΦΥΣΗ: Από ορνιθολογική εταιρεία για τα πουλάκια (όχι μόνο) που πιάναμε στα ξώβεργα. Ο Αλέξης (;).
23. ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΤΑΒΕΡΝΑ: Ο Νίκος, ενίοτε ο Στέφανος, ενίοτε ο Μάκης. Μην πετάτε τα ρούχα σας, μην ανεβαίνετε στο τραπέζι.
24. Σ' ΕΝΑ ΒΑΘΥ ΜΠΟΥΝΤΡΟΥΜΙ: Κάποτε θα μάθουν τα τεχνικά. Και τότε θα πετάνε. Ο Δημήτρης, ο Παναγιώτης και **οι άλλοι**.
25. 107.7 KILA METALO: Ευγενή χλαμπατσίμπαλα από μεταλλωρύχους, μεταλλειολόγους και άλλους ευγενείς σιδεράδες. Στο τέλος οι μεν σπάζουν την κιθάρα οι δε τα πικάπ. Ο Τάσος, ο Κώστας.

ΑΥΤΑ

τηλέφωνα». Όταν τα προβλήματα που τίθενται χρειάζονται σκέψη, νομίζω ότι η τηλεφωνική συμμετοχή του ακροατηρίου περιορίζεται αλλά γίνονται πιο εύστοχες και σωστές συζητήσεις. Αλλάζει η ποιότητα.

Νίκος: Γενικά τα ραδιόφωνα εκβιάζουν το τηλεφώνημα προσπαθώντας ν' αποδείξουν κάποια ακροαματικότητα ή θίγοντας θέματα που πιστεύουν ότι θα αποκτήσουν ακροαματικότητα. Δεν μας ενδιαφέρει πόσοι ακούν τα συγκεκριμένα προγράμματα, μας ενδιαφέρει αν τα συγκεκριμένα θέματα αναδεικνύονται.

Αδριανός: Για έναν δημοσιογράφο που δουλεύει επαγγελματικά, τα πολλά τηλέφωνα αποδεικνύουν κάτι στο εαυτό του και στον εργοδότη του. Σ' εμάς αυτό είναι αδιάφορο.

Νίκος: Στην αρχή η επιθυμία μας ήταν πράγματι η επικοινωνία με τον κόσμο. Η λειτουργία των άλλων ραδιοσταθμών που έστρεψε τον κόσμο σ' ένα τηλε-

νο στο τηλέφωνο' αυτές τις εκπομπές σταματήσαμε να τις κάνουμε.

□ **Δηλαδή με το ακροατήριο υπάρχει μια επιλεκτική κριτική στάση κι επαφή;**

Νίκος: Όχι δεν υπάρχει επιλεκτική στάση. Υπάρχουν εκπομπές στους άλλους ραδιοσταθμούς όπου

...όταν ασχολείσαι με ορισμένα πράγματα μόνο το Σαββατοκύριακο, δεν μπορείς να τα κάνεις πολύ καλά. (...) Υπάρχουν πράγματα που δεν μπορούμε να τα κάνουμε ως ερασιτέχνες. Δεν μπορούμε να ενημερώνουμε τον κόσμο. Αυτό χρειάζεται έναν επαγγελματισμό. Ο άνθρωπος που θα ασχολείτο με αυτό θα έπρεπε να πληρώνεται για τη δουλειά του (...) Υπάρχει ένα ταμπού στο σταθμό.

ο εκφωνητής λέει: «Πάρτε τηλέφωνο και πείτε τη γνώμη σας για το κάθε θέμα», τηλεφωνεί ο κόσμος να πει την άποψή του. Όπως είναι φυσικό, οι απόψεις είναι διαφορετικές κι ο κόσμος αρχίζει να τσακώνεται μεταξύ του και εναλλάσσονται στο τηλέφωνο. Εμείς κάνουμε εκπομπές με συγκεκριμένο θέμα, όπου αντιπαρατίθενται κάποιοι άνθρωποι ή παρουσιάζουν στοιχεία, συντονίζουμε τη συζήτηση μεταξύ των ενδιαφερομένων κι αφού ολοκληρωθεί ο κύκλος της, δίνουμε το τηλέφωνο σε περίπτωση που θελήσει κάποιος να πει τη γνώμη του.

Τάσος: Δεν αποκλείεται το ακροατήριο. Ούτε προσπαθούμε σ' αυτές τις εκπομπές λόγου να γίνουμε οι καθοδηγητές ή οι παρουσιαστές της άποψης. Θέλουμε να προκαλέσουμε την αντίθεση, το διάλογο, τον προβληματισμό κι όταν τοποθετούμεθα είναι δύσκολο να βγει ο άλλος και να πει κάτι χωρίς να το έχει σκεφθεί. Τηλεφωνεί για να συμμετέχει στη διαμόρφωση μιας άποψης. Κι αυτό είναι θετικό.

□ **Να συζητήσουμε λίγο τα οικονομικά του σταθμού. Ένας σταθμός δεν έχει μόνο πάγια έξοδα (δίσκους, φως, τηλέφωνο κ.λπ.) αλλά χρειάζεται και μια συνεχή τεχνική ανανέωση. Με τους ιδιωτικούς σταθμούς έχει αναπτυχθεί ένας ανταγωνισμός και χρειάζεται διαρκής βελτίωση. Αυτό πι-**

στεύω ότι δημιουργεί ένα σημαντικό πρόβλημα σ' όλους τους εναλλακτικούς ραδιοσταθμούς. Ο δικός σας σταθμός πού στηρίζει τη χρηματοδότησή του;

Νίκος: Αναπτυχθήκαμε σιγά-σιγά βάζοντας στην αρχή ο καθένας κάποια χρήματα, άλλος περισσότερα κι άλλος λιγότερα. Δεν μας ενδιέφερε πόσα έβαζε ο καθένας κι έτσι είναι μέχρι τώρα.

Αδριανός: Κατά την προσωπική μου άποψη ένας εναλλακτικός ραδιοσταθμός διαφέρει από έναν ερασιτεχνικό. Μπορεί ένας ερασιτεχνικός να είναι εναλλακτικός, αλλά όχι κατ' ανάγκη. Μπορεί να σ' αρέσει κάτι και τις ώρες που δεν δουλεύεις να κάνεις το χόμπι σου. Μόνο που εγώ πιστεύω ότι όταν ασχολείσαι με ορισμένα πράγματα μόνο το Σαββατοκύριακο δεν μπορείς να τα κάνεις πολύ καλά. Για να έχουνε συνέπεια αυτά, πρέπει να γίνονται συνεχώς. Πρέπει και οι άλλες πλευρές της ζωής να γίνεται προσπάθεια να είναι εναλλακτικές. Ο σταθμός να είναι εναλλακτικός αντί ερασιτεχνικός. Νομίζω ότι υπάρχουν πράγματα που δεν μπορούμε να τα κάνουμε ως ερασιτέχνες, ακόμα κι αν ο σταθμός είναι εναλλακτικός. Δεν μπορούμε να ενημερώνουμε τον κόσμο. Αυτό χρειάζεται έναν επαγγελματισμό. Ο άνθρωπος που θα ασχολείτο με αυτό θα έπρεπε να πληρώνεται για τη δουλειά του. Όχι να βγάζει πολλά λεφτά αλλά να αμείβεται κανονικά, σύμφωνα με τις ανάγκες του. Εδώ νομίζω ότι υπάρχει ένα ταμπού στο σταθμό. Θα προτιμούσα να μην είναι έτσι.

Νίκος: Να σε ρωτήσω κάτι Αδριανέ. Πιστεύεις ότι ένας σταθμός είναι εναλλακτικός όταν δεν έχει αναπτύξει εσωτερικά οικονομικές σχέσεις ή ένας σταθμός χαρακτηρίζεται εναλλακτικός ακριβώς από αυτές τις σχέσεις όταν τις έχει αναπτύξει;

Αδριανός: Κατ' αρχήν από τις σχέσεις που έχει αναπτύξει. Αλλά πιστεύω ότι είναι πολύ δύσκολο να δουλεύει κανείς μία ώρα τη βδομάδα. Το θεωρώ σχεδόν αδύνατο. Νομίζω ότι στο Ράδιο Ουτοπία υπάρχουν πολύ αξιόλογοι άνθρωποι κι αυτό φαίνεται από τα λίγα που κάνουν στις εκπομπές τους. Όμως επίσης φαίνεται ότι οι εκπομπές είναι αδούλευτες και δεν νομίζω ότι φταίνε αυτοί. Η κριτική μου για το σταθμό είναι ότι δεν αξιοποιούνται οι ικανότητες αυτών των ανθρώπων.

Νίκος: Χρησιμοποιείται πολύ ο όρος εναλλακτικός. Μας έχουν χαρακτηρίσει εναλλακτικό σταθμό χωρίς να αυτοχαρακτηριζόμαστε. Αποφεύγουμε τις ταμπέλες: εναλλακτικός ή αριστερός ή οικολογικός ή οτιδήποτε. Η ταμπέλα δεν έχει καμιά σημασία. Σημασία έχει αυτό που βγαίνει. Ας προσδιορίσουμε τον όρο εναλλακτικός. Μέχρι τώρα εναλλακτικό χαρακτηρίζεται οτιδήποτε γίνεται σε συνεταιριστική βάση, σε μια ομάδα με κάποια κοινή αντίληψη που διαχειρίζεται μερικά πράγματα αφιλοκερδώς. Ή, αν δεν είναι αφιλοκερδώς, με εικονική αμοιβή έναντι αυτής της προσπάθειας.

Αδριανός: Αφιλοκερδώς σημαίνει ότι υπάρχει η δυνατότητα να το κάνεις έτσι. Προσωπικά δεν θα μπορούσα να δουλεύω 8 ώρες το 24ωρο αφιλοκερδώς γιατί κάπως πρέπει να επιζήσω.

□ **Πριν ανθήσει η άνοιξη των ερτζιανών εισέβαλε στην επαρχία ο χειμώνας των αναμεταδόσεων από τους μεγαλοσταθμούς της Αθήνας πιέζοντας ασφυκτικά τους σταθμούς, ιδιαίτερα στα οικονομικά. Τους ανάγκασε να βρουν άλλες λύσεις. Αναγκάσθηκαν να συμβληθούν με μεγαλοσταθμούς (όπως ο Αντέννα που αγοράζει συνέχεια στην επαρχία σταθμούς δημιουργώντας θυγατρικές) είτε να γίνουν σταθμοί «μαϊμούδες» που στήνονται προεκλογικά για να στηρίξουν ένα ορισμένο κόμμα. Αυτοί οι σταθμοί μεταφέρουν, πάνω απ' όλα, τις χαζοχαρούμενες φωνές των εξαντλημένων από έμπνευση επαγγελματιών της Αθήνας. Θα ήθελα να σας ρωτήσω πώς βλέπετε τη δημιουργία ενός πανελλαδικού εναλλακτικού ραδιοδικτύου που να μπορεί ν' ανταγωνισθεί τον ιμπεριαλισμό των αναμεταδοτών, δίνοντας μια ροή καθημερινών πληροφοριών;**

Τάσος: Αυτά που ανέφερες για τους σταθμούς «μαϊμούδες» και τη συμβολή των επαρχιακών σταθμών με αθηναϊκούς μεγαλοσταθμούς, είναι γεγονός. Πιστεύω ότι η δικτύωση των εναλλακτικών σταθμών θα ήταν ένα μεγάλο λάθος. Οι διαφορετικοί σταθμοί σε κάθε μπάντα είναι διαφορετικοί γιατί τα άτομα που λειτουργούν αυτούς τους σταθμούς είναι διαφορετικά. Το να κάνουμε αυτό το διαφορετικό, το δικό μας, κοινό θα ήταν λάθος. Θα είχαμε από τη μια πλευρά τους κακούς ιμπεριαλιστές κι από την άλλη τους καλούς που αντιδρούν. Πιστεύω πως κάθε ραδιοσταθμός που θέλει να είναι διαφορετικός, να είναι διαφορετικός. Με την ιδιομορφία του, με το χαρακτήρα που έχει αποκτήσει από τις σχέσεις των μελών του, με τις ιδιομορφίες των ανθρώπων που

ΡΑΔΙΟ - ΟΥΤΟΠΙΑ

...για μια απελευθερωτική και

άνθρωπος που θα ασχολείτο με αυτό θα έπρεπε να πληρώνεται για τη δουλειά του. Όχι να βγάζει πολλά λεφτά αλλά να αμείβεται κανονικά, σύμφωνα με τις ανάγκες του. Εδώ νομίζω ότι υπάρχει ένα ταμπού στο σταθμό. Θα προτιμούσα να μην είναι έτσι.

Νίκος: Να σε ρωτήσω κάτι Αδριανέ. Πιστεύεις ότι ένας σταθμός είναι εναλλακτικός όταν δεν έχει α- προσπαθείας.

Αδριανός: Αφιλοκερδώς σημαίνει ότι υπάρχει η δυνατότητα να το κάνεις έτσι. Προσωπικά δεν θα μπορούσα να δουλεύω 8 ώρες το 24ωρο αφιλοκερδώς γιατί κάπως πρέπει να επιζήσω.

☐ **Πριν ανθήσει η άνοιξη των ερτζιανών εισέβαλε στην επαρχία ο χειμώνας των αναμεταδόσεων α-** δικό μας, κοινό θα ήταν λάθος. Θα είχαμε από τη μια πλευρά τους κακούς ιμπεριαλιστές κι από την άλλη τους καλούς που αντιδρούνε. Πιστεύω πως κάθε ραδιοσταθμός που θέλει να είναι διαφορετικός, να είναι διαφορετικός. Με την ιδιομορφία του, με το χαρακτήρα που έχει αποκτήσει από τις σχέσεις των μελών του, με τις ιδιομορφίες των ανθρώπων που

τον συγκροτούν. Το να υπάρχει βέβαια μια επαφή, μια ανταλλαγή σκέψεων και εκπομπών είναι καλό. Συζητιέται σ' άλλη βάση. Αλλά το να δημιουργηθεί μια δικτύωση, νομίζω ότι ίσως δημιουργήσει και μια ισοπέδωση.

Νίκος: Θα ήθελα να πω ότι για να υπάρξει δικτύωση προϋποτίθεται η ύπαρξη εναλλακτικών σταθμών. Κι όπως προσδιορίσαμε τον όρο εναλλακτικός, νομίζω ότι δεν υπάρχουν τέτοιοι σταθμοί ή είναι μετρημένοι στα δάκτυλα του ενός χεριού.

Αδριανός: Για να δικτυωθείς πρέπει να ωριμάσεις, κι εμείς δεν έχουμε ωριμάσει. Νομίζω ότι ούτε και οι άλλοι έχουν ωριμάσει. Όσο για το θέμα που αναφέρθηκε σε σχέση με τους μεγάλους ιδιωτικούς σταθμούς, νομίζω ότι δεν υπάρχει ανταγωνιστικό πεδίο. Αυτοί παίζουνε με την εξουσία, εμείς δουλεύουμε ασύμβατα και θέλουμε την επικοινωνία.

□ Πώς σκέφτεστε όμως ν' αντιμετωπίσετε τον ανταγωνισμό που σπρώχνει και στριμώχνει στη μπάντα όλο και περισσότερους ραδιοσταθμούς με ισχυρότερα και καλύτερα μηχανήματα; Πώς θα περιφρουρήσετε πάνω απ' όλα τη σχέση σας, γιατί η Ουτοπία δεν είναι μονάχα ένας ραδιοσταθμός που πληροφορεί και ενημερώνει είναι και τα άτομα που τον απαρτίζουν και έχουν μια σχέση μεταξύ τους. Πώς θα διαφυλάξετε αυτό που έχετε δημιουργήσει από αυτόν τον, αθέμιτο θα έλεγα, ανταγωνισμό; Από την μια πλευρά έχεις την τεχνολογία, τα κέρδη και το κεφάλαιο, και από την άλλη το μεράκι και τα ισχνά οικονομικά μέσα.

Ένας σταθμός είναι εναλλακτικός όταν *δεν* έχει αναπτύξει εσωτερικά οικονομικές σχέσεις ή ένας σταθμός χαρακτηρίζεται εναλλακτικός *ακριβώς* από αυτές τις σχέσεις όταν τις αναπτύξει;

Νίκος: Εμείς σαν ραδιόφωνο, έχουμε πετύχει σε πρώτη φάση αυτό που θέλαμε. Κατορθώσαμε ν' αρθρώσουμε ένα δικό μας λόγο. Αυτοί που ασχολούνται με τη μουσική μπόρεσαν να δέσουν το πρόγραμμα. Καταφέραμε να δεθεί συνολικά το πρόγραμμα του σταθμού. Αποκτήσαμε κάποια σταθερή επικοινωνία με τον κόσμο και καταφέραμε να λύσουμε τα προβλήματα της ύπαρξής μας. Είναι δύ-

και με άλλους σταθμούς, είτε συγγενικούς είτε λίγο διαφορετικούς. Αφού αναπτύξουμε τους διαδρόμους επικοινωνίας, που προσπαθούμε να τους αναπτύξουμε εσωτερικά στον ίδιο μας το σταθμό, και ολοκληρωθούμε, καλό είναι ν' αναπτύξουμε την ίδια επικοινωνία με άλλους ραδιοσταθμούς ώστε να υπάρξει, κάποια στιγμή, ένα ραδιοδίκτυο. Αυτό προϋποθέτει όμως λειτουργία σταθμών που να έχουν πετύχει μέχρι κάποιο σημείο αυτό που θέλουνε. Να έχουν πετύχει το στόχο τους. Ραδιοσταθμοί μίζεροι που υπολειτουργούν, αν δικτυωθούν ή ενωθούν με άλλους ραδιοσταθμούς ώστε να διευρύνουν την ακροαματικότητά τους και να καλύψουν κενά εκπομπών, το μόνο που θα πετύχουν θα είναι μια σχέση επιφανειακή. Μόνο ποιοτικοί σταθμοί θα μπορούσαν να δημιουργήσουν μια ποιοτική δικτύωση. Αυτή τη στιγμή το επίπεδο των σταθμών, που πιστεύω ότι είναι ανάλογο σ' όλη την Ελλάδα, θα δημιουργήσει απ' τη μια πλευρά ένα επαγγελματικό δίκτυο, άψογο όσον αφορά στην παρουσίαση προσώπων που ζουν και λειτουργούν στην Αθήνα, στο κέντρο, κι απ' την

Όσον αφορά το οικονομικό και τις συνθήκες μέσα στο σταθμό, συνυπεύθυνος είναι και ο συγγενικός μας κόσμος. Αυτοί που πουλούν τις ιδεολογίες τους σε άλλους σταθμούς και ταυτόχρονα κρατούν κριτική στάση σ' αυτό που συμβαίνει εδώ. Κάποιοι μας προσέφεραν χρήματα. Δεν ζητούμε βοήθεια και εισφορές. Ζητούμε συνλειτουργία. Αν έχεις απόψεις για τη συλλογικότητα, την άμεση δημοκρατία, την αυτοδιαχείριση και την εναλλακτικότητα, να έρθεις να συνλειτουργήσεις. Να βάλεις έμπρακτα τις αρχές σου, την τσέπη σου και την ώρα σου σε μια τέτοια προσπάθεια. Αν δεν σε εκφράζει αυτή η προσπάθεια δημιούργησε μια άλλη. Σταμάτα όμως να μιλάς στο όνομα οποιασδήποτε ριζοσπαστικής άποψης μέσα από τους κερδοσκοπικούς σταθμούς. Ας απογυμνώσουμε όλους τους εμπορικούς σταθμούς από καλλιτέχνες που αμφισβητούν την υπάρχουσα τάξη, από ανθρώπους θεωρητικούς, από αμφισβητίες δημοσιογράφους κι ας προχωρήσουμε αλλού. Αν αυτός ο κόσμος αποσυρθεί από τους εμπορικούς σταθμούς, αν τους αφήσει στην πραγματική

Ένας σταθμός είναι εναλλακτικός όταν *δεν* έχει αναπτύξει εσωτερικά οικονομικές σχέσεις ή ένας σταθμός χαρακτηρίζεται εναλλακτικός *ακριβώς* από αυτές τις σχέσεις όταν τις αναπτύξει;

τί η Ουτοπία δεν είναι μονάχα ένας ραδιοσταθμός που πληροφορεί και ενημερώνει είναι και τα άτομα που τον απαρτίζουν και έχουν μια σχέση μεταξύ τους. Πώς θα διαφυλάξετε αυτό που έχετε δημιουργήσει από αυτόν τον, αθέμιτο θα έλεγα, ανταγωνισμό; Από την μια πλευρά έχεις την τεχνολογία, τα κέρδη και το κεφάλαιο, και από την άλλη το μεράκι και τα ισχνά οικονομικά μέσα.

Νίκος: Εμείς σαν ραδιόφωνο, έχουμε πετύχει σε πρώτη φάση αυτό που θέλαμε. Κατορθώσαμε ν' αρθρώσουμε ένα δικό μας λόγο. Αυτοί που ασχολούνται με τη μουσική μπόρεσαν να δέσουν το πρόγραμμα. Καταφέραμε να δεθεί συνολικά το πρόγραμμα του σταθμού. Αποκτήσαμε κάποια σταθερή επικοινωνία με τον κόσμο και καταφέραμε να λύσουμε τα προβλήματα της ύπαρξής μας. Είναι δύσκολο να απαντήσουμε στην ερώτησή σου, από την στιγμή που δεν έχουμε λύσει ακόμα την νομιμοποίηση του σταθμού και την επιβίωσή του. Γι' αυτό ακριβώς δεν μπορούμε ακόμα να μιλήσουμε για δικτύωση. Γιατί η δικτύωση προϋποθέτει κάτι σταθερό.

□ **Χρειάζεται λοιπόν, το Ράδιο Ουτοπία ν' αναπτυχθεί και τεχνικά. Εδώ μπαίνει και το οικονομικό πρόβλημα. Πώς σκεφτόσαστε ν' ανταποκριθείτε;**

Νίκος: Ο Άκης βάζει το ερώτημα πώς θα προχωρήσει το Ράδιο Ουτοπία παραπέρα. Από την στιγμή όμως που δεν είμαστε νόμιμοι, δεν έχουμε άδεια, δεν μπορούμε να ανοιχτούμε οικονομικά και να επενδύσουμε χρήματα για την Ουτοπία. Την αντίθεσή μας για τον τρόπο που δόθηκαν οι άδειες, μέσα σε μια νύχτα, την ανέφερα. Πάντως, αν κάποια στιγμή ολοκληρωθούν τα πράγματα σε σχέση με το Ράδιο Ουτοπία, φυσικό είναι να θέλουμε να έχουμε ένα πολύ καλό στούντιο, καλά μηχανήματα, ν' ακουγόμαστε όσο το δυνατόν μακρύτερα, να κάνουμε πολύ καλές εκπομπές, να έχουμε πολύ καλή σχέση μεταξύ μας και με άλλους σταθμούς, είτε συγγενικούς είτε λίγο διαφορετικούς. Αφού αναπτύξουμε τους διαδρόμους επικοινωνίας, που προσπαθούμε να τους αναπτύξουμε εσωτερικά στον ίδιο μας το σταθμό, και ολοκληρωθούμε, καλό είναι ν' αναπτύξουμε την ίδια επικοινωνία με άλλους ραδιοσταθμούς ώστε να υπάρξει, κάποια στιγμή, ένα ραδιοδίκτυο. Αυτό προϋποθέτει όμως λειτουργία σταθμών που να έχουν πετύχει μέχρι κάποιο σημείο αυτό που θέλουνε. Να έχουν πετύχει το στόχο τους. Ραδιοσταθμοί μίζεροι που υπολειτουργούν, αν δικτυωθούν ή ενωθούν με άλλους ραδιοσταθμούς ώστε να διευρύνουν την ακροαματικότητά τους και να καλύψουν κενά εκπομπών, το μόνο που θα πετύχουν θα είναι μια σχέση επιφανειακή. Μόνο ποιοτικοί σταθμοί θα μπορούσαν να δημιουργήσουν μια ποιοτική δικτύωση. Αυτή τη στιγμή το επίπεδο των σταθμών, που πιστεύω ότι είναι ανάλογο σ' όλη την Ελλάδα, θα δημιουργήσει απ' τη μια πλευρά ένα επαγγελματικό δίκτυο, άψογο όσον αφορά στην παρουσίαση προσώπων που ζουν και λειτουργούν στην Αθήνα, στο κέντρο, κι απ' την άλλη, ένα φτωχό δίκτυο από φτωχούς σταθμούς με κακοπληρωμένους και κακοεκπαιδευμένους συνεργάτες που θα κάνουν πολύ κακές και φτωχές συνδέσεις. Διότι η Αθήνα κυριαρχεί σ' όλη την επαρχία. Εμείς θέλουμε να δημιουργήσουμε ένα ζωντανό ραδιόφωνο. Το πρόβλημα είναι ότι ο χώρος που γεννάει τις ειδήσεις, είτε είναι οικολογικός είτε είναι αριστερός, είτε είναι προοδευτικός ή ριζοσπαστικός ή αναρχικός ή ανένταχτος —γιατί σ' αυτόν το χώρο απευθυνόμαστε— πουλάει τις ειδήσεις του και την ιδεολογία του σ' όλους τους εμπορικούς σταθμούς για να καταξιώξει το κύρος του και τίποτα περισσότερο. Όσο δε για μας, τους φτωχούς συγγενείς αυτών των καταστάσεων, δεχόμαστε κριτικές ακόμη και για τη χαμηλή ποιότητα του στούντιο το οποίο έχει γίνει από προσωπική εργασία και συνεισφορές των μελών. Δηλαδή όλος αυτός ο χώρος που επαγγέλεται τη ριζοσπαστικότητα δεν έχει προχωρήσει στην πράξη τίποτα απ' αυτά που πιστεύει. Παραμένει στις αναλύσεις και τα όμορφα λόγια των βιβλίων.

Όσον αφορά το οικονομικό και τις συνθήκες μέσα στο σταθμό, συνυπεύθυνος είναι και ο συγγενικός μας κόσμος. Αυτοί που πουλούν τις ιδεολογίες τους σε άλλους σταθμούς και ταυτόχρονα κρατούν κριτική στάση σ' αυτό που συμβαίνει εδώ. Κάποιοι μας προσέφεραν χρήματα. Δεν ζητούμε βοήθεια και εισφορές. Ζητούμε συνλειτουργία. Αν έχεις απόψεις για τη συλλογικότητα, την άμεση δημοκρατία, την αυτοδιαχείριση και την εναλλακτικότητα, να έρθεις να συνλειτουργήσεις. Να βάλεις έμπρακτα τις αρχές σου, την τσέπη σου και την ώρα σου σε μια τέτοια προσπάθεια. Αν δεν σε εκφράζει αυτή η προσπάθεια δημιούργησε μια άλλη. Σταμάτα όμως να μιλάς στο όνομα οποιασδήποτε ριζοσπαστικής άποψης μέσα από τους κερδοσκοπικούς σταθμούς. Ας απογυμνώσουμε όλους τους εμπορικούς σταθμούς από καλλιτέχνες που αμφισβητούν την υπάρχουσα τάξη, από ανθρώπους θεωρητικούς, από αμφισβητίες δημοσιογράφους κι ας προχωρήσουμε αλλού. Αν αυτός ο κόσμος αποσυρθεί από τους εμπορικούς σταθμούς, αν τους αφήσει στην πραγματική τους κερδοσκοπική διάσταση, τότε αυτοί οι σταθμοί δεν θα έχουν κανένα άλλοθι ιδεολογικό, ριζοσπαστικό. Ελάτε εσείς κύριε Δημοσιογράφε, κύριε Πολιτικέ αναλυτή και δημιουργείστε τις προϋποθέσεις, προβάλετε τις προτάσεις σας σε τέτοιες πρωτοβουλίες, ώστε οι εναλλακτικοί ραδιοσταθμοί να μπορέσουν να επιβιώσουν. Να επιβιώσουν και οικονομικά ώστε να πληρώνονται αυτοί οι άνθρωποι που δίνουν το χρόνο τους και τη ζωή τους σ' αυτά.

Στέφανος: Το Ράδιο Ουτοπία είναι από την πρώτη στιγμή μια «αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία» η οποία εκτός από το ραδιοσταθμό θέλει ν' αναπτύξει κι άλλες δραστηριότητες. Ο σταθμός θα μπορέσει να επιβιώσει μαζί με την ανάπτυξη δραστηριοτήτων που θα αποφέρουν έσοδα. Σε μια πόλη ενός εκατομμυρίου δεν είναι δυνατόν να λειτουργείς μόνο ως σταθμός. Από τη στιγμή που υπάρχουν πολιτικές, κοινωνικές και πολιτιστικές προτάσεις πρέπει να υπάρχουν και παράλληλες λειτουργίες. Αυτό θα προσπαθήσουμε να κάνουμε, ας ελπίσουμε ότι θα το πετύχουμε. △

ΚΙΒΩΤΟΣ : Μια κοινότητα πενήντα διαφορετικών ανθρώπων

■ 92,5 F.M. STEREO — ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ■

Το Ράδιο Κιβωτός πρόσφατα άλλαξε στούντιο μια και το παλιό, υπόγειο και μικρό, δεν ήταν λειτουργικό.

Το καινούργιο στούντιο του Ράδιο Κιβωτός είναι ένα συμπαθητικό διαμέρισμα δύο δωματίων πάνω ακριβώς στο Γεντί Κουλέ. Τα σχέδια, για τη διαμόρφωση του καινούργιου στούντιο, είναι πολλά και ελπίζουμε όταν κρατάτε αυτό το περιοδικό στα χέρια σας να έχουν πραγματοποιηθεί. Στο Ράδιο Κιβωτός συμμετέχουν πολλές ομάδες, οι οποίες έχουν πάρει συγκεκριμένες εκπομπές. Ο σταθμός δείχνει ευαισθησία σε πολλά κοινωνικά θέματα.

Εκδίδουν επίσης τακτικά *Το Κιβώτιο* που είναι εσωτερικό δελτίο κριτικής και πληροφόρησης για τους συντρόφους και τους φίλους του Ράδιο Κιβωτός.

πόλης, όπως και πολιτιστικές με αναφορές στον κινηματογράφο, το θέατρο, ή τα ρεύματα πρωτοπορίας στην τέχνη.

Μια γενική παρατήρηση για το πρόγραμμα είναι ότι σαφείς διαχωρισμοί ανάμεσα στις εκπομπές δε μπορούν να γίνουν (π.χ. εκπομπές λόγου — μουσικές εκπομπές) αφού πολλές εκπομπές είναι πολυσύνθετες, πολύπλευρες και εμπεριέχουν διάφορους τομείς της ζωής μας που, κάποτε επιτέλους, πρέπει να συνυπάρξουν αρμονικά.

□ **Ποιο είναι το ακροατήριό σας;**

■ Βέβαια δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε ποιο ακριβώς είναι το ακροατήριό μας, όμως γνωρίζουμε πολύ καλά ότι ο χαρακτήρας και το περιεχόμενο των εκπομπών αυτόματα μας κάνει να απευθυνόμαστε προς ορισμένες ομάδες ανθρώπων και να αποκλείουμε κάποιες άλλες. Το «Ράδιο-Κιβωτός» δεν απευθύνεται γενικά και αόριστα προς όλο τον κόσμο, αλλά επιδιώκει, με τους δικούς του πάντα όρους, να ακουστεί όσο το δυνατό περισσότερο.

Γενικά υποθέτουμε ότι το ακροατήριό μας αποτελείται περισσότερο από άτομα νεαρής ηλικίας που ο λόγος τους, παρόλη τη δυναμικότητα και τη δημιουργικότητά του, δεν ακούγεται στο ραδιόφωνο αλλά ούτε και στην κοινωνία.

□ **Ποια είναι η σχέση σας με το ακροατήριο;**

■ Ένα από τα ζητούμενα ενός σταθμού εναλλακτικού ελευθεριακού είναι η κατανόηση του τρόπου λειτουργίας και της ιδεολογίας των κατεστημένων

Το Ράδιο Κιβωτός πρόσφατα άλλαξε στούντιο μια και το παλιό, υπόγειο και μικρό, δεν ήταν λειτουργικό.

Το καινούργιο στούντιο του Ράδιο Κιβωτός είναι ένα συμπαθητικό διαμέρισμα δύο δωματίων πάνω ακριβώς στο Γεντί Κουλέ. Τα σχέδια, για τη διαμόρφωση του καινούργιου στούντιο, είναι πολλά και ελπίζουμε όταν κρατάτε αυτό το περιοδικό στα χέρια σας να έχουν πραγματοποιηθεί. Στο Ράδιο Κιβωτός συμμετέχουν πολλές ομάδες, οι οποίες έχουν πάρει συγκεκριμένες εκπομπές. Ο σταθμός δείχνει ευαισθησία σε πολλά κοινωνικά θέματα.

Εκδίδουν επίσης τακτικά *Το Κιβώτιο* που είναι εσωτερικό δελτίο κριτικής και πληροφόρησης για τους συντρόφους και τους φίλους του Ράδιο Κιβωτός.

☐ **Ποιο είναι το είδος και ποιο το περιεχόμενο των εκπομπών σας;**

■ Το είδος και το περιεχόμενο των εκπομπών αναγκαστικά επηρεάζονται αλλά και καθρεφτίζουν την ομάδα, όλους εμάς που αποτελούμε το «Ράδιο-Κιβωτός». Με άλλα λόγια οι εκπομπές βγαίνουν μέσα από ένα μάγμα επιθυμιών, θελήσεων, αναγκών, αισθημάτων, αναζητήσεων, συγκρούσεων προσωπικών και συλλογικών. Τα παραπάνω βέβαια δε σημαίνουν ότι δεν υπάρχουν ή δεν τίθενται συγκεκριμένοι στόχοι, είτε απ' τον καθένα μας, είτε από όλους μαζί. Εξάλλου αυτή η ελευθεριότητα προσδιορίζει και

ενώ υπάρχει ιδιαίτερη ευαισθησία απέναντι στις κάθε λογής μειονότητες (π.χ. ομοφυλόφιλοι) όπου και υπάρχουν οι ανάλογες εκπομπές. Υπάρχουν επίσης εκπομπές για ζητήματα γυναικεία, οικολογικά ή της πόλης, όπως και πολιτιστικές με αναφορές στον κινηματογράφο, το θέατρο, ή τα ρεύματα πρωτοπορίας στην τέχνη.

Μια γενική παρατήρηση για το πρόγραμμα είναι ότι σαφείς διαχωρισμοί ανάμεσα στις εκπομπές δε μπορούν να γίνουν (π.χ. εκπομπές λόγου — μουσικές εκπομπές) αφού πολλές εκπομπές είναι πολυσύνθετες, πολύπλευρες και εμπεριέχουν διάφορους τομείς της ζωής μας που, κάποτε επιτέλους, πρέπει να συνυπάρξουν αρμονικά.

☐ **Ποιο είναι το ακροατήριό σας;**

■ Βέβαια δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε ποιο ακριβώς είναι το ακροατήριό μας, όμως γνωρίζουμε πολύ καλά ότι ο χαρακτήρας και το περιεχόμενο των εκπομπών αυτόματα μας κάνει να απευθυνόμαστε προς ορισμένες ομάδες ανθρώπων και να αποκλείουμε κάποιες άλλες. Το «Ράδιο-Κιβωτός» δεν απευθύνεται γενικά και αόριστα προς όλο τον κόσμο, αλλά επιδιώκει, με τους δικούς του πάντα όρους, να ακουστεί όσο το δυνατό περισσότερο.

Γενικά υποθέτουμε ότι το ακροατήριό μας αποτελείται περισσότερο από άτομα νεαρής ηλικίας που ο λόγος τους, παρόλη τη δυναμικότητα και τη δημιουργικότητά του, δεν ακούγεται στο ραδιόφωνο αλλά ούτε και στην κοινωνία.

☐ **Ποια είναι η σχέση σας με το ακροατήριο;**

■ Ένα από τα ζητούμενα ενός σταθμού εναλλακτικού ελευθεριακού είναι η κατανόηση του τρόπου λειτουργίας και της ιδεολογίας των κατεστημένων μέσων μαζικής ενημέρωσης και, φυσικά, το ξεπέρασμά τους.

Μας έχει γίνει κατανοητό ότι η εναλλακτικότητα δεν αφορά απλά και μόνο το να εκφραστούν κάποιες φωνές και μια κουλτούρα που πιθανώς δεν έχει θέ-

☐ **Ποιο είναι το είδος και ποιο το περιεχόμενο των εκπομπών σας;**

■ Το είδος και το περιεχόμενο των εκπομπών αναγκαστικά επηρεάζονται αλλά και καθρεφτίζουν την ομάδα, όλους εμάς που αποτελούμε το «Ράδιο-Κιβωτός». Με άλλα λόγια οι εκπομπές βγαίνουν μέσα από ένα μάγμα επιθυμιών, θελήσεων, αναγκών, αισθημάτων, αναζητήσεων, συγκρούσεων προσωπικών και συλλογικών. Τα παραπάνω βέβαια δε σημαίνουν ότι δεν υπάρχουν ή δεν τίθενται συγκεκριμένοι στόχοι, είτε απ' τον καθένα μας, είτε από όλους μαζί. Εξάλλου αυτή η ελευθεριότητα προσδιορίζει και φιλτράρει το πρόγραμμα του «Ράδιο-Κιβωτός».

Έτσι σαν συνειδητές επιλογές:

Όσον αφορά τη μουσική, τουλάχιστον στο ξένο «ρεπερτόριο» ακούγεται μόνο μουσική της ανεξάρτητης/underground σκηνής με εξαιρέσεις βέβαια τις αναδρομές στο παρελθόν ή τις εθνικές μουσικές. Δίνεται βάρος σε θέματα κρατικής καταστολής και στα κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα με εκπομπές έκθεσης, προάσπισης και προώθησής τους, ενώ υπάρχει ιδιαίτερη ευαισθησία απέναντι στις κάθε λογής μειονότητες (π.χ. ομοφυλόφιλοι) όπου και υπάρχουν οι ανάλογες εκπομπές. Υπάρχουν επίσης εκπομπές για ζητήματα γυναικεία, οικολογικά ή της

κές εκπομπές) αφού πολλές εκπομπές είναι πολυσύνθετες, πολύπλευρες και εμπεριέχουν διάφορους τομείς της ζωής μας που, κάποτε επιτέλους, πρέπει να συνυπάρξουν αρμονικά.

☐ **Ποιο είναι το ακροατήριό σας;**

■ Βέβαια δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε ποιο ακριβώς είναι το ακροατήριό μας, όμως γνωρίζουμε πολύ καλά ότι ο χαρακτήρας και το περιεχόμενο των εκπομπών αυτόματα μας κάνει να απευθυνόμαστε προς ορισμένες ομάδες ανθρώπων και να αποκλείουμε κάποιες άλλες. Το «Ράδιο-Κιβωτός» δεν απευθύνεται γενικά και αόριστα προς όλο τον κόσμο, αλλά επιδιώκει, με τους δικούς του πάντα όρους, να ακουστεί όσο το δυνατό περισσότερο.

Γενικά υποθέτουμε ότι το ακροατήριό μας αποτελείται περισσότερο από άτομα νεαρής ηλικίας που ο λόγος τους, παρόλη τη δυναμικότητα και τη δημιουργικότητά του, δεν ακούγεται στο ραδιόφωνο αλλά ούτε και στην κοινωνία.

☐ **Ποια είναι η σχέση σας με το ακροατήριο;**

■ Ένα από τα ζητούμενα ενός σταθμού εναλλακτικού ελευθεριακού είναι η κατανόηση του τρόπου λειτουργίας και της ιδεολογίας των κατεστημένων μέσων μαζικής ενημέρωσης και, φυσικά, το ξεπέρασμά τους.

Μας έχει γίνει κατανοητό ότι η εναλλακτικότητα δεν αφορά απλά και μόνο το να εκφραστούν κάποιες φωνές και μια κουλτούρα που πιθανώς δεν έχει θέ-

ση στους υπόλοιπους σταθμούς. Το να προβάλεις και να επιβάλλεις μέσα απ' την εξουσία του πομπού τη δική σου «διαφορετική» αλήθεια, που έστω δεν ακούγεται πουθενά αλλού, δε σημαίνει ότι έχεις κατακτήσει την εναλλακτικότητα.

Για να σπάσουν οι όροι της προπαγάνδας χρειάζεται να αναδειχθεί μια νέα νοοτροπία, ένα νέο ραδιοφωνικο αλλά και πολιτισμικό μόρφωμα, που πιθανόν να ξεπερνά κάποιες στιγμές και τους ίδιους τους εαυτούς μας ως παραγωγούς και ακροατές! Ένα μοντέλο-πρότυπο δε μπορεί να υπάρξει. Το μόνο που μπορεί να υπάρξει είναι ένας συνεχής πειραματισμός που φτάνει μέχρι και την αυτοαναίρεση, ένας δρόμος —αν θέλετε— που κάποτε ίσως οδηγήσει σε ένα εναλλακτικό ελευθεριακό ραδιόφωνο. Εμείς θεωρούμε ότι βρισκόμαστε στην αρχή του δρόμου αλλά έχουμε το κουράγιο να τον συνεχίσουμε.

Ειδικά για το θέμα της σχέσης μας με το ακροατήριο, απ' την αρχή της λειτουργίας μας βάλαμε επί τάπητος το θέμα της κατάργησης της σχέσης πομπού-δέκτη. Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια, στα σχεδόν δύο χρόνια της λειτουργίας μας: Η τηλεφωνική γραμμή του σταθμού είναι ανοικτή και όποιος θέλει βγαίνει στον αέρα. Κατά περιόδους έχει δοθεί η δυνατότητα στους ακροατές να κάνουν εκπομπές, καθιερώσαμε μια ανοικτή σχέση γνωριμίας με όσους το επιθυμούν και κάποιες εκδηλώσεις για να μας φέρνουν σε επαφή. Δεν προβαλλόμεθα σαν ειδικοί ή αυθεντίες, αποκλείουμε τη μονομερή προπαγάνδα, δεχόμαστε αλλά και κάνουμε δημόσια οι ίδιοι (αυτο)κριτική, αυτοαναιρούμεθα, δεν χρησιμοποιούμε στις εκπομπές μας το λόγο, το στιλ και την επαγγελματικότητα των άλλων ραδιοσταθμών.

☐ **Τι προβλήματα αντιμετωπίζετε με τον ανταγωνισμό από τους εμπορικούς ραδιοσταθμούς και με την κρατική καταστολή;**

...ένας συνεχής πειραματισμός που φτάνει μέχρι και την αυτοαναίρεση, ένας δρόμος που κάποτε ίσως οδηγήσει σ' ένα εναλλακτικό ελευθεριακό ραδιόφωνο. Εμείς θεωρούμε ότι βρισκόμαστε στην αρχή του δρόμου, αλλά έχουμε το κουράγιο να τον συνεχίσουμε.

Γνωρίζουμε ότι τα ερτζιανά καθορίζονται από κάποια οικονομικά και κομματικά συμφέροντα. Αυτό που προσπαθούμε να κάνουμε, με όσες δυνάμεις έχουμε, είναι απ' τη μια να πληροφορούμε και να βγάζουμε προς τα έξω ό,τι συμβαίνει και απ' την άλλη να προσπαθούμε με τη δυναμική παρουσία μας στα F.M. να κατοχυρώσουμε οριστικά τόσο τη δική μας θέση όσο και τη θέση όλων των ερασιτεχνικών ή μη κερδοσκοπικών σταθμών, στους οποίους συμπαραστεκόμαστε στο δικαίωμά τους για μια θέση στα F.M.

☐ **Η εμπειρία δείχνει ότι οι παραδοσιακοί τρόποι αυτοχρηματοδότησης των εναλλακτικών σταθμών δεν επαρκούν. Εσείς πώς σκέφτεστε να αντιμετωπίσετε το οικονομικό πρόβλημα;**

■ Το «Ράδιο-Κιβωτός» όντως αυτοχρηματοδοτείται. Δηλαδή επιβιώνει με τις σταθερές εισφορές των μελών του ενώ κάποιες φορές ενισχύεται και από τις εκδηλώσεις που κάνει, π.χ. πάρτυ. Όπως γίνεται κατανοητό το οικονομικό πρόβλημα είναι ιδιαίτερα οξυμένο και έχει σαν αποτέλεσμα τη δυσκινησία και τα μεγάλα τεχνικά προβλήματα (όχι ισχυρά μηχανήματα κ.λπ.).

Με αυτούς τους όρους, πιστεύουμε ότι έστω και

Α Υ Τ Ο Π Α Ρ Ο Υ Σ Ι Α Σ Η

Νοέμβρης 1986 – Φλεβάρης 1990.

Τρία χρόνια και κάτι ψιλά απ' τη νομιμοποίηση της μη κρατικής ραδιοφωνίας. Η πρωτοβουλία

νατότητα στους ακροατές να κάνουν εκπομπές, καθιερώσαμε μια ανοικτή σχέση γνωριμίας με όσους το επιθυμούν και κάποιες εκδηλώσεις για να μας φέρνουν σε επαφή. Δεν προβαλλόμεθα σαν ειδικοί ή αυθεντίες, αποκλείουμε τη μονομερή προπαγάνδα, δεχόμαστε αλλά και κάνουμε δημόσια οι ίδιοι (αυτο)κριτική, αυτοαναιρούμεθα, δεν χρησιμοποιούμε στις εκπομπές μας το λόγο, το στιλ και την επαγγελματικότητα των άλλων ραδιοσταθμών.

□ Τι προβλήματα αντιμετωπίζετε με τον ανταγωνισμό από τους εμπορικούς ραδιοσταθμούς και με την κρατική καταστολή;

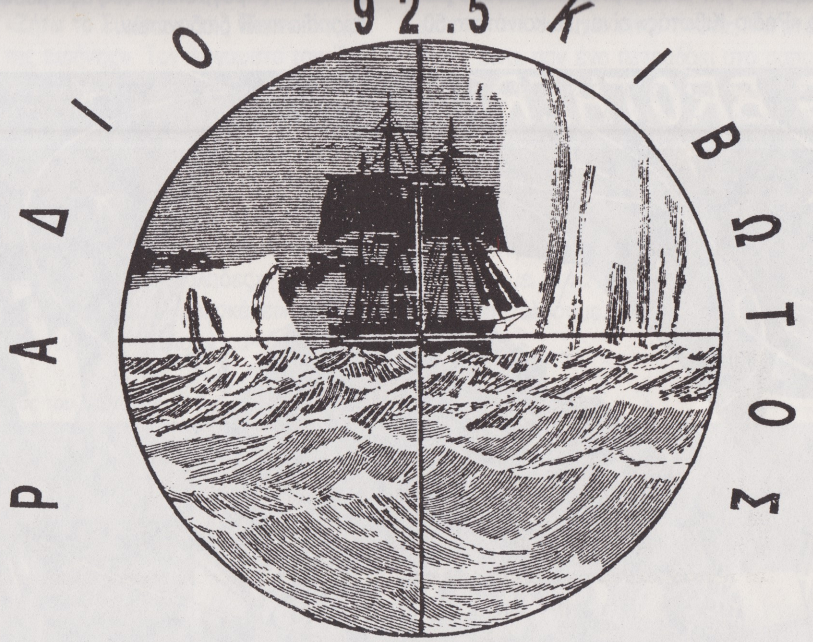
...ένας συνεχής πειραματισμός που φτάνει μέχρι και την αυτοαναίρεση, ένας δρόμος που κάποτε ίσως οδηγήσει σ' ένα εναλλακτικό ελευθεριακό ραδιόφωνο. Εμείς θεωρούμε ότι βρισκόμαστε στην αρχή του δρόμου, αλλά έχουμε το κουράγιο να τον συνεχίσουμε.

■ Στο θέμα του ανταγωνισμού και της καταστολής το «Ράδιο-Κιβωτός» δεν είναι βέβαια ο μόνος, αλλά είναι σίγουρα ένας απ' τους πιο πολύπαθους σταθμούς.

Μέχρι τώρα:

- Έχουμε αναγκαστεί πέντε φορές να αλλάξουμε συχνότητα.
- Έχουμε δεχθεί (ηθελημένες) παρεμβολές.
- Έχουμε δεχθεί απειλητικά τηλεφωνήματα.
- Έχει γίνει επίθεση στο στούντιο με πέτρες.
- Έχει γίνει επίθεση ασφαλιτών και μπράβων στο στούντιο με απειλές και προπηλακισμό μελών του σταθμού.
- Δύο μέλη μας «επισκέφθηκαν» την ασφάλεια μετά από συνάντηση με υποτιθέμενο «ραδιοερασιτέχνη» που μας παρέμβαλλε και που αποδείχθηκε ασφαλίτης και ο σταθμός του δημιούργημα της ασφάλειας.

Γνωρίζουμε ότι απέναντί μας έχουμε είτε μεγαλοεταιρείες είτε το κράτος, δηλαδή μηχανισμούς με ικανότητα στην καταστολή και φίμωση αλλά και στην κατασκευή σκευωριών και στη συκοφάντηση.

Νοέμβρης 1986 – Φλεβάρης 1990.

Τρία χρόνια και κάτι ψιλά απ' τη νομιμοποίηση της μη κρατικής ραδιοφωνίας. Η πρωτοβουλία εκείνη του Γ. Παπανδρέου υπό την πίεση του Μ. Έβερτ χαιρετίστηκε απ' όλους, και θεωρήθηκε ιστορικό άνοιγμα των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην κοινωνία.

Η κρατική ραδιοφωνία, ακολουθώντας το δρόμο που άνοιξαν οι δημοτικοί ραδιοσταθμοί άρχισε ν' αποχτά διαφορετικό ύφος. Χάνοντας την αίγλη της γηραιάς κυρίας μετά από επανειλημμένα, αποτυχημένα lifting. Τον δρόμο αυτό οι ιδιωτικοί ραδιοσταθμοί-καρμπόν, το μετέτρεψαν σε λεωφόρο μ' ένα πρόγραμμα να υπαγορεύεται από τα συμπεράσματα των ερευνών αγοράς, με εκπομπές χρηματοδοτούμενες και με ταλέντα παραγωγούς στο στίβο των μεταγραφών.

Κι όμως παρόλα αυτά οι ρομαντικοί και «παράξενοι» ραδιοφωνατζήδες υπάρχουν ακόμη. Στριμωγμένοι σε πολιορκούμενες συχνότητες επιμένουν σε μια άλλη σχέση με το κοινό και το ραδιόφωνο.

Το Ράδιο Κιβωτός αρνούμενο τη λογική που ήθελε τα Μ.Μ.Ε. έμμεσο κατασταλτικό μηχανισμό ξεκίνησε το ταξίδι του πριν 2 χρόνια με σκοπό να διαφυλάξει ό,τι ζωντανό έχει μείνει μετά την καταστροφική εισβολή του μεγάλου κεφάλαιου στα F.M. Φτύνοντας κατάμουτρα όσους διατηρούν τη λογική του ραδιοφώνου-διαύλου εκπομπής διαφημιστικών μηνυμάτων, δημιούργησε στη γωνιά του ραδιοφωνικό πόλο αντίστασης ενάντια στην εξουσία του πομπού και την παθητικότητα του δέκτη.

Κυρίες και Κύριοι,
καλωσορίζουμε τον τρίτο χρόνο της Ραδιοφωνικής Κιβωτού.

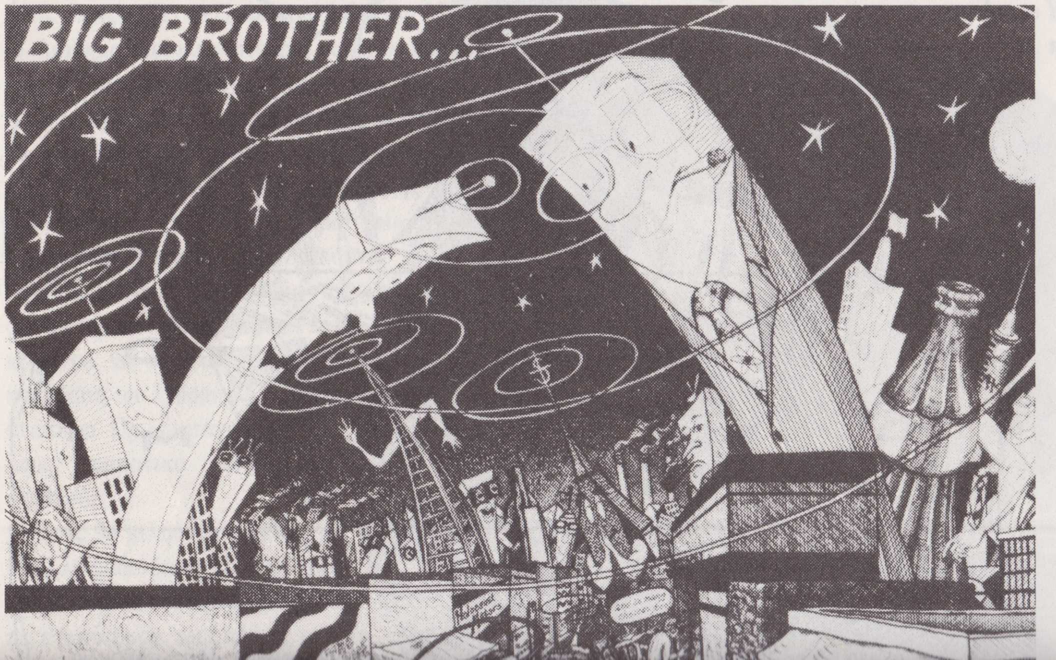
με μεγάλες δυσκολίες και προσωπικές θυσίες θα μπορέσουμε να συνεχίσουμε να εκπέμπουμε και μάλιστα δίχως μιζέρια αλλά με τον τρόπο και το ποιοτικό επίπεδο που εμείς θέλουμε. Μπαίνει ίσως προς προβληματισμό το θέμα της παροχής υλικής βοήθειας απ' τους ακροατές για το οποίο όμως υπάρχουν αρκετές αμφιβολίες, διότι δεν πιστεύουμε ότι η ελληνική πραγματικότητα είναι ώριμη για κάτι τέτοιο. Αντίθετα στις Η.Π.Α. οι εναλλακτικοί σταθμοί επιβιώνουν με τις εθελοντικές συνδρομές των ακροατών τους, οι οποίοι θεωρούν καθήκον τους να τους στηρίξουν.

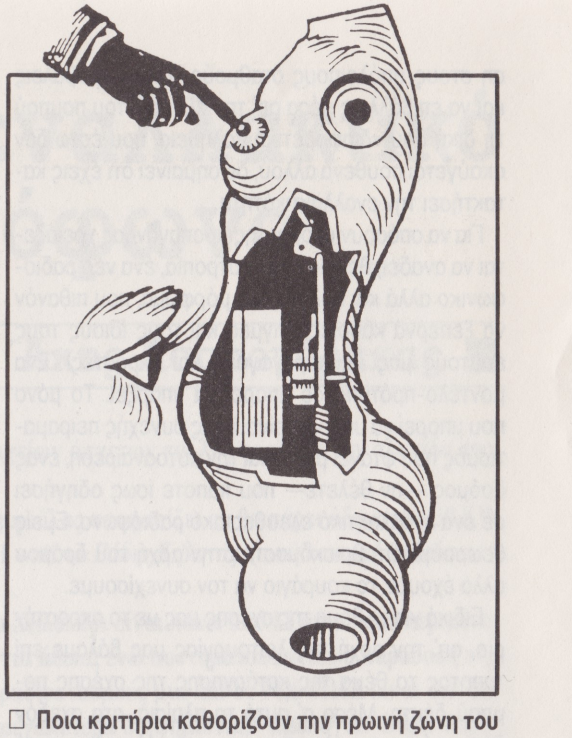
Όσον αφορά μια πιο συνολική απάντηση απ' τους εναλλακτικούς ραδιοσταθμούς, αυτό προϋποθέτει και επιβάλλει τη μεταξύ τους συνεννόηση και συνεργασία.

□ Πώς προσδιορίζετε την «άλλη σχέση», την εναλλακτική σχέση του ραδιοφώνου με τους ακροατές του;

■ Όπως ειπώθηκε και σε προηγούμενη ερώτηση, δεν πιστεύουμε σε κανένα εναλλακτικό πρότυπο ούτε και είμαστε πολιτική ομάδα (με τη στενή έννοια) για να εφεύρουμε ένα τέτοιο ή να καθορίσουμε μια γραμμή. Το «Ράδιο-Κιβωτός» είναι μια κοινότητα 50 διαφορετικών ανθρώπων που, συνειδητά ή ασυνείδητα, κάνουν ραδιόφωνο γύρω από τους άξονες του ελευθεριακού, της εναλλακτικότητας, του ερασιτεχνισμού και του πειραματισμού. Μ' αυτή την έννοια υπάρχει μια συνεχής ρευστότητα που όμως αποβαίνει δημιουργική λόγω της ύπαρξης μιας γερής βάσης.

Ξεκάθαρη απάντηση στον προβληματισμό δε μπορεί να υπάρξει. Τα παραπάνω όμως από μόνα τους είναι καταλύτες στη δημιουργία της «άλλης σχέσης» αφού διαποτίζουν και διαμορφώνουν τη ραδιοφωνική μας παρουσία. Αυτά σε συνδυασμό με την εσωτερική οργάνωση (γενική συνέλευση, έλλειψη κάθε ιεραρχίας ή διαβαθμίσεων, συναινετικές αποφάσεις που σέβονται τη μειοψηφία, συνεχής εναλλαγή ρόλων, άρνηση της επαγγελματικοποίησης του προγράμματος με ζώνες και άλλα) συντελούν στην εναλλακτικότητα αλλά και στην απόδοση της αξίας του κάθε πράγματος προφυλάσσοντας από την αφομοίωση και την αποδυνάμωση. Ας προσεχθεί το ότι ιδέες, συμπεριφορές, μουσικές που μέχρι τώρα κατηγοριοποιούνταν στο «περιθώριο», αυτή τη στιγμή γίνονται μέρος της κυρίαρχης ιδεολογίας και χάνουν την πραγματική τους αξία μέσω ακριβώς των αφομοιωτικών διαδικασιών.

□ Ποια κριτήρια καθορίζουν την πρωινή ζώνη του «Ράδιο-Κιβωτός»;

■ Προς το παρόν η πρωινή ζώνη του «Ράδιο-Κιβωτός» είναι από ασταθής έως ανύπαρκτη. Ελπίζουμε και φιλοδοξούμε όταν θα κυκλοφορεί αυτό το τεύχος το 24ωρο πρόγραμμα να είναι μια πραγματικότητα. Τα κριτήρια της πρωινής ζώνης θα είναι ακριβώς τα ίδια που καθορίζουν και το υπόλοιπο πρόγραμμά μας.

□ Υπάρχει διαφήμιση που να μην αλλοιώνει το χαρακτήρα ενός εναλλακτικού ραδιοσταθμού;

■ Το «Ράδιο-Κιβωτός» αρνούμενο την αναπαραγωγή εμπορευματικών σχέσεων και εξαρτήσεων δε δέχεται, ούτε πρόκειται να δεχθεί, διαφημίσεις. Βέβαια υπάρχει και η έμμεση διαφήμιση που, με την έννοια της προώθησης, εμείς την θεωρούμε υποχρέωση και αρχή μας. Δηλαδή να προωθούμε προϊόντα, προσπάθειες, ιδέες που κινούνται σε ένα παρόμοιο χώρο με το δικό μας, που περιλαμβάνει: ανεξάρτητες παραγωγές δίσκων και ανάλογες εταιρείες, φανζίν, κάποια περιοδικά κοινωνικής και πολιτιστικής αντίστασης, ελευθεριακές, ριζοσπαστικές και εναλλακτικές κινήσεις και κοινότητες (π.χ. καταλήψεις σπιτιών, στέκια κ.λπ.).

□ Πώς βλέπετε τη δημιουργία ενός πανελλαδικού εναλλακτικού ραδιοδικτύου που θα δίνει τεχνογνωσία και καθημερινή πληροφορία;

για να εφεύρουμε ένα τέτοιο ή να καθορίσουμε μια γραμμή. Το «Ράδιο-Κιβωτός» είναι μια κοινότητα 50

χάνουν την πραγματική τους αξία μέσω ακριβώς των αφομοιωτικών διαδικασιών.

τός» είναι από ασταθής έως ανύπαρκτη. Ελπίζουμε και φιλοδοξούμε όταν θα κυκλοφορεί αυτό το τεύχος το 24ωρο πρόγραμμα να είναι μια πραγματικότητα. Τα κριτήρια της πρωινής ζώνης θα είναι ακριβώς τα ίδια που καθορίζουν και το υπόλοιπο πρόγραμμά μας.

□ **Υπάρχει διαφήμιση που να μην αλλοιώνει το χαρακτήρα ενός εναλλακτικού ραδιοσταθμού;**

■ Το «Ράδιο-Κιβωτός» αρνούμενο την αναπαραγωγή εμπορευματικών σχέσεων και εξαρτήσεων δε δέχεται, ούτε πρόκειται να δεχθεί, διαφημίσεις. Βέβαια υπάρχει και η έμμεση διαφήμιση που, με την έννοια της προώθησης, εμείς την θεωρούμε υποχρέωση και αρχή μας. Δηλαδή να προωθούμε προϊόντα, προσπάθειες, ιδέες που κινούνται σε ένα παρόμοιο χώρο με το δικό μας, που περιλαμβάνει: ανεξάρτητες παραγωγές δίσκων και ανάλογες εταιρείες, φανζίν, κάποια περιοδικά κοινωνικής και πολιτιστικής αντίστασης, ελευθεριακές, ριζοσπαστικές και εναλλακτικές κινήσεις και κοινότητες (π.χ. καταλήψεις σπιτιών, στέκια κ.λπ.).

□ **Πώς βλέπετε τη δημιουργία ενός πανελλαδικού εναλλακτικού ραδιοδικτύου που θα δίνει τεχνογνωσία και καθημερινή πληροφορία;**

■ Το «Ράδιο-Κιβωτός» ήταν πάντα θετικό σε μια τέτοια προοπτική γιατί κάποτε πρέπει οι κατά τόπους και επιμέρους αντιστάσεις να αρχίσουν να συνεργάζονται, να ανταλλάσσουν πληροφορίες και να αποκτήσουν μια φερέγγυα παρουσία μέσα στην κοινωνία. Είμαστε θετικοί σε ένα δίκτυο αλληλοβοήθειας, που τελικά θα καταλήγει σε ένα αντιθεσμό που θα λειτουργεί με τις δικές του αξίες και πέρα απ' το κράτος και τους επίσημους θεσμούς. Επίσης ένα τέτοιο δίκτυο θα μπορέσει να βοηθήσει όλους μας στους δύσκολους καιρούς της καταστολής και της φίμωσης που προβλέπεται να έρθουν και μάλιστα στο εγγύς μέλλον. Πιστεύουμε ότι η δημιουργία του ίσως παίξει καθοριστικό ρόλο σε περιόδους που η εξουσία γίνει πιο ολοκληρωτική και κεντρική, χρησιμοποιώντας τα μέσα μαζικής ενημέρωσης για τον πλήρη έλεγχο του ανθρώπινου εγκεφάλου.

Πιο συγκεκριμένοι στην απάντησή μας δεν μπορούμε να γίνουμε, αφού και η ερώτηση είναι αρκετά γενική. Όμως από εδώ και πέρα, στην πράξη πλέον, θα προσπαθήσουμε να συμβάλλουμε στη δημιουργία του. △

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΡΑΔΙΟ ΚΙΛΚΙΣ : Χρειάζεται η συνεργασία πολλών φορέων «καλών προθέσεων»

■ 98,7 F.M. STEREO — Κ Ι Λ Κ Ι Σ ■

Το στούντιο του Εναλλακτικού Ραδιοφώνου Κιλκίς είναι από τα πιο περιποιημένα στούντιο του εναλλακτικού χώρου. Τα πάντα είναι σε τάξη, χωρίς όμως αυτό να προξενεί απωθητικά συναισθήματα. Το κτίριο του σταθμού είναι μια μονοκατοικία με κήπο, λίγο πιο έξω από το Κιλκίς.

Μπαίνοντας αντικρύζεις ένα δωμάτιο υποδοχής με κάποιον που είναι πάντα στη διάθεσή σου για να σε ενημερώσει.

Δίπλα ακριβώς είναι το στούντιο, πλήρως ηχομονωμένο και άνετο.

Ο σταθμός έχει πρωινή ζώνη σ' αντίθεση με άλλους εναλλακτικούς ραδιοσταθμούς.

Οι εκπομπές ξεκινούν στις 7 π.μ. με την εκπομπή «Με τον πρωινό καφέ» (σχόλια, μουσική, ειδήσεις). Στις 10 π.μ. αρχίζει η εκπομπή «Θέματα, κρίσεις, απόψεις» όπου αναλύονται διάφορα κοινωνικά και πολιτικά θέματα, τοπικά ή υπερτοπικά. Ιδιαίτερο βάρος έχουν τα οικολογικά. Από τη 1 μ.μ. και μετά αρχίζουν οι μουσικές εκπομπές. Μεγαλύτερο ποσοστό έχουν οι ελληνικές μουσικές εκπομπές όπως «Τι ακούει το Κιλκίς», «Λαϊκό σεργιάνι», «Νυχτοπερπατήματα», «Παρέα με το λαϊκό τραγούδι», κ.ά. Επίσης, ο σταθμός, λόγω των ποντιακών ριζών που υπάρχουν στο Κιλκίς, εκπέμπει καθημερινά τις «Ποντιακές διαδρομές». Άλλες μουσικές εκπομπές είναι «Το μπλουζ χθες και σήμερα», «Μουσικά ατυχήματα» και «Μουσικό κοκτέιλ».

Κάθε Σάββατο υπάρχει η εκπομπή «Σεξουαλική αγωγή» όπου δίνεται ιδιαίτερο βάρος στη σεξουαλική αγωγή των νέων και στην αντιμετώπιση διαφόρων σεξουαλικών προβλημάτων.

□ **Τι περιεχόμενο έχουν οι εκπομπές σας;**

■ Οι εκπομπές έχουν κοινωνικό περιεχόμενο, ενημερωτικού χαρακτήρα στην πρωινή ζώνη και ψυχαγωγικού χαρακτήρα μετά το μεσημέρι.

□ **Τι είδους ακροατήριο έχετε (ηλικία, φύλο κ.λπ.);**

■ Χωρίς να έχουμε προχωρήσει σε στατιστικές (που εξάλλου δεν είναι στο χαρακτήρα του ραδιοφώνου) και κρίνοντας από την τηλεφωνική επικοινωνία και τις σχέσεις των συνεργατών μας με τους ακροατές βρίσκουμε να έχουμε ακροατήριο κάθε ηλικίας και φύλου. Αξίζει ν' αναφέρουμε ότι στο πρόγραμμα του σταθμού περιλαμβάνονται εκπομπές

Θεωρούμε πιο αξιόλογη προσφορά το ν' απασχολούμε τέσσερις ανέργους από το να έχουμε καλύτερη ποιότητα — αν υποθέσουμε ότι η διαφήμιση επηρεάζει την ποιότητα.

που απευθύνονται σε συγκεκριμένο ως προς την ηλικία και το φύλο ακροατήριο.

■ Εδώ πιστεύουμε ότι χρειάζεται η συνεργασία πολλών φορέων «καλών προθέσεων», για να χρησιμοποιήσουμε μια όμορφη φράση γνωστού περιοδικού. Επίσης, η αφιλοκερδής προσφορά των μελών και συνεργατών των εναλλακτικών προσπαθειών και κάποιος συμβιβασμός όσο αφορά τις διαφημίσεις.

□ **Ποια χαρακτηριστικά πρέπει να έχει ένας σταθμός για να τον πούμε «εναλλακτικό»;**

■ Όπως είπαμε και πριν, κυρίως το κοινωνικό περιεχόμενο των εκπομπών. Κατά δεύτερο, η φύση του σταθμού να είναι μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Ο σταθμός να ενθαρρύνει την συμμετοχή του ακροατηρίου στην συντριπτική πλειοψηφία των εκπομπών και να γίνεται διαρκής προσπάθεια για αναβάθμιση της ποιότητας των καθημερινών ρεπορτάζ και των ψυχαγωγικών εκπομπών.

□ **Από τι αποτελείται η πρωινή ζώνη του Εναλλακτικού Ράδιο Κιλκίς;**

■ Από ειδήσεις γενικού ενδιαφέροντος, δελτία τύπου των Δημοσίων Υπηρεσιών, θέματα υγείας (ιατρικά, διατροφής) και θέματα οικολογικού περιεχομένου, προστασίας περιβάλλοντος κ.ά. Τέλος θέματα κοινωνικού περιεχομένου όπως ναρκωτικά, ανάπη-

της διαφήμισης. Οι κυριότεροι λόγοι, εκτός βέβαια απ' αυτόν της επιβίωσης, είναι:

α) Θεωρούμε πιο αξιόλογη προσφορά το ν' απασχολούμε τέσσερις στην προκειμένη περίπτωση άνεργους, από το να έχουμε καλύτερη ποιότητα (αν υποθέσουμε ότι η διαφήμιση επηρεάζει την ποιότητα).

β) Ενισχύουμε την τοπική αγορά ώστε τα χρήματα της επαρχίας να μην συσσωρεύονται στα κέντρα.

γ) Η ποιότητα των επαρχιακών σταθμών είναι κλονισμένη αφού στα κέντρα είναι συγκεντρωμένο, στην συντριπτική πλειοψηφία του, το προσωπικό που θα μπορούσε να ενισχύσει την δυναμική τους. Με αυτό το σκεπτικό ποια ποιότητα υποβαθμίζουμε;

□ **Από διοικητική άποψη πώς λειτουργεί το Ράδιο Κιλκίς;**

■ Με απόφαση του εκλεγμένου Δ.Σ. της Οικολογικής Εναλλακτικής Ομάδας ορίζεται υπεύθυνος του τμήματος ραδιοσταθμού, ο οποίος εκπροσωπεί τον σταθμό στις εξωτερικές του σχέσεις (δημόσιες σχέσεις, οικονομικά, πρόγραμμα εκπομπών κ.λπ.). Αυτός είναι υπεύθυνος για την σωστή του λειτουργία, για το προσωπικό (όπου βέβαια συμπεριλαμβάνονται

□ **Τι περιεχόμενο έχουν οι εκπομπές σας;**

■ Οι εκπομπές έχουν κοινωνικό περιεχόμενο, ενημερωτικού χαρακτήρα στην πρωινή ζώνη και ψυχαγωγικού χαρακτήρα μετά το μεσημέρι.

□ **Τι είδους ακροατήριο έχετε (ηλικία, φύλο κ.λπ.);**

■ Χωρίς να έχουμε προχωρήσει σε στατιστικές (που εξάλλου δεν είναι στο χαρακτήρα του ραδιοφώνου) και κρίνοντας από την τηλεφωνική επικοινωνία και τις σχέσεις των συνεργατών μας με τους ακροατές βρίσκουμε να έχουμε ακροατήριο κάθε ηλικίας και φύλου. Αξίζει ν' αναφέρουμε ότι στο πρόγραμμα του σταθμού περιλαμβάνονται εκπομπές που απευθύνονται σε συγκεκριμένο ως προς την ηλικία και το φύλο ακροατήριο.

Θεωρούμε πιο αξιόλογη προσφορά το ν' απασχολούμε τέσσερις ανέργους από το να έχουμε καλύτερη ποιότητα — αν υποθέσουμε ότι η διαφήμιση επηρεάζει την ποιότητα.

□ **Στη σχέση σας με το ακροατήριο υπάρχουν στοιχεία που να σας διαφοροποιούν από τους κρατικούς και τους εμπορικούς σταθμούς;**

■ Μένουμε κατάπληκτοι από την αγάπη και την επικοινωνία, τη συμπαράσταση και τη συμμετοχή του κόσμου στα προβλήματα του σταθμού. Καθημερινά δεν λείπουν οι προσκλήσεις από αγνώστους προς τους συνεργάτες μας. Αν δεν υπήρχε η επικοινωνία αυτή από το αρχικό ακόμη στάδιο, όταν ο σταθμός αντιμετώπιζε καίρια τεχνικά προβλήματα, δεν είναι καθόλου σίγουρο ότι θα φτάναμε μέχρι εδώ.

□ **Πώς θα αντιμετωπίσετε τον ανταγωνισμό από τους εμπορικούς σταθμούς;**

■ Τεχνικά, γιατί αυτό είναι κυρίως το πρόβλημα που παρουσιάζεται από το συνωστισμό ραδιοσταθμών στη μπάντα. Θέλουμε να πιστεύουμε ότι καλύπτουμε τουλάχιστον τον νομό μας. Νομίζουμε ότι ο σημαντικότερος παράγοντας για να επιβιώσουμε στη συχνότητα είναι να μην χάσουμε την επαφή μας με τους συντοπίτες μας.

□ **Με ποιο τρόπο οι εναλλακτικοί ραδιοσταθμοί θα ξεπεράσουν τα οικονομικά τους προβλήματα;**

■ Εδώ πιστεύουμε ότι χρειάζεται η συνεργασία πολλών φορέων «καλών προθέσεων», για να χρησιμοποιήσουμε μια όμορφη φράση γνωστού περιοδικού. Επίσης, η αφιλοκερδής προσφορά των μελών και συνεργατών των εναλλακτικών προσπαθειών και κάποιος συμβιβασμός όσο αφορά τις διαφημίσεις.

□ **Ποια χαρακτηριστικά πρέπει να έχει ένας σταθμός για να τον πούμε «εναλλακτικό»;**

■ Όπως είπαμε και πριν, κυρίως το κοινωνικό περιεχόμενο των εκπομπών. Κατά δεύτερο, η φύση του σταθμού να είναι μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Ο σταθμός να ενθαρρύνει την συμμετοχή του ακροατηρίου στην συντριπτική πλειοψηφία των εκπομπών και να γίνεται διαρκής προσπάθεια για αναβάθμιση της ποιότητας των καθημερινών ρεπορτάζ και των ψυχαγωγικών εκπομπών.

□ **Από τι αποτελείται η πρωινή ζώνη του Εναλλακτικού Ράδιο Κιλκίς;**

■ Από ειδήσεις γενικού ενδιαφέροντος, δελτία τύπου των Δημοσίων Υπηρεσιών, θέματα υγείας (ιατρικά, διατροφής) και θέματα οικολογικού περιεχομένου, προστασίας περιβάλλοντος κ.ά. Τέλος θέματα κοινωνικού περιεχομένου όπως ναρκωτικά, ανάπηροι, σεξουαλική αγωγή κ.λπ.

□ **Ένα από τα έσοδά σας είναι η διαφήμιση. Τι πιστεύετε γι' αυτήν;**

■ Για να αντέξει στη συχνότητα ο σταθμός μας, αν και αυτό δεν ήταν στις αρχικές μας προθέσεις, συμβιβαστήκαμε (όχι οριστικά) με την ιδέα της χρήσης της διαφήμισης. Οι κυριότεροι λόγοι, εκτός βέβαια απ' αυτόν της επιβίωσης, είναι:

α) Θεωρούμε πιο αξιόλογη προσφορά το ν' απασχολούμε τέσσερις στην προκειμένη περίπτωση άνεργους, από το να έχουμε καλύτερη ποιότητα (αν υποθέσουμε ότι η διαφήμιση επηρεάζει την ποιότητα).

β) Ενισχύουμε την τοπική αγορά ώστε τα χρήματα της επαρχίας να μην συσσωρεύονται στα κέντρα.

γ) Η ποιότητα των επαρχιακών σταθμών είναι κλονισμένη αφού στα κέντρα είναι συγκεντρωμένο, στην συντριπτική πλειοψηφία του, το προσωπικό που θα μπορούσε να ενισχύσει την δυναμική τους. Με αυτό το σκεπτικό ποια ποιότητα υποβαθμίζουμε;

□ **Από διοικητική άποψη πώς λειτουργεί το Ράδιο Κιλκίς;**

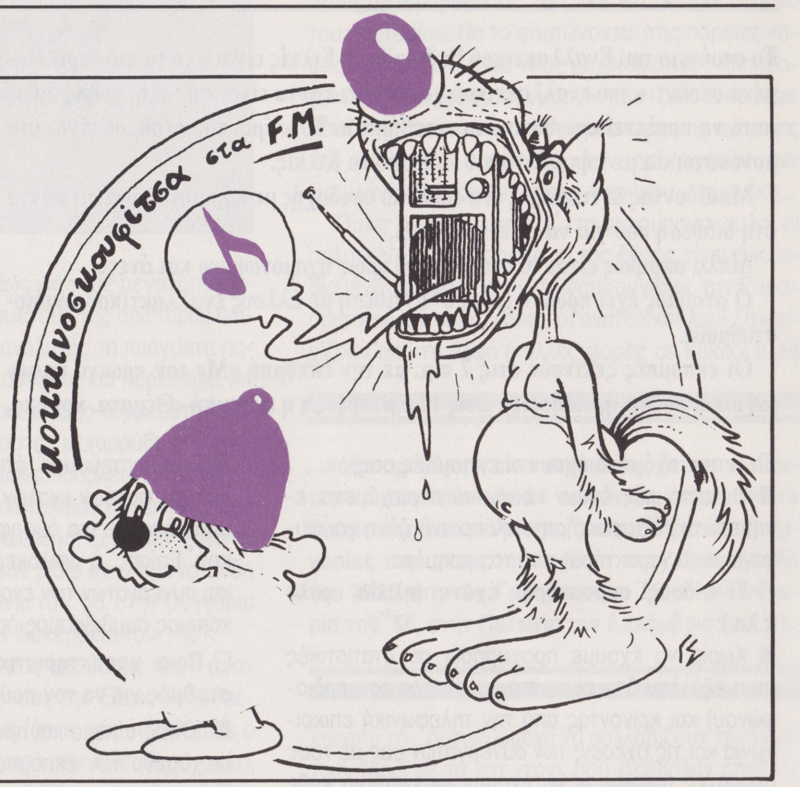
■ Με απόφαση του εκλεγμένου Δ.Σ. της Οικολογικής Εναλλακτικής Ομάδας ορίζεται υπεύθυνος του τμήματος ραδιοσταθμού, ο οποίος εκπροσωπεί τον σταθμό στις εξωτερικές του σχέσεις (δημόσιες σχέσεις, οικονομικά, πρόγραμμα εκπομπών κ.λπ.). Αυτός είναι υπεύθυνος για την σωστή του λειτουργία, για το προσωπικό (όπου βέβαια συμπεριλαμβάνονται άλλα μέλη της ομάδας και εξωτερικοί συνεργάτες) και λογοδοτεί σε εβδομαδιαία βάση στο Δ.Σ. της ομάδας. Η λειτουργία αυτής της υπομάδας έχει ήδη προβλεφθεί και ρυθμίζεται από το καταστατικό της Οικολογικής Εναλλακτικής Ομάδας Κιλκίς. Ο υπεύθυνος αυτός εναλλάσσεται και είναι ανακλητός. △

ΚΟΚΚΙΝΟΣΚΟΥΦΙΤΣΑ : Η ελευθερία δεν θα πάψει να είναι πειρατική υπόθεση...

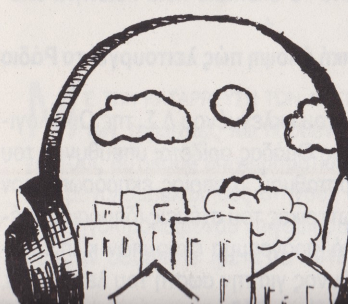
■ 94,6 F.M. STEREO — Χ Α Λ Α Ν Δ Ρ Ι ■

Η Κοκκινοσκουφίτσα μετά από πολλές περιπλανήσεις στα σκοτεινά μονοπάτια του δάσους των αθηναϊκών κιλοβάτ έκανε το μεγάλο άνοιγμα. Εγκατέστησε αναμεταδότη κάπου στην Πεντέλη με προδιαγραφές αρκετά υψηλές. Το υψηλό κόστος της εγκατάστασης και οι κόποι που απαιτήθηκαν την ανάγκασαν να διακόψει τη λειτουργία της για ένα μήνα.

Αναθαρρημένα σήμερα τα Κοκκινοσκουφάκια της νέας μεγαλύτερης εμβέλειας (μερικοί μιλούν για κάλυψη περιοχών αρκετά έξω απ' το λεκανοπέδιο) μας αιχμαλωτίζουν στους 94,6 MHZ, με τη μετριοπαθή ντροπαλή ραδιοφωνική συντροφιά τους και το ιδιαίτερο ύφος που κρατούν, σύμφωνα μ' έναν από τους προβληματισμούς τους. Το στούντιο του σταθμού με το συμπαθητικό μπαράκι που λειτουργούν είναι ανοιχτό για καφέ ή ποτό από το απόγευμα. Αν πάτε Τετάρτη σίγουρα θα πέσετε πάνω στη συλλογική τους ιεροτελεστία που τη λένε και συνέλευση.

Α Υ Τ Ο Π Α Ρ Ο Υ Σ Ι Α Σ Η

ανέξοδα καλοπιάσματα για όλα τα γούστα, ...θα προσπαθήσουμε

να μείνουμε ανοιχτοί στα όποια ανατρεπτικά ακούσματα και πειραματισμούς των καιρών,

να υπερβούμε την κοινή, ως ένα βαθμό σε όλους μας, ακινησία,

να συμβάλλουμε στην ανάδειξη και τον πολλαπλασιασμό δραστηριοτήτων που διατηρούνται αδέσμευτες από τη χειραγώγηση του κράτους.

Η αλήθεια για μας παραμένει σύνθετη υπόθεση και η ανεύρεση-υπεράσπισή της ακόμα πιο δύσκολη.

μας αιχμαλωτίζουν στους 94,6 MHZ, με τη μετριοπαθή ντροπαλή ραδιοφωνική συντροφιά τους και το ιδιαίτερο ύφος που κρατούν, σύμφωνα μ' έναν από τους προβληματισμούς τους. Το στούντιο του σταθμού με το συμπαθητικό μπαράκι που λειτουργούν είναι ανοιχτό για καφέ ή ποτό από το απόγευμα. Αν πάτε Τετάρτη σίγουρα θα πέσετε πάνω στη συλλογική τους ιεροτελεστία που τη λένε και συνέλευση.

Α Υ Τ Ο Π Α Ρ Ο Υ Σ Ι Α Σ Η

Μια Συλλογικη Πειρατικη Προσπαθεια στους 94,6 MHz στα FM Βορειοανατολικα της Πρωτευουσας

Σ' ένα κόσμο πολύπλοκο, πολυσύνθετο, θολό και πάντα καπιταλιστικό, που μεταμορφώνεται, αποπροσωποποιείται και αλλοτριώνει, οι εξουσίες παίζουν το δικό τους παιχνίδι: Αλληλοσυγκρούονται και αλληλοσυμπληρώνονται, απογειώνονται ή βυθίζονται σε χώρους απλησίαστους, γίνονται άπληστες, καταβροχθίζουν και σκιάζουν τα πάντα.

Εδώ, η πληροφορία, ο έλεγχος και η κριτική καταλήγουν παγίδες και οι κρατούντες δεν διστάζουν για πολύ: «αν δεν μπορείς να λύσεις ένα πρόβλημα, φρόντισε τουλάχιστον να το εκμεταλλευτείς»!...

Σ' αυτούς τους καιρούς, που η κρατική μονοπώληση των ερτζιανών και ο χυδαίος τους έλεγχος υποχωρούν στην αδηφάγα λογική της κερδοσκοπίας, ο ΣΤΑΘΜΟΣ μας: ένα βήμα μεγάλο ή μικρό, αυτό το αφήνουμε να αποδειχθεί. Σίγουρα θα είναι βήμα στα μέτρα των δικών μας διασκελισμών...

Θέλουμε εδώ να πάρουν το λόγο, όσοι δεν παύουν να αντιστέκονται στη σημερινή εξουσία και τη σιωπή·

όσοι αρνούνται σερβιρισμένες απαντήσεις στο σημερινό κυβερνητικό παιχνίδι·

όσοι αντιλαμβάνονται σαν μόνο, στην κυριολεξία, πολιτικό τους στόχο την ανατροπή των κανόνων του, με την πρωτοβουλία των μαζών.

Αντίθετοι σε αισθητικές παρωπίδες αλλά και σε ανέξοδα καλοπιάσματα για όλα τα γούστα, ...θα προσπαθήσουμε

να μείνουμε ανοιχτοί στα όποια ανατρεπτικά ακούσματα και πειραματισμούς των καιρών,

να υπερβούμε την κοινή, ως ένα βαθμό σε όλους μας, ακινησία,

να συμβάλλουμε στην ανάδειξη και τον πολλαπλασιασμό δραστηριοτήτων που διατηρούνται αδέσμευτες από τη χειραγώγηση του κράτους.

Η αλήθεια για μας παραμένει σύνθετη υπόθεση και η ανεύρεση-υπεράσπισή της ακόμα πιο δύσκολη. Αποσκοπούμε έτσι σε μια ραδιοφωνία-πληροφόρηση που να κοινωνικοποιεί τη γνώση και να βοηθά στη συγκρότηση της κριτικής στάσης των πολιτών.

Μ' όλα αυτά, δεν αγνοούμε τη μόνιμη παγίδα της σημερινής κυβέρνησης: Τις ψευδαισθήσεις, που μοιράζονται απλόχερα, για συμμετοχή στην εξουσία. Είναι πια γνωστές οι διαλυτικές τους συνέπειες που τελικά προσέφεραν ολοένα και μεγαλύτερη ευχέρεια κίνησης στον μεγάλο σκηνοθέτη.

Ο κίνδυνος είναι ευνόητος λοιπόν: Τα μικρόφωνα ξαφνικά παραδίδονται σε αμέτρητους επιβήτορες της κοινής γνώμης, σε Δήμους, σε Κοινότητες (ποιους εκπροσωπούν αλήθεια;), σε μονοπώλια και εκκλησίες, σε διαφημιστές και διαχειριστές, και δεν αγνοούμε το ενδεχόμενο να βρεθούμε τελικά στο ίδιο καζάνι που πριν ίσως εκραγεί θα αφήσει άναυδο, απορημένο και κυρίως πιο ευάλωτο το μέσο πολίτη-ακροατή. Και τότε ποιός τάχα πάλι θα πρέπει να διασωθεί;...

Εμείς πάντως απορρίψαμε την εκ των προτέρων αδρανοποίησή μας· έστω κι έτσι μπαίνουμε στο χώρο της αβεβαιότητας και του πειραματισμού.

Η πρωτοβουλία πάρθηκε από μια παρέα στα Β.Α. της πρωτεύουσας μ' αυτές τις διαθέσεις. Ασφαλώς δεν είμαστε οι πρώτοι ούτε οι μόνοι. Επιδίωξή μας είναι ένας μόνιμος διάλογος με τέτοιες εναλλακτικές πρακτικές.

Στην περιοχή μας, θα προσπαθήσουμε να συναντηθούμε με την κριτική στάση των πολιτών εκείνων που πιστεύουν στη δυνατότητα μιας τέτοιας ελεύθερης και μαζικής ραδιοφωνίας.

Στο σταθμό όμως, ελπίζουμε εξαρχής να δώσουν τη ζωή και τον τόνο κάμποσοι απ' αυτούς που έχουν ήδη αποχτήσει ή και διατηρούν την προσωπική, πειρατική τους εμπειρία στα ερτζιανά, ακόμα κι εκείνοι που έχουν καταφέρει να κλέψουν έστω και λίγες ώρες από την επίσημη ραδιοφωνία, εισχωρώντας σαν επαγγελματίες στο σκάφος της.

Νομικά καλυμμένη ή ακάλυπτη, η ελευθερία δε θα πάψει να είναι πειρατική υπόθεση... △

Σ Υ Ν Ε Ν Τ Ε Υ Ξ Η

☐ **Μιλήστε μας για το ύφος και το περιεχόμενο των εκπομπών σας...**

■ Κατά 80% περίπου οι εκπομπές είναι, σύμφωνα με τη συνήθη ορολογία, μουσικές. Όμως τα προσωπικά σχόλια που γίνονται από τους παραγωγούς δημιουργούν κάποιες διαφοροποιήσεις ως προς το ύφος, τους ρυθμούς και εντέλει τους στόχους της κάθε εκπομπής. Στο νέο πρόγραμμα θα υπάρχει μια καθημερινή ζώνη που θα παράγεται από μια ειδική ομάδα του σταθμού. Το αντικείμενό της θα είναι τα πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα.

Με δεδομένη τη σιωπή του σταθμού για αρκετό καιρό λόγω τεχνικών προβλημάτων, είναι ευνόητο πως οι απαντήσεις που δίνουμε αντανακλούν την εμπειρία, τις επιθυμίες και τις σκέψεις μας. Ο προβληματισμός που διαφαίνεται δέον όπως τοποθετηθεί στην περιοχή που βρίσκεται ανάμεσα στη φαντασία και στην πραγματικότητα.

...η αυτοχρηματοδότηση και τα άλλα μικρά «κόλπα» (μπαρ, πάρτι, εισφορές) αρκούν, τουλάχιστον προς το παρόν.

☐ **Ποιο είναι το ακροατήριό σας;**

■ Δύσκολη ερώτηση. Μάλλον δεν γνωρίζουμε. Το μόνο σίγουρο είναι ότι τα μέλη του σταθμού τον ακούνε όταν οι τεχνικές δυνατότητες το επιτρέπουν.

☐ **Πώς σκέφτεστε ν' αντιμετωπίσετε τον ανταγωνισμό που σπρώχνει και στριμώχνει στη μπάντα των F.M. όλο και περισσότερους σταθμούς με ισχυρότερα και καλύτερα μηχανήματα;**

■ α) Με τη βελτίωση των δικών μας μηχανημάτων, β) Με τη διατήρηση της ελπίδας πως κάποιοι από τους άλλους σταθμούς θα υποχωρήσουν κάτω από την πίεση των οικονομικών προβλημάτων, γ) Με την κατανόηση και τη μεγιστοποίηση της ηδονής που νοιώθει ο αδύνατος όταν συνθλίβεται από τους δυνατούς.

☐ **Η εμπειρία των εναλλακτικών ραδιοσταθμών δείχνει ότι η αυτοχρηματοδότηση, δηλαδή οι οικονομικοί πόροι που προέρχονται από συνδρομές, συναυλίες, εισφορές, δεν επαρκούν. Εσείς τι σκέφτεστε σχετικά μ' αυτό;**

■ Η εμπειρία μας και οι πολύ πρόχειροι υπολογισμοί μας δείχνουν ότι η αυτοχρηματοδότηση και τα άλλα μικρά «κόλπα» (μπαρ, πάρτι, εισφορές) αρκούν, τουλάχιστον προς το παρόν. Ευτυχώς ή δυστυχώς δεν έχουμε σκεφτεί ή συζητήσει για ένα πιο δύσκολο μέλλον.

☐ **Τι σας διαφορίζει από τους κρατικούς και τους εμπορικούς ραδιοσταθμούς όσον αφορά στη σχέση σας με τους ακροατές σας;**

■ Η επιθυμία μας και η επιδίωξη οι ακροατές να κάνουν κι αυτοί ραδιόφωνο. Η παραγωγή προσωπικών εκπομπών που είναι πρακτική απόδειξη της δυνατότητας του οποιουδήποτε να διατηρεί συνεχώς και τις δύο ιδιότητες: του παραγωγού και του ακροατή. Η θεματολογία και τα προβλήματα που θίγουν οι εκπομπές (και ο τρόπος βέβαια που γίνονται) που θεωρούν τους ακροατές σκεπτόμενα όντα. Μ' άλλα λόγια οι ακροατές με τον τρόπο τους συμμετέχουν στη διαμόρφωση του προγράμματος του σταθμού.

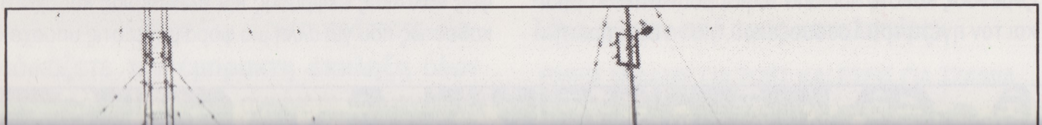
☐ **Όσον αφορά στο οικονομικό πρόβλημα, έχετε σκεφτεί να προσελκύσετε διαφήμιση;**

■ Έχουν ακουστεί πολλές προτάσεις και σκέψεις. Προς το παρόν ο σταθμός δεν δέχεται διαφημίσεις.

☐ **Πώς βλέπετε τη δημιουργία ενός πανελλαδικού εναλλακτικού ραδιοδικτύου;**

■ Κατ' αρχήν θετικά. Δεν ελπίζουμε όμως σε πολλά πράγματα. Προς το παρόν οι δυνατότητές μας είναι περιορισμένες. Αν δημιουργηθεί κάτι τέτοιο θα κάνουμε βέβαια ό,τι μπορούμε. Πάντως μας ενδιαφέρουν οι συζητήσεις προς μια τέτοια κατεύθυνση. △

Ράδιο Καρολάιν: Πομπός πάνω σε πλοίο στα διεθνή ύδατα.

ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ
Ομοσπονδία Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων

Η 3η Πανελλαδική Συνδιάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη στις 13 και 14 Ιανουαρίου ενέκρινε και το παρακάτω επίκαιρο ψήφισμα που αφορά το θεσμό και τη λειτουργία της ελεύθερης ραδιοφωνίας:

ΨΗΦΙΣΜΑ

Από καιρό παρακολουθούμε την άλωση της μπάντας των F.M. από τους μεγαλοσταθμούς των ιδιωτικών συμφερόντων που έχουν φιλοδοξίες επέμβασης στην κεντρική πολιτική σκηνή.

Η χορήγηση των αδειών είναι φειδωλή προς τους εναλλακτικούς ραδιοσταθμούς (μόνο το ΡΑΔΙΟ ΚΙΒΩΤΟΣ και το ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ ΚΙΛΚΙΣ διαθέτουν άδεια πολύ περιορισμένης ισχύος) με αποτέλεσμα να εκκρεμούν περισσότερο από 12 μήνες οι αιτήσεις τους. Παράλληλα τα πρώτα δείγματα καταστολής εμφανίζονται με την κατάσχεση του ΡΑΔΙΟ ΟΡΑΜΑ Αγρινίου και τους ανησυχητικούς ελέγχους στο ΡΑΔΙΟ ΚΙΒΩΤΟΣ με πρόσχημα ανυπόστατες κατηγορίες περί παρεμβολών. Την ίδια στιγμή η υψηλή ισχύς (πάνω

...η αυτοχρηματοδότηση και τα άλλα μικρά «κόλπα» (μπαρ, πάρτι, εισφορές) αρκούν, τουλάχιστον προς το παρόν.

πως οι απαντήσεις που δίνουμε αντανακλούν την εμπειρία, τις επιθυμίες και τις σκέψεις μας. Ο προβληματισμός που διαφαίνεται δέον όπως τοποθετηθεί στην περιοχή που βρίσκεται ανάμεσα στη φαντασία και στην πραγματικότητα.

☐ **Ποιο είναι το ακροατήριό σας;**

■ Δύσκολη ερώτηση. Μάλλον δεν γνωρίζουμε. Το μόνο σίγουρο είναι ότι τα μέλη του σταθμού τον ακούνε όταν οι τεχνικές δυνατότητες το επιτρέπουν.

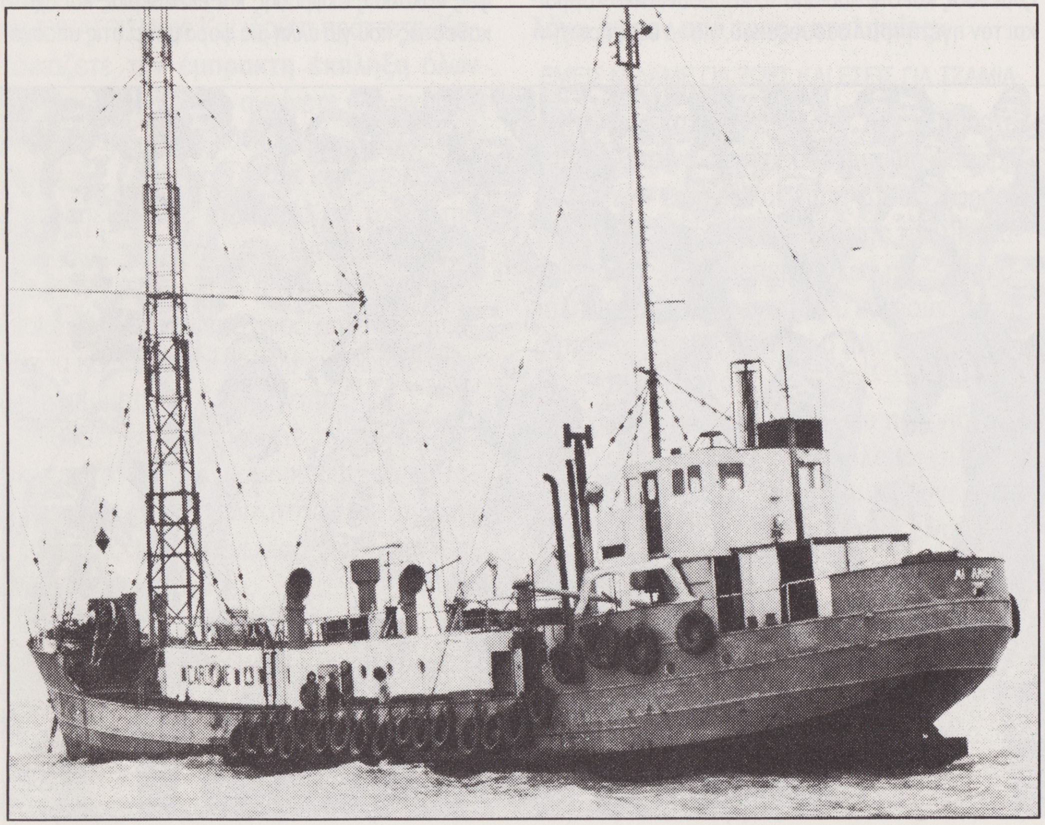
☐ **Πώς σκέφτεστε ν' αντιμετωπίσετε τον ανταγωνισμό που σπρώχνει και στριμώχνει στη μπάντα**

σμοί μας δείχνουν ότι η αυτοχρηματοδότηση και τα άλλα μικρά «κόλπα» (μπαρ, πάρτι, εισφορές) αρκούν, τουλάχιστον προς το παρόν. Ευτυχώς ή δυστυχώς δεν έχουμε σκεφτεί ή συζητήσει για ένα πιο δύσκολο μέλλον.

☐ **Τι σας διαφορίζει από τους κρατικούς και τους εμπορικούς ραδιοσταθμούς όσον αφορά στη σχέση σας με τους ακροατές σας;**

■ Η επιθυμία μας και η επιδίωξη οι ακροατές να κάνουν κι αυτοί ραδιόφωνο. Η παραγωγή προσωπικών εκπομπών που είναι πρακτική απόδειξη της δυνατότητας του οποιουδήποτε να διατηρεί συνεχώς και τις δύο ιδιότητες: του παραγωγού και του ακροατή. Η θεματολογία και τα προβλήματα που θίγουν οι εκπομπές (και ο τρόπος βέβαια που γίνονται) που θεωρούν τους ακροατές σκεπτόμενα όντα. Μ' άλλα λόγια οι ακροατές με τον τρόπο τους συμμετέχουν στη διαμόρφωση του προγράμματος του σταθμού.

Ράδιο Καρολάιν: Πομπός πάνω σε πλοίο στα διεθνή ύδατα.

και Εναλλακτικών Οργανώσεων:

Η 3η Πανελλαδική Συνδιάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη στις 13 και 14 Ιανουαρίου ενέκρινε και το παρακάτω επίκαιρο ψήφισμα που αφορά το θεσμό και τη λειτουργία της ελεύθερης ραδιοφωνίας:

ΨΗΦΙΣΜΑ

Από καιρό παρακολουθούμε την άλωση της μπάντας των F.M. από τους μεγαλοσταθμούς των ιδιωτικών συμφερόντων που έχουν φιλοδοξίες επέμβασης στην κεντρική πολιτική σκηνή.

Η χορήγηση των αδειών είναι φειδωλή προς τους εναλλακτικούς ραδιοσταθμούς (μόνο το ΡΑΔΙΟ ΚΙΒΩΤΟΣ και το ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ ΚΙΛΚΙΣ διαθέτουν άδεια πολύ περιορισμένης ισχύος) με αποτέλεσμα να εκκρεμούν περισσότερο από 12 μήνες οι αιτήσεις τους. Παράλληλα τα πρώτα δείγματα καταστολής εμφανίζονται με την κατάσχεση του ΡΑΔΙΟ ΟΡΑΜΑ Αγρινίου και τους ανησυχητικούς ελέγχους στο ΡΑΔΙΟ ΚΙΒΩΤΟΣ με πρόσχημα ανυπόστατες κατηγορίες περί παρεμβολών. Την ίδια στιγμή η υψηλή ισχύς (πάνω από 1 kw) των δεινόσαυρων της εμπορικής ραδιοφωνίας, η κατάληψη δύο και τριών συχνοτήτων από τον ίδιο ραδιοσταθμό, η αναμετάδοση στην επαρχία πνίγουν τις ασθενικές φωνές τόσο των εναλλακτικών ραδιοσταθμών όσο και της τοπικής ραδιοφωνίας.

— Απαιτούμε να σταματήσουν οι διώξεις των εναλλακτικών ραδιοσταθμών.

— Να δημιουργηθεί ζώνη για τη μη κερδοσκοπική και την ερασιτεχνική ραδιοφωνία.

— Να απλοποιηθεί η έκδοση αδειών για τους ραδιοσταθμούς με μη κερδοσκοπικό ή εναλλακτικό χαρακτήρα.

— Να θεσπιστεί ως ανώτατο όριο ισχύος το 1 kw σύμφωνα με το πνεύμα αλλά και την ουσία της τοπικής ραδιοφωνίας.

— Να ισχύσει το Προεδρικό διάταγμα 25/15.1.88 που απαγορεύει την εγκατάσταση αναμεταδοτών που εκπέμπουν έξω από τα γεωγραφικά όρια του φορέα (άρθρο 6 § 3) όπως επίσης απαγορεύει τη δικτύωση (άρθρο 6 § 2).

Φόρος Τιμής στο Ρουμάνικο Λαό

Το κείμενο που ο διαδημοτικός σταθμός «Ράδιο 5» θέλησε να λογοκρίνει. Στην άρνηση των συντακτών του να λογοκριθούν, η διεύθυνση του σταθμού φώναξε τον εισαγγελέα και τα ΜΑΤ για τα περαιτέρω...

Η ΑΥΘΟΡΜΗΤΗ ΕΞΕΓΕΡΣΗ του ρουμανικού λαού ενάντια στη δικτατορία **επί** του προλεταριάτου, ενάντια στη δικτατορία του κομμουνιστικού κόμματος της Ρουμανίας και του φασίστα Τσαουσέσκου, δείχνει και το πραγματικό πρόσωπο της εξουσίας, η οποία για να διατηρήσει την ύπαρξή της δεν διστάζει να πνίξει στο αίμα οποιαδήποτε διάθεση ή κίνηση του λαού για ουσιαστικές ελευθερίες, κοινωνική δικαιοσύνη, ανθρώπινες συνθήκες ζωής. Τρία ζητήματα που αφορούν ουσιαστικές ανάγκες και επιθυμίες των λαών όλου του κόσμου, είτε αυτός είναι ο τρίτος κόσμος, είτε είναι χώρες του ανεπτυγμένου καπιταλισμού, είτε χώρες του κρατικού καπιταλισμού, που δεν συμβιβάζονται με την ουσία της ύπαρξης της εξουσίας, της κυριαρχίας και της εκμετάλλευσης μιας κάστας γραφειοκρατών και μιας τάξης εκμεταλλευτών απέναντι στο σύνολο της κοινωνίας.

Όσο κι αν οι ηγέτες των δύο υπερδυνάμεων κάνουν συμφωνίες ειρήνης, οι οποίες στην ουσία είναι διαδικασίες διαιώνισης και ισχυροποίησης του στάτους κβο και της κυριαρχίας τους σε πλανητικό επίπεδο, με την δήθεν μείωση των εξοπλισμών (πυρηνικών και στρατηγικών), ο τρίτος παγκόσμιος πόλεμος έχει ήδη αρχίσει. Όχι με τη μορφή των προηγούμενων πολέμων αλλά μέσα από την οικολογική καταστροφή του πλανήτη, από τις περιφερειακές πολεμικές συρράξεις και τις στρατιωτικές επεμβάσεις των ισχυρών κρατών, τη διόγκωση της φτώχειας στον τρίτο κόσμο και τη διαιώνιση της φτώχειας στην κάθε χώρα του «ανεπτυγμένου» κόσμου. Το κάθε κράτος και η ελίτ που το διευθύνει προσπαθούν να διατηρήσουν την κυριαρχία τους εσωτερικά, είτε με ψευδομεταρρυθμίσεις είτε με βία, ενώ παράλληλα προς τα έξω —στις σχέσεις τους με τα άλλα κράτη— υπάρχει ένας αδυσώπητος ανταγωνισμός και πόλεμος για το ποιος θα κυριαρχήσει σε

Τα καθεστώτα του Ανατολικού μπλοκ δεν ήταν διαστρέβλωση στην πράξη του μαρξισμού-λενινισμού, αλλά η λογική συνέπεια ενός οικοδομήματος, ενός μηχανισμού που επιβλήθηκε στην εργατική τάξη από μια πτέρυγα της σοσιαλδημοκρατίας, τους Μπολσεβίκους.

οικονομικό και τεχνολογικό επίπεδο. Οι νέες τεχνολογίες και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αποτελούν τα σύγχρονα όπλα χειραγώγησης των οικονομικών και πολιτικών ελίτ απέναντι στους λαούς.

Η απόλυτη οικονομική εξαθλίωση του ρουμανικού λαού έχει να κάνει με ένα συγκεκριμένο οικονομικό και κοινωνικό μοντέλο που επιβλήθηκε στους εργαζόμενους και στο λαό από το κομμουνιστικό κόμμα και τον ηγέτη του Τσαουσέσκου, για να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα της γραφειοκρατίας, που με την καλλιέργεια ενός εθνικισμού θα δικαιολογούσε μια σκληρή λιτότητα για να καλυφθούν τα εξωτερικά χρέη. Δηλαδή οι γραφειοκράτες προσπαθούσαν να πείσουν το λαό ότι η διασφάλιση της ιδιαιτερότητάς του, της ύπαρξής του και της ανεξαρτησίας του εξαρτάται απόλυτα από τις υποχρεώσεις σχετικά με το εξωτερικό χρέος. Η κατακόρυφη πτώση του βιοτικού επιπέδου (πείνα, φτώχεια, θάνατοι από το κρύο) κι από την άλλη η αλαζονεία της εξουσίας και του Τσαουσέσκου μέσα από την οικοδόμηση τερατουργημάτων φαραωνικού τύπου, οι διωγμοί της ουγγρικής μειονότητας, η ισοπέδωση χωριών στο όνομα της οικονομικής ανάπτυξης, η αστυνομοκρατία —σε τέτοιο βαθμό που απαγορευόταν ακόμα κι η επικοινωνία με ξένους και κυρίως νέους και εθεωρείτο πράξη αντεθνική ή προδοτική—, δημιούργησαν μια εκρηκτική κατάσταση και όξυνση των ταξικών αντιθέσεων που πυροδότησε τελικά την εξέγερση.

Αν τελικά στις άλλες χώρες του ανατολικού μπλοκ η εξουσία, κάτω από τις πιέσεις του λαού, προλαβαίνει τις εξεγέρσεις με κάποιες ψευτομεταρρυθμίσεις που ουσιαστικά οδηγούν στα πρότυπα του δυτικού καπιταλισμού (αφού η ίδια η λαϊκή κινητοποίηση αναδεικνύει ένα πλουραλιστικό τρόπο και μορφές πολιτικής έκφρασης και ελευθερίας και όχι το καθεστώς που για άλλη μια φορά μένει στις υποσχέ-

του λαού για ουσιαστικές ελευθερίες, κοινωνική δικαιοσύνη, ανθρώπινες συνθήκες ζωής. Τρία ζητήματα που αφορούν ουσιαστικές ανάγκες και επιθυμίες των λαών όλου του κόσμου, είτε αυτός είναι ο τρίτος κόσμος, είτε είναι χώρες του ανεπτυγμένου καπιταλισμού, είτε χώρες του κρατικού καπιταλισμού, που δεν συμβιβάζονται με την ουσία της ύπαρξης της εξουσίας, της κυριαρχίας και της εκμετάλλευσης μιας κάστας γραφειοκρατών και μιας τάξης εκμεταλλευτών απέναντι στο σύνολο της κοινωνίας.

Όσο κι αν οι ηγέτες των δύο υπερδυνάμεων κάνουν συμφωνίες ειρήνης, οι οποίες στην ουσία είναι διαδικασίες διαιώνισης και ισχυροποίησης του στάτους κβο και της κυριαρχίας τους σε πλανητικό επίπεδο, με την δήθεν μείωση των εξοπλισμών (πυρηνικών και στρατηγικών), ο τρίτος παγκόσμιος πόλεμος έχει ήδη αρχίσει. Όχι με τη μορφή των προηγούμενων πολέμων αλλά μέσα από την οικολογική καταστροφή του πλανήτη, από τις περιφερειακές πολεμικές συρράξεις και τις στρατιωτικές επεμβάσεις άλλα κράτη— υπάρχει ένας αδυσώπητος ανταγωνισμός και πόλεμος για το ποιός θα κυριαρχήσει σε

Τα καθεστώτα του Ανατολικού μπλοκ δεν ήταν διαστρέβλωση στην πράξη του μαρξισμού-λενινισμού, αλλά η λογική συνέπεια ενός οικοδομήματος, ενός μηχανισμού που επιβλήθηκε στην εργατική τάξη από μια πτέρυγα της σοσιαλδημοκρατίας, τους Μπολσεβίκους.

οικονομικό και τεχνολογικό επίπεδο. Οι νέες τεχνολογίες και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αποτελούν τα σύγχρονα όπλα χειραγώγησης των οικονομικών και πολιτικών ελίτ απέναντι στους λαούς.

Η απόλυτη οικονομική εξαθλίωση του ρουμανικού λαού έχει να κάνει με ένα συγκεκριμένο οικονομικό και κοινωνικό μοντέλο που επιβλήθηκε στους εργαζόμενους και στο λαό από το κομμουνιστικό κόμμα και τον ηγέτη του Τσαουσέσκου, για να εξυπηρετήσει το εξωτερικό χρέος. Η κατακόρυφη πτώση του βιοτικού επιπέδου (πείνα, φτώχεια, θάνατοι από το κρύο) κι από την άλλη η αλαζονεία της εξουσίας και του Τσαουσέσκου μέσα από την οικοδόμηση τερατουργημάτων φαραωνικού τύπου, οι διωγμοί της ουγγρικής μειονότητας, η ισοπέδωση χωριών στο όνομα της οικονομικής ανάπτυξης, η αστυνομοκρατία —σε τέτοιο βαθμό που απαγορευόταν ακόμα κι η επικοινωνία με ξένους και κυρίως νέους και εθεωρείτο πράξη αντεθνική ή προδοτική—, δημιούργησαν μια εκρηκτική κατάσταση και όξυνση των ταξικών αντιθέσεων που πυροδότησε τελικά την εξέγερση.

Αν τελικά στις άλλες χώρες του ανατολικού μπλοκ η εξουσία, κάτω από τις πιέσεις του λαού, προλαβαίνει τις εξεγέρσεις με κάποιες ψευτομεταρρυθμίσεις που ουσιαστικά οδηγούν στα πρότυπα του δυτικού καπιταλισμού (αφού η ίδια η λαϊκή κινητοποίηση αναδεικνύει ένα πλουραλιστικό τρόπο και μορφές πολιτικής έκφρασης και ελευθερίας και όχι το καθεστώς που για άλλη μια φορά μένει στις υποσχέ-

σεις), το καθεστώς του Τσαουσέσκου δεν προλαβαίνει να περάσει μεταρρυθμίσεις τις οποίες ήξερε ότι μπορούσε να ελέγξει.

Οι δυτικές κυβερνήσεις ρίχνουν κροκοδείλια δάκρυα προσπαθώντας να πείσουν για την «ανωτερότητα» του πολιτισμού τους και τις πανανθρώπινες «αξίες» τους (ανθρώπινα δικαιώματα κ.λπ.) αποκρύπτοντας την πραγματικότητα, ότι οι ίδιες είναι απόρροια ανάλογων συγκεντρωτικών, αυταρχικών, εκμεταλλευτικών καθεστώτων. Παρόλο που γίνεται μια προσπάθεια απώλειας της ιστορικής μνήμης, θυμίζουμε, σε όσους θέλουν να ξεχνούν, ότι το καθεστώς Τσαουσέσκου ήταν το πρότυπο του δικού μας σοσιαλιστή Παπανδρέου, ότι η ίδια η καρδιά της καπιταλιστικής Ευρώπης (Γερμανία) γέννησε το φασισμό με τη στήριξη της αστικής τάξης και της σοσιαλδημοκρατίας, ότι με ανάλογους ωμούς τρόπους έχουν κατασταλεί οποιεσδήποτε λαϊκές εξεγέρσεις (Γαλλία '68, Αμερική, Γερμανία '70 κ.ά.) και, τελικά, ότι η επικράτηση ενός υπερφιλελευθερισμού ως κοινωνικό πρότυπο, όπως αυτό έχει επιβληθεί στην Αγγλία με το «Θατσερισμό», οδηγεί σε ένα νέου τύπου φασισμό, τον κοινοβουλευτικό ολοκληρωτισμό.

Τα καθεστώτα του ανατολικού μπλοκ δεν ήταν «κεραυνός εν αιθρία», ούτε διαστρέβλωση στην πράξη του Μαρξισμού-Λενινισμού, αλλά η λογική συνέπεια ενός οικοδομήματος, ενός μηχανισμού που επιβλήθηκε στην εργατική τάξη από μια πτέρυγα της σοσιαλδημοκρατίας, τους Μπολσεβίκους. Ένα κοινωνικό μοντέλο ξεκάθαρα δομημένο με βάση τις αστικές αρχές του συγκεντρωτισμού, του βιομηχανισμού, του ηγετισμού, της ιεραρχίας, της κυριαρχίας, του διαχωρισμού της χειρωνακτικής και της πνευματικής εργασίας που αναπαράγει τις ίδιες ταξικές δομές και αντιθέσεις και, τελικά, τις ίδιες απάνθρωπες εξουσιαστικές πρακτικές. Δομές και πρακτικές που τελικά δεν κάνουν τίποτα άλλο από το να επαναλαμβάνουν και να διαιωνίζουν τον καπιταλισμό, την κυριαρχία και την ιεραρχία.

Μπροστά στην επίθεση του νεοφιλελευθερισμού σαν, δήθεν, η μόνη διέξοδος μπροστά σ' έναν επερχόμενο οικοφασισμό (απάντηση στα ολοένα οξυνόμενα οικολογικά προβλήματα), μπροστά σ' έναν τεχνοκρατικό ολοκληρωτισμό, **κάνουμε έκκληση** στη βάση των αριστερών κομμάτων να εγκαταλείψουν τα

1. Είναι ένα εθνικιστικό δόγμα, αρχικά για τη λύση ενός εθνικού προβλήματος, που αργότερα ανυψώθηκε σε θεωρία και πρακτική διεθνούς επιπέδου και γενικού δόγματος. Ο εθνικιστικός του χαρακτήρας φάνηκε επίσης από την υποστήριξή του στην πάλη για εθνική ανεξαρτησία που διεξαγόταν από τους υπόδουλους λαούς.

2. Είναι ένα αυταρχικό σύστημα. Η κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας είναι το καθοριστικό κέντρο αποφάσεων. Η εξουσία ενσαρκώνεται στο παντοδύναμο πρόσωπο. Στο μύθο του αρχηγού το αστικό ιδανικό της προσωπικότητας βρίσκει την τέλεια έκφρασή του.

3. Οργανωτικά είναι σε υψηλό βαθμό συγκεντρωτικός. Η κεντρική επιτροπή έχει την υπευθυνότητα όλης της πρωτοβουλίας, των οδηγιών, των διαταγών. Οι διευθυντές της οργάνωσης παίζουν το ρόλο της

αστικής τάξης. Ο μοναδικός ρόλος των εργατών είναι να υπακούουν στις διαταγές.

προβλήματα σε προβλήματα τεχνικο-οργανωτικά.

7. Η κοινωνική δομή του μπολσεβικισμού είναι αστικής φύσης. Δεν καταργεί το σύστημα της μισθωτής εργασίας και αρνείται στο προλεταριάτο την οικειοποίηση των προϊόντων της εργασίας του. Ενεργώντας έτσι, παραμένει στο πλαίσιο των σχέσεων της αστικής τάξης και διαιωνίζει τον καπιταλισμό.

8. Ο μπολσεβικισμός δεν αποτελεί επαναστατικό στοιχείο παρά μόνο στα πλαίσια της αστικής επανάστασης. Ανίκανος να πραγματοποιήσει το σοβιετικό σύστημα, είναι ανίκανος να μετασχηματίσει ριζοσπαστικά τη δομή της αστικής κοινωνίας και την οικονομία της. Δεν εγκαθιδρύει τον σοσιαλισμό αλλά τον καπιταλισμό του Κράτους.

9. Ο μπολσεβικισμός δεν είναι μια ενδιάμεση φάση που θα λάβει τέλος στην σοσιαλιστική κοινωνία. Χωρίς το σοβιετικό σύστημα, χωρίς τη ριζοσπαστική και καθολική επανάσταση ανθρώπων και πραγμάτων, δεν μπορεί να ικανοποιηθεί η αρχέγονη σοσιαλιστι-

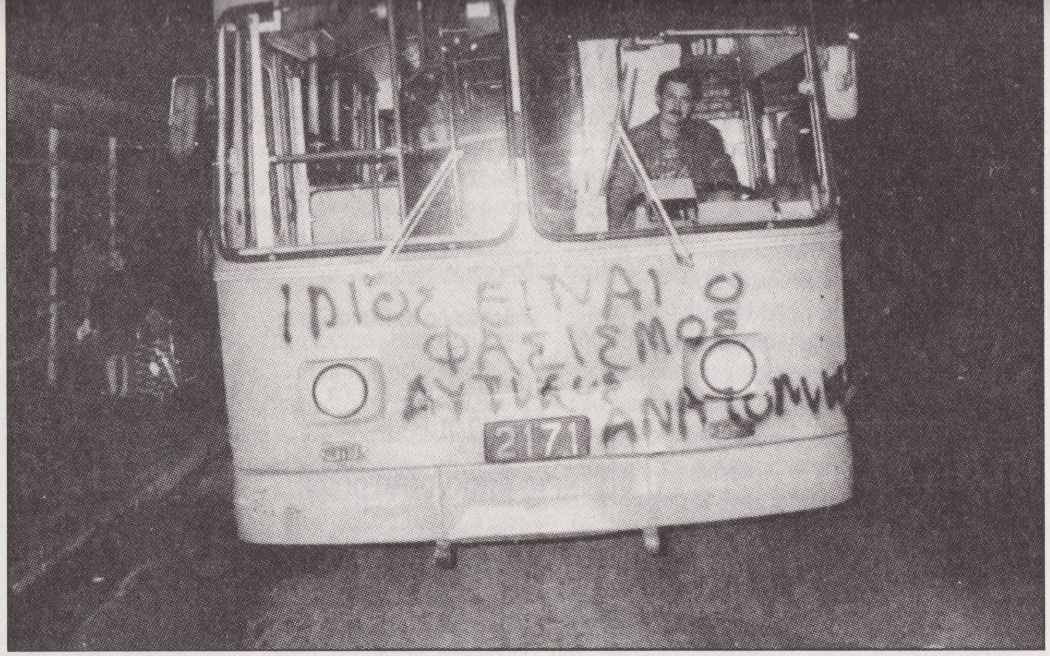
Τα καθεστώτα του ανατολικού μπλοκ δεν ήταν «κεραυνός εν αιθρία», ούτε διαστρέβλωση στην πράξη του Μαρξισμού-Λενινισμού, αλλά η λογική συνέπεια ενός οικοδομήματος, ενός μηχανισμού που επιβλήθηκε στην εργατική τάξη από μια πτέρυγα της σοσιαλδημοκρατίας, τους Μπολσεβίκους. Ένα κοινωνικό μοντέλο ξεκάθαρα δομημένο με βάση τις αστικές αρχές του συγκεντρωτισμού, του βιομηχανισμού, του ηγετισμού, της ιεραρχίας, της κυριαρχίας, του διαχωρισμού της χειρωνακτικής και της πνευματικής εργασίας που αναπαράγει τις ίδιες ταξικές δομές και αντιθέσεις και, τελικά, τις ίδιες απάνθρωπες εξουσιαστικές πρακτικές. Δομές και πρακτικές που τελικά δεν κάνουν τίποτα άλλο από το να επαναλαμβάνουν και να διαιωνίζουν τον καπιταλισμό, την κυριαρχία και την ιεραρχία.

Μπροστά στην επίθεση του νεοφιλελευθερισμού σαν, δήθεν, η μόνη διέξοδος μπροστά σ' έναν επερχόμενο οικοφασισμό (απάντηση στα ολοένα οξυνόμενα οικολογικά προβλήματα), μπροστά σ' έναν τεχνοκρατικό ολοκληρωτισμό, **κάνουμε έκκληση** στη βάση των αριστερών κομμάτων να εγκαταλείψουν τα κόμματά τους ως τη μόνη έντιμη πράξη απέναντι στα γεγονότα που συμβαίνουν γύρω μας. Ειδικά σε όσους πιστεύουν και θέλουν να παλέψουν για το σοσιαλισμό, από τη βάση προς τα πάνω, χωρίς ιεραρχία και κυριαρχία, **κάνουμε έκκληση** να αυτοοργανωθούν, να πλαισιώσουν κινήσεις και να δημιουργήσουν πυρήνες κοινωνικής αντίστασης, θέτοντας άμεσα και προωθώντας τη λαϊκή αυτενέργεια και τα ζητήματα της Άμεσης Δημοκρατίας και της Γενικευμένης Κοινωνικής Αυτοδιεύθυνσης.

Η ιστορία είναι γεμάτη από καλές προθέσεις, αλλά το ζητούμενο είναι πώς θα συνδέσουμε τη λαϊκή με την ιστορική εμπειρία σε μια κατεύθυνση επαναστατικής εξέλιξης της κοινωνικής ζωής και οργάνωσης.

Η πάλη ενάντια στο φασισμό αρχίζει με την πάλη ενάντια στο μπολσεβικισμό

Αναλυμένος από κριτική άποψη ο μπολσεβικισμός παρουσιάζει, σύμφωνα με τον Otto Ruhle (συμβουλιακό κομμουνιστή), τα ακόλουθα κύρια χαρακτηριστικά:

αστικής τάξης. Ο μοναδικός ρόλος των εργατών είναι να υπακούουν στις διαταγές.

4. Είναι μια ακτιβίστικη αντίληψη δύναμης. Ενδιαφερόμενος αποκλειστικά για την κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας, δεν διαφοροποιείται από τις παραδοσιακές φόρμες επικράτησης της αστικής τάξης. Ακόμα και μέσα στους κόλπους της οργάνωσης, τα μέλη δεν απολαμβάνουν αυτοκαθορισμού. Ο στρατός αποτελεί το μοντέλο της κομματικής οργάνωσης.

5. Είναι μια δικτατορία. Χρησιμοποιώντας κτηνώδη βία και μεθόδους τρομοκρατικές, προσανατολίζει όλες τις λειτουργίες του για να εξαλείψει του θεσμούς και τις αντιλήψεις που δεν είναι μπολσεβίκικες. Η «δικτατορία του προλεταριάτου», την οποία επικαλείται είναι η δικτατορία μιας γραφειοκρατίας ή ενός μόνο ατόμου.

6. Είναι μια μηχανιστική μέθοδος. Η κοινωνική τάξη στην οποία αποβλέπει, βασίζεται στον αυτόματο συντονισμό, στην ομοιομορφία που επιτυγχάνεται με την τεχνική και στον πιο αποτελεσματικό ολοκληρωτισμό. Η κεντρικά «προγραμματισμένη» οικονομία ανάγει συνειδητά τα κοινωνικο-οικονομικά και καθολική επανάσταση ανθρώπων και πραγμάτων, δεν μπορεί να ικανοποιηθεί η αρχέγονη σοσιαλιστική απαίτηση, το τέλος δηλαδή της ανθρώπινης αλλοτρίωσης που γεννά ο καπιταλισμός. Αντιπροσωπεύει την τελευταία ενδιάμεση φάση της αστικής κοινωνίας, όχι όμως το πρώτο βήμα προς τη νέα κοινωνία.

Αυτά τα εννέα σημεία θεμελιώνουν μια ασυμβίβαστη αντίθεση μεταξύ μπολσεβικισμού και σοσιαλισμού. Δείχνουν μ' όλη την απαιτούμενη διαύγεια τον αστικό χαρακτήρα του μπολσεβίκικου κινήματος και τη στενή συγγένειά του με τον φασισμό. Εθνικισμός, αυταρχισμός, συγκεντρωτισμός, αρχηγική διεύθυνση, πολιτική δύναμης, βασιλεία του τρόμου, μηχανιστική δυναμική, ανικανότητα για κοινωνικοποίηση, όλα αυτά τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά του φασισμού, υπήρχαν και υπάρχουν στο μπολσεβικισμό. Ο φασισμός δεν είναι παρά αντιγραφή του μπολσεβικισμού. Γι' αυτό το λόγο, η πάλη ενάντια στο φασισμό πρέπει ν' αρχίσει με την πάλη ενάντια στο μπολσεβικισμό.

Αναρχική Ομάδα Δραπετσώνας-Κερατσινίου
Αναρχοκομμουνιστικός Πυρήνας Α. Λιοσίων

ΕΝ ΠΛΩ...

Γενετική Μηχανική

Δημοσιεύονται τον τελευταίο καιρό στον τύπο άρθρα εκθειάζοντα την «γενετική μηχανική» και μάλιστα όχι μόνο σε σώφρονες εφαρμογές αντιμετωπίσεως νόσων, αλλά και σε επεμβάσεις «βελτιώσεως» ανθρωπίνων εμβρύων, τουτέστιν βελτιωμένη παραγωγή νέου ανθρωπίνου γένους, ασφαλώς στην προοπτική ενός «Γενναίου» Νέου Κόσμου, κατά Aldous Huxley.

Δυστυχώς, φαίνεται πόσο οι επιστήμονες (και όχι μόνον αυτοί, παραδείγματος χάριν και οι χρηματοδότες τους) διακατέχονται από την αφελή πίστη που τεχνηέντως καλλιέργησε ο θετικισμός του 19ου αιώνος. Το πού θα οδηγήση μια τοιαύτης εκτάσεως εισβολή-χειραγώγηση του **μυστηρίου**-θαύματος των λεπτών σχέσεων και ισορροπιών (της «συνδρομής λόγων και ποιοτήτων» κατά τον Άγιον Μάξιμον τον Ομολογητήν) που συνιστούν την υφή της ζωής, αρκεί κανείς να συμβουλευθεί το *1984* του George Orwell και την *Ιατρικήν Νέμεσιν* του Ivan Illich.

Είναι πράγματι λυπηρό οι Αμερικανοί να συνεχίζουν στις μέρες μας το «ερευνητικόν έργον» —κυνηγώντας

και συνδέεται με τον αυτοκτονικό βιασμό του περιβάλλοντος).

Ναι μεν η χριστιανική διδασκαλία περί εσχάτων (τα οποία είναι **ήδη** παρόντα εν τη ευχαριστιακή συνάξει και αλλαχού) ομιλεί περί καινής κτίσεως και μεταμορφώσεως της ύλης, μεταμορφώσεως με την έννοια της διασώσεως, σωτηρίας, ολοκληρώσεως, ελαφρύνσεως της ύλης σε μία ερωτική παιγνιώδη προσωπική ασύγχυτο συνάφεια κτιστού και ακτίστου. Όμως κάτι τέτοιο θεωρείται εν τη Εκκλησία και εν στάσει ταπεινώσεως και ασκήσεως και καθάρσεως ώστε να αξιωθούμε το φως, την πνοή και το πνεύμα της Θείας Χάριτος. Ιδού το αβυσσαλέο χάσμα μεταξύ χριστιανικής **θεώσεως** και **αυτο-θεοποιήσεως** του συγχρόνου επηρμένου ατόμου, η ειδωλολατρεία της Ύλης του οποίου στην πραγματικότητα καταλήγει στον αφανισμό και στην εφιαλτική της παραμόρφωση.

Ας μη σπεύσουν οι λάτρεις της Θεάς-Προόδου και οι θιασώτες του διαφωτισμού (με τις τόσες σκοτεινές πτυχές, προθέσεις και σκοπιμότητες...) να κρίνουν τα ανωτέρω ως απαισιόδοξα και ανορθολογικά, εν είδει κραυγών Κασσάνδρας. Αρκεί ένα νηφάλιο και εν σιγή (περισυλλογή) βλέμμα ένδον και γύρω μας...

Αθανάσιος Κ. Παπατζίμας

Μακάρι να 'χεις δίκιο σύντροφε...

Στο 21ο τεύχος του πολύ καλού αντεργκράουντ περιοδικού *Ανοιχτή Πόλη*, δημοσιεύθηκε ένα κείμενο κριτικής του Παναγιώτη Καλαμαρά στην Ομοσπονδία Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων. Το κείμενο ξεκι-

νης να καλύψει το κενό που γεννά η κατάρρευση των Κ.Κ. της Δυτικής Ευρώπης. Πριν φτάσει σ' αυτό το συμπέρασμα εκτιμά πως ο τρόπος που οι Οικολόγοι Εναλλακτικοί θέτουν τα ζητήματα της οικολογίας είναι συντηρητικός-περιβαλλοντικός και πως οι ιδεολογικές αναφορές τους είναι στην καλύτερη περίπτωση νεοαντιδραστικές, τύπου Γκορτζ.

Πιθανόν βέβαια με την παραπάνω περίληψη να αδικησα το κείμενο, νομίζω όμως ότι η ουσία των θέσεων που διατύπωσε βρίσκεται στις παραπάνω γραμμές.

Πριν επιχειρήσω να «απαντήσω» θα 'θελα να διευκρινίσω πως πρόκειται για ένα πολύ καλό κείμενο πολιτικής-θεωρητικής κριτικής. Το μόνο κείμενο που γνωρίζω εγώ απ' τον αναρχικό χώρο, που προσπαθεί να αρθρώσει μια συγκροτημένη απάντηση σε βασικές εναλλακτικές θέσεις τις οποίες ασπαζόμαστε εμείς για να αποτιμήσει το φαινόμενο των Οικολόγων Εναλλακτικών. Τέτοια κείμενα είναι καλόδεχτα και στα *Άνθη του Κακού* και είναι περιττό να επαναλάβουμε πως οι στήλες του περιοδικού είναι ανοιχτές στην κατάθεση κάθε παρόμοιας κριτικής άποψης.

Όσον αφορά τη γενικότερη κριτική του Π. Καλαμαρά στους Οικολόγους Εναλλακτικούς θα 'θελα να ομολογήσω πως πράγματι πάρα πολλοί απ' τους κινδύνους που αναφέρει είναι υπαρκτοί. Είναι και δικιά μας αγωνία πως πράγματι τ' αφεντικά μπορεί στο άμεσο μέλλον να είναι και «εναλλακτικά», πως μια νέα γραφειοκρατία μπορεί να σχηματισθεί, πως άλλος ένα μηχανισμός ενσωμάτωσης μπορεί να στηθεί. Ωστόσο όλα αυτά δεν είναι σημερινές πραγματικότητες όπως πιστεύει ο Π. Καλαμαράς. Είναι πιθανότητες βάσιμες αλλά όχι και οι μοναδικές που υπάρχουν. Στο αρχιπέλαγος της Ομοσπονδίας υπάρχουν πολλές αντιεναλλακτικές, κυριλέ, δεξιές, γραφειοκρατικές απόψεις· αλλά υ-

σφαλώς στην προοπτική ενός «Γενναίου» Νέου Κόσμου, κατά Aldous Huxley.

Δυστυχώς, φαίνεται πόσο οι επιστήμονες (και όχι μόνον αυτοί, παραδείγματος χάριν και οι χρηματοδότες τους) διακατέχονται από την αφελή πίστη που τεχνηέντως καλλιέργησε ο θετικισμός του 19ου αιώνος. Το πού θα οδηγήση μια τοιαύτης εκτάσεως εισβολή-χειραγώγηση του **μυστηρίου**-θαύματος των λεπτών σχέσεων και ισορροπιών (της «συνδρομής λόγων και ποιοτήτων» κατά τον Άγιον Μάξιμον τον Ομολογητήν) που συνιστούν την υφή της ζωής, αρκεί κανείς να συμβουλευθεί το *1984* του George Orwell και την *Ιατρικήν Νέμεσιν* του Ivan Illich.

Είναι πράγματι λυπηρό οι Αμερικανοί να συνεχίζουν στις μέρες μας το «ερευνητικόν έργον» —κυνηγώντας άραγε το φάσμα κάποιας Αρείας Φυλής;— πρωτοπόροι του οποίου υπήρξαν ναζί επιστήμονες (μετά ή άνευ εισαγωγικών). Όχι μόνον θα οδηγηθούμε σε τερατογενέσεις (και ανθρωποειδή και αλλοιώσεις προ των οποίων θα ωχριά και η πλέον καλπάζουσα επιστημονική φαντασία), αλλά θα προκαλέσουμε την **Ύβριν**, ην **χρη σβεννύναι μάλλον ή πυρκαϊήν**, καθ' Ηράκλειτον τον Εφέσιον.

Σαφώς ο άνθρωπος της εκλογικοκρατικής και ωφελιμιστικής εποχής έφθασε σε τέτοιο σημείο οιήσεως, ώστε να φαντάζεται ότι μπορεί να παριστά με κάθε άνεση κάποιον παντοκράτορα Θεόν-Βάαλ.

(Ακόμη και η αλόγιστη τεχνική επέμβαση στον κόσμο των ζώων και των φυτών —φέρουσα την χαρακτηριστική επωνυμία «βιο-τεχνολογία»...— είναι χορός επί ξυρού ακμής

Ας μη σπεύσουν οι λάτρεις της Θεάς-Προόδου και οι θιασώτες του διαφωτισμού (με τις τόσες σκοτεινές πτυχές, προθέσεις και σκοπιμότητες...) να κρίνουν τα ανωτέρω ως απαισιόδοξα και ανορθολογικά, εν είδει κραυγών Κασσάνδρας. Αρκεί ένα νηφάλιο και εν σιγή (περισυλλογή) βλέμμα ένδον και γύρω μας...

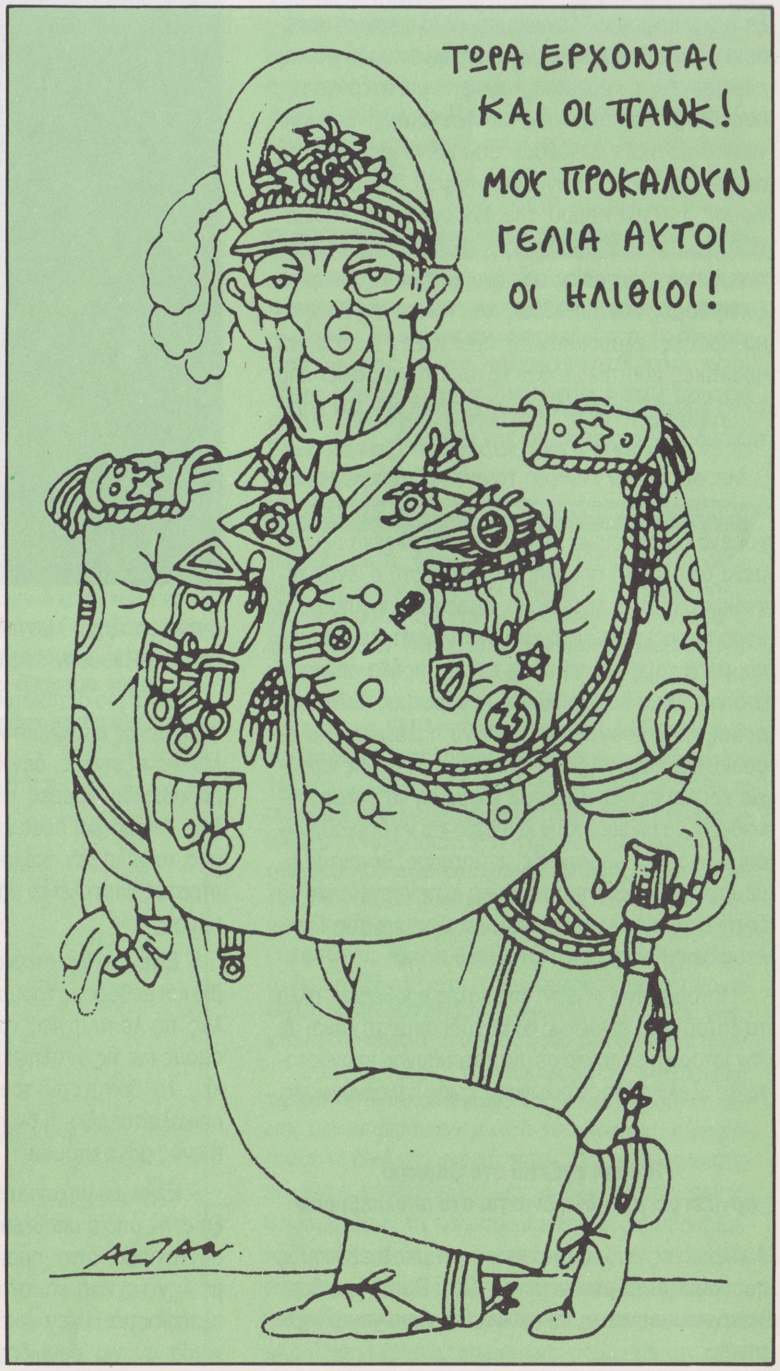
Αθανάσιος Κ. Παπατζίμας

Μακάρι να 'χεις δίκιο σύντροφε...

Στο 21ο τεύχος του πολύ καλού αντεργκράουντ περιοδικού *Ανοιχτή Πόλη*, δημοσιεύθηκε ένα κείμενο κριτικής του Παναγιώτη Καλαμαρά στην Ομοσπονδία Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων. Το κείμενο ξεκινούσε με ένα απόσπασμα από δικό μου άρθρο στο προηγούμενο τεύχος των *Ανθέων του Κακού*, όπου εξέθετα την άποψή μου, ότι ο όρος αντιεξουσία είναι λειτουργικός όταν αναφέρεται όχι στο ολοκληρωτικό όραμα μιας κοινωνίας χωρίς ΚΑΜΙΑ εξουσία αλλά σε μια βαθιά, διαρκή αντίθεση στις εξουσίες που συνέχεια δημιουργούνται. Ο Π. Καλαμαράς, θεωρώντας ότι αυτό το απόσπασμα είναι η χαρακτηριστικότερη απόδειξη του σοσιαλδημοκρατικού κατήφορου των Οικολόγων Εναλλακτικών, αναπτύσσει τη θέση του πως η αυτονομία δεν είναι δυνατόν να συνυπάρξει με την ετερονομία. Μετά απ' αυτή την εισαγωγή περνάει σε μια γενικότερη κριτική των Οικολόγων Εναλλακτικών όπου θεωρεί πως η μοίρα τους είναι η δημιουργία μιας νέας καθεστωτικής γραφειοκρατικής αντιπολίτευσης, προορισμέ-

το φαινόμενο των Οικολόγων Εναλ-

γραφειοκρατικές απόψεις· αλλά υ-

πάρχει και η ειλικρινής αγωνίας της πλειοψηφίας (ελπίζω) των ομάδων βάσης για μια ριζοσπαστική κοινωνική παρέμβαση. Η έκβαση αυτής της μάχης δεν έχει κριθεί ακόμα. Ελπίζω ότι Π. Καλαμαράς θα διαψευσθεί στις εκτιμήσεις του. Όσον αφορά την κριτική του στη θέση μου, θα 'λεγα ότι ελπίζω πως σ' αυτό το σημείο θα διαψευσθώ κάποτε εγώ! Πάντως ο Π. Καλαμαράς παρεξήγησε την άποψη που κατέθεσα ότι η ταξική πάλη, οι αντιθέσεις ανάμεσα σε φύλα και κοινωνικές ομάδες συνεχίζεται στο διηνεκές· θεώρησε ότι μια τέτοια άποψη προσανατολίζεται στην αποδοχή της Εξουσίας ως φυσιολογικού καθεστώτος σχέσεων και κοινωνικής συγκρότησης. Νομίζω πως μια τέτοια θεώρηση είναι άδικη, πράγμα που φαίνεται σε άλλα σημεία του κειμένου όπου μου φορτώνει απόψεις για το τέλος της πάλης των τάξεων, του κοινωνικού ανταγωνισμού, της ανατροπής κ.λπ. Η απαλλαγή του κινήματος του κοινωνικού ανταγωνισμού απ' το όραμα του επί γης παράδεισου δεν είναι δειλό βήμα προς τη σοσιαλδημοκρατία· είναι προσπάθεια σκιαγράφησης ενός οράματος που διεκδικεί τη δυνατότητα να εμπνεύσει σημαντικά κομμάτια της κοινωνίας. Ας είναι... Ο χώρος δεν επιτρέπει μια ολοκληρωμένη συζήτηση. Μακάρι ο Π. Καλαμαράς να 'χει δίκιο και η αυτονομία να εξαλείψει κάποτε κάθε ίχνος ετερονομίας...

Μ. Καστρ.

νικών κινημάτων κι όχι για διακοσμητική συμμετοχή γυναικών στο τέρας της ανδρικής πολιτικής.

Αλλά ας αφήσουμε για λίγο τους άνδρες «δυνάστες», οικολόγους και μη, κι ας δούμε τι γίνεται με τις γυναίκες της Ομοσπονδίας. Δυστυχώς έχω την εντύπωση ότι δεν μπορώ να χρησιμοποιήσω τον όρο γυναίκες-φεμινίστριες της Ομοσπονδίας, χωρίς αυτό βέβαια να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν και τέτοιες. Θα 'λεγα ότι αν τελικά δόθηκε μάχη για τις ποσοστώσεις, δόθηκε από ένα πολύ μικρό κομμάτι των γυναικών. Οι ποσοστώσεις μπορεί να επικράτησαν θεσμικά (στη μίζερη εκδοχή του 35%) αλλά ο γυναικείος λόγος, καθημερινά, πνίγεται στο αίμα της «πράσινης» πολιτικής. Για παράδειγμα, μου έκανε ιδιαίτερη εντύπωση το φαινόμενο της άρνησης της ανάγκης των γυναικών-μελών μιας ομάδας της Ομοσπονδίας, να μαζευτούν μόνες τους για να συζητήσουν διάφορα θέματα, μεταξύ των οποίων και οι ποσοστώσεις.

Είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό το φαινόμενο των γυναικών της Ομοσπονδίας που, θέλοντας να ανεβάσουν τις μετοχές τους στα παιχνίδια και τους ανταγωνισμούς της ανδρικής πολιτικής, θέλουν να αυτοπροσδιορίζονται ως οικολόγοι, περιφρονώντας το φεμινισμό και ξεχνώντας πως, πάνω απ' όλα, είναι γυναίκες. Τη στιγμή μάλιστα που είναι φανερό ότι η καταπίεση των γυναικών απ' τους άνδρες ισχύει στο χώρο της Ομοσπονδίας, όσο και στην υπόλοιπη κοινωνία.

Έχω την εντύπωση ότι αυτή την εποχή ο φεμινισμός στην καλύτερη περίπτωση θεωρείται φολκλόρ, ενώ στη χειρότερη γελοιότητα. Ίσως αυτή η κατάσταση να είναι αντιστρέψιμη, το πιθανότερο όμως είναι, όπως αποδεικνύεται για μια ακόμη φορά, πως ο γυναικείος λόγος δεν μπορεί να συνυπάρξει με την ανδρική πολιτική.

Β.Δ.

ΕΝ ΠΛΩ...

Στέκι νεολαίας στη Λάρισα

Γράφουμε για να σας ενημερώσουμε σχετικά με τη δημιουργία του «Αυτοδιαχειριζόμενου στεκιού νεολαίας», καθώς και για το χαρακτήρα και το ιστορικό του.

Το στέκι δημιουργήθηκε τον περασμένο Ιούνιο. Αρχικά στεγάστηκε σε κτίριο του Δήμου το οποίο καταλάβαμε. Μετά από κάποιο διάστημα και αφού διαπιστώσαμε την αδυναμία να διαμορφώσουμε το χώρο και να λειτουργήσουμε σ' αυτόν, μεταφερθήκαμε σ' ένα νοικιασμένο κτίριο.

Η πρωτοβουλία για τη δημιουργία του πάρθηκε από ανένταχτους και την Α.Ο. Αυτοδιεύθυνση. Στη συνέχεια προστέθηκαν άτομα και από άλλους χώρους.

Στόχος μας είναι να λειτουργήσουμε σε τρία επίπεδα: α) πολιτικοκοινωνική παρέμβαση (με κύρια αιχμή τα τοπικά ζητήματα), β) πολιτιστικό, γ) ψυχαγωγία.

Αναφορικά με τον πολιτικοκοινωνικό τομέα, υπάρχει ξεχωριστή δράση των ομάδων που συνυπάρχουν στο στέκι αλλά και κοινή παρέμβαση στα ζητήματα που αυτό είναι εφικτό.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Διήμερο εκδηλώσεων για την άρνηση στράτευσης και για τα ναρκωτικά.
- Ανακοίνωση για την αθώωση του Μελίστα.
- Αντιεκλογική παρέμβαση από την Αυτοδιεύθυνση.

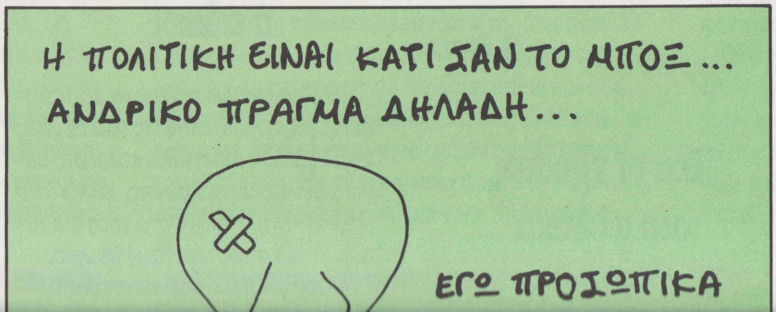
ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- Προβολή βιντεοταινίας για την Παλαιστίνη.
- Συναυλία συμπαράστασης στους δικαζόμενους για την κατάληψη της Φ.Μ.Σ. στη Θεσσαλονίκη.
- Εκδήλωση για την Ολυμπιάδα.
- Εκδήλωση και πορεία για την καταστροφή του Ολύμπου.

ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΖΟΜΕΝΟ

Γυναικείος λόγος και ανδρική πολιτική

Αγγλία 1894: Οι γυναίκες ξεκινάνε τον αγώνα τους για το δικαίω-

απαλλαγή του κινήματος του κοινωνικού ανταγωνισμού απ᾽ το όραμα του επί γης παράδεισου δεν είναι δειλό βήμα προς τη σοσιαλδημοκρατία· είναι προσπάθεια σκιαγράφησης ενός οράματος που διεκδικεί τη δυνατότητα να εμπνεύσει σημαντικά κομμάτια της κοινωνίας. Ας είναι... Ο χώρος δεν επιτρέπει μια ολοκληρωμένη συζήτηση. Μακάρι ο Π. Καλαμαράς να 'χει δίκιο και η αυτονομία να εξαλείψει κάποτε κάθε ίχνος ετερονομίας...

Μ. Καστρ.

ζητήσουν διάφορα θέματα, μεταξύ των οποίων και οι ποσοστώσεις.

Είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό το φαινόμενο των γυναικών της Ομοσπονδίας που, θέλοντας να ανεβάσουν τις μετοχές τους στα παιχνίδια και τους ανταγωνισμούς της ανδρικής πολιτικής, θέλουν να αυτοπροσδιορίζονται ως οικολόγοι, περιφρονώντας το φεμινισμό και ξεχνώντας πως, πάνω απ᾽ όλα, είναι γυναίκες. Τη στιγμή μάλιστα που είναι φανερό ότι η καταπίεση των

και το ιστορικό του.

Το στέκι δημιουργήθηκε τον περασμένο Ιούνιο. Αρχικά στεγάστηκε σε κτίριο του Δήμου το οποίο καταλάβαμε. Μετά από κάποιο διάστημα και αφού διαπιστώσαμε την αδυναμία να διαμορφώσουμε το χώρο και να λειτουργήσουμε σ᾽ αυτόν, μεταφερθήκαμε σ᾽ ένα νοικιασμένο κτίριο.

Η πρωτοβουλία για τη δημιουργία του πάρθηκε από ανένταχτους και την Α.Ο. Αυτοδιεύθυνση. Στη συνέχεια

στέκι αλλά και κοινή παρέμβαση στα ζητήματα που αυτό είναι εφικτό.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Διήμερο εκδηλώσεων για την άρνηση στράτευσης και για τα ναρκωτικά.
- Ανακοίνωση για την αθώωση του Μελίστα.
- Αντιεκλογική παρέμβαση από την Αυτοδιεύθυνση.

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- Προβολή βιντεοταινίας για την Παλαιστίνη.
- Συναυλία συμπαράστασης στους δικαζόμενους για την κατάληψη της Φ.Μ.Σ. στη Θεσσαλονίκη.
- Εκδήλωση για την Ολυμπιάδα.
- Εκδήλωση και πορεία για την καταστροφή του Ολύμπου.

ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΖΟΜΕΝΟ
ΣΤΕΚΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
25η ΜΑΡΤΙΟΥ 36
412 21 ΛΑΡΙΣΑ
Ή ΤΘ 1380 / 41 110 ΛΑΡΙΣΑ

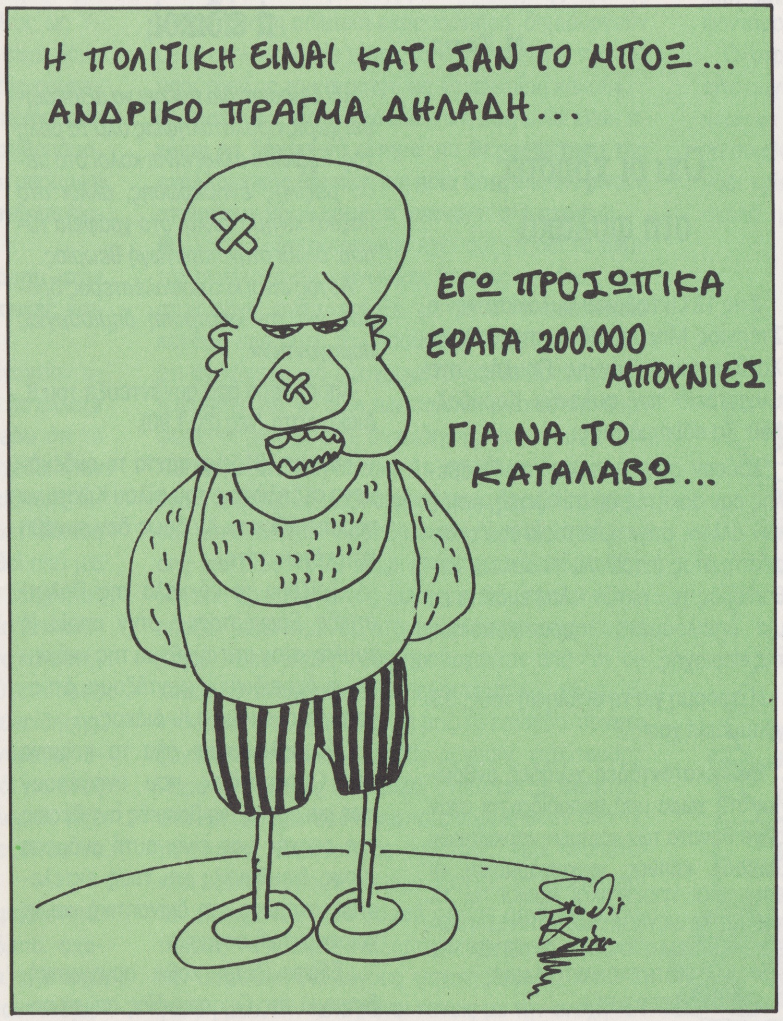
Γυναικείος λόγος και ανδρική πολιτική

Αγγλία 1894: Οι γυναίκες ξεκινάνε τον αγώνα τους για το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι.

Ευρώπη 1990: Οι γυναίκες ακόμα διεκδικούν την ποσόστωση της συμμετοχής τους στα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Ελλάδα 1990: Οι «άνδρες» οικολόγοι αναγκάζονται να αποδεχθούν την ποσόστωση των γυναικών στα όργανά τους, ψαλιδισμένη στο 35%.
Λέγοντας «άνδρες» οικολόγους εννοώ όσες και όσους χρησιμοποιούν τον καθιερωμένο «ανδρικό» πολιτικό λόγο.

Μπορεί ίσως να σας απογοητεύσω αλλά φαντάζομαι ότι στο βαθμό που αναγνωρίζεται από τις γυναίκες της Ομοσπονδίας ως αναγκαία η ποσόστωση, τότε αυτή δεν μπορεί να είναι μικρότερη από 50%. Αν φυσικά θέλουμε να μιλάμε για σύγκλιση κοινω-

Τσαουσέσκου: Ο Κον Μπεντίτ του ελληνικού '68

Η υπερβολή του τίτλου δεν οφείλεται μόνο στη διεστραμμένη φαντασία της ιστορίας αλλά και στην ίδια τη φύση της διάσπασης του ΚΚΕ του 1968, στο τόσο περιορισμένο εύρος της κριτικής που οδήγησε σ᾽ αυτή τη διάσπαση.

Η κριτική εξαντλήθηκε στο σημείο από το οποίο θα έπρεπε να είχε αρχίσει: Στάθηκε ανίκανη να ξεπεράσει

ΕΝ ΠΛΩ...

τον Ντούμπτσεκ και να επεκταθεί στα εργατικά συμβούλια της Ουγγρικής εξέγερσης του 1956. Έτσι εξηγείται το γεγονός ότι η ρήξη με την εξωτερική πολιτική της Μόσχας υπήρξε αρκετή εγγύηση για το ανθρώπινο πρόσωπο του Τσαουσέσκου.

Μιλάμε για την αριστερά του '68, η οποία πριν από τη Σεκιουριτάτε θα έπρεπε να είχε αναρωτηθεί για την ΟΠΛΑ, τη συμμορία που ο Θόδωρος Αγγελόπουλος μετέτρεψε σε εθνικό πολιτιστικό προϊόν υπό τις ευλογίες της αριστερής (και όχι μόνο) διανόησης.

Ό,τι μπορεί να ειπωθεί από την «ανανεωτική αριστερά» λίγους μήνες μετά την Τιμισόαρα και 69 χρόνια μετά την Κρονστάνδη, είναι ήδη ειπωμένο από την Λούξεμπουργκ στην κριτική της στο νεαρό λενινιστικό μοντέλο, στην καταγγελία του «αλάθητου της εξυπνότερης κεντρικής επιτροπής». Ενός αλάθητου που αποδείχθηκε πιο ολοκληρωτικό απ' αυτό του Πάπα. Μόνο που η εδώ αριστερά φαίνεται ν' αγοράζει πολύ φθηνά τα συγχωροχάρτια της...

Κ.Τ.

Οι Τρομοκράτες

στέλνουν ανώνυμες ανακοινώσεις στις εφημερίδες χρησιμοποιώντας παράξενες υπογραφές όπως «κύκλοι της Ομοσπονδίας» ή «Γραφείο τύπου της Ομοσπονδίας». Κι όπως συμβαίνει και στη μαφία, ισχύει ανάμεσά τους άτεγκτος ο νόμος της σιωπής. Κανείς δεν καρφώνει τον άλλο. Ψάχνεις να μάθεις ποιος στέλνει τις ανακοινώσεις στις εφημερίδες και αυτοί κυττάνε αθώα τον ουρανό.

Βέβαια έχουν μια σημαντική διαφορά με τις οργανώσεις του ένοπλου αγώνα: δεν χρειάζεται να βάζουν βόμβες ή να εκτελούν για να δουν τα κείμενά τους δημοσιευμένα. Αρκεί το τσατσιλίκι απέναντι στον εσμό των δημοσιογράφων, λίγο θράσος και η γνώση του χειρισμού των telefax, αυτού του συμβόλου των γιάπιδων τρομοκρατών και των εκκολαπτόμενων γραφειοκρατών.

Ελπίζουμε πως η καταπολέμηση αυτής της δράκας τρομοκρατών θα γίνει κατανοητή ως αναγκαιότητα από κάθε μέλος της Ομοσπονδίας. Θέλοντας να βοηθήσουμε τον αγώνα για την εξάρθρωση των tele-τρομοκρατών της Ομοσπονδίας, προσφέρουμε μια εσαεί συνδρομή του περιοδικού, μια πλήρη σειρά των βιβλίων του Καραμπελιά για το ένοπλο και ένα telefax (για να 'χει να παίζει) σε όποιο μέλος αυτής της ομάδας θέλει να αποσυρθεί απ' την παρανομία, αποκαλύπτοντας μερικούς απ' τους συνεργάτες του.

Μ. Καστρ.

Όχι οι χρήστες στη φυλακή

Στις 12 Οκτωβρίου φυλακίστηκαν ο

- ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΛΟΓΗ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ-ΠΟΙΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΟΥΣΙΩΝ,
- ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΤΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΤΑΥΤΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΝΝΑΒΗΣ-ΧΑΣΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΗΡΩΙΝΗ.

Η ποινικοποίηση, ο εγκλεισμός και η φυλάκιση για τους χρήστες είναι απαράδεκτη και εξοργιστική.

Απαιτούμε: ΤΗΝ ΑΠΟΠΟΙΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟ ΤΩΝ ΟΥΣΙΩΝ ΠΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΩΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΖΟΝΤΑΙ ΩΣ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ.

- ΓΙΑ ΜΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΘΑ ΣΠΡΩΧΝΕΙ ΣΤΗΝ ΑΠΕΛΠΙΣΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΗΡΩΙΝΗ.
- ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗ.
- ΓΙΑ ΜΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΧΩΡΙΣ ΡΥΠΑΝΣΗ ΣΤΟΥΣ ΘΕΣΜΟΥΣ, ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑ.

— Επιτροπή Σωστής Ενημέρωσης-Αντιμετώπισης των Ναρκωτικών (ΕΣΕΑΝ).
— Εναλλακτική Οικολογική Κίνηση Πειραιά.
— Εναλλακτική Κίνηση Οικολόγων (Ε.Κ.Ο.).
— Εναλλακτική Κίνηση Πατησίων.
— Περιοδικό «Άνθη του Κακού».

ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Κόκκινοι (κόκκινο-πράσινο-μαύρο) ή ειδικοί;

«Η Ομοσπονδία πρέπει να αξιοποιήσει χωρίς προκαταλήψεις όλα τα μέλη της. Εξάλλου άλλοι είναι καλοί στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, άλλοι στο μαζικό κίνημα, άλλοι στο γραφείο τύπου, άλλοι στην παραγωγή θεωρίας.

Αυτός είναι κι ο ασφαλέστερος δρό-

ραδοσιακά γραφειοκρατικά εξουσιαστικά κόμματα.

...Εξοβελίζεται απ' το χώρο της πρακτικής και μετατίθεται στη σφαίρα της θεωρητικής μπουρδολογίας κάθε πολιτική διαφορά της ριζοσπαστικής οικολογίας απ' την πιο συντηρητική εκδοχή περιβαλλοντισμού...

Μ. Καστρ.

Απάντηση

Ο παραγοντισμός πεθαίνει όταν ανθίζουν πολλά άνθη (και του κακού απαραίτητα). Χάρηκα ιδιαίτερα απ' την ευκαιρία που μου έδωσε ο φίλος μου ο Καστρινάκης για δυο λόγους: Ο πρώτος είναι ότι μου δόθηκε η ευκαιρία να εκφρασθώ από τα *Άνθη του Κακού* του οποίου είμαι αδιάλειπτος αναγνώστης απαρχής και ο δεύτερος για να αποκαταστήσω κάποια πράγματα στην θέση τους.

Κατ' αρχήν ο φίλος μου ο Μιχάλης δεν χρειαζόταν να αμφιβάλλει ότι οι δηλώσεις μου προφανώς κόφτηκαν και ράφτηκαν κατά την επιδίωξη της εφημερίδας. Συγκεκριμένα στο ίδιο κομμάτι της δήλωσής μου αφού είχα τοποθετηθεί για την προσπάθεια κατοχύρωσης αμεσοδημοκρατικών διαδικασιών στην Ομοσπονδία δίνοντας έμφαση στην ανακλητότητα και την εναλλαγή κατέληγα στο **τότε**... «Η Ομοσπονδία πρέπει... κ.λ.π» που είναι το κείμενο της εφημερίδας. Έτσι γίνεται φανερό ότι δεν παρουσιαστήκανε οι προϋποθέσεις γι' αυτό.

Παρά ταύτα όμως θα επιχειρήσω μια απάντηση στο σχόλιο. Από το παρατιθέμενο απόσπασμα δεν προβάλλεται πάντως καμιά διαφορά ανάμεσα σε διευθυντές και εκτελεστές ούτε ανάμεσα σε διανοητική και χειρωνακτική εργασία, αφού από το κείμενο αβίαστα συνάγεται το συμπέρασμα ότι πρόκειται (δυστυχώς) μόνο για διευθυντές και μόνο για διανοητι-

πλα, η συμμορία που ο Θόδωρος Αγγελόπουλος μετέτρεψε σε εθνικό πολιτιστικό προϊόν υπό τις ευλογίες της αριστερής (και όχι μόνο) διανόησης.

Ό,τι μπορεί να ειπωθεί από την «ανανεωτική αριστερά» λίγους μήνες μετά την Τιμισοάρα και 69 χρόνια μετά την Κρονστάνδη, είναι ήδη ειπωμένο από την Λούξεμπουργκ στην κριτική της στο νεαρό λενινιστικό μοντέλο, στην καταγγελία του «αλάθητου της εξυπνότερης κεντρικής επιτροπής». Ενός αλάθητου που αποδείχθηκε πιο ολοκληρωτικό απ' αυτό του Πάπα. Μόνο που η εδώ αριστερά φαίνεται ν' αγοράζει πολύ φθηνά τα συγχωροχάρτια της...

Κ.Τ.

Οι Τρομοκράτες της Ομοσπονδίας

Κι όμως...

Οι τρομοκράτες βρίσκονται ανάμεσά μας...

Εκεί που δεν περιμένει κανείς ότι μπορεί να κρύβονται. Ανάμεσα στους ήπιους καλωσυνάτους και καθωσπρέπει κυρίους των κεντρικών οργάνων της Ομοσπονδίας Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων. Πίσω απ' τη μάσκα του αποφασισμένου να μαζέψει όλα τα σκουπίδια της πρωτεύουσας οικολόγου. Πίσω απ' τη λεοντή της άποψης πως δεν είμαστε ούτε δεξιά ούτε αριστερά, αλλά κέντρο (αυτό το τελευταίο δεν λέγεται αλλά υπονοείται).

Όπως και οι σύντροφοί τους της 17 Νοέμβρη, έτσι κι αυτοί, χτυπάνε ανώνυμα. Όπως και οι σύντροφοί τους του αντάρτικου πόλεων, έτσι κι αυτοί, ... αυτής της δράκας τρομοκρατών θα γίνει κατανοητή ως αναγκαιότητα από κάθε μέλος της Ομοσπονδίας. Θέλοντας να βοηθήσουμε τον αγώνα για την εξάρθρωση των tele-τρομοκρατών της Ομοσπονδίας, προσφέρουμε μια εσαεί συνδρομή του περιοδικού, μια πλήρη σειρά των βιβλίων του Καραμπελιά για το ένοπλο και ένα telefax (για να 'χει να παίζει) σε όποιο μέλος αυτής της ομάδας θέλει να αποσυρθεί απ' την παρανομία, αποκαλύπτοντας μερικούς απ' τους συνεργάτες του.

Μ. Καστρ.

Όχι οι χρήστες στη φυλακή

Στις 12 Οκτωβρίου φυλακίστηκαν ο Στέργιος Μπουρμπίδης, στη φυλακή Χανίων και ο Γιάννης Πουλής, στο ψυχιατρείο των φυλακών Κορυδαλλού. Το αδίκημά τους:

Ζούσαν στην παραλία της Πρέβελης σαν ασκητές συντελώντας, εκτός των άλλων, στην προστασία του οικοσυστήματος (περίθαλψη πουλιών, καθαρισμός των ακτών κ.λπ.) ενάντια σε μια απειλούμενη τουριστικοποίηση της περιοχής.

Η αφορμή για τη σύλληψή τους; 3,5 γραμμάρια χασίς!!!

Ενώ εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι στη χώρα μας παραδίδονται στον αργό θάνατο των νόμιμων ναρκωτικών (αλκοόλ, καπνός, ψυχοφάρμακα), ΟΙ ΣΗΜΕΡΙΝΟΙ ΥΠΟΚΡΙΤΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΟΥΝ ΤΗΝ ΕΞΑΠΛΩΣΗ ΤΗΣ ΗΡΩΙΝΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ AIDS.

ΚΙ ΑΥΤΟ ΓΙΝΕΤΑΙ ΜΕΣΑ:

(Ε.Κ.Ο.).

— **Εναλλακτική Κίνηση Πατησίων.**

— **Περιοδικό «Άνθη του Κακού».**

ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Κόκκινοι (κόκκινο-πράσινο-μαύρο) ή ειδικοί;

«Η Ομοσπονδία πρέπει να αξιοποιήσει χωρίς προκαταλήψεις όλα τα μέλη της. Εξάλλου άλλοι είναι καλοί στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, άλλοι στο μαζικό κίνημα, άλλοι στο γραφείο τύπου, άλλοι στην παραγωγή θεωρίας.

Αυτός είναι κι ο ασφαλέστερος δρόμος για την αποτροπή δημιουργίας παραγόντων».

Απόσπασμα από συνέντευξη του Κ. Διάκου στα *Νέα* (20.1.90).

Υπάρχει, βέβαια, πάντα το ενδεχόμενο οι δηλώσεις του φίλου Κώστα να παραποιήθηκαν. Αν όμως δεν συνέβη κάτι τέτοιο τότε...

...Τρίζουν τα κόκκαλα της Πολιτιστικής Επανάστασης στην οποία (ή τουλάχιστον στο σύνθημά της «κόκκινοι κι όχι ειδικοί») φαντάζομαι ότι αναφέρεται ακόμα ο Κ. Διάκος.

...Κουρελιάζονται όλα τα κείμενα της Ομοσπονδίας που αναφέρουν πως μια απ' τις πιο βασικές αντιθέσεις της εποχής μας είναι αυτή ανάμεσα στους διευθυντές και τους εκτελεστές, ανάμεσα στη διανοητική και τη χειρωνακτική εργασία.

...Εξαφανίζεται κάθε οργανωτική διαφορά της Ομοσπονδίας απ' τα πα... ματα στην θέση τους.

Κατ' αρχήν ο φίλος μου ο Μιχάλης δεν χρειαζόταν να αμφιβάλλει ότι οι δηλώσεις μου προφανώς κόφτηκαν και ράφτηκαν κατά την επιδίωξη της εφημερίδας. Συγκεκριμένα στο ίδιο κομμάτι της δήλωσής μου αφού είχα τοποθετηθεί για την προσπάθεια κατοχύρωσης αμεσοδημοκρατικών διαδικασιών στην Ομοσπονδία δίνοντας έμφαση στην ανακλητότητα και την εναλλαγή κατέληγα στο **τότε**... «Η Ομοσπονδία πρέπει... κ.λ.π» που είναι το κείμενο της εφημερίδας. Έτσι γίνεται φανερό ότι δεν παρουσιαστήκανε οι προϋποθέσεις γι' αυτό.

Παρά ταύτα όμως θα επιχειρήσω μια απάντηση στο σχόλιο. Από το παρατιθέμενο απόσπασμα δεν προβάλλεται πάντως καμιά διαφορά ανάμεσα σε διευθυντές και εκτελεστές ούτε ανάμεσα σε διανοητική και χειρωνακτική εργασία, αφού από το κείμενο αβίαστα συνάγεται το συμπέρασμα ότι πρόκειται (δυστυχώς) μόνο για διευθυντές και μόνο για διανοητική εργασία, στα πλαίσια της Ομοσπονδίας, η οποία (επαναλαμβάνω δυστυχώς) δεν έχει καταφέρει, παρά τις θετικές προοπτικές, να ξεπεράσει τα όρια ενός στελεχικού μηχανισμού. Και μένει σ' όσους έχουν κινηματική λογική να παλέψουν για να ανατραπούν οι όροι της διαδικασίας αυτής. Δηλαδή εδώ δεν πρόκειται π.χ. για αφισοκολλητές και θεωρητικούς αλλά γενικώς για θεωρητικούς που άλλοι μπορούν να γράφουν (παραγωγή θεωρίας), άλλοι να ενημερώνουν (Μ.Μ.Ε και Γραφείο Τύπου), άλλοι να μιλάνε στις μαζικές συγκεντρώσεις. Ποιο ήτανε όμως τότε το πρόβλημα; Στην τότε μετεκλογική περίοδο στα πλαίσια του συντονιστικού χαρακτήρα των οργάνων (κατ' αρχήν ορθού), λειτούργησε έντονα ο παλαιοκομματικός πειθαρχικός έλεγχος που ο καθένας κουβαλούσε μέσα του από την πολιτική του αφετηρία. Έτσι δεν κουνιότανε τίποτα, γιατί τίποτα δεν είχε αποφασιστεί, τίποτε δεν υπήρχε

ΕΝ ΠΛΩ...

στην θέση (εδώ μάλλον υποτίθεται) και όλα βρίσκονταν στην αναμονή της οργανωτικής συνδιάσκεψης, ενώ τα γεγονότα (κεντρικά και καθημερινά) τρέχανε. Πίστευα λοιπόν ότι η λειτουργία αυτή προσιδιάζει σε καθαρούς εξουσιαστικούς οργανωτικούς μηχανισμούς. Συγκεκριμένα μόνο τα κλασικού τύπου μαρξιστικά-λενινιστικά κόμματα (και όχι ομοσπονδία ομάδων) επιβάλλουν την έλλειψη πολιτικής έκφρασης λόγω έλλειψης γραμμής. Αντίθετα η ανθρώπινη δημιουργία και η ατομική φαντασία δεν πρέπει να εμποδίζεται από οργανωτικά σχήματα. Αυτά τα τελευταία πρέπει να είναι πλαίσια ατομικής δράσης που συλλογικά λειτουργώντας παράγουν το αντίστοιχο μ' αυτήν αποτέλεσμα. Έτσι δεν μπορείς να πεις στον οποιοδήποτε, δεν θα σκεφτείς (και άρα δεν θα παράγεις θεωρία), μέχρις ότου το αποφασίσουμε οργανωμένα. Ούτε στον άλλο, δεν μιλάς σε Μ.Μ.Ε ή μαζικές συγκεντρώσεις, γιατί δεν είσαι εκπρόσωπος της Ομοσπονδίας. Τέτοια ήτανε τα στοιχεία τότε. Και η ανησυχία μου εκφράστηκε στην συνέντευξη αυτή όταν είδα να διαμορφώνεται ένας κομματικός παραγοντισμός που η πείρα όλων μας απέδειξε ότι είναι ο χειρότερος και στυγνότερος στα κινήματα. **Η πολυμορφία και ποικιλία στην σκέψη, στην έκφραση, στην άποψη, είναι «ο ασφαλέστερος δρόμος για την αποτροπή δημιουργίας παραγόντων».** Τώρα όσον αφορά την Πολιτιστική Επανάσταση, δεν είμαι ο μόνος που διέκρινα και θετικά στοιχεία σ' αυτήν. Η καθοδηγημένη όμως διαδικασία της περιόρισε τον αυθόρμητο χαρακτήρα της με αποτέλεσμα να μην έχει και τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Τέλος ο κίνδυνος για συντηρητικό περιβαλλοντισμό στην Ομοσπονδία ενυπάρχει όσο οι κινηματικές διαδικασίες θα υποχωρούν εν ονόματι του κοινοβουλευτισμού και των παιχνιδιών της κεντρικής πολιτικής σκηνής. Τότε θάχουμε και διευθυντές και εκτελεστές και διανοητικά ασχολούμενους και χειρώνακτες. Η προσωπική μου όμως διάθεση για φραγμό σε κάτι τέτοιο είναι δεδομένη, πιστεύω, και στον φίλο μου το Μιχάλη και τους άλλους της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού. Γι' αυτό, είμαι σίγουρος, ότι θα τα ξαναπούμε «χωρίς προκαταλήψεις».

Κ. Διάκος

Οι επιχωματώσεις στο Γαλατά

Τα τελευταία χρόνια συντελείται μια πρωτοφανής καταστροφή στην περιοχή Μπούγα του Γαλατά Τροιζηνίας. Συγκεκριμένα, εδώ και μερικά χρόνια γίνονται έργα επιχωμάτωσης του θαλάσσιου διαύλου μεταξύ της κοινότητας Γαλατά και της νήσου Πόρου, πλάτους μέχρι και 50 μέτρων. Τα έργα αυτά έχουν πολλές δυσάρεστες συνέπειες για την υγεία των κατοίκων όπως επίσης και για το περιβάλλον στην περιοχή αυτή.

1) Ελαττώνεται το πλάτος του διαύλου, παρεμποδίζοντας έτσι την ανανέωση των υδάτων στη θαλάσσια αυτή περιοχή στην οποία καταλήγουν, εκτός από τα απόβλητα ελαιοτριβείου, και πάνω από 70 αγωγοί λυμάτων.

2) Ελαττώνεται το βάθος του διαύλου με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος να καταστεί αδύνατη η διέλευση πλοίων. Ήδη ο βούρκος, η «βουρκάδα» όπως τη λένε οι ψαράδες της περιοχής, έχει φτάσει στο μέσο του διαύλου, ενώ οι επιχωματώσεις γίνονται στο στενότερο σημείο του.

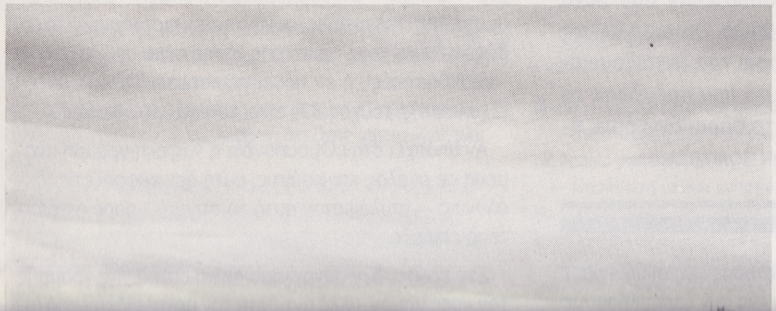
3) Παρεμποδίζεται η αποστράγγιση των ομβρίων υδάτων που, λόγω του ανάγλυφου του εδάφους, μπορεί να γίνει τώρα μόνο με τα μικρά κανάλια, τα οποία έχουν γίνει γι' αυτό το λόγο, που όμως φράζονται από σκουπίδια με αποτέλεσμα να ευνοείται η **εκκόλαψη** των κουνουπιών στην κατοικημένη αυτή περιοχή.

4) Η περιοχή έχει μεταβληθεί σε σκουπιδότοπο όπου πετιούνται από χαλασμένες οικιακές συσκευές μέχρι ψόφια ζώα, δημιουργώντας κατάσταση ιδιαίτερα επικίνδυνη για την υγεία των κατοίκων.

Σε ερώτηση προς την αρμόδια κοινότητα του Γαλατά, σχετικά με την μελέτη και τους λόγους που οδήγησαν στην έναρξη των έργων αυτών, η κοινότητα με το υπ' αριθ. 1578/10-11-89 έγγραφό της απαντά ότι κάνει τις επιχωματώσεις επειδή η περιοχή είναι χώρος εκκόλαψης κουνουπιών...

Επειδή το έργο αυτό έχει ιδιαίτερα δυσμενείς συνέπειες, τόσο για την υγεία των κατοίκων και το περιβάλλον, όσο και για την οικονομική ζωή του τόπου που είναι αναπτυγμένος τουριστικά, απαιτούμε το άμεσο σταμάτημα των επιχωματώσεων και των άλλων εργασιών, καθώς και την εκπόνηση μελέτης από τους αρμόδιους φορείς, για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που έχουν ήδη προκύψει.

Για την Επιτροπή Κατοίκων
Παναγιώτης Ευστ. Κώνστας
κάτοικος Γαλατά

Τα τελευταία χρόνια συντελείται μια πρωτοφανής καταστροφή στην περιοχή Μπούγα του Γαλατά Τροιζηνίας. Συγκεκριμένα, εδώ και μερικά χρόνια γίνονται έργα επιχωμάτωσης του θαλάσσιου διαύλου μεταξύ της κοινότητας Γαλατά και της νήσου Πόρου, πλάτους μέχρι και 50 μέτρων. Τα έργα αυτά έχουν πολλές δυσάρεστες συνέπειες για την υγεία των κατοίκων όπως επίσης και για το περιβάλλον στην περιοχή αυτή.

1) Ελαττώνεται το πλάτος του διαύλου ... και πάνω από 70 άγωγοί χωμάτων.

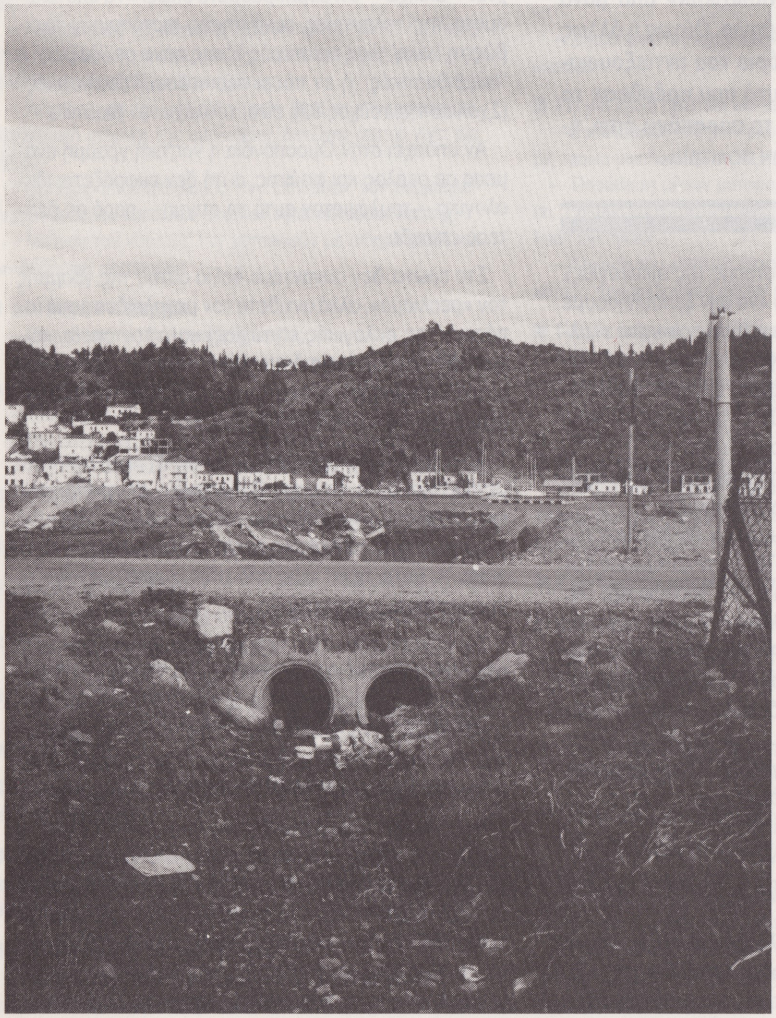
2) Ελαττώνεται το βάθος του διαύλου με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος να καταστεί αδύνατη η διέλευση πλοίων. Ήδη ο βούρκος, η «βουρκάδα» όπως τη λένε οι ψαράδες της περιοχής, έχει φτάσει στο μέσο του διαύλου, ενώ οι επιχωματώσεις γίνονται στο στενότερο σημείο του.

3) Παρεμποδίζεται η αποστράγγιση των ομβρίων υδάτων που, λόγω του ανάγλυφου του εδάφους, μπορεί να γίνει τώρα μόνο με τα μικρά κανάλια, τα ... μένη αυτή περιοχή.

4) Η περιοχή έχει μεταβληθεί σε σκουπιδότοπο όπου πετιούνται από χαλασμένες οικιακές συσκευές μέχρι ψόφια ζώα, δημιουργώντας κατάσταση ιδιαίτερα επικίνδυνη για την υγεία των κατοίκων.

Σε ερώτηση προς την αρμόδια κοινότητα του Γαλατά, σχετικά με την μελέτη και τους λόγους που οδήγησαν στην έναρξη των έργων αυτών, η κοινότητα με το υπ' αριθ. 1578/10-11-89 έγγραφό της απαντά ότι κάνει ... γεία των κατοίκων και το περιβάλλον, όσο και για την οικονομική ζωή του τόπου που είναι αναπτυγμένος τουριστικά, απαιτούμε το άμεσο σταμάτημα των επιχωματώσεων και των άλλων εργασιών, καθώς και την εκπόνηση μελέτης από τους αρμόδιους φορείς, για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που έχουν ήδη προκύψει.

Για την Επιτροπή Κατοίκων
Παναγιώτης Ευστ. Κώνστας
κάτοικος Γαλατά

Ομοσπονδία Οικολογικών Εναλλακτικών Οργανώσεων και Κινηματικός χώρος

ΕΧΕΙ ΓΙΝΕΙ ΗΔΗ ΦΑΝΕΡΟ ότι η οικολογία θα πάρει στις διακηρύξεις των κομμάτων τον ίδιο και μεγαλύτερο ρόλο απ' αυτόν που κατείχε το αίτημα της απομάκρυνσης των αμερικάνικων βάσεων στα προγράμματα της επίσημης αριστεράς το '81.

Το ποιος θα εκφράσει την αυξανόμενη οικολογική ανησυχία, καθώς και το αν θα αναδειχθεί η οικολογική κρίση σε κρίση αυτής της κοινωνίας, αυτού του τρόπου παραγωγής, αυτού του πολιτισμού, είναι θέματα που θα καθορίσουν το μέλλον της αποπεριθωριοποίησης των κοινωνικών κινημάτων, αλλά και την προοπτική μιας άλλης οργάνωσης των πολιτών στους κοινωνικούς τους χώρους.

Η δημιουργία της Ομοσπονδίας Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων και κυρίως η κατάκτηση μιας έδρας στο κοινοβούλιο είχε σαν αποτέλεσμα μια περεστρόικα στον εναλλακτικό οικολογικό και στον ευρύτερο χώρο.

Μέσα σε λίγο καιρό, ομάδες τοπικού χαρακτήρα ή ιδεολογικοπολιτικού προσανατολισμού ξεφυτρώνουν σαν τα μανιτάρια, θυμίζοντας το πλήθος των περιοδικών που γεννήθηκαν στη Σοβιετική Ένωση κατά την άνοιξη της περεστρόικα.

Ταυτόχρονα όμως μ' αυτό το κύμα επαναδραστηριοποίησης, εμφανίζεται ο κίνδυνος οι ομαδοποιήσεις που έγιναν, ή θα γίνουν, ν' αποκτήσουν ως μόνο ρόλο τον πολιτικό προσανατολισμό του συσχετισμού δυνάμεων που υπάρχει αυτή τη στιγμή στην Ομοσπονδία, αφήνοντας ατροφικό αυτό που υπήρξε ο στόχος του εναλλακτικού εγχειρήματος: η σύνδεση δηλαδή μιας όσο το δυνατόν κεντρικής πολιτικής πρότασης με την καθημερινή παρέμβαση στους κοινωνικούς χώρους.

κτικών, αυτό που χάθηκε για την Ομοσπονδία ήταν η ευκαιρία να δώσει ένα συγκεκριμένο στίγμα απέναντι στην εικόνα που προωθείται ερήμην της από τον τύπο, το ραδιόφωνο και τα υπόλοιπα Μ.Μ.Ε. Εικόνα που έχει να κάνει με την απάντηση στα κυρίαρχα ερωτήματα: καπνίζουν οι οικολόγοι και πόσα πακέτα την ημέρα; Φορούν γνήσια δέρματα ή πλαστικά; Στην καλύτερη περίπτωση: Είναι ικανοί να σώσουν τα δάση μας; Και αυτό ακριβώς ήταν το ζητούμενο της άποψης που έβαλε κάποιες προτάσεις αδιαπραγμάτευτες ως όρους για την ανοχή σε κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ-Συνασπισμού.

Ν' ανοιχτεί δηλαδή μια συζήτηση μέσα από τα Μ.Μ.Ε. για θέματα που ανέδειξε αυτός ο χώρος με τις κινητοποιήσεις του, καθιστώντας σαφές, ότι η οικολογία δεν είναι απλά η εξυγίανση της πολιτικής ζωής, αλλά η οικειοποίησή της από τα κοινωνικά κινήματα.

Το παράδοξο ήταν ότι και τμήματα της Ομοσπονδίας που προέρχονται από τον αντιεξουσιαστικό χώρο (ένα χώρο που η μετεξέλιξή του συνέβαλε ουσιαστικά στην

Το «ΟΧΙ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ» από μόνο του δε δηλώνει τίποτα καινούργιο. Ούτως ή άλλως υπήρξε η αφετηρία και το όριο του αντιεξουσιαστικού χώρου για χρόνια. Αυτό που πρόσθεσε το εναλλακτικό, διευρύνοντας το παραπάνω όριο, ήταν το «ΝΑΙ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ».

ανάδειξη της εναλλακτικής διάστασης της οικολογίας), περιόρισαν την οπτική τους στο «να μην ξεπουλήσουμε

δεν δηλώνει τίποτα κανούργιο. Ούτως ή άλλως υπήρξε η αφετηρία και το όριο του αντιεξουσιαστικού χώρου για χρόνια.

Αυτό που πρόσθεσε το εναλλακτικό, διευρύνοντας το παραπάνω όριο, ήταν το «ναι στις προτάσεις των πολιτών».

Προτάσεις τέτοιες που ν' αποτελούν την ταυτότητα της Ομοσπονδίας, τέτοιες που να μπορούν να εκμεταλλεύονται, ανά πάσα στιγμή, την πολιτική συγκυρία για ν' ακουστούν στην ελληνική κοινωνία.

Τα παραπάνω σαν αποσκοπούν στην υπεράσπιση της πρότασης που μειοψήφισε: ανοχή δηλαδή και έλεγχος (με την απειλή κατάθεσης πρότασης μομφής) σε κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ-Συνασπισμού κάτω από 10 περίπου αδιαπραγμάτευτους όρους: κατάργηση των ΜΑΤ-ΜΕΑ, κατάργηση του ΕΚΑΜ, νομοθετική κατοχύρωση του διαχωρισμού των ουσιών, αλλαγή σωφρονιστικού κώδικα, προτάσεις για τον δακτύλιο, τα έργα του Αχελώου, την Ολυμπιάδα του '96, την ΑΤΑ, τη μείωση των ωρών δουλειάς, τους αντιρρησίες συνείδησης κ.λπ. Θίγουν μόνο μια πλευρά της πρότασης αυτής με τρόπο που να δείχνει —ελπίζω— ότι συμπεράσματα όπως: «Τα αποτελέσματα της τελευταίας συνάντησης πιστοποιούν ακριβώς τη "νίκη" μιας αριστερής τάσης πάνω σε "δεξιές" ή "συμβιβαστικές" ή εν πάσει περιπτώσει, "ρεαλιστικές" (*Σχολιαστής*, τεύχος 82), είναι τουλάχιστον βιαστικά.

Αν υπάρχει στην Ομοσπονδία η νοητική γραμμή ανάμεσα σε ρεάλος και φούντις, αυτή δεν εκφράζεται ιδεολογικά —τουλάχιστον αυτή τη στιγμή— παρά σε δεύτερο επίπεδο.

Στο πρώτο, δεν συναντάμε δεξιά αυτής της γραμμής τον «ρεαλισμό» αλλά αντίθετα τον μεγαλοϊδεατισμό (α-

κρίση σε κρίση αυτής της κοινωνίας, αυτού του τρόπου παραγωγής, αυτού του πολιτισμού, είναι θέματα που θα καθορίσουν το μέλλον της αποπεριθωριοποίησης των κοινωνικών κινημάτων, αλλά και την προοπτική μιας άλλης οργάνωσης των πολιτών στους κοινωνικούς τους χώρους.

Η δημιουργία της Ομοσπονδίας Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων και κυρίως η κατάκτηση μιας έδρας στο κοινοβούλιο είχε σαν αποτέλεσμα μια περεστρόικα στον εναλλακτικό οικολογικό και στον ευρύτερο χώρο.

Μέσα σε λίγο καιρό, ομάδες τοπικού χαρακτήρα ή ιδεολογικοπολιτικού προσανατολισμού ξεφυτρώνουν σαν τα μανιτάρια, θυμίζοντας το πλήθος των περιοδικών που γεννήθηκαν στη Σοβιετική Ένωση κατά την άνοιξη της περεστρόικα.

Ταυτόχρονα όμως μ' αυτό το κύμα επαναδραστηριοποίησης, εμφανίζεται ο κίνδυνος οι ομαδοποιήσεις που έγιναν, ή θα γίνουν, ν' αποκτήσουν ως μόνο ρόλο τον πολιτικό προσανατολισμό του συσχετισμού δυνάμεων που υπάρχει αυτή τη στιγμή στην Ομοσπονδία, αφήνοντας ατροφικό αυτό που υπήρξε ο στόχος του εναλλακτικού εγχειρήματος: η σύνδεση δηλαδή μιας όσο το δυνατόν κεντρικής πολιτικής πρότασης με την καθημερινή παρέμβαση στους κοινωνικούς χώρους.

Από τη στιγμή που γεννήθηκε η Ομοσπονδία, το μέλλον του εναλλακτικού κινήματος εξαρτάται άμεσα από τη μετατόπιση της Ομοσπονδίας προς τα αριστερά. Ο συσχετισμός των δυνάμεων όμως, που θα καθορίσει αυτή τη μετατόπιση, θα εξαρτηθεί περισσότερο από το τι βρίσκεται έξω από την Ομοσπονδία ως κίνημα, παρά απ' αυτό που εμφανίζεται πλειοψηφικά μέσα σ' αυτήν.

Είναι ηλίου φαεινότερον ότι η Ομοσπονδία δεν καλύπτει ολόκληρο τον κινηματικό χώρο και είναι η ανάπτυξη αυτού του χώρου που θα δώσει πραγματικά σημεία αναφοράς και προοπτική στη ριζοσπαστική τάση της Ομοσπονδίας.

Είναι ίσως νωρίς για ένα γενικό απολογισμό των αποτελεσμάτων της συγκρότησης της Ομοσπονδίας, παρ' όλα αυτά κάποιες πρόχειρες εκτιμήσεις μπορούν να γίνουν.

Στη συζήτηση που έγινε στο Πολυτεχνείο, το Σάββατο 10.11.89, φάνηκε η αδυναμία της Ομοσπονδίας ν' αρθρώσει ένα πολιτικό λόγο απέναντι στην κατάσταση που διαμορφώθηκε μετεκλογικά.

Ανεξάρτητα με το ότι (όπως αποδείχθηκε εκ των υστέρων) η συνεργασία ΠΑΣΟΚ-Συνασπισμού είχε αποκλεισθεί πριν ζητηθεί η συνδρομή των Οικολόγων Εναλλα-

ακριβώς ήταν το ζητούμενο της άποψης που έβαλε κάποιες προτάσεις αδιαπραγμάτευτες ως όρους για την ανοχή σε κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ-Συνασπισμού.

Ν' ανοιχτεί δηλαδή μια συζήτηση μέσα από τα Μ.Μ.Ε. για θέματα που ανέδειξε αυτός ο χώρος με τις κινητοποιήσεις του, καθιστώντας σαφές, ότι η οικολογία δεν είναι απλά η εξυγίανση της πολιτικής ζωής, αλλά η οικειοποίησή της από τα κοινωνικά κινήματα.

Το παράδοξο ήταν ότι και τμήματα της Ομοσπονδίας που προέρχονται από τον αντιεξουσιαστικό χώρο (ένα χώρο που η μετεξέλιξή του συνέβαλε ουσιαστικά στην ανάδειξη της εναλλακτικής διάστασης της οικολογίας), περιόρισαν την οπτική τους στο «να μην ξεπουλήσουμε τους κοινωνικούς αγώνες». Συνείδηση που **κατά τ' άλλα** θα πρέπει πάντα να μας ελέγχει εκτός κι αν ως «ξεπούλημα» εννοούμε την παρέμβαση στους θεσμούς οπότε και το εκλογικό εγχείρημα είναι γενικά ατόπημα και το «εναλλακτικό» στον τίτλο είναι περιττό.

Η παράθεση των αδιαπραγμάτευτων όρων μόνο αφελώς θα μπορούσε να νοηθεί σαν ενδοτισμός.

Ήταν βέβαιο ότι κανένα κόμμα δεν θα δεχόταν π.χ. τον όρο για την Ολυμπιάδα του '96 ή την κατάργηση των ΜΑΤ-ΜΕΑ. Το γεγονός αυτό όμως θα προσδιόριζε την αντίθεση των Οικολόγων Εναλλακτικών με τα κόμματα της πολιτικής σκηνής στη βάση συγκεκριμένων κοινωνικών αιτημάτων που αποτέλεσαν τους βασικούς άξονες ενός κινήματος ενώ θα αναδείκνυε μια συγκεκριμένη αντιπαράθεση.

Γιατί βέβαια το «δεν συνεργαζόμαστε με κανέναν» μόνο τον πατερναλισμό ορισμένων διανοούμενων της αριστεράς μπόρεσε να ικανοποιήσει.

Πέρα απ' αυτό τίποτα δεν δήλωσε στην Ελληνική κοινωνία ποιοι επιτέλους είναι αυτοί ο Οικολόγοι Εναλλακτικοί.

Το ψευδοπρόβλημα του πολιτικού κόστους βρήκε τη λύση του στην ευκολία του ιδεολογικού φερεντζέ.

Το «όχι στην πολιτική των πολιτικών» από μόνο του

Το «ΟΧΙ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ» από μόνο του δε δηλώνει τίποτα καινούργιο. Ούτως ή άλλως υπήρξε η αφετηρία και το όριο του αντιεξουσιαστικού χώρου για χρόνια. Αυτό που πρόσθεσε το εναλλακτικό, διευρύνοντας το παραπάνω όριο, ήταν το «ΝΑΙ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ».

της Ομοσπονδίας, τέτοιες που να μπορούν να εκμεταλλεύονται, ανά πάσα στιγμή, την πολιτική συγκυρία για ν' ακουστούν στην ελληνική κοινωνία.

Τα παραπάνω σαν αποσκοπούν στην υπεράσπιση της πρότασης που μειοψήφισε: ανοχή δηλαδή και έλεγχος (με την απειλή κατάθεσης πρότασης μομφής) σε κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ-Συνασπισμού κάτω από 10 περίπου αδιαπραγμάτευτους όρους: κατάργηση των ΜΑΤ-ΜΕΑ, κατάργηση του ΕΚΑΜ, νομοθετική κατοχύρωση του διαχωρισμού των ουσιών, αλλαγή σωφρονιστικού κώδικα, προτάσεις για τον δακτύλιο, τα έργα του Αχελώου, την Ολυμπιάδα του '96, την ΑΤΑ, τη μείωση των ωρών δουλειάς, τους αντιρρησίες συνείδησης κ.λπ. Θίγουν μόνο μια πλευρά της πρότασης αυτής με τρόπο που να δείχνει —ελπίζω— ότι συμπεράσματα όπως: «Τα αποτελέσματα της τελευταίας συνάντησης πιστοποιούν ακριβώς τη "νίκη" μιας αριστερής τάσης πάνω σε "δεξιές" ή "συμβιβαστικές" ή εν πάσει περιπτώσει, "ρεαλιστικές" (*Σχολιαστής*, τεύχος 82), είναι τουλάχιστον βιαστικά.

Αν υπάρχει στην Ομοσπονδία η νοητική γραμμή ανάμεσα σε ρεάλος και φούντις, αυτή δεν εκφράζεται ιδεολογικά —τουλάχιστον αυτή τη στιγμή— παρά σε δεύτερο επίπεδο.

Στο πρώτο, δεν συναντάμε δεξιά αυτής της γραμμής τον «ρεαλισμό», αλλά αντίθετα τον μεγαλοϊδεατισμό (απότοκο της εκλογικής επιτυχίας) κατά τον οποίο, κοινωνικός και πολιτικός λόγος με προοπτική είναι μόνο αυτός που μπορεί να εκφραστεί μέσα από το νεόκοπο σχήμα των Οικολόγων Εναλλακτικών.

Το σπάσιμο του φράγματος των εκλογών φαίνεται να μεταβάλλει αυτόματα την Ομοσπονδία σε προνομιακό εκφραστή του «καινούργιου», έστω κι αν δεν έχει μια —ούτε κατά το ελάχιστο—συγκεκριμένη πολιτική εκτίμηση. Κι αυτό, πέρα ίσως από τους συνηθισμένους αντι-αριστερούς αφορισμούς.

Το «καινούργιο» δεν μπορεί να θεωρηθεί μόνο ως τομή· είναι πρώτα και κύρια συνέχεια. Πράγμα που σημαίνει ότι η επίκληση της «νέας πολιτικής» δεν αποκτά νόημα παρά μόνο μέσα από τη συνείδηση της καταγωγής της, τη σύνδεση μ' ένα κίνημα του οποίου η αποσπασματικότητα και τ' αδιέξοδα τη γέννησαν ως ανάγκη.

Η διοργάνωση ξεχωριστής πορείας για τη Ρουμανία (κάτι που δεν είχε γίνει για την Κίνα, με αποτέλεσμα μια τουλάχιστον αξιοπρεπή παρουσία του χώρου) έστω και με τριάντα μόνο άτομα (τη στιγμή μάλιστα που δεν είχε κατατεθεί μια στοιχειώδης συγκροτημένη άποψη για την Α. Ευρώπη) ήταν χαρακτηριστικό παράδειγμα του μεγαλοϊδεατισμού που ενδημεί στην Ομοσπονδία, η

προβολή της οποίας τείνει ν' αναχθεί σε μόνη προτεραιότητα. Παράλληλα η σύνδεση με το υπόλοιπο κίνημα θεωρείται αμελητέα μπροστά στα εκλογικά οφέλη μιας «αυτόνομης» πορείας.

Οι συμμαχίες που διαγράφονται αυτή τη στιγμή στο εσωτερικό της Ομοσπονδίας καθορίζονται κυρίως από επιλογές τακτικής. Φαίνεται ότι ο δρόμος που χάραξε ο Κύρκος απειλεί με απαλλοτρίωση και τον εναλλακτικό χώρο. (Η διατύπωση γίνεται εν γνώσει της συγγένειάς της με τα πρωτοσέλιδα του Ταύρου). Μιλάμε εδώ για ένα κομμάτι των Οικολόγων Εναλλακτικών που, ενώ ιδεολογικά θέλει ν' αποτελεί την αριστερή τους φωνή, η επιθυμία του για μια αυτόνομη εξέλιξη της Ομοσπονδίας (χρησιμοποιώντας εδώ το επιχείρημα της απαγκίστρωσης του εναλλακτικού χώρου από το ΚΚΕ εσωτερικού Α.Α., διαγράφοντας όμως συλλήβδην όλον τον πέραν της Ομοσπονδίας χώρο) το εμφανίζει να συμμαχεί

Η διεθνής διαπόμπευση της αριστεράς σε συνδυασμό με την κατάργηση των διαχωριστικών γραμμών των κομμάτων και την έλλειψη σαφούς πολιτικού στίγματος των Οικολόγων Εναλλακτικών, εμφανίζουν το ψηφοδέλτιο της Ομοσπονδίας ως την εύκολη εναλλακτική λύση απέναντι στα τρία κόμματα για ένα ολοένα αυξανόμενο αριθμό δυσαρεστημένων ψηφοφόρων.

Μια τέτοια εκλογική άνοδος αν δεν συνοδεύεται από αντίστοιχη άνοδο σε επίπεδο κοινωνικής δυναμικής, αν δεν αναπτύσσει την κοινωνία των πολιτών γίνεται αυτόματα συνεργός στην αδρανοποίηση της τελευταίας.

με δυνάμεις του οικολογικού χώρου οι οποίες τάσσονται μάλλον ξεκάθαρα υπέρ της ωρίμανσης-εξέλιξης της Ομοσπονδίας σε οικολογικό κόμμα.

Βέβαια το πρόβλημα της Ομοσπονδίας δεν εντοπίζεται στην ύπαρξη μέσα σ' αυτήν δυνάμεων του καθαρού οικολογικού χώρου που μπορεί να τις χαρακτηρίζουμε «δεξιές». Ούτως ή άλλως, δεν είναι δυνατό να σταθεί πολιτικό σχήμα με βασικό άξονα την οικολογία, χωρίς να στηρίζεται και σε ομάδες που κινούνται κυρίως στο χώρο της «επιστημονικής» οικολογίας. Ακόμα παραπέρα, η ανάπτυξη ενός εναλλακτικού κινήματος προϋποθέτει τη συμμαχία με το χώρο αυτό.

Το πρόβλημα εντοπίζεται στο ότι ο πολιτικός προσδιορισμός της Ομοσπονδίας αναβλήθηκε για μετά τις

οικολογικό κίνημα έχει άμεση σχέση μ' ένα πλήθος πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων (θεωρούμενα υπό την πιο ευρεία τους έννοια) αλλά και ότι η ίδια αποτελεί τη συνέχεια ενός κινήματος που αναπτύχθηκε με βασική αναφορά σ' αυτά.

Πράγμα που παραπέρα σημαίνει: να δρομολογηθούν σε περιφερειακό επίπεδο, μέσα από τις ομάδες που συμμετέχουν στην Ομοσπονδία, συνδέσεις μ' εκείνες τις δυνάμεις του χώρου (γυναικείες ομάδες, αντιαυταρχικές κινήσεις, στέκια και άλλες συλλογικότητες) που έχουν ιδιαίτερη παρουσία σ' αυτό που ονομάζουμε κίνημα και ιδιαίτερα στα μέτωπα που η Ομοσπονδία δεν μπορεί να καλύψει (πανεπιστήμια, εργασιακοί χώροι).

Συνδέσεις, συγκλίσεις που μπορούν να εκφραστούν μέσα από κοινές κινητοποιήσεις διάρκειας και να οδηγήσουν στη δημιουργία κοινών σχημάτων για τις δημοτικές εκλογές.

Αυτό που ξεκίνησε με την ΑΚΠΑ, την Ένωση Πολιτών κ.λπ. και κατέληξε στους ομηρικούς διαξιφισμούς μέσω των εφημερίδων, στις γνωστές παρασκηνιακές διαβουλεύσεις και πολιτικάντικες τρίπλες, οφείλει την αποτυχία του στο ότι η υπόθεση της σύγκλισης τέθηκε υπό τη μορφή του —αφαιρετικού για τα ελληνικά δεδομένα— σχήματος «πράσινο-κόκκινο» και εξαντλήθηκε στην προοπτική της εκλογικής συνεύρεσης δύο (από ελάχιστα έως καθόλου αντιπροσωπευτικών) σχημάτων: Οικολόγοι-Εναλλακτικοί (Ιουνίου) — ΕΑΣ.

Ιδιαίτερα στην ΕΑΣ η ενότητα του χώρου που θέλησε ν' αντιπροσωπεύσει νοήθηκε σαν μεγάλο άθροισμα παραγόντων και μαγαζιών της «άλλης Αριστεράς». Η όλη κατάσταση είχε ως αποτέλεσμα ένα κινηματικό κομμάτι του χώρου να εγκλωβιστεί στην υπόθεση της ανανέωσης της αριστεράς: Να αποτελέσει τη σανίδα σωτηρίας στο απελπισμένο κυριολεκτικά ΚΚΕ εσωτερικού Α.Α. και να αποσυντεθεί μέσα από τις κεντρικές διαδικασίες της ΕΑΣ και, αργότερα, της Αριστερής Πρωτοβουλίας χάνοντας τελικά τον κινηματικό του χαρακτήρα.

Η όλη υπόθεση της σύγκλισης, όπως τέθηκε, το μόνο που κατάφερε ήταν να διαλύσει ή να αδρανοποιήσει ομάδες που τα προηγούμενα χρόνια λειτουργούσαν ως πόλοι κινητοποιήσεων. Ο κίνδυνος αυτός υπάρχει και για την Ομοσπονδία και μάλιστα μεγαλύτερος μια και η όποια έλλειψη κινηματικού αντικρίσματος θα μπορεί εύκολα να καλυφθεί από την σίγουρη και συνεχή άνοδο της τιμής της οικολογίας στην εκλογική αγορά.

Η υπόθεση της σύγκλισης αν και χάθηκε την προηγούμενη περίοδο κάπου ανάμεσα στο ύψος των συναντήσεων κορυφής και το βάθος των παρασκηνίων παραμένει ακόμα ανοιχτή και επίκαιρη για τον εναλλακτικό οικολογικό χώρο και τα κομμάτια της ενεργού αριστεράς και του αντιαυταρχικού κινήματος. Μόνο που τώρα νοείται με όρους «αποκέντρωσης» κι όχι στη βάση του

κοινά σημεία αναφοράς ολόκληρου αυτού του δυναμικού.

Αυτό που ονομάζουμε αμιγές πράσινο εναλλακτικό κίνημα, δεν υπάρχει παρά μόνο σε επίπεδο ιδεολογικό. Στην πραγματικότητα στηρίζεται άμεσα πάνω σε παραδοσιακές μορφές κινήματος στις οποίες τα όριά του με την αριστερά είναι κάτι παραπάνω από ασαφή.

Οποιαδήποτε λοιπόν προσπάθεια οργανωτικής του συγκρότησης θα πρέπει αφενός να γνωρίζει ότι δεν μπορεί παρά να είναι μερική αφετέρου να τίθεται σε τέτοια βάση ώστε να διατηρείται ανέπαφος ο ομφάλιος λώρος του εναλλακτικού χώρου μ' όλο το δυναμικό— οργανωμένο ή ανοργάνωτο — που κινείται γύρω του και έχει διανύσει μαζί του μια κοινή πορεία στην κατάληψη του Πολυτεχνείου το '85, στις διαδηλώσεις του Τσερνομπίλ, στις κινητοποιήσεις για το Ρούσσο, το Μελίστα, το Ρασίντ κ.λπ.

Η αποστασιοποίηση ενός σχήματος όπως Ομοσπονδία απ' αυτές τις κινηματικές διαδικασίες που συγκροτούν την ενότητα του χώρου —πέρα από το ότι καθιστά ανενεργή την όποια κεντρική πολιτική πρόταση— απειλεί στην ουσία τη συνοχή αυτού του χώρου.

Η αμφισβήτηση της κυρίαρχης πολιτικής που εκφράστηκε μέσα από το ψηφοδέλτιο των Οικολόγων Εναλλακτικών και είχε ως αποτέλεσμα την κατάκτηση μια έδρας στο κοινοβούλιο, δεν οφείλεται μόνο στην «αμεσότητα» της οικολογίας αλλά και σ' όλα αυτά τα πέραν της Ομοσπονδίας κομμάτια του χώρου, που μέσα απ' τις πρωτοβουλίες τους —μικρές ή μεγάλες— στην πόλη, τη γειτονιά, στους εργασιακούς χώρους, στα Προπύλαια και στις καταλήψεις, έξω από τις φυλακές του Κορυδαλλού και στις γυναικείες κινητοποιήσεις για την Τόλια, κράτησαν ζωντανές τις αντιστάσεις της ελληνικής κοινωνίας απέναντι στην κυρίαρχη «κουλτούρα» της κοινωνικής απάθειας.

Οποιαδήποτε λοιπόν αναφορά στο πράσινο έξω από τη λογική της ενότητας ολόκληρου αυτού του δυναμικού δεν είναι παρά ειδωλολατρεία.

Το στοίχημα που θα παιχθεί στο μέλλον για την Ομοσπονδία δεν είναι η εκλογική της απήχηση (αυτή είναι μάλλον εξασφαλισμένη) αλλά η δυνατότητά της να είναι κινηματική, ανεξάρτητα από την απόχρωση του κοινοβουλευτικού εκπροσώπου της και των υπόλοιπων παροικούντων την Ιερουσαλήμ του Συντάγματος.

Ούτως ή άλλως: *«κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι η δυναμική, της οποίας η πράσινη ψήφος είναι σήμερα η κύρια έκφραση, αποτελεί τη νέα ριζοσπαστικότητα· αυτή μένει να εφευρεθεί. Δεν μπορεί να προέλθει παρά από μακρόχρονη διεργασία, σκέψη και πρακτική εμπειρία, από άτομα και ομάδες που αναζητούν και κινούνται μαζί μέσα στην πολλαπλότητα του πραγματικού κινήματος»* (Π. Ζυκέν)

ως την εύκολη εναλλακτική λύση απέναντι στα τρία κόμματα για ένα ολοένα αυξανόμενο αριθμό δυσαρεστημένων ψηφοφόρων.

Μια τέτοια εκλογική άνοδος αν δεν συνοδεύεται από αντίστοιχη άνοδο σε επίπεδο κοινωνικής δυναμικής, αν δεν αναπτύσσει την κοινωνία των πολιτών γίνεται αυτόματα συνεργός στην αδρανοποίηση της τελευταίας.

με δυνάμεις του οικολογικού χώρου οι οποίες τάσσονται μάλλον ξεκάθαρα υπέρ της ωρίμανσης-εξέλιξης της Ομοσπονδίας σε οικολογικό κόμμα.

Βέβαια το πρόβλημα της Ομοσπονδίας δεν εντοπίζεται στην ύπαρξη μέσα σ' αυτήν δυνάμεων του καθαρού οικολογικού χώρου που μπορεί να τις χαρακτηρίζουμε «δεξιές». Ούτως ή άλλως, δεν είναι δυνατό να σταθεί πολιτικό σχήμα με βασικό άξονα την οικολογία, χωρίς να στηρίζεται και σε ομάδες που κινούνται κυρίως στο χώρο της «επιστημονικής» οικολογίας. Ακόμα παραπέρα, η ανάπτυξη ενός εναλλακτικού κινήματος προϋποθέτει τη συμμαχία με το χώρο αυτό.

Το πρόβλημα εντοπίζεται στο ότι ο πολιτικός προσδιορισμός της Ομοσπονδίας, αναβλήθηκε για μετά τις εκλογές του Νοέμβρη, με συνέπεια η έλλειψή του να ευνοεί τη δεξιά μετατόπιση της Ομοσπονδίας. Κι αυτό στη βάση του παρακάτω απλού συλλογισμού: «ουδέτερη» οικολογία σημαίνει προοπτική περισσότερων ψήφων που, με τη σειρά τους, ενισχύουν την ήδη αυξημένη εκλογομανία της Ομοσπονδίας.

Η διεθνής διαπόμπευση της αριστεράς, σε συνδυασμό με την κατάργηση των διαχωριστικών γραμμών των κομμάτων και την έλλειψη σαφούς πολιτικού στίγματος των Οικολόγων Εναλλακτικών, εμφανίζουν το ψηφοδέλτιο της Ομοσπονδίας ως την εύκολη εναλλακτική λύση απέναντι στα τρία κόμματα για ένα ολοένα αυξανόμενο αριθμό δυσαρεστημένων ψηφοφόρων.

Μια τέτοια εκλογική άνοδος αν δεν συνοδεύεται από αντίστοιχη άνοδο σε επίπεδο κοινωνικής δυναμικής, αν δεν αναπτύσσει την κοινωνία των πολιτών, γίνεται αυτόματα συνεργός στην αδρανοποίηση της τελευταίας.

Συνοψίζοντας, η παρατεινόμενη έλλειψη πολιτικού προσδιορισμού της Ομοσπονδίας αυξάνει την πιθανότητα το «θείο οικο-βρέφος» της νέας πολιτικής να υποκύψει σε πρόωρο γήρας.

Η Ομοσπονδία θα πρέπει να μεταβάλλει το δημόσιο πρόσωπό της με τρόπο που να δείχνει όχι απλώς ότι το

λογοι-Εναλλακτικοί (Ιουνίου) — ΕΑΣ.

Ιδιαίτερα στην ΕΑΣ η ενότητα του χώρου που θέλησε ν' αντιπροσωπεύσει νοήθηκε σαν μεγάλο άθροισμα παραγόντων και μαγαζιών της «άλλης Αριστεράς». Η όλη κατάσταση είχε ως αποτέλεσμα ένα κινηματικό κομμάτι του χώρου να εγκλωβιστεί στην υπόθεση της ανανέωσης της αριστεράς: Να αποτελέσει τη σανίδα σωτηρίας στο απελπισμένο κυριολεκτικά ΚΚΕ εσωτερικού Α.Α. και να αποσυντεθεί μέσα από τις κεντρικές διαδικασίες της ΕΑΣ και, αργότερα, της Αριστερής Πρωτοβουλίας χάνοντας τελικά τον κινηματικό του χαρακτήρα.

Η όλη υπόθεση της σύγκλισης, όπως τέθηκε, το μόνο που κατάφερε ήταν να διαλύσει ή να αδρανοποιήσει ομάδες που τα προηγούμενα χρόνια λειτουργούσαν ως πόλοι κινητοποιήσεων. Ο κίνδυνος αυτός υπάρχει και για την Ομοσπονδία και μάλιστα μεγαλύτερος μια και η όποια έλλειψη κινηματικού αντικρίσματος θα μπορεί εύκολα να καλυφθεί από την σίγουρη και συνεχή άνοδο της τιμής της οικολογίας στην εκλογική αγορά.

Η υπόθεση της σύγκλισης αν και χάθηκε την προηγούμενη περίοδο κάπου ανάμεσα στο ύψος των συναντήσεων κορυφής και το βάθος των παρασκηνίων παραμένει ακόμα ανοιχτή και επίκαιρη για τον εναλλακτικό οικολογικό χώρο και τα κομμάτια της ενεργού αριστεράς και του αντιαυταρχικού κινήματος. Μόνο που τώρα νοείται με όρους «αποκέντρωσης» κι όχι στη βάση του διαλόγου κεντρικών φορέων, αλλά στη βάση της ανάπτυξης εκείνων των παρεμβάσεων που προβάλλουν τα

σότητα" της οικολογίας αλλά και σ' όλα αυτά τα πέραν της Ομοσπονδίας κομμάτια του χώρου, που μέσα απ' τις πρωτοβουλίες τους —μικρές ή μεγάλες— στην πόλη, τη γειτονιά, στους εργασιακούς χώρους, στα Προπύλαια και στις καταλήψεις, έξω από τις φυλακές του Κορυδαλλού και στις γυναικείες κινητοποιήσεις για την Τόλια, κράτησαν ζωντανές τις αντιστάσεις της ελληνικής κοινωνίας απέναντι στην κυρίαρχη «κουλτούρα» της κοινωνικής απάθειας.

Οποιαδήποτε λοιπόν αναφορά στο πράσινο έξω από τη λογική της ενότητας ολόκληρου αυτού του δυναμικού δεν είναι παρά ειδωλολατρεία.

Το στοίχημα που θα παιχθεί στο μέλλον για την Ομοσπονδία δεν είναι η εκλογική της απήχηση (αυτή είναι μάλλον εξασφαλισμένη) αλλά η δυνατότητά της να είναι κινηματική, ανεξάρτητα από την απόχρωση του κοινοβουλευτικού εκπροσώπου της και των υπόλοιπων παροικούντων την Ιερουσαλήμ του Συντάγματος.

Ούτως ή άλλως: «*κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι η δυναμική, της οποίας η πράσινη ψήφος είναι σήμερα η κύρια έκφραση, αποτελεί τη νέα ριζοσπαστικότητα· αυτή μένει να εφευρεθεί. Δεν μπορεί να προέλθει παρά από μακρόχρονη διεργασία, σκέψη και πρακτική εμπειρία, από άτομα και ομάδες που αναζητούν και κινούνται μαζί μέσα στην πολλαπλότητα του πραγματικού κινήματος*» (Π. Ζυκέν).

Κώστας Τσαβίδης

Σύγχρονη τραπεζική αντίληψη μαζί με τα ΜΑΤ για το... 2000

ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΠΟΥ ΧΑΡΑΞΑΝ οι διοικήσεις των ξένων τραπεζών (CHASE MANHATTAN, AMERIKAN EXPRESS κ.α.) βρίσκεται τώρα η Τράπεζα Πίστεως. Οι γραμμές αυτές γράφονται τη στιγμή που ο Σύλλογος Προσωπικού Τραπέζης Πίστεως κλείνει 9 βδομάδες απεργιακών κινητοποιήσεων μπροστά στην αδιαλλαξία που η διεύθυνση της Τράπεζας επέλεξε και επέδειξε όλο αυτό το διάστημα. Η επίμονη άρνησή της να κάνει διάλογο με το Σύλλογο την οδήγησε, με πληρωμένες ολοσέλιδες ανακοινώσεις και συγκεκριμένα άρθρα στον τύπο και σε ραδιοσταθμούς (ANTENNA), να παραπλανεί την κοινή γνώμη και να συκοφαντεί τα αιτήματα που οδήγησαν το Σύλλο-

...οι απεργίες αυτές κατόρθωσαν να πετύχουν το σκοπό τους: το κλίμα της «οικουμενικής συμφιλίωσης και συναίνεσης» χάλασε. Ήδη αχνοφαίνεται ο δρόμος που οι εργαζόμενοι έχουν χαράξει έξω

Τα **αρχικά** οικονομικά αιτήματα του Συλλόγου (χορήγηση ενός επιπλέον μισθού σε όλους τους εργαζόμενους, μείωση του ασφάλιστρου του ΙΚΑ, μισός μισθός μέσω της CASH CARD VISA και μείωση του επιτοκίου της, αύξηση όλων των δραχμικών επιδομάτων κατά 40%, αύξηση του επιδόματος θέρμανσης) ο Κωστόπουλος γνωστοποίησε ότι ήταν διατεθειμένος να τα ικανοποιήσει «όταν το ήθελε» και «όπως το ήθελε», χωρίς να δώσει καμμιά περαιτέρω διευκρίνηση. Όσο για τα ζητήματα εργασιακών σχέσεων (θεσμικά), η διοίκηση τα μετέθεσε στη Συλλογική Σύμβαση Εργασίας (Σ.Σ.Ε.) που θα υπογράψει η ΟΤΟΕ με την εργοδοσία.

Παρότι ο Κωστόπουλος έχει ευθυγραμμισθεί με τους διοικητές των ξένων τραπεζών, οι οποίοι **δεν χορηγούν εξουσιοδότηση** στον διαπραγματευτή των τραπεζών για τα θεσμικά αιτήματα, την 5η βδομάδα της απεργίας η διοίκηση υπαναχωρεί και υπο-

χρεώνεται να συμμετάσχει στις διαπραγματεύσεις για τη Σ.Σ.Ε. του '90. Πέρα απ' αυτή τη μικρή αλλά σημαντική νίκη και ανεξάρτητα από τα οικονομικά και θεσμικά αιτήματα, η εξέλιξη της απεργίας έδειξε σε όλους ότι η επίθεση της διοίκησης της τράπεζας στοχεύει να διαλύσει το Σύλλογο για να ξαναπάρει πίσω ότι αναγκάστηκε να παραχωρήσει στο παρελθόν. Είναι ζήτημα αντοχής, δυναμικότητας, αγώνα. Έχουμε να αντιπαρατεθούμε στα τραστ του τύπου (υπάρχουν βέβαια εξαιρέσεις) κι όλων των ΜΜΕ, στους εκβιασμούς, στις υποσχέσεις που μοιράζονται απλόχερα στους συναδέλφους προκειμένου να λυγίσουν, στην καθημερινή παρουσία της αστυνομίας στο χώρο της απεργίας. Χρειάζεται επαγρύπνηση και καθημερινή ενεργητική κινητοποίηση ώστε να περάσει ο αγώνας στα χέρια των εργαζομένων. Κάτι που άρχισε να γίνεται συνειδητά από τον καθένα μας.

Η Επιτροπή Συμπαράστασης στους Απεργούς της Τράπεζας Πίστεως, που δημιουργήθηκε ως κοινωνικό αντίβαρο στην παραπληροφόρηση, μεταξύ άλλων γράφει: «Απέναντι στο κλίμα "συναίνεσης", "εθνικών προτεραιοτήτων" και "ομοψυχίας" όπου όλες οι διαδικασίες συκοφαντούνται ως "τυχοδιωκτικές" και "υπονομευτικές", οι απεργοί της Τράπεζας Πίστεως έχουν ανάγκη τη μεγαλύτερη υποστήριξη των συνδικαλιστικών οργανώσεων, των κοινωνικών φορέων, όλων των εργαζομένων. (...) Ειδικά σήμερα που κυβέρνηση, τύπος, κόμματα εξαπολύουν μια πρωτοφανή επίθεση απέναντι στις λαϊκές κινητοποιήσεις (πολιτική επιστράτευση, συκοφάντηση απεργών και διαδηλωτών, απειλή εισβολής των ΜΑΤ στο Υπουργείο Παιδείας κλπ.) η σημασία της νίκης των εργαζομένων της Πίστεως ξεπερνά κατά πολύ τα όρια της Τράπεζας».

Στη δεκαετία του '90, η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη

ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΠΟΥ ΧΑΡΑΞΑΝ οι διοικήσεις των ξένων τραπεζών (CHASE MANHATTAN, AMERIKAN EXPRESS κ.α.) βρίσκεται τώρα η Τράπεζα Πίστεως. Οι γραμμές αυτές γράφονται τη στιγμή που ο Σύλλογος Προσωπικού Τραπέζης Πίστεως κλείνει 9 βδομάδες απεργιακών κινητοποιήσεων μπροστά στην αδιαλλαξία που η διεύθυνση της Τράπεζας επέλεξε και επέδειξε όλο αυτό το διάστημα. Η επίμονη άρνησή της να κάνει διάλογο με το Σύλλογο την οδήγησε, με πληρωμένες ολοσέλιδες ανακοινώσεις και συγκεκριμένα άρθρα στον τύπο και σε ραδιοσταθμούς (ANTENNA), να παραπλανεί την κοινή γνώμη και να συκοφαντεί τα αιτήματα που οδήγησαν το Σύλλο-

...οι απεργίες αυτές κατόρθωσαν να πετύχουν το σκοπό τους: το κλίμα της «οικουμενικής συμφιλίωσης και συναίνεσης» χάλασε. Ήδη αχνοφαίνεται ο δρόμος που οι εργαζόμενοι έχουν χαράξει έξω από κόμματα και παρατάξεις.

γο Τραπέζης Πίστεως να κατέβει αρχικά σε στάση εργασίας και να προχωρήσει αργότερα σε τριήμερη απεργία, η οποία κλιμακώθηκε και εξελίχθηκε σε απεργία διαρκείας ανανεούμενη ανά τρεις ημέρες. Τα αιτήματα (οικονομικά και θεσμικά) που πρόβαλε για το 1990 ο Σύλλογος κατατέθηκαν το Σεπτέμβριο του '89 για να μελετηθούν και ν' απαντηθούν ως το Νοέμβριο του ίδιου χρόνου. Η απάντηση που έλαβε ο Σύλλογος από τον πρόεδρο κ. Κωστόπουλο, διοικητή της ιδιωτικής «Τράπεζας Πίστεως», ήταν πως δεν γνώριζε το Δεκέμβριο του '89 ποια ήταν τα κέρδη της. Γιατί όμως το '85, το '86, το '87, το '88, όταν ο Σύλλογος διαπραγματευόταν τα οικονομικά από το φθινόπωρο, ποτέ δεν απάντησαν ότι δεν γνωρίζουν τα κέρδη τους; Τα κέρδη της τράπεζας μέσα στο '89 βγήκαν στο φως από πηγές του Συλλόγου και της Τράπεζας: **5,6 δις. δρχ.** (βλ. Ανακοίνωση του Συλλόγου Νο 37, 18.12.89).

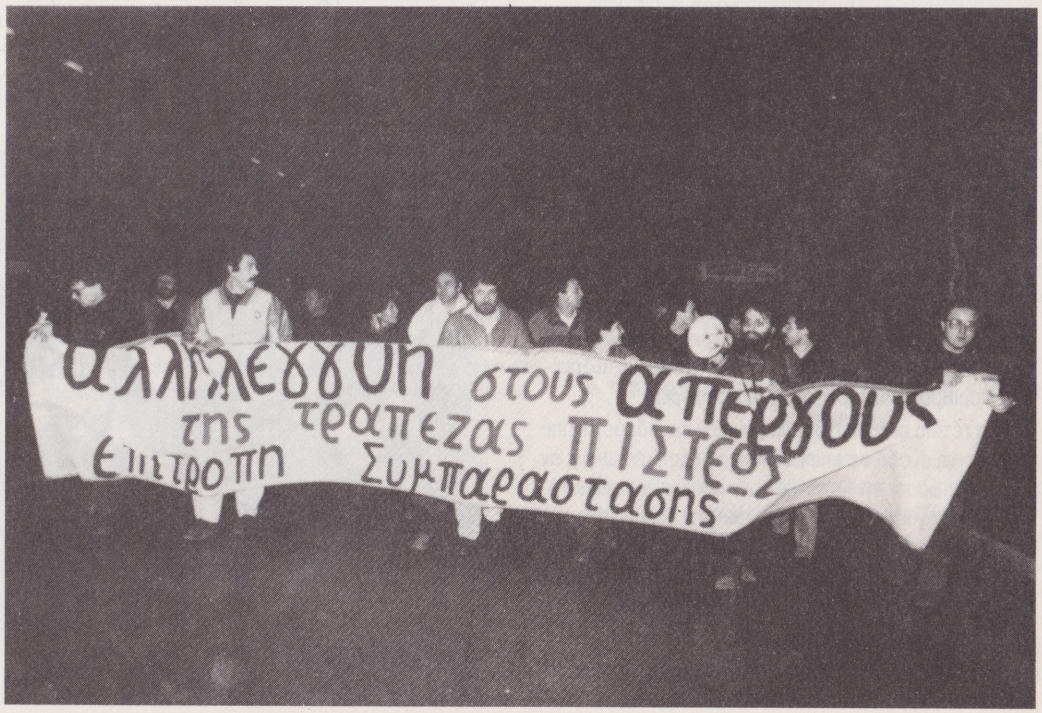
Τα **αρχικά** οικονομικά αιτήματα του Συλλόγου (χορήγηση ενός επιπλέον μισθού σε όλους τους εργαζόμενους, μείωση του ασφάλιστρου του ΙΚΑ, μισός μισθός μέσω της CASH CARD VISA και μείωση του επιτοκίου της, αύξηση όλων των δραχμικών επιδομάτων κατά 40%, αύξηση του επιδόματος θέρμανσης) ο Κωστόπουλος γνωστοποίησε ότι ήταν διετεθειμένος να τα ικανοποιήσει «όταν το ήθελε» και «όπως το ήθελε», χωρίς να δώσει καμμιά περαιτέρω διευκρίνηση. Όσο για τα ζητήματα εργασιακών σχέσεων (θεσμικά), η διοίκηση τα μετέθεσε στη Συλλογική Σύμβαση Εργασίας (Σ.Σ.Ε.) που θα υπογράψει η ΟΤΟΕ με την εργοδοσία.

Παρότι ο Κωστόπουλος έχει ευθυγραμμισθεί με τους διοικητές των ξένων τραπεζών, οι οποίοι **δεν χορηγούν εξουσιοδότηση** στον διαπραγματευτή των τραπεζών για τα θεσμικά αιτήματα, την 5η βδομάδα της απεργίας η διοίκηση υποχωρεί και υπο-

πνηση και καθημερινή ενεργητική κινητοποίηση ώστε να περάσει ο αγώνας στα χέρια των εργαζόμενων. Κάτι που άρχισε να γίνεται συνειδητά από τον καθένα μας.

Η Επιτροπή Συμπαράστασης στους Απεργούς της Τράπεζας Πίστεως, που δημιουργήθηκε ως κοινωνικό αντίβαρο στην παραπληροφόρηση, μεταξύ άλλων γράφει: «Απέναντι στο κλίμα "συναίνεσης", "εθνικών προτεραιοτήτων" και "ομοψυχίας" όπου όλες οι διαδικασίες συκοφαντούνται ως "τυχοδιωκτικές" και "υπονομευτικές", οι απεργοί της Τράπεζας Πίστεως έχουν ανάγκη τη μεγαλύτερη υποστήριξη των συνδικαλιστικών οργανώσεων, των κοινωνικών φορέων, όλων των εργαζομένων. (...) Ειδικά σήμερα που κυβέρνηση, τύπος, κόμματα εξαπολύουν μια πρωτοφανή επίθεση απέναντι στις λαϊκές κινητοποιήσεις (πολιτική επιστράτευση, συκοφάντηση απεργών και διαδηλωτών, απειλή εισβολής των ΜΑΤ στο Υπουργείο Παιδείας κλπ.) η σημασία της νίκης των εργαζομένων της Πίστεως ξεπερνά κατά πολύ τα όρια της Τράπεζας».

Στη δεκαετία του '90, η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη

και, πιο συγκεκριμένα, η οδηγία της ΕΟΚ για τη σύνδεση μισθού και παραγωγικότητας (απαραίτητος όρος για να υπάρξει ανταγωνισμός) ετοιμάζει τη διάλυση των πιο γερών συνδικάτων. Οι εταιρείες, βιώσιμες ή προβληματικές (π.χ. ΠΑΥΛΙΔΗΣ), ήδη πουλιούνται από το ντόπιο κεφάλαιο το οποίο δεν μπορεί ν' αντέξει τον ανταγωνισμό με το πανίσχυρο και οργανωμένο ξένο. Όμως το ξένο κεφάλαιο απαιτεί διαλυμένα ή ανύπαρκτα σωματεία ώστε ανενόχλητο να κάνει τις επενδύσεις του. Μπροστά σ' αυτές τις δυσοίωνες προοπτικές η ΟΤΟΕ πρέπει να ενθαρρύνει και να ενισχύσει τον αγώνα του Συλλόγου Τραπέζης Πίστεως, που αποτελεί το πιο δυναμικό σωματείο της, κι όχι να εξαντλεί τη δυναμική της με δίωρες ή τρίωρες στάσεις εργασίας ή να εντάσει απεργίες συμπαράστασης σε απεργίες που έχει εξαγγείλει η ΓΣΕΕ, όπως έκανε στις 15.1.90. Είναι ευθύνη της ΟΤΟΕ η κατάλληλη προετοιμασία, η ενημέρωση των τραπεζοϋπαλλήλων, η δημιουργία ευνοϊκού κλίματος ώστε να αποκτήσουν επιτέλους νόημα οι απεργίες αλληλεγγύης (παναθηναϊκές και καθολικές).

Πάντως στις 20.2.90 η ΟΤΟΕ αναγκάστηκε να κηρύξει 24ωρη απεργία λόγω του ότι ναυάγησαν οι συνομιλίες της με τον εκπρόσωπο των εργοδοτών για την Σ.Σ.Ε. του '90, που δίνει κάποιες αυξήσεις εκτός της ΑΤΑ ενώ θέτει και το ζήτημα της απεργίας στην Τράπεζα Πίστεως.

Τελικά η απεργία στην Τράπεζα Πίστεως, οι κινητοποιήσεις των οικοδόμων, των εκτάκτων του ΙΚΑ και του Δημοσίου, η κατάληψη του Πολυτεχνείου ενάντια στην αθώωση του Μελίστα, αναζωπύρωσαν την αγωνιστική διάθεση των εργαζομένων. Χλιαρές δηλώσεις του τύπου «δεν υπάρχει δυνατή κυβέρνηση και κανείς δεν αναλαμβάνει το πολιτικό κόστος» ή «πρέπει να προσέχουμε να μην εκδηλώνουμε άγριες απεργίες για να μην προκαλούμε την κοινή γνώμη και τα όρια της κοινωνικής ανοχής» ξεπεράστηκαν από τους ίδιους τους εργαζόμενους.

Ανεξάρτητα αν οι απεργίες αυτές κατορθώσουν να πετύχουν το σκοπό τους, το κλίμα της «οικουμενικής συμφιλίωσης και συναίνεσης» χάλασε. Ήδη αχνοφαίνεται ο δρόμος που οι εργαζόμενοι έχουν χαράξει έξω από κόμματα και παρατάξεις.

Κώστας Αποστολίδης

Αραβησσός

ΠΟΛΙΤΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Αναγκαζόμαστε να επικοινωνήσουμε μαζί σου, γιατί αυτές τις 20 μέρες του αγώνα μας, ενός αγώνα για τη ζωή 13 Κοινοτήτων, για τη ζωή ενός ποταμού, τα αιτήματά μας φτάνουν **διαστρεβλωμένα** στ' αυτιά σου, η δυναμική μας προσπάθεια επιχειρήθηκε να συκοφαντηθεί.

Η επιτροπή αγώνα εκφράζοντας την αγωνία των κατοίκων της περιοχής έχει καταλάβει από τις 23/10/89 το αντλιοστάσιο στις πηγές της Αραβησσού. Πάγιο αίτημά μας παραμένει το να ξαναπηγάσει νερό στο ποτάμι μας, που δεν έχει σταγόνα μετά τις τρεις τελευταίες **παράνομες** γεωτρήσεις του Ο.Υ.Θ.

ΔΕΝ ΑΡΝΟΥΜΑΣΤΕ ΤΗΝ ΥΔΡΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.
ΔΕΝ ΕΥΘΥΝΟΜΑΣΤΕ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΨΥΔΡΙΑ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΗΜΕΡΩΝ.

Αποκλειστικός υπεύθυνος είναι ο ίδιος ο Ο.Υ.Θ. που αφού μετέτρεψε έναν πλούσιο βιότοπο σε ΚΡΑΝΙΟΥ ΤΟΠΟ, αφού μετέτρεψε ένα γάργαρο ποτάμι σε ξεροπόταμο εξαφανίζοντας κάθε μορφή ζωής και ανατρέποντας την οικολογική ισορροπία, αφού καταπάτησε συμφωνίες και νόμους, εθνικούς και διεθνείς, αφού αδιαφόρησε στις διαμαρτυρίες μας, έφερε πια τα ΜΑΤ να μας αντιμετωπίσουν κόβοντας την ύδρευση σε περιοχές της Θεσσαλονίκης για να μας εκθέσει στην κοινή γνώμη.

Όμως ήδη, μετά τη δυναμική μας παρέμβαση, σ' αυτό το ποτάμι που οι υπεύθυνοι του Ο.Υ.Θ. ονόμασαν «λάκκο», δίνοντας μόνο κάποια κυβικά χωρίς άλλη δέσμευση, το νερό ξαναπήγασε. Η ζωή ξαναγυρίζει και μαζί η ελπίδα μας ότι θα συνεχίσουμε να ζούμε σ' αυτό τον τόπο.

Το νερό που είναι ένα σπάνιο αγαθό και πολύτιμο για να το σπαταλούν οι βιομηχανίες αραιώνοντας τα απόβλητά τους με ΠΟΣΙΜΟ ΝΕΡΟ (20.000 $μ^3$ την ημέρα μόνο το συγκρότημα της ΕΚΟ) ενώ μπορούν να το ανακυκλώνουν, πολύτιμο για να χάνεται στο δρόμο από ένα παμπάλαιο δίκτυο.

Πολίτη της Θεσσαλονίκης, δεν αδιαφορούμε για τις ανάγκες σου. ΔΕΝ ΘΕΛΟΥΜΕ ΝΑ ΣΟΥ ΣΤΕΡΗΣΟΥΜΕ ΤΟ ΝΕΡΟ. Απλά θέλουμε να ζήσουμε στον τόπο μας. Δείξε κατανόηση στον αγώνα μας. Αγνόησε τη συντονισμένη προσπάθεια συκοφάντησης. Αρνήσου τη βία των ΜΑΤ. Πίεσε μαζί μας για να μπορέσουμε να ζήσουμε όλοι μας, ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ Η ΦΥΣΗ.

Να πηγάσει το νερό ξανά στο ποτάμι.

Να προστατέψουμε την ΕΘΝΙΚΗ ΜΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ.

ΝΑ ΔΙΚΑΙΩΘΕΙ Ο ΑΓΩΝΑΣ ΜΑΣ.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΩΣΗ ΤΩΝ ΠΗΓΩΝ ΤΗΣ ΑΡΑΒΗΣΣΟΥ

Το άγριο πανηγύρι ξεκίνησε έτσι απλά, χωρίς ήρωες

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΙΑΣ ΚΑΤΑΛΗΨΗΣ

Το πρόβλημα της στέγασης έχει δη-

μας αξίες πέρα από κράτος, κόμματα, θεσμούς.

Και ενώ η κατάληψη έγινε και όλα προχωρούσαν πολύ καλά και με τη γειτονιά να συμπαραστέκεται τόσο ηθικά, όσο και πρακτικά (χρήματα, τρόφιμα, ποτά), το βράδυ της Τρίτης αντιστράφηκαν οι όροι για την κατάληψη. Οι ιδιοκτήτες που τόσα χρόνια άφηναν το κτίριο να ρημάζει, προκαλώντας μάλιστα και ηθελημένες καταστροφές προκειμένου να το πουλήσουν,

Το άγριο πανηγύρι ξεκίνησε έτσι απλά, χωρίς ήρωες

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΙΑΣ ΚΑΤΑΛΗΨΗΣ

Το πρόβλημα της στέγασης έχει δημιουργήσει μια κατάσταση εξευτελιστική για την ανθρώπινη προσωπικότητα και αξιοπρέπεια. **Τα νοίκια που αγγίζουν πλέον το μηνιαίο μισθό**, οι συνεχείς εξώσεις, η εξάρτηση των νέων από τις οικογένειές τους, ο ρατσισμός απέναντι σε ορισμένες κατηγορίες ανθρώπων (ξένοι, φοιτητές, άτομα με μη συμβατική εμφάνιση ή με οικιακά ζώα), οι εξοντωτικές συνθήκες διαβίωσης μέσα στα διαμερίσματα-κλουβιά και η μοναξιά, γέννημα των σημερινών πόλεων και του ολοκληρωτισμού που απλώνεται σε κάθε διάσταση της καθημερινής μας ζωής έχουν δημιουργήσει μια κατάσταση που πλησιάζει τα όρια της απανθρωπιάς.

Η άμεση δική μας απάντηση μέσα σ' αυτή την πόλη-χωνευτήρι που γεννιόμαστε, μεγαλώνουμε, ερωτευόμαστε, πονάμε, πεθαίνουμε είναι να αναλάβουμε οι ίδιοι τις ζωές μας, να αντισταθούμε, να δημιουργήσουμε σύμφωνα με τις δικές μας αξίες πέρα από κράτος, κόμματα, θεσμούς.

Έτσι δημιουργήσαμε μια ομάδα 20 ατόμων που την Κυριακή 7 Γενάρη κατέλαβε το κτίριο της Ιλιάδος 9-11, με σκοπό να αποδείξουμε έμπρακτα την άρνησή μας να πληρώσουμε ενοίκιο και την θέλησή μας να δοκιμάσουμε τη συλλογικότητα και **να πειραματιστούμε σε μορφές συμβίωσης που έχουν βάση την αλληλοβοήθεια, τη συνεργασία, την αξιοπρέπεια και να προσπαθήσουμε να δημιουργήσουμε ένα αυτοδιαχειριζόμενο ελευθεριακό κέντρο που θα γίνει πηγή και αφετηρία πολλών και διαφορετικών δημιουργικών εκρήξεων.**

Ονομάσαμε το κτίριο και την ομάδα μας «Πανδώρα» για να αμφισβητήσουμε απ' την πρώτη στιγμή το απρόσωπο της ζωής μας. Η Πανδώρα ήταν αυτή που αγνοώντας τις απαγορευτικές εντολές των θεών, άνοιξε το κουτί που περιείχε όλες τις δυστυχίες και τα ανθρώπινα πάθη, αφήνοντας όμως στον πάτο του την ελπίδα.

Και ενώ η κατάληψη έγινε και όλα προχωρούσαν πολύ καλά και με τη γειτονιά να συμπαραστέκεται τόσο ηθικά, όσο και πρακτικά (χρήματα, τρόφιμα, ποτά), το βράδυ της Τρίτης αντιστράφηκαν οι όροι για την κατάληψη. Οι ιδιοκτήτες που τόσα χρόνια άφηναν το κτίριο να ρημάζει, προκαλώντας μάλιστα και ηθελημένες καταστροφές προκειμένου να το πουλήσουν, κίνησαν αμέσως διαδικασίες δίωξης.

Επειδή κρίναμε ότι δεν υπήρχαν οι προϋποθέσεις να προασπίσουμε δυναμικά το κτίριο της Ιλιάδος 9-11, δηλαδή το κοινωνικό και αναφαίρετο δικαίωμά μας στη στέγη, αποφασίσαμε να αποχωρήσουμε. Παρόλο όμως που αντιμετωπίζουμε την επιθετική πολιτική του Κράτους και των ιδιοκτητών, αρνούμαστε να εγκαταλείψουμε την ιδέα της «Πανδώρας», που αντίθετα δυναμώθηκε ακόμα πιο πολύ. Απλά δίνουμε ένα ανοικτό ραντεβού σε τόπο και χρόνο που εμείς θα έχουμε διαμορφώσει. Συνεχίζοντας να είμαστε άνθρωποι και άρα να αντιστεκόμαστε, είμαστε αποφασισμένοι να αρνηθούμε τα υπέρογκα νοίκια και να υπερβούμε την πολεοδομική καταστολή των πόλεων καθώς και τις απρόσωπες, πεζές, ανέραστες και εξοντωτικές σχέσεις που μας έχουν επιβάλλει.

«ΠΑΝΔΩΡΑ»

Κατάληψη Λ. Αμαλίας 56

«Όλοι μας μοιραζόμαστε το όραμα του μεγάλου σπιτιού. Είναι παντού γύρω μας, μέσα μας, στα όνειρά μας, ένα μέρος δικό μας, όπου όλες οι επιθυμίες πραγματοποιούνται, όπου ζούμε και αγαπάμε μαζί, όπου οι διαφορετικές εκφράσεις του εαυτού μας ενώνονται για ένα σκοπό.

Είναι ένα όνειρο που αρχίζει από την παιδική ηλικία, στα παιχνίδια και τη φαντασία μας, το μεγάλο σπίτι όπου λειτουργούμε όλοι σαν ένας, αλληλοεξαρτώμενοι αλλά αυτόνομοι. Ένα μέρος όπου μπορούμε ν' αλλάξουμε τους ρόλους μας, να γίνουμε οποιοιδήποτε θέλουμε να είμαστε. Είναι ένα όνειρο το οποίο, όπως τόσα άλλα πράγματα από την παιδική μας ηλικία, πεθαίνει όσο μεγαλώνουμε, καθώς η κοινωνίας μάς σπρώχνει στην απομόνωση. Φιμώνουμε τις επιθυμίες μας, για να γίνουμε κοινωνικά αποδεκτοί και αποτραβιώμαστε σε μικρά σκοτεινά κουτιά ψάχνοντας για μια ψεύτικη ασφάλεια στην απομόνωση. Κλειδωνόμαστε ο ένας από τον άλλο, και τρέμουμε όταν χτυπάει η πόρτα. Φοβόμαστε να ανοιχτούμε στον ίδιο τον εαυτό μας, πόσο μάλλον ν' ανοιχτούμε στους άλλους.»

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Είμαστε μια ομάδα νέων εργαζόμενων και φοιτητών. Εδώ και τρεις μήνες (21-10-89) καταλάβαμε το για 8 χρόνια εγκαταλειμμένο κτίριο της οδού Αμαλίας 56, ένα από τα πολλά ακατοίκητα κτίρια του Ωνάσειου ιδρύματος. Αυτό το σπίτι μάς δίνει τις προοπτικές να καλύψουμε το στεγαστικό μας δικαίωμα που στην Αθήνα του 1990 έχει γίνει εμπόριο και μέσο εκμετάλλευσης από τους οικονομικά ισχυρούς και μόνο.

Πιστεύουμε ότι η κατοικία είναι αναφαίρετο δικαίωμα του καθενός, κανείς δεν μπορεί να κρίνει αν σου αξίζει ή όχι να νοικιάσεις ένα σπίτι, κρίνοντάς σε από την εξωτερική σου εμφάνιση, τον τρόπο ζωής σου, την εθνικότητά σου, την οικονομική σου επιφάνεια κ.λπ.

Οι ιδιοκτήτες έχουν αναγάγει τους εαυτούς τους σε ρυθμιστές της ζωής μας (αποφασίζοντας πόσα παιδιά πρέπει να έχει ο νοικάρης τους, πόσα ζώα, αν θα είναι φοιτητής ή όχι, ρυθμίζοντας ακόμα και τις σχέσεις μας. Σαν απάντηση σε όλα αυτά και στην απομόνωση που προωθεί η ζωή στα διαμερίσματα, αποφασίσαμε να ζούμε συλλογικά, να πάρουμε τις τύχες μας στα χέρια μας και να δώσουμε μια υγιή διέξοδο στις πολιτιστικές ανάγκες, τόσο τις δικές μας όσο και μιας ολόκληρης νεολαίας, μακριά από τα ναρκωτικά, μακριά από τις υποτιθέμενες «διασκεδάσεις» (μπαρ, καφενεία, ηλεκτρονικά), μακριά από τα άρρωστα υποκατάστατα που μας δίνουν.

Με αυτές τις σκέψεις διοργανώσαμε (στο σπίτι μας):

1. Συναυλίες με γκρουπ από Αθήνα και Επαρχία
2. Προβολές ταινιών
3. Έκθεση βιβλίου —κόμικ-αφίσας
4. Συζητήσεις με ποικιλία θεμάτων
5. Ένα εναλλακτικό στέκι που λειτουργεί όλες τις ώρες.

Έχουμε επίσης σχέδια για πολλές εκδηλώσεις μέσα στις επόμενες εβδομάδες.

Το ίδρυμα Ωνάση προσπάθησε να μας δυσφημίσει με μια ψευδή καταγγελία στα μέσα ενημέρωσης. Μας πρόβαλε σα διαρρήκτες και καταστροφείς του κτιρίου, ενώ αντίθετα έπρεπε να μας ευγνωμονεί για τη δουλειά που κάναμε στο σπίτι.

Πιστεύουμε πως ένα ίδρυμα που χρησιμοποιεί ασφαλίτικες μεθοδεύσεις για να αδειάσει ένα απ' τα πολλά κτίριά του, δεν είναι καθόλου «φιλανθρωπικό» και αμφισβητούμε ότι οποιαδήποτε πολιτιστική του διάθεση είναι «κοινωφελής» και «μη κερδοσκοπική».

Η δε ανακοίνωση τύπου του Ωνάσειου ιδρύματος ήταν για όλους μας μια ευκαιρία για να ανακαλύψουμε το πραγματικό του πρόσωπο.

Κατά τη γνώμη μας η σύγχρονη Αθηναϊκή κοινωνία έχει περισσότερη ανάγκη από χώρους ελεύθερης ζωής και έκφρασης, επικοινωνίας των ανθρώπων και διακίνησης ιδεών, παρά ένα ακόμα κρύο και αδειανό πολιτιστικό κέντρο.

Για όλους τους παραπάνω λόγους και αφού το κτίριο εκπληρώνει τις ανάγκες μας για κατοικία σκοπεύουμε να μην παρατηθούμε από τις διεκδικήσεις μας και να μην υποχωρήσουμε στις πλάγιες πιέσεις του ιδρύματος Ωνάση.

— Το μεγάλο σπίτι δεν είναι όνειρο
— Η κατάληψη της Λ. Αμαλίας 56 δεν θα χαθεί
— Η ώρα να δράσουμε είναι τώρα
— Να καταλάβουμε την άδεια πόλη
— Κατάληψη όχι εγκατάλειψη
— Καταλήψεις όχι προκαταλήψεις.

Καταληψίες της Λ. Αμαλίας 56

Καταγγέλουμε τη διαδικασία καταστολής της κατάληψης Λ. Αμαλίας 56 που ακολούθησε το ίδρυμα Ωνάση κατ' αρχήν με ψευδείς δημοσιεύσεις στον τύπο και τέλος, χτες 16.1.1990, με μήνυση που κατάθεσε εις βάρος μας για διατάραξη οικιακής ειρήνης και πρόσκληση φθορών στο κτίριο.

Οι κατηγορίες είναι αβάσιμες και ψευδείς
Η μήνυση βρίσκεται στα χέρια της αστυνομίας
Αντιμετωπίζουμε άμεση επέμβαση των δυνάμεων καταστολής.

Σημείωση: Στις 26 Ιανουαρίου, την ίδια μέρα που αθωωνόταν ο Μελίστας, ειδικές δυνάμεις της αστυνομίας εισέβαλαν στην κατάληψη της Λ. Αμαλίας, συνέλαβαν όσους καταληψίες βρίσκονταν εκεί και παρέδωσαν το κτίριο στο Ωνάσειο ίδρυμα. Ίσως μετά από χρόνια στεγαστούν εκεί οι ανούσιες, επίσημες και νεκροφιλικές εκδηλώσεις βιτρίνας του ιδρύματος.

Η Ρεματιά στο Χαλάνδρι

ανοιχτούμε στον ίδιο τον εαυτό μας, πόσο μάλλον ν ανοιχτούμε στους άλλους.»

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Είμαστε μια ομάδα νέων εργαζόμενων και φοιτητών. Εδώ και τρεις μήνες (21-10-89) καταλάβαμε το για 8 χρόνια εγκαταλειμμένο κτίριο της οδού Αμαλίας 56, ένα από τα πολλά ακατοίκητα κτίρια του Ωνάσειου ιδρύματος. Αυτό το σπίτι μάς δίνει τις προοπτικές να καλύψουμε το στεγαστικό μας δικαίωμα που στην Αθήνα του 1990 έχει γίνει εμπόριο και μέσο εκμετάλλευσης από τους οικονομικά ισχυρούς και μόνο.

Πιστεύουμε ότι η κατοικία είναι αναφαίρετο δικαίωμα του καθενός, κανείς δεν μπορεί να κρίνει αν σου αξίζει ή όχι να νοικιάσεις ένα σπίτι, κρίνοντάς σε από την εξωτερική σου εμφάνιση, τον τρόπο ζωής σου, την εθνικότητά σου, την οικονομική σου επιφάνεια κ.λπ.

ώρες.

Έχουμε επίσης σχέδια για πολλές εκδηλώσεις μέσα στις επόμενες εβδομάδες.

Το ίδρυμα Ωνάση προσπάθησε να μας δυσφημίσει με μια ψευδή καταγγελία στα μέσα ενημέρωσης. Μας πρόβαλε σα διαρρήκτες και καταστροφείς του κτιρίου, ενώ αντίθετα έπρεπε να μας ευγνωμονεί για τη δουλειά που κάναμε στο σπίτι.

Πιστεύουμε πως ένα ίδρυμα που χρησιμοποιεί ασφαλίτικες μεθοδεύσεις για να αδειάσει ένα απ' τα πολλά κτίριά του, δεν είναι καθόλου «φιλανθρωπικό» και αμφισβητούμε ότι οποιαδήποτε πολιτιστική του διάθεση είναι «κοινωφελής» και «μη κερδοσκοπική».

Η δε ανακοίνωση τύπου του Ωνάσειου ιδρύματος ήταν για όλους μας μια ευκαιρία για να ανακαλύψουμε το πραγματικό του πρόσωπο.

ταληψης Λ. Αμαλίας 56 που ακολούθησε το ίδρυμα Ωνάση κατ' αρχήν με ψευδείς δημοσιεύσεις στον τύπο και τέλος, χτες 16.1.1990, με μήνυση που κατάθεσε εις βάρος μας για διατάραξη οικιακής ειρήνης και πρόσκληση φθορών στο κτίριο.

Οι κατηγορίες είναι αβάσιμες και ψευδείς
Η μήνυση βρίσκεται στα χέρια της αστυνομίας
Αντιμετωπίζουμε άμεση επέμβαση των δυνάμεων καταστολής.

Σημείωση: Στις 26 Ιανουαρίου, την ίδια μέρα που αθωωνόταν ο Μελίστας, ειδικές δυνάμεις της αστυνομίας εισέβαλαν στην κατάληψη της Λ. Αμαλίας, συνέλαβαν όσους καταληψίες βρίσκονταν εκεί και παρέδωσαν το κτίριο στο Ωνάσειο ίδρυμα. Ίσως μετά από χρόνια στεγαστούν εκεί οι ανούσιες, επίσημες και νεκροφιλικές εκδηλώσεις βιτρίνας του ιδρύματος.

Η Ρεματιά στο Χαλάνδρι

ΟΧΙ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΡΕΜΑΤΙΑΣ

Τα τελευταία χρόνια, σαν κάτοικοι και πολίτες του Χαλανδρίου, ζούμε μια πρωτόγνωρη και φοβερή υποβάθμιση της ευρύτερης περιοχής του. Η συνολικότερη υποβάθμιση του λεκανοπεδίου μας είναι γνωστή. Όμως γνωστή και ιδιαίτερα επαχθής είναι και η καταστροφή του προαστίου. Όμορφα παλιά σπίτια γκρεμίστηκαν για να γίνουν εμπορικά κέντρα, περιβόλια και δένδρα καταστράφηκαν, πολυκατοικίες, λεωφόροι πλατιές ταχείας κυκλοφορίας προγραμματίζονται να κατασκευαστούν. Όλα γίνονται τσιμέντο. Το Χαλάνδρι ήταν κάποτε εξοχή. Τώρα έγινε μεγαλούπολη με τα γνωστά προβλήματα κυκλοφοριακού, συσσώρευσης και εντατικοποίησης των χρήσεων.

Τα αναφερθέντα αποτελούν την υλοποίηση του σχεδίου που χαρακτήρισε την πόλη μας υπερτοπικό κέντρο. Όμως δεν έφταναν αυτά. Τον τελευταίο καιρό προωθείται και ένα άλλο μεγαλοπήβολο σχέδιο. Είναι η «ανάπλαση» της περιοχής της Ρεματιάς. Το τελευταίο αυτό ίσως να μην είναι σ' όλους μας γνωστό.

Η Ρεματιά, ένας φυσικός χώρος πράσινου ιδιαίτερης ομορφιάς, θα «αναπλασθεί», θα «εξωραϊστεί». Δηλαδή θα γίνει τσιμέντο. Ο Δήμος Χαλανδρίου έχει ετοιμάσει ένα σχέδιο κατασκευής μέσα στη Ρεματιά διαφόρων χώρων και κτιρίων για κοινωφελείς χρήσεις, έργα που όπως λέει ανταποκρίνονται στις ανάγκες των κατοίκων για αναψυχή και πολιτιστικές εκδηλώσεις και τα οποία θα στηριχτούν σε μια ευρύτερη πολεοδομική μελέτη που προβλέπει σύνδεσή τους με το ήδη υποβαθμισμένο κέντρο του Χαλανδρίου καθώς και στη διαμόρφωση του χώρου γύρω από τη Ρεματιά. Επίσης θα τσιμενταριστεί η κοίτη του ποταμού. Συγκεκριμένα κατά μήκος των 1.500 μέτρων της Ρεματιάς και σε έκταση 250 στρεμμάτων θα γίνουν έργα που θα καταλαμβάνουν έκταση 150 στρεμμάτων. Θα κτιστούν: αναψυκτήρια, ένα εκθεσιακό κέντρο, ένα πολιτιστικό κέντρο, ένας θερινός κινηματογράφος, παιδικοί σταθμοί, χώροι παρκαρίσματος και ένα ολυμπιακών διαστάσεων κολυμβητήριο. Το τελευταίο στα πλαίσια στήριξης των Ολυμπιακών Αγώνων με έργα υποδομής.

Εμείς είμαστε αντίθετοι στην δημιουργία αυτού του έργου. Απαιτούμε να σταματήσει **ΤΩΡΑ** η παραπέρα προώθησή του. Δικαιολογώντας τη θέση μας επιχειρηματολογούμε:

1. Δημιουργώντας τέτοιου τύπου και ποιότητας έργα, καταστρέφεται μια περιοχή που αποτελεί πνεύμονα για την πόλη μας, γιατί αλλάζουν όλα τα στοιχεία και οι παράμετροι του φυσικού χώρου προκαλώντας οικολογικά προβλήματα τεράστιας σημασίας.
2. Επιβαρύνεται γενικώτερα το Χαλάνδρι αφού στα εμπορικά κέντρα προστίθεται και το τσιμέντο της Ρεματιάς. Το κυκλοφοριακό πρόβλημα θα οξυνθεί.
3. Οι ανάγκες των κατοίκων για πολιτιστικές εκδηλώσεις, αναψυχή και κοινωνικού χαρακτήρα έργα μπορούν να αντιμετωπιστούν αποκεντρώνοντας και όχι συγκεντρώνοντας. Τα έργα αυτά μπορούν να δημιουργηθούν στις γειτονιές, δίπλα — κοντά στα σπίτια των κατοίκων.
4. Το έργο που αρχικά οι προϋπολογισμός του ήταν 1,2 δισ. έφτασε να στοιχίζει 5 δισ. Το γεγονός αυτό κάνει φανερό ότι ο Δήμος στο μέλλον θα έχει πρόβλημα να κατασκευάσει άλλα έργα κοινωφελή και σημαντικά γιατί υποθηκεύει κατ' αυτόν τον τρόπο το οικονομικό του μέλλον, και
5. Είναι ανεπίτρεπτο να παραβιάζεται η ανθρώπινη

πλευρά του θέματος. Με τη Ρεματιά οι κάτοικοι του Χαλανδρίου είναι και συναισθηματικά δεμένοι, αποτελεί την επαφή τους με τη φύση άμεσα και γενναιόδωρα.

Σε σχέση με τα παραπάνω καταγγέλουμε την προσπάθεια του Δήμου να προωθήσει το έργο αυτό χωρίς να ειδοποιήσει, να κοινοποιήσει, να προσπαθήσει να προκαλέσει δημόσια και μαζική συζήτηση. Δεν δεχόμαστε ότι αυτά αφορούν μόνο τους παραρεμάτιους κατοίκους. Είμαστε κατηγορηματικά αντίθετοι στην προσπάθεια δημιουργίας λαϊκής συναίνεσης για τα έργα γιατί αποσκοπούν στο να ικανοποιήσουν οικονομικά συμφέροντα αφού εμπορευματοποιούν με αυτόν το χυδαίο τρόπο τις κοινωνικές ανάγκες των ανθρώπων και προσπαθούν δήθεν να λύσουν δημιουργημένα προβλήματα, όπως αυτό του εμπορικού κέντρου της πόλης μας. Είμαστε κατηγορηματικά αντίθετοι με **ΑΥΤΗ** τη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου μας, που στο τέλος-τέλος θα γίνει έτσι αβίωτος.

Καταγγέλουμε την ελλειπή μελέτη του έργου αφού δε μελετήθηκαν καθόλου οι επιπτώσεις στο περιβάλλον, στην πανίδα-χλωρίδα της Ρεματιάς, το κυκλοφοριακό, αλλά εξετάστηκε η κατασκευή του μονόπλευρα και με τεχνοκρατική αντίληψη.

Απορούμε πώς όλες οι Δημοτικές παρατάξεις στο Δημοτικό Συμβούλιο συναίνεσαν στην κατασκευή του.

Δηλώνουμε ότι είμαστε υποχρεωμένοι σαν πολίτες του Χαλανδρίου να αγωνιστούμε για τη ματαίωσή του.

Καλούμε όλους να ενωθούν μαζί μας ή να οργανωθούν σε άλλες πρωτοβουλιακές ομάδες εναντίον του έργου.

ΕΜΕΙΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ Σ' ΟΛΑ ΑΥΤΑ:

- Η Ρεματιά να μείνει όπως είναι.
- Να γίνουν μόνο έργα καθαρισμού, στήριξης των πρανών και των πλαγιών, ηλεκτροφωτισμού μικρής έκτασης.

Έτσι η Ρεματιά θα μείνει όμορφη, θα αποτραπεί η αντιαισθητική επέμβαση του «εξωραϊσμού» της, θα παραδοθεί για ήπια και ανθρώπινη χρήση στους κατοίκους της.

Έτσι, ώστε τα παιδιά μας —και τα παιδιά των παιδιών μας— να ξέρουν τι είναι τα πουλιά και όχι να τα γνωρίζουν από την τηλεόραση βλέποντάς τα σε ντοκιμαντέρ περασμένων δεκαετιών.

ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΠΟΛΙΤΩΝ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ
Τηλ.: 682.59.62, 683.46.85

Περιοδικό «ΑΚΡΟΒΑΣΙΑ ΣΤΟ ΧΑΛΑΝΔΡΙ»
Τηλ.: 681.70.84, 684.40.73

Ραδιοφωνικός Σταθμός «ΚΟΚΚΙΝΟΣΚΟΥΦΙΤΣΑ»
Τηλ.: 681.30.87

Περί του κύρους της ελληνικής δικαιοσύνης

Η κατάληψη του ΕΜΠ εκφράζει την έντονη αγανάκτησή της για την ανακοίνωση της ΕΝΩΣΗΣ ΔΙΚΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΣΑΓΓΕΛΩΝ.

Αξιότιμοι κύριοι,

Με βαθειά θλίψη διαπιστώνουμε ότι αν κάποιοι οπλίζουν τα χέρια της αστυνομίας και καθοδηγούν τις σφαίρες των οργάνων της είστε εσείς οι ίδιοι, που στο πρόσφατο παρελθόν θρηνήσατε δικά σας θύματα και γνωρίζετε πολύ καλά πως η ύψιστη ελευθερία είναι αυτή της ανθρώπινης ζωής ή μήπως αυτή μετριέται για σας όπως μετρήθηκε στη δίκη του Μελίστα, στην Κίνα, στην Τιμισοάρα και στην Παλαιστίνη με την εφαρμογή του νόμου και της τάξης των κρατούντων θεσμών;

Απειλούμεθα κύριοι. Η απόφασή σας ήταν σκανδαλώδης και η πρόκληση κατά του «περί δικαίου», λαϊκού αισθήματος μεγάλη.

Ο Πόντιος Πιλάτος ένιψε τα χέρια του στο νερό, εσείς τα νίβετε στο αίμα ενός 15χρονου παιδιού, στο αίμα όσων δολοφονήθηκαν και τραυματίστηκαν παραμένοντας αδικαίωτοι και όσων έπονται. Σωρεία σκανδαλωδών αποφάσεων έχετε εκδώσει, ας μην τις απαριθμήσουμε. Ποια είναι τα ανεξάρτητα δικαστήρια που λειτουργούν «κατά το Σύνταγμα και τους νόμους» κύριοι; Πολιτικές σκοπιμότητες υπηρετεί-

τέλεσμα την κοινωνική απάθεια, την πρέζα και την αλλοτρίωση.

Προχωρήσαμε στην **κατάληψη του Πολυτεχνείου** σαν ελάχιστη πράξη αυτοάμυνας. Η έλλειψη δικαίωσής μας θα θέσει ευθέως το ζήτημα της αυτοδικίας και, ως εκ τούτου, διερωτώμεθα:

Ποιοι έχουν συμφέρον από μια τέτοια εξέλιξη των πραγμάτων;

Εκεί είναι το ζήτημα κύριοι και αυτό το ερώτημα θέτουμε ενώπιόν σας και ενώπιον της Ελληνικής Κοινωνίας.

ΑΝΑΜΕΝΟΥΜΕ

ΜΕΤΑ ΤΙΜΗΣ
Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΤΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

κτησή της για την ανακοίνωση της ΕΝΩΣΗΣ ΔΙΚΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΣΑΓΓΕΛΩΝ.

Αξιότιμοι κύριοι,

Με βαθειά θλίψη διαπιστώνουμε ότι αν κάποιοι οπλίζουν τα χέρια της αστυνομίας και καθοδηγούν τις σφαίρες των οργάνων της είστε εσείς οι ίδιοι, που στο πρόσφατο παρελθόν θρηνήσατε δικά σας θύματα και γνωρίζετε πολύ καλά πως η ύψιστη ελευθερία είναι αυτή της ανθρώπινης ζωής ή μήπως αυτή μετριέται για σας όπως μετρήθηκε στη δίκη του Μελίστα, στην Κίνα, στην Τιμισοάρα και στην Παλαιστίνη με την εφαρμογή του νόμου και της τάξης των κρατούντων θεσμών;

Απειλούμεθα κύριοι. Η απόφασή σας ήταν σκανδαλώδης και η πρόκληση κατά του «περί δικαίου», λαϊκού αισθήματος μεγάλη.

Ο Πόντιος Πιλάτος ένιψε τα χέρια του στο νερό, εσείς τα νίβετε στο αίμα ενός 15χρονου παιδιού, στο αίμα όσων δολοφονήθηκαν και τραυματίστηκαν παραμένοντας αδικαίωτοι και όσων έπονται. Σωρεία σκανδαλωδών αποφάσεων έχετε εκδώσει, ας μην τις απαριθμήσουμε. Ποια είναι τα ανεξάρτητα δικαστήρια που λειτουργούν «κατά το Σύνταγμα και τους νόμους» κύριοι; Πολιτικές σκοπιμότητες υπηρετείτε και το έχετε ομολογήσει πολλάκις. Ξέρουμε πολύ καλά πώς καταρτίζονται οι συνθέσεις των δικαστηρίων σας, πώς μεθοδεύονται οι αποφάσεις.

Παρακολουθήσαμε με μεγάλη προσοχή την πρόσφατη διαπόμπευση του σώματός σας από τα μεγάλα πολιτικά κόματα (ΥΠΟΘΕΣΗ ΚΟΣΚΩΤΑ, ΚΟΥΤΣΟΓΙΩΡΓΑ κλπ.) καθώς και την προσπάθειά σας να αναβαθμίσετε τη χαμένη αξιοπιστία της ανεξάρτητης «δικαιοσύνης» σας που καταρακώθηκε στην εκδίκαση των υποθέσεων Νάσιουτζικ, Τσάτσων, Γκιωνάκη, Γιαταγάνα κλπ. ΚΑΙ ΕΡΩΤΑΜΕ: Αυτή την έξοδο επιλέξατε έναντι της επικείμενης κατάρρευσης της φερεγγυότητάς σας;

Οποία υποκρισία να θέτετε το ερώτημα από ποιους θέλουμε να δικάζονται οι πολίτες. Δηλαδή τι υπονοείτε κύριοι; Μήπως ότι η ευαισθησία σας περί του κύρους της δικαιοσύνης είναι δυνατόν να ωθήσει έστω και έναν από εσάς σε παραίτηση;

Επιτέλους, έχετε αναρωτηθεί σε τι επικίνδυνες στενωπούς εξωθείτε εσείς και τα ανώτερα πολιτικά κλιμάκια όχι μόνο μεγάλο μέρος νέων κυριευμένων από αισθήματα απόγνωσης και αηδίας αλλά και πλειοψηφικές κοινωνικές ομάδες με πρακτικό αποαλλοτρίωση.

Προχωρήσαμε στην **κατάληψη του Πολυτεχνείου** σαν ελάχιστη πράξη αυτοάμυνας. Η έλλειψη δικαιώσής μας θα θέσει ευθέως το ζήτημα της αυτοδικίας και, ως εκ τούτου, διερωτώμεθα:

Ποιοι έχουν συμφέρον από μια τέτοια εξέλιξη των πραγμάτων;

θέτουμε ενώπιόν σας και ενώπιον της Ελληνικής Κοινωνίας.

ΑΝΑΜΕΝΟΥΜΕ

ΜΕΤΑ ΤΙΜΗΣ
Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΤΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

Από την «Πρώτη».

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Βία και μη βία

Θεσσαλονίκη 20.11.89

Όπως γράφει και ο φίλος **Μιχάλης Καστρινάκης** (*Άνθη του Κακού*, Τεύχος 4), η *Οικοτοπία* και τα *Άνθη του Κακού* άνοιξαν συζήτηση, αλλά προέκυψαν μικροενστάσεις και μικροπαρερμηνείες. Κατά τη γνώμη μου αμφίπλευρες.

Ως προς τη σχέση των *Ανθέων του Κακού* με τη μη βία, η παρατήρηση του Μιχάλη αποδεικνύει ότι είχα καταλάβει **σχεδόν σωστά**, δηλαδή **ολίγον λάθος**. Μετά το σχόλιό του όμως πλανάται στον αέρα μια δεύτερη ασάφεια.

Είναι ένα ξεχωριστό ζήτημα (που σηκώνει πολλή συζήτηση), αν αναγνωρίζουμε στο κράτος το δικαίωμα να ασκεί μονοπωλιακά τη βία. Και είναι ένα δεύτερο ζήτημα, διαφορετικό από το προηγούμενο, αν **εμείς** παραιτούμαστε για διάφορους λόγους από την άσκηση βίας, **ανεξάρτητα από το τι δικαιώματα παραχωρούμε στο κράτος**. Αν κανείς αμφισβητεί την **ουσιαστική** νομιμότητα της κρατικής βίας, σημαίνει αυτό ότι διεκδικεί αυτόματα για τον εαυτό του το δικαίωμα να ασκεί ο ίδιος βία; Προφανώς όχι.

Είναι γνωστό ότι οι Πράσινοι σ' όλες τις χώρες ψηφίζουν ναι στο δεύτερο ζήτημα, ενώ ψάχνουν ακόμα για τη σωστή απάντηση στο πρώτο. Λέω να ακολουθήσουμε κι εμείς τον ίδιο δρόμο· αν όμως για κάποιους υπάρχει ένσταση σε μια τέτοια αντιμετώπιση, καλά θα κάνουν να μας εξηγήσουν εγκαίρως πού υπάρχει η διαφωνία. Μετά συζητάμε όσο θέλουμε για τα δικαιώματα που θέλουμε ή δε θέλουμε να παραχωρήσουμε στο κράτος.

Με πολλή φιλία

Γ. Ριτζούλης

● ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δυστυχώς σε ένα τόσο βαρυφορτωμένο από πολιτικά κείμενα περιοδικό δεν υπάρχει η άνεση για κατάθεση στοιχειωδώς ολοκληρωμένης άποψης γι' αυτό το ζήτημα.

Τηλεγραφικά λοιπόν, θα 'λεγα ότι το ζήτημα με τη βία και τη μη βία δεν αφορά τόσο το τι κάνουμε εμείς αλλά η κοινωνία και κυρίως τα κοινωνικά κινήματα στα οποία αναφερόμαστε.

Τι κάνεις αλήθεια όταν η κοινωνία υπερασπίζεται **και** με βίαιους τρόπους αντίδρασης το δικαίωμα στη ζωή, όπως συνέβη πρόσφατα στην Αραβησσό;

Τι κάνεις αλήθεια όταν το κράτος δολοφονεί και η μητροπολιτική νεολαία εξεγείρεται (Πολυτεχνείο '85-'90);

Τι κάνεις όταν οι εργαζόμενοι αμύνονται υπερασπιζόμενοι μια κατάληψη ή μια απεργία (Τράπεζα Πίστεως);

Και από μια άλλη σκοπιά, τι κάνεις εσύ (ακόμα και στο επίπεδο της διαδήλωσης των 50 ατόμων) όταν ο Τσαουσέσκου και ο Τενγκ-Χσιάο-Πινγκ σφάζουν χιλιάδες διαδηλωτές; Δεν είναι νόμιμο να χρησιμοποιήσεις συμβολικές μορφές διαμαρτυρίας; Δεν πετάς, ας πούμε, κόκκινη μπογιά στην πρεσβεία και επομένως δε συγκρούεσαι με τα ΜΑΤ για να επιτυχείς κάτι τέτοιο (αν φυσικά υπάρχουν οι πολιτικοί όροι);

Τι κάνεις με τις εγκαταστάσεις που βιάζουν το δομημένο και φυσικό περιβάλλον;

Τι κάνεις για τις εγκαταστάσεις για τους Ολυμπιακούς αγώνες αν καταφέρεις να συγκροτήσεις κίνημα και μαχητικές διαδηλώσεις ενάντια σ' αυτές;

Η δικιά μας απάντηση σ' αυτά τα ερωτήματα είναι προφανής. Θα περιμέναμε μ' ενδιαφέρον και την άποψη του φίλου Γ. Ριτζούλη.

Πάντως νομίζω πως για τέτοια συζήτηση θα πρέπει να αποδεσμευτεί από αναφορές στις απαντήσεις που έχουν δοθεί απ' το κίνημα των Γερμανών Πράσινων. Είναι πολύ αργά, σε διεθνές επίπεδο, για να αναβιώσει οποιαδήποτε Κομιντέρν και πολύ νωρίς, σ' εθνικό επίπεδο, για να στομώσουμε τις αναζητήσεις του καινούριου με έτοιμες απαντήσεις απ' το εξωτερικό.

Ελπίζω ότι στα επόμενα τεύχη θα μας δοθεί η ευκαιρία να συζητήσουμε εκτενώς γι' αυτό το τεράστιο ζήτημα.

Πολύ φιλικά

Μιχάλης Καστρινάκης

ΧΑΪΝΤΕΓΓΕΡ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗ

Αγαπητά *«Άνθη του Κακού»*,

Ανέγνωσα παράθεμα της έγκυρης ιταλικής εφημερίδος *Corriere Della Sera* για τον Martin Heidegger, το οποίο αναφέρει ότι η απαισιόδοξη και «ανορθολογική» κριτική του της τεχνικής επαληθεύεται πλήρως. Όμως ο μεγάλος γερμανός στοχαστής και διδάσκαλος ούτε απαισιόδοξος είναι (ούτε, βεβαίως, αισιόδοξος), ούτε αληθεύει ότι εντάσσεται στο ανορθολογικό ρεύμα του ρομαντισμού ή του υπαρξισμού. Τα αγωνιώδη ερωτήματα που έθεσε (μεταξύ άλλων εις *Το ερώτημα όσον αφορά την τεχνική* — περιέχεται στον τόμο *Πρός μιαν απελευθερωτική τεχνολογία* (Εκδόσεις Διεθνής Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1979), αφορούν την εμβάθυνση στο μυστήριο της τεχνικής και όχι στην τυφλή καταδίκη της, η οποία συνδέεται, όσο κι αν αυτό φαίνεται εκ πρώτης όψεως παράδοξο, με την ειδωλοποίησή της.

Κατά τον Martin Heidegger η **τεχνική** συνιστά τον δεσπόζοντα σημερινό τρόπο εμφανίσεως του **είναι**· δεσπόζων τρόπος άκρως επικίνδυνος, εφ' όσον προσ-βάλλει και προ-καλεί τον πυρήνα του ανθρώπου και προβάλλεται (επιβάλλεται) ως ο μοναδικός (μονοκρατορικός) τρόπος εκκαλύψεως, **αληθείας**, αναδύσεως εκ της λήθης. Ουσία της τεχνικής και της επιστήμης είναι το **εμπλαισιώνειν** (Ge-Stell), η κατάταξη, διατάξη, κατάτμηση, ταξινόμηση, η υπολογιστική προσέγγιση, η

ρισμένον και περιοριστικόν τρόπον. Η αντιμετώπιση κάθε πράγματος, κάθε όντος ως διαθεσίμου αποθεματικού σε μια έρημη χώρα εκτυφλωτικώς λουσμένη στα neon φώτα της περιβόητου αξιοποιήσεως-αναπτύξεως.

Αβυσσαλέο χάσμα χωρίζει την υπολογιστική νοοτροπία από τον **λόγον** του περισυλλεκτικού αυτοπερισυλλεγομένου **σκέπτεσθαι**. Σημειωτέον ότι η **γνώσις** ευρίσκεται εις τον αντίποδα της πληροφορίας. Το ρήμα **γιγνώσκω** σημαίνει **νιώθω**, γνωρίζω εις βάθος μετ' έρωτος, συνδέεται δε με το **γίγνεσθαι.**

Καθίσταται οσημέραι σαφέστερον ότι όχι μόνον η τεχνική, αλλά και η επιστήμη έχουν πάρει στραβό δρόμο. Εγκλωβίζει και (αυτο)εγκλωβίζεται. Τουτέστιν, οι διαταράξεις της οικολογικής ισορροπίας και οι εφιαλτικές αλλοιώσεις δεν είναι απλώς θέμα ορισμένων υπερβολών, παρενεργειών, καταχρήσεως ή κακής (λανθασμένης) χρήσεως, αλλά συνυφασμένες με τον δεδομένο τρόπο τεχνογνωσίας και την συνακόλουθο εφαρμογή του. (Δες περιοδικό *Σύναξη*, Τεύχος 30, Απριλίου-Ιουνίου 1989.)

Είναι επιτακτική ανάγκη να αχθούμε σε μία **ευχαριστιακή** σχέση, χρήση, μεταμόρφωση, πρόσληψη της τεχνικής κατά δημιουργικό τρόπο με ευφάνταστες προσαρμογές. Οικείωση με και διάσωση της αρχαίας και παραδοσιακής τεχνολογίας. Αξιοποίηση του πνευματικού αλλά και τεχνικού πλούτου των παραδοσιακών κοινωνιών. Σ' αυτήν την κατεύθυνση, μεγίστη θα είναι η συμβολή της Τέχνης, της Φιλοσοφίας, της ζώσης Παραδόσεως, της Ελληνικής Παιδείας, των Ελλήνων Αγίων Πατέρων της Εκκλησίας. Ο δε Martin Heidegger θα μας χρησιμεύσει ως εις των πρωτοπόρων ανιχνευτών στα δύσκολα (δύσβατα) μονοπάτια της απολύτου αναγκαίας για τον πολιτισμό και την επιβίωση του πλανήτου διαδρομής/πορείας αυτής.

Αθανάσιος Κ. Παπατζίμας

Παστέρ 6, 546 33

μαστε για διάφορους λόγους από την άσκηση βίας, **ανεξάρτητα από το τι δικαιώματα παραχωρούμε στο κράτος**. Αν κανείς αμφισβητεί την **ουσιαστική** νομιμότητα της κρατικής βίας, σημαίνει αυτό ότι διεκδικεί αυτόματα για τον εαυτό του το δικαίωμα να ασκεί ο ίδιος βία; Προφανώς όχι.

Είναι γνωστό ότι οι Πράσινοι σ' όλες τις χώρες ψηφίζουν ναι στο δεύτερο ζήτημα, ενώ ψάχνουν ακόμα για τη σωστή απάντηση στο πρώτο. Λέω να ακολουθήσουμε κι εμείς τον ίδιο δρόμο· αν όμως για κάποιους υπάρχει ένσταση σε μια τέτοια αντιμετώπιση, καλά θα κάνουν να μας εξηγήσουν εγκαίρως πού υπάρχει η διαφωνία. Μετά συζητάμε όσο θέλουμε για τα δικαιώματα που θέλουμε ή δε θέλουμε να παραχωρήσουμε στο κράτος.

Με πολλή φιλία

Γ. Ριτζούλης

ζουν χιλιάδες διαδηλωτές; Δεν είναι νόμιμο να χρησιμοποιήσεις συμβολικές μορφές διαμαρτυρίας; Δεν πετάς, ας πούμε, κόκκινη μπογιά στην πρεσβεία και επομένως δε συγκρούεσαι με τα ΜΑΤ για να επιτυχείς κάτι τέτοιο (αν φυσικά υπάρχουν οι πολιτικοί όροι);

Τι κάνεις με τις εγκαταστάσεις που βιάζουν το δομημένο και φυσικό περιβάλλον;

Τι κάνεις για τις εγκαταστάσεις για τους Ολυμπιακούς αγώνες αν καταφέρεις να συγκροτήσεις κίνημα και μαχητικές διαδηλώσεις ενάντια σ' αυτές;

Η δικιά μας απάντηση σ' αυτά τα ερωτήματα είναι προφανής. Θα περιμέναμε μ' ενδιαφέρον και την άποψη του φίλου Γ. Ριτζούλη.

Πάντως νομίζω πως για τέτοια συζήτηση θα πρέπει να αποδεσμευτεί από αναφορές στις απαντήσεις που έχουν

μα του ρομαντισμού ή του υπαρξισμού. Τα αγωνιώδη ερωτήματα που έθεσε (μεταξύ άλλων εις *Το ερώτημα όσον αφορά την τεχνική* — περιέχεται στον τόμο *Πρός μιαν απελευθερωτική τεχνολογία* (Εκδόσεις Διεθνής Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1979), αφορούν την εμβάθυνση στο μυστήριο της τεχνικής και όχι στην τυφλή καταδίκη της, η οποία συνδέεται, όσο κι αν αυτό φαίνεται εκ πρώτης όψεως παράδοξο, με την ειδωλοποίησή της.

Κατά τον Martin Heidegger η **τεχνική** συνιστά τον δεσπόζοντα σημερινό τρόπο εμφανίσεως του **είναι**· δεσπόζων τρόπος άκρως επικίνδυνος, εφ' όσον προς-βάλλει και προ-καλεί τον πυρήνα του ανθρώπου και προβάλλεται (επιβάλλεται) ως ο μοναδικός (μονοκρατορικός) τρόπος εκκαλύψεως, **αληθείας**, αναδύσεως εκ της λήθης. Ουσία της τεχνικής και της επιστήμης είναι το **εμπλαισιώνειν** (Ge-Stell), η κατάταξη, διατάξη, κατάτμηση, ταξινόμηση, η υπολογιστική προσέγγιση, η απόσταση πληροφορίας κατά περιο-

συνακόλουθο εφαρμογή του. (Δες περιοδικό *Σύναξη*, Τεύχος 30, Απριλίου-Ιουνίου 1989.)

Είναι επιτακτική ανάγκη να αχθούμε σε μία **ευχαριστιακή** σχέση, χρήση, μεταμόρφωση, πρόσληψη της τεχνικής κατά δημιουργικό τρόπο με ευφάνταστες προσαρμογές. Οικείωση με και διάσωση της αρχαίας και παραδοσιακής τεχνολογίας. Αξιοποίηση του πνευματικού αλλά και τεχνικού πλούτου των παραδοσιακών κοινωνιών. Σ' αυτήν την κατεύθυνση, μεγίστη θα είναι η συμβολή της Τέχνης, της Φιλοσοφίας, της ζώσης Παραδόσεως, της Ελληνικής Παιδείας, των Ελλήνων Αγίων Πατέρων της Εκκλησίας. Ο δε Martin Heidegger θα μας χρησιμεύσει ως εις των πρωτοπόρων ανιχνευτών στα δύσκολα (δύσβατα) μονοπάτια της απολύτου αναγκαίας για τον πολιτισμό και την επιβίωση του πλανήτου διαδρομής/πορείας αυτής.

Αθανάσιος Κ. Παπατζίμας
Παστέρ 6, 546 33
Θεσσαλονίκη

Μπάμπης ΤΣΙΚΛΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

Η Οδύσσεια του Μήτσου

Δύο μηνών ο Μήτσος έκανε την πρώτη του επαφή με τους Μπάτσους. Δύο μηνών τον είχαν βρει πίσω από μία πόρτα και τον παρέδωσαν στο αστυνομικό τμήμα. Έκτοτε ζούσε πίσω από πόρτες. Ορφανοτροφείο, σωφρονιστήρια, φυλακές. Είχε δηλαδή όλα τα εφόδια για να μην έχει τίποτα. Είκοσι δύο χρονών ο Μήτσος, και είχε για συντροφιά μονάχα το όνομά του. Το πρώτο βράδυ στη φυλακή πέθανε ο διπλανός του, ένα εικοσάχρονο αγόρι από νοθευμένη ηρωίνη που του έδωσε επίτηδες η συμμορία των φυλακών που διακινούσε τα ναρκωτικά. Έκλαψε ο Μήτσος το αγόρι σα να έκλαιγε τον εαυτό του, και τότε η εξέγερση μέσα του γι' αυτόν τον κόσμο έπαθε ανάφλεξη. Τα έβαλε με τους μπάτσους, με το διευθυντή των φυλακών, μαχαίρωσε τον χολέρα, τον αρχηγό της συμμορίας, που είχε σκοτώσει το αγόρι με τη νοθευμένη. Ο Διευθυντής τον στέλνει στο τρελλάδικο των φυλακών και συνεννοείται με δύο ψυχιάτρους να τον εξοντώσουν. Τον κάνουν φυτό...

ΚΑΦΕΔΕΣ, ΤΣΑΪ, ΕΔΕΣΜΑΤΑ

οβάλ
CAFE

ΤΟΣΙΤΣΑ 5, ΕΞΑΡΧΕΙΑ, τηλ. 82.24.251

ΦΡΟΥΤΟΠΙΑ

ΣΟΥΛΤΑΝΗ 12 ΚΑΙ ΣΟΛΩΜΟΥ ΓΩΝΙΑ
ΕΞΑΡΧΕΙΑ — ΤΗΛ. 36.26.212

ΑΝΟΙΚΤΟ 12.30 ΜΕΣΗΜΕΡΙ - 12.30 ΒΡΑΔΥ
ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ ΞΕΚΟΥΡΑΖΟΜΑΣΤΕ

Τά φαγητά μας παρασκευάζονται μέ φυσικές πρῶτες ὕλες, χωρίς χημικά ἤ βιομηχανική ἐπεξεργασία.

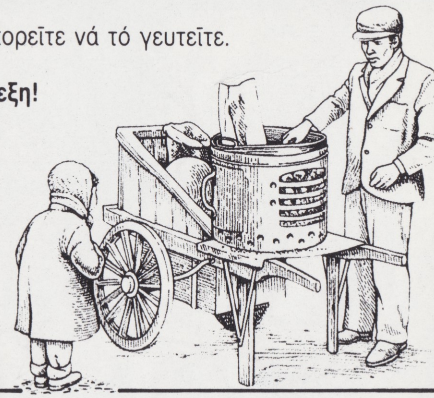
Χρησιμοποιοῦμε ἤπιες τεχνικές καί μεθόδους πού διατηροῦν τήν ὑψηλή βιολογική ἀξία τῶν τροφίμων, σέ ἁρμονικούς συνδυασμούς μεταξύ τους.

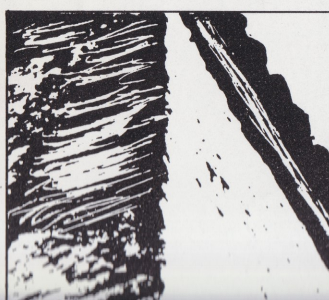
Στήν κουζίνα μας δέν θά βρεῖτε ἀλουμινένια σκεύη, φούρνους μικροκυμάτων, φριτέζες καί ἄλλα «μέσα» τῆς σύγχρονης μαγειρικῆς πού ὑποβαθμίζουν τίς τροφές μας.

Ἡ ἤπια χρήση φυτικῶν ἀρωματικῶν, θαλασσινοῦ ἀλατιοῦ καί φυσικῶν γλυκαντικῶν οὐσιῶν, ὅπως τό μέλι καί ἡ ἀκατέργαστη ζάχαρη, δικαιολογεῖται ἀπό τήν διαχρονική χρήση τους σέ παραδοσιακές κοινωνίες ἀπό τίς ὁποίες δανειζόμαστε τίς ὑπέροχες συνταγές τους.

Τό ἀποτέλεσμα μπορεῖτε νά τό γευτεῖτε.

Καλή σας ὄρεξη!

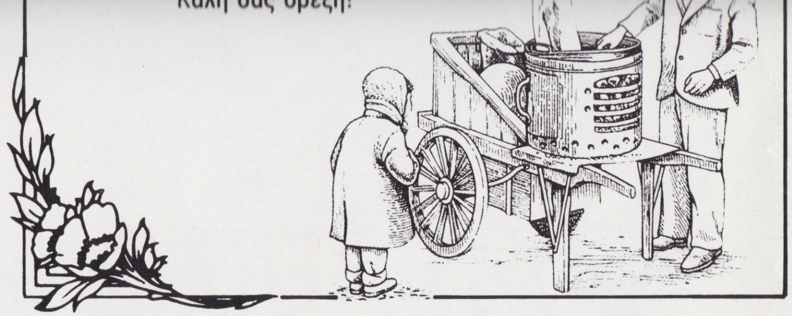

Ταβέρνα
ΕΦΗΜΕΡΟΝ

ΟΣΟ ΥΠΑΡΧΕΙ
ΑΚΟΜΑ ΚΑΙΡΟΣ

ΤΟΣΙΤΣΑ 5, ΕΞΑΡΧΕΙΑ, τηλ. 82.24.251

Ταβέρνα ΕΦΗΜΕΡΟΝ

Το καλοκαίρι στον κήπο

Θεμιστοκλέους & Μεθώνης
☎ 36.41.848

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ '89
ΣΤΟΝ ΠΡΟΥΣΣΟ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ

«Κομμούνα» / Κοινωνικά Κινήματα 10

L
A